

ଜଙ୍ଗଲ ଚୋର

ଜିଏସ୍ ବିଭାଗ

ଅନୁବାଦ : ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ମାର୍ଜାରୀ

କେମ୍ କରବେଟ୍
ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ

ଅନୁବାଦକ :

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର କର, ଏମ୍. ଡି.

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍

JANGALA TATHYA

Oriya translation of Jim Corbett's Jungle Lore

By Dr. P. K. Kar, M. D.

Published by Grantha Mandir, Cuttack-2

Published by arrangement with

M/s. Oxford University Press, New Delhi

1st. Edition : February, 1976

2nd Edition : November, 1979

3rd Edition : June, 1990

Price :

ଅନୁବାଦକ :

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର କର, ଏମ୍. ଡି.

ପ୍ରକାଶକ : ଅଭିରାମ ମହାପାତ୍ର

ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର, କଟକ-୨

ମୁଦ୍ରକ : ଜୟରାମ ମହାପାତ୍ର

ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶିନୀ, କଟକ-୧

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ଫେବୃଆରୀ, ୧୯୭୬

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ନଭେମ୍ବର, ୧୯୭୯

ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ଜୁନ୍, ୧୯୯୦

ମୋର ଶିକ୍ଷକ,

ସହକର୍ମୀ ଓ

ପ୍ରିୟ-ପ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ—

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର କର

ଅନୁବାଦକର କଲମରୁ

ଯଦି ଜଙ୍ଗଲ ପରିବେଷ୍ଟିତ ହିମାଳୟ କୋଳବର୍ତ୍ତୀ ନୈନିତାଲ ନଗରରେ ଆଜିକୁ ପ୍ରାୟ ଶହେବର୍ଷପୁର୍ବେ ଜନ୍ମ କରିବେହିଁଙ୍କ ଜନ୍ମ । ଜବନର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ସେ ନୈନିତାଲରେ ଏବଂ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ‘କାଲଦୁଙ୍ଗା’ ଅନ୍ତର୍ଗତ ତାଙ୍କର ଗ୍ରାମ ‘ଛୋଟା ହଲଦାମା’ରେ ବିତାଇ ଥିଲେ । ଭାରତକୁ ଆସିଥିବା ଏକ ଭାର୍ଯ୍ୟାନେଷୀ କାଂରେଜ ଦମ୍ପତିଙ୍କ ସନ୍ତାନ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ, କରୁବେହିଁ ଭାରତକୁ ମାତୃଭୂମି ମନେକରି ଏ ଦେଶର ତଥା ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସ୍ୱତଃ ଦୁଃଖରେ କିପରି ଅତି ନିବିଡ଼ିତ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ, ତାହା ସ୍ୱଳ୍ପ ପ୍ରକାଶିତ ଅନୁବାଦ ଗୁଡ଼ିକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ପୁସ୍ତକ ହେଉଛି ଜମ୍ କରୁବେହିଁଙ୍କର ଧରୁ ପୁସ୍ତକର ଅନୁବାଦ—‘ମୋର ଭାରତ’ (My India), ‘କୁମାୟୁର ନରଖାଦକ’ (Man-eaters of Kumaon), ‘ରୁଦ୍ରପ୍ରୟାଗର ନରଖାଦକ’ (The Man-eating Leopard of Rudraprayag), ‘ମନ୍ଦିରର ବାଘ’ (Temple Tiger and more Man-eaters of Kumaon) ଏବଂ ଟ୍ରି ଟପ୍ସ (Tree Tops) ପ୍ରମୁଖ ପାଇଯାଇଛି । ଏଥିରୁ ବହୁରେ କରୁବେହିଁଙ୍କ ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ବିଚକ୍ଷଣ ବିଶ୍ୱରଚ୍ଛା, ନିଷ୍ଠା, ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ, ତାଙ୍କର ଅସାମାନ୍ୟ ମାନବିକତା ଏବଂ ଗରିବ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗଭୀର ସ୍ନେହ ଓ ସହାନୁଭୂତି, ଏ ଦେଶ ପାଇଁ ଅଶେଷ ମମତା, ଶିକାରୀଭାବେ ବିଜ୍ଞତା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ତଥା ସାହିତ୍ୟିକଭାବେ ତାଙ୍କ କୃଷ୍ଣ ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରୁ ବହୁ ପଢ଼ିଲେ ପାଠକର ସ୍ୱତଃ ହୃଦ୍‌ସ୍ପର୍ଶକ ହେବ ଯେ, କରୁବେହିଁ କେବଳ ଜଣେ ସଫଳ ଶିକାରୀ କିମ୍ବା ସୁଲେଖକ ନଥିଲେ; ଜଙ୍ଗଲ ତଥା ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଧମ୍ବନରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । କେବଳ ଭାରତରେ ରୁହେଁ, ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀରେ କରୁବେହିଁଙ୍କୁ ଜଣେ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସରକ୍ଷଣଧର୍ମୀ ପ୍ରକୃତିବିଦ୍‌ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି ।

କରୁବେହିଁ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଦୀର୍ଘ ବାସ୍ତବ୍ୟବର୍ଷ କଟାଇଥିଲେ, ସେଥିରୁ ବଡ଼ଟିଟି ବର୍ଷ କଟିଯାଇଥିଲା କେବଳ ନରଖାଦକ ଶିକାରରେ । ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଟି ଗୁଲି ହାତରେ ନେଇ ଶୁଦ୍ଧପକ୍ୱଳ ବନପଥରେ ଯେ ଏକାକୀ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ନିୟମିତ ନରଖାଦକ ଶିକାର କରୁଥିଲେ । ସେ ଧରଣର ଶିକାରପାଇଁ ଯେତେକ ସାହସ୍ୟ ଦରକାର, ତାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ଅରଣ୍ୟବିଜ୍ଞାନରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ଏବଂ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ମନଗତ, ଚିହ୍ନାକଳାପ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା, ଭାବ ଓ ସ୍ୱରକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନକରି ତାହାକୁ ଅବିକୃତ ଅନୁକରଣ କରି ପାରିବା ସଙ୍ଗେ ସେଥିରୁ ସଠିକ୍ ସଞ୍ଜାଳ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଶକ୍ତି । ଏଥିରୁ ଦୃଶ୍ୟରେ

କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କ ଅଧ୍ୟାଧାରଣ ଅରଣ୍ୟଜ୍ଞାନ ହିଁ ଥିଲା ବିପଦନକ ନରୋଦତ ଶିକାରରେ ତାଙ୍କ ଅଧ୍ୟାୟାସ ସଫଳତାର ପ୍ରକୃତ କାରଣ ।

‘ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ’ ବହିଟି କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କ ଅନ୍ୟ ରଚନାଗୁଡ଼ିକଠାରୁ କେତେକାଂଶରେ ଭିନ୍ନ । ଅନ୍ୟ ବହିରେ କର୍ବେଟ୍ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ କିମ୍ବା ଶିକାରୀ ଜୀବନର କୌଣସି ଦୃଶ୍ୟକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ନିଜ ଅନୁଭୂତିକୁ ରୂପରେଖ ଦେଇଛନ୍ତି । ‘ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ’ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ଜୀବଜନ୍ତୁ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଦ୍ବିତୀୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଲେଖକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଶ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସୀମିତ ନହୋଇ ସେ ସବୁଥିରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଅନୁଭୂତିକୁ କେତେକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଭିତ୍ତିଭୂମିରୂପେ ଉପଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ତଥା ଜଙ୍ଗଲ ସମାନ୍ତ୍ରୀୟ ଶିକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣାବସ୍ଥାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି ।

କ୍ରମାୟୁର ବିସ୍ତୃତ ଅରଣ୍ୟଭିତରେ ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ଅନ୍ଧବାହୁତକର କର୍ବେଟ୍ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ, ଭାରତୀୟ ବନୀଜନ୍ତୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେପରି ଗଭୀର ଅନୁଧ୍ୟାନ ଆଉ କେହି କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଏହି ଶିକ୍ଷାକୁ ବହୁ ଦୃଶ୍ୟରେ ଶିକାରରେ ସଫଳତା ତଥା ଆସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରୟୋଗ ଓ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ ।

କେବଳ ଜ୍ଞାନ ଗ୍ରହଣ କରି ତାର ପ୍ରୟୋଗଦ୍ବାରା ସଠିକ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବା ଛଡ଼ା କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିଲେ, ଯାହାକୁ ଏ ବହିର ଶେଷଭାଗରେ ସେ ‘ଅରଣ୍ୟ ସବୁଜ’ ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁରୀଜିତ ଅନୁଭୂତିରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି ଦୃଶ୍ୟର କାରଣ ଓ ପରିଣାମ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ସହଜ । କିନ୍ତୁ କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କ ମତରେ ଅରଣ୍ୟ ସହଜ ଦୃଶ୍ୟ ପରିଚୟ ଓ ସେ ବିଷୟରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଅବଚେତନ ମନକୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଶାଣିତି କରିତୋଳେ ଯେ, ବିପଦର କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାରଣ ଦୃଶ୍ୟମାନ ବା ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନ ମନର ସଙ୍କେତ ହିଁ ଅସନ୍ନ ବିପଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷକୁ ସଠିକ୍ ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଧ୍ୟବସାୟ ଫଳରେ କର୍ବେଟ୍ ଏଭଳି ‘ଅରଣ୍ୟ ସବୁଜ’ର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯେପରି ନିମ୍ନ ବିଶ୍ଳେଷଣଦ୍ବାରା ପ୍ରମାଣ କରାଯାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ‘ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ’ ବହିରେ କର୍ବେଟ୍ ତାଙ୍କ ଶିକାର ଅନୁଭୂତିକୁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ-ନିମ୍ନ ବିଶ୍ଳେଷଣକରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ପ୍ରମାଣ କରିଛନ୍ତି । ଯାହାକର ନିଜର କଳାକୌଶଳ ଉପରୁ ରହସ୍ୟର ଆବରଣ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଦେଇ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ରହସ୍ୟମୟ ନୁହେଁ ବୋଲି ଯେପରି କୌତୁହଳୀ ଦର୍ଶକଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପ୍ରମାଣିତ କରେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏ ବହିଟିରେ କର୍ବେଟ୍ ନିଜର ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ କରି, ତାହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ କଠୋର ଅଧ୍ୟବସାୟଦ୍ବାରା ହାସଲ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ଶିକ୍ଷାନିମ୍ନ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ।

ପୁରୀ ଅନୁବାଦଗୁଡ଼ିକ ପରି ଏ ବହିଟିରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳଲେଖାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ତାର ପରିପ୍ରକାଶକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରିଛି । ହିମାଳୟ ଅଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ଗଛପତର ଓଡ଼ିଆ ନାମ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ E. P. Gee, Augustus Somerville, Salim Ali, U. N. Kanjilal, Balkrishna Seshadri ଆଦି ବହୁ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ବହୁରୂ ଏବଂ Forest Research Institute and Colleges, Dehra Dunରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛି । 'ନନ୍ଦନକାନନ'ର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନବିତ୍ ତତ୍ତ୍ୱର ବସନ୍ତକୁମାର ବେହେରା ଓ ତତ୍ତ୍ୱର ଚଣ୍ଡୀଚରଣ ଦାସ ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱିକ ବିଜ୍ଞାନବିତ୍ ତତ୍ତ୍ୱର ହରିହର ପଟ୍ଟନାୟକ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ । ହିମାଳୟ ଅଞ୍ଚଳର ଯେଉଁ ପଶୁପକ୍ଷୀ ବା ଗଛପତର ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ନାହିଁ, ଅନୁବାଦରେ ସେସବୁର ହିନ୍ଦୀ ବା ଇଂରାଜୀ ନାମ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଇଂରାଜୀ ମୂଳଲେଖାରେ ଥିବା ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର, ନାମସହଜ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତ (ହିନ୍ଦୀ) ନାମର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏହି ହିନ୍ଦୀ ନାମଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇ ଅନୁବାଦରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଶିକାର ସଙ୍ଗାନ୍ତୀୟ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ସବୁ ସୁରାକ୍ଷାର ନୟାଗଡ଼ ଓ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ତପ୍ତପାଣି, ମୋହନା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଚଳିତ ଶବ୍ଦାରୁ ସଂଗୃହୀତ ।

ଅନେକ ପାଠକପାଠିକା ଓ ସ୍ତନାମଧନୀ ବହୁ ସାହୃଦ୍ୟକ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ମୋର ଏହି ସାମାନ୍ୟ ଉଦ୍ୟମକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୋର ବିନମ୍ର କୃତଜ୍ଞତା । ମୋର ବହୁ ହିତାନ୍ତୀକାମୀ ବନ୍ଧୁ ଓ ଆତ୍ମୀୟଙ୍କ ପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି—ସେମାନଙ୍କୁ ମୋର ଗଭୀର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ଏ ସୂତ୍ରକର ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀ ଅଭୟମ ମହାପାତ୍ର ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା-ପ୍ରକାଶିନୀ ପ୍ରେସ୍‌ର ପରିଚାଳକ ଶ୍ରୀ ଜୟରାମ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ପାଇଁ ମୋର ଅନୁରକ ଧନ୍ୟବାଦ । ଶେଷରେ, ସବୁଥର ପରି ଏ ବହିର ପ୍ରକାଶନରେ ମୋର ପତ୍ନୀ ତତ୍ତ୍ୱର ସୁଧାରାଣୀ କରକର ଯେତେ ସାହା ଅବଦାନ ରହିଛି ତାକୁ ଆଉଥରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ।

ପେନ୍‌ସନ୍ ଲେନ୍

କଟକ, ୧୬/୧୨/୧୯୮୭

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲକୁମାର ଜର

ବିଅସୁଅ ମିଶି ଆମେ ଆଉ ବନ୍ଧୁକ ଜଣ । ବସୁସ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଠରୁ ଅଠର ଭିତରେ । କାଲଦୁର୍ଗା (୧) ପାଖ ‘ବୋଆର’ ପୋଲର କାଠବାଡ଼ା ଉପରେ ସମସ୍ତେ ଜାକଜୁକ ହୋଇ ବସିଥାଉ । ପୋଲକୁ ଘେରି ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ; ସଞ୍ଜ ଘନେଇ ଆସି ରାତିଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ିଆସୁଥାଏ । ଦିନ ଗଢ଼ିଲବେଳୁ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଶୁଣିଲ ଝାଟି ଗୋଟାଇ ସଡ଼କ ମଝିରେ ଅଗି ଜାଳିଥିଲୁ । ଅଗି କେତେବେଳୁ ଲିଭିଯାଇ ରଡ଼ନିଆଁ ତକ କେବଳ ଅନ୍ଧାରରେ ଦସ୍‌ଦସ୍ ହେଉଥାଏ । ବେଳକାଳ ଉଣି ତାନ୍‌ସେ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ଭୁତଗପଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରିଥାଆନ୍ତି । ଘଷ ଜଙ୍ଗଲର ଘେର ଭିତରେ ଅନ୍ଧାରରେ ବସି ଭୁତଗପ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ଭୟରେ ସମସ୍ତେ ଜଡ଼ ପାଲଟିଯାଇଥିଲୁ । ହଠାତ୍ ଏତିକିବେଳେ ବିଅ ଜଣେ ପାଟିକର ଉଠି ଆଉ ଜଣକୁ ଡାକିଦି କର କହିଲୁ, “ଅରକୁ ଥର ସେମିତି ପଛକୁ ଅନାଉଛୁ କାହିଁକି ? ମୋତେ ଡର ମାଡ଼ୁଛି—ବୁଝିପାରୁନୁ ?”

ତାନ୍‌ସେ ଆସୁର୍ଲାଣ୍ଡର ଲେକ । ସେଠାକାର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କପରି ଭୁତପ୍ରେତ, ତାଆଣୀ ଚରଗୁଣାଙ୍କ ଉପରେ ଡାଙ୍କର ଅରୁଟ ବିଶ୍ୱାସ । ପିଲଦିନୁ ଏ ଧରଣର ନାନା ବିଶ୍ୱାସରେ ସେ ଗୋଟାପଣେ ମଜିଯାଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଭୁତଗପ କହିଲବେଳେ ତାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ସ୍ୱର ଯେପରି ଗଣ୍ଡାର ଅବେଗ ଓ ଅନ୍ତରାଳତାରେ ଭରିଯାଏ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବିଷୟ ସେ ଯେପରି ଶବ୍ଦଯୁକ୍ତ ସହଜ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି, ଶ୍ରୋତା ମନରେ ଗଣ୍ଡାର ରେଖାପାତ କରିବା ସଙ୍ଗେ କାହାଣୀର ସତ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାହା ଚିଲେହେଲେ ସନ୍ଦେହ ପାଇଁ ଅବକାଶ ଦିଏନାହିଁ ।

ତାନ୍‌ସେ ସେଦିନ ଯେଉଁ କାହାଣୀଟି କହୁଥାନ୍ତି, ତାହାର ଦଟଣାସ୍ଥଳୀ ଆସୁର୍ଲାଣ୍ଡର ଜଣେ କମିଡାରଙ୍କ କୋଠି । ଉଙ୍ଗା ଦଦର ସେହି ପ୍ରକାଶ କୋଠିରେ କୁଆଡ଼େ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛାୟାମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ଯାଏ ଧଳାଲୁଗା ଘୋଡ଼ିହୋଇ ରାତିସାରା ବୁଲୁଥିଲେ କରନ୍ତି । ନିର୍ଜନ ନିପ୍ରବ୍ୟ ରାତିରେ କେହି କବାଟରେ ହାତ ବାଡ଼େଇଲି ଭଲ ଦୁମ୍‌ଦୁମ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଭେ; କବାଟ ଝରକାସବୁ ଆପେ ଆପେ ଫିଟିଯାଇ ସଶବ୍ଦେ ପୁଣି ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । କୋଠିର କାଠ ପାହାଚରେ ରାତିତମାମ କିଏ ପାଦ ଚପି ଚପି ଚାଲୁଥିବାର ଶବ୍ଦ କୁଆଡ଼େ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ ।

(୧) ଲେଖକଙ୍କ ଗାଁ ‘ଛୋଟିହଲ୍‌ଦୁଗା’ ‘କାଲଦୁର୍ଗା’ ଗ୍ରାମସମୂହ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଶୀତଦିନେ ସେ ସପରିବାର ନୈନିତାଲରୁ ଆସି ଗାଁରେ ରହୁଥିଲେ । ‘ମୋର ଭରତ’ ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ସୁଦୂର ଆସ୍କାନ୍‌ଶ୍ୱରେ ଭୂତପ୍ରେତମାନେ ଯେତେ ଉପଦ୍ରବ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଭେଟ ହେବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନଥିବାରୁ ସେସବୁ ବିଦେଶୀ ଭୂତକୁ ମୁଁ ବିଶେଷ ଭୟ କରୁନଥିଲି । ମୋର ଅସଲ ଭୟ ଥିଲା ଆମର ଗାଁ ପାଖ ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ମଣାଣିପଦାର ଭୂତପ୍ରେତ, ତାଆଣୀ-ଚରଗୁଣୀମାନଙ୍କୁ । ପିଲା ଦିନସାରା ତାଙ୍କର ଭୟରେ ମୁଁ ସଦାସତ୍ୟଦା ଅରହୁର ହେଉଥିଲି ।

ପୋଲ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲର ଧାରରେ ଚଢ଼କପୋଡ଼ା ପ୍ରକାଶ ହାଲଦି ଗଛଟିଏ । ଛୁଟିକଣି ଓ କାଲ ଆଦି ନେଇ ସାଙ୍ଗପାଆଁଙ୍କ ସହୃଦ ଚଢ଼େଇ ମାରିବାକୁ ବା ପ୍ରଜାପତି

ଧରିବାକୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଲେ ସେହି ଗଛ ଉପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଆମେ ବାଟ ବାରିଥାଉ । ଲଟାପଟ ମାଡ଼ି ଥଣ୍ଡା ଗଛଟିକୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଥାଏ । ପୃଷ୍ଠ କାଳପେଚୁଟିଏ ସେ ଗଛରେ ବହୁଦିନ ବସା କରି ରହୁଥାଏ । କୁଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କ୍ଳାଳାରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ପାଇଁ ପେଚୁଟି ଦିନ ସାରା ପତ୍ରଗଛରେ ଲୁଚିରହେ । ତାର ସାଥୀ ମାଲପେଚୁଟି ଯେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ନ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଅଶୁଭଅଗଛ ତାଳରେ ଅଳ୍ପା କର ବସାଟିଏ ବାନ୍ଧିଥାଏ, ପେଚୁ ସହୃଦ କେବଳ ସହବାସ ରଖି ହାଲଦି ଗଛରେ କଟାଇ ବର୍ଷର ବାକିଲେ ସେ ତା ନିଜ ବସାରେ ହିଁ ରହେ । ରାତି ହେଲେ ପୃଷ୍ଠ ପେଚୁ ଅହାର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରେ, ମାଛ ବେଙ୍ଗ ଖାଇ ପେଟ ପୁରୁଲପରେ ବସାକୁ ସେ ବାହୁଡ଼ି ଆସେ ।

ବସାରୁ ବାହାରିବା ଓ ସେଠାକୁ ଫେରିବାବେଳେ ପେଚୁଟି ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ତା ସାଥୀକୁ ଅରେ ଡାକ ଦିଏ । ସାଥୀଟି ମଧ୍ୟ ତା ସହୃଦ ସ୍ୱର ମିଳାଇ ସେ ଡାକର ଜବାବ ଦେଇଥାଏ । ଶବ୍ଦକୁ ଶୁଣିରେ ରୂପଦେବା କଷ୍ଟକର । ତେବେ ପେଚୁ ଦୁଇଟିଙ୍କ ବିକଟ ‘ହା-ହୋ-ହା’ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ଶୁଣାଯାଏ, ନ ଜାଣିବା ଲୋକ ତାହାକୁ ବାଘର ହେଣ୍ଟାଲ ବୋଲି ଭୁଲ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଡାନ୍‌ସେ ସେଦିନ ତାଙ୍କ ଗପପେଡ଼ିରୁ ଅସଲ ଭୟଭର ଗପଟିଏ ବାହୁ ଶୁଣାଉଥିଲେ । ଗପ ସରିଆସୁଥିଲା । ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଝିଅଜଣକ ପଛକୁ ନ ଚାହିଁବାକୁ ତା ସାଥୀକୁ ଭାଗିଦ୍ କରୁଥିଲା । ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ କାଳପେଚୁଟି ତା ସାଥୀ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଡାକଦେଇ ଡେଣା ଫଡ଼ଫଡ଼ କରି ଶିକାର ସନ୍ଧାନରେ ବସାରୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲା । ଝିଅଦଳକ ହାଉଲି ଖାଇ ଚରଚିରେଇ ଉଠିଲବେଳକୁ ଡାନ୍‌ସେ କହୁବସିଲେ ସେ ଜାତିଏ ତାଆଣୀ କୁଆଡ଼େ ଅଛାରିଆ ଝିଅରୁଦିରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଠିକ୍ ଏତିକି କଲିକଲା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲା । ସେ ରଡ଼ି ସାହା ଜାନରେ ବାଜେ, ତାର ଓ ତା ପରିବାରର ସମସ୍ତଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ

ଘଟିଯାଏ । ଆଉ ତାଆଣୀକୁ ଆଖିରେ ଥରେ ଦେଖିଦେଲେ ପ୍ରାଣ ବାହାରିଯିବା ଅତି ନିଶ୍ଚିତ କଥା ।

ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ରେ ଦୂରବୁଲିବାରେ ମୋର ସବୁଦିନେ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ । ବିଶେଷ-କରି ପିଲାଦିନେ ପ୍ରଜାପତି ଧରଣୀ, ଚଢ଼େଇବସାରୁ ଅଣ୍ଟା ଚୋରାଇବା, ଆଉ ଏସବୁ କିଛି ନ କରି କେବଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ଏକାକୀ ବୁଲିବାରେ ମୋର ଭାରି ସଉକ ଥିଲା । ବଣଜଙ୍ଗଲ ସବୁ ଭୂତପ୍ରେତ, ତାଆଣୀ, ଚରଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ଲାଲାସୁଳୀ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ସେଠାରେ ନାନା ଭୟାବହ କାଣ୍ଡମାନ ଘଟେ ବୋଲି ଲୋକମାନେ ଯାହା କହନ୍ତି—ଜଙ୍ଗଲ ସହୃଦ ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଥିବାରୁ ପିଲାଦିନସାରା ସେମାନଙ୍କର ଏସବୁ ମନ୍ତବ୍ୟ ମୁଁ ଗଭୀର ମନୋଯୋଗ ସହ ଶୁଣୁଥିଲି ।

ତାନ୍ଦ୍ରସେଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆୟୁର୍ଲାଣ୍ଡର ଭୂତପ୍ରେତ କେଉଁ ରୂପରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି, ତାହା ନେଇ ମୁଁ ବିଶେଷ ମୁଗ୍ଧ ଯୁଗୁଥୁ ନଥିଲି । ତେବେ ଆମର ଏହି କାଲିଦୁର୍ଜୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ଯେଉଁ ଦୁଇପ୍ରକାର ତାଆଣୀଙ୍କ ତାଳ ନିଜେ ଶୁଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେ ବରାବର କହୁଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ କିଛି କିଛି ଧାରଣା କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପରେ ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ତାଆଣୀ ବିଷୟରେ ଅସଲ ତଥ୍ୟ ମୁଁ ପରେ ପ୍ରକାଶ କରିବି । ଅନ୍ୟ ରକମର ତାଆଣୀଟିକୁ ହିମାଳୟର ତଳପାଟଣା ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ‘ଚୁରେଲ୍’ କରନ୍ତି । ‘ଚୁରେଲ୍’ ସାଧାରଣ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା ପାଦ ଦୁଇଟି କୁଆଡ଼େ ପଛକୁ ମୋଡ଼ିହୋଇ ଥାଏ । ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଏକାଟିଆ ଲୋକ ତା ହାତୁଡ଼ିରେ ପଡ଼ିଗଲେ ‘ଚୁରେଲ୍’ ତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୋହ କରିଦେଇ ସେଠାରୁ ପଛେଇ ପଛେଇ ଚାଲି ଏବଂ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକଟି ମହମୁରାଧି ପରି ତାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଶେଷରେ ସଙ୍ଗନାଶ ବରଣ କରେ । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ମତରେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ‘ଚୁରେଲ୍’ ସହୃଦ ଭେଟ ହୋଇଗଲେ, ତାର ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରଦହତ କରିବା ପାଇଁ ହାତରେ କମ୍ପା ଲୁଗାପଟାରେ ଆଖି ବୁଜି ଧରିବାକୁ ହୁଏ । ଘର ଭିତରେ ଥିଲେ ଚନ୍ଦରତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ାଇ ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇରହିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଆଦମ ଯୁଗରେ ଆମ ପୁଞ୍ଜୁପୁରୁଷମାନେ ଗୁହାରି ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦାସ୍ୟାଦ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସତ୍ୟତା ଓ ବିବର୍ତ୍ତନ ଯୋଗୁଁ ଆମେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିବାତର ପାଲଟିଯାଇଛୁ । ଦିନବେଳେ ଆମେ ଧୂସରବର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶରେ ଥାଉ, ସେତେବେଳେ ଅତି ଭୟାଳୁ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସାହସ କରେ । ଯେଉଁ ସବୁ ଭୟ ଯୋଗୁଁ ରାତିରେ ରୁମ ଟାକ୍ସିରିଓଠେ, ଦିନରେ ଆମେ ତାକୁ ସହଜରେ ହସି ଉଡ଼ାଇଦେଉ । କିନ୍ତୁ ଦିନର ଅବସାନ ସହୃଦ ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷେପ ସୀମିତ ହୋଇ ଯିବା ସଙ୍ଗେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଅନ୍ଧାର ଯେତେବେଳେ ଘୋଟିଆସେ, ଆଖି ଉପରେ ଆଉ ନିର୍ଭର କରି ନ ପାରି ଆମେ ନିଜେହିଁ ନିଜ କଲ୍ୟାଣର ଶିକାର ହେଉ । କଲ୍ୟାଣପ୍ରସୂତ ଅହେତୁକ ଆତଙ୍କ ଯଦି ବିଦ୍ବାନ୍ ଓ ବିଭ୍ରାବନ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତାରଣ କରିଦେଇପାରେ,

ତେବେ ଭୌତିକ କାଣ୍ଡରେ ଅଜ୍ଞାବନ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଏସବୁ ବନବେଷ୍ଟିତ ଅଞ୍ଚଳର ସରଳ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ମନରେ ତାହା କପରି ପ୍ରାଣଦାତା ଭୟ ସଂସ୍କର କରୁଥିବ ତାହା ସହଜେ ଅନୁମେୟ । ରାତିର ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାରରେ ଲଣ୍ଠଣ ବା ପାଇଲ୍ କାଣ୍ଡର ମଶାଳଟିଏ ଧରି ନିଜନ ଦକ୍ଷ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଏକାକୀ ଗୁଲିବାବେଳେ ଭୂତପ୍ରେତ ଆଦି ଅପଚ୍ଛାୟାଙ୍କ ଭୟରେ ଏଠାକାର ଲୋକେ ସେପରି ଜଡ଼ ଓ ଅବଶ ପାଲଟିଯାଆନ୍ତି, ସେଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ବା କ'ଣ ଅଛି ?

ତାନ୍ଦ୍ରସ୍ୟେ ପିଲାଦିନୁ ଲଗିପଡ଼ି ଭୂତପ୍ରେତଙ୍କ ବିଷୟରେ ନିଜ ଦେଶର ଗୁଡ଼ିଏ ଅଜ୍ଞ-ବିଶ୍ୱାସ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଏଠାକୁ ଆସି ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ଶିଖିଲପରେ ଗାଉଁଲି ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ଅବାଧରେ ମିଳାମିଶା କରି ଏଠାକାର ସେଭଳି ବହୁ ବିଶ୍ୱାସକୁ ସେ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ । ଆମ ପାହାଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ସାହସର ଅଭାବ ନାହିଁ । ତାନ୍ଦ୍ରସ୍ୟେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କମ ସାହସୀ ନୁହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରେତପିଶାଚଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସେମାନଙ୍କ ଧାରଣା ସବୁ ଏପରି ବଦଳିଯାଇ ଯେ ସନ୍ଦେହ ଦୂରକରିବା ପାଇଁ ସେ ବିଷୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ କେହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ, ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଜାଣେ ।

କୁମ୍ଭାସୁଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁବର୍ଷ ବାସକରିବା ଭିତରେ ମୁଁ କେତେ ଶହ ବାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଏକାକୀ ରାତି କଟାଇଛି, ତାର ହସାବ ଦେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେ ଭିତରେ ମୁଁ ସମୁଦାୟ ତିନିଅଧ ‘ଚୁରେଲ୍‌ର ଡାକ’ ଶୁଣିଛି ଓ ଅରଟିଏ ତାକୁ ଆଖିରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ପାଇଛି ।

ମାର୍ଚ୍ଚମାସର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ହସ୍ତୋଦୟୀ ରାତି । ପ୍ରଭୁର ସୋରିଷ ଫସଲ ହାଲି ଅମଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଗାଁଘାଟ ଲୋକ ଖୁସିବାସିରେ ମାଉଥାଆନ୍ତି । ଆମ ଘର ଠିକ୍ ଗାଁ ମଝିରେ । ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇ ଗୀତ ଗାଉଥାଆନ୍ତି; ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ପିଲମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଡାକଦେଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଖେଳିବାରେ ଲଗିଥାଆନ୍ତି । ସମୟ ରାତି ଆଠଟା । ଆମ ଘରେ ରୋଷାଇବାସ ସରିଥାଏ । ଖିଆପିଆ କରିବା ପାଇଁ ମ୍ୟାଗି (୧) ଓ ମୁଁ ଘରର ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ବାହାରିଛୁ ହଠାତ୍ ଏତିକିବେଳେ ‘ଚୁରେଲ୍‌’ର କିଲିକିଲା ରଡ଼ି ରାତିର ଚୁକୁ ଚରି ଗୁସିଆସିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ସେଇଠି ଅମଳ ଛୁଡ଼ାହୋଇଗଲୁ । ତେଣେ ନିଆଁରେ ପାଣି ପଡ଼ିଲାପରି ପାଟିଭିତ୍ତି ଓ ଗାଉଣା ବାଜଣା ସବୁ ଅମିଯାଇ ଗାଁବାସ ଶୂନ୍ୟଗାନ ହୋଇଗଲା ।

ଆମ ଘରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଗଜ ଛଡ଼ାରେ ହତା ଡାହାଣ କୋଣରେ ବୁଡ଼ା

(୧) ଲେଖକଙ୍କ ଭଉଣୀ । ଲେଖକଙ୍କ ସବୁ ବହୁରେ ତାଙ୍କ ବିଷୟ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

—ଅନୁବାଦକ

ହାଲ୍‌କୁ ଗଛଟିଏ । ଭଗଲ, ଛଆଣ, ଚଲ ଓ କଳାବାଜେଣିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କୂଆଁ, ଶାଗୁଣା ଆଦି ନାନା ପକ୍ଷୀ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସେଥିରେ ବସା କରିବା ଫଳରେ ବକଳା ଛୁଡ଼ି ଗଛଟିର ଅଗତାଳଗୁଡ଼ିକ ମରି ଥିଲା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ କାନ୍ଦୁଆ ଉତ୍ତର ପବନ ବଡ଼ ଖୁବ୍ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଥିବାରୁ ଦାଣ୍ଡକବାଟ ଆମେ ଚଳିଦେଇଥିଲୁ । ମ୍ୟାଗି ଓ ମୁଁ କବାଟ ଫିଟାଇ ପଦାକୁ ବାହାରପଡ଼ିଛୁ, ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ ହାଲ୍‌ଦୁଗଛ ଅଗତାଳରୁ ‘ଚୁରେଲ’ ପୁଣି ଥରେ ରଡ଼ି କରିଉଠିଲା । ସେ ଆଡ଼େ ଅନାଇଦେଇ ଦୁହେଁ ଦେଖିଲୁ ଯେ ଜଥାକଥେ ‘ଚୁରେଲ୍’ଟି ଆମର ହାଲ୍‌କୁ ଗଛ ଅଗରେ ଛିଁ ବସି ବୋବାଉଛି ।

ସ୍ୱରଦ୍ୱାରା ଅନୁକରଣ କରି ଶବ୍ଦ ବିଷୟରେ ସଠିକ୍ ଧାରଣା ଦେଇଥୁଏ । ବର୍ଣ୍ଣନା ଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ରୂପଦେବା ଆଦୌ ସହଜ ନୁହେଁ । ‘କାଠହଣା ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ଗଛକୁ ଖୁମ୍‌ଛୁ’ ବୋଲି ଲେଖିଲେ ସେ ଶବ୍ଦଟି ବିଷୟରେ ଅନୁଭବ କିଛିଟା ଧାରଣା କରିହେବ; କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ‘ଚୁରେଲ୍’ର ଯେଉଁ ଡାକ ଆମେ ଶୁଣିଲୁ, ତାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ମୁଁ ପାଇନାହିଁ । ‘ଏକ ଅଶାନ୍ତ ଆସାର ବିକଟ ଅର୍ତ୍ତନାଦ’ କିମ୍ବା ‘ସନ୍ଦେହ-ଗ୍ରସ୍ତ ମାନବର ବିକଳ ଚିତ୍କାର’ ଆଦି ଉପମାଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣନା ହୁଏତ ବଳିଷ୍ଠତର ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଅସଲ ଶବ୍ଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେଥିରୁ ସୂଚନା ମିଳିବନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ପଶୁର ଗଳନ ବା ପକ୍ଷୀର ରାବ ସହଜ ତାକୁ ଭୁଲିନା କରାଯାଇ ନ ପାରେ । କେବଳ ଜଙ୍ଗଲରେ କାହିଁକି, ନିଜେ କାନରେ ଶୁଣି ନଥିଲେ ସମସ୍ତ ଜୀବଜଗତରେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ସେପରି ବିକଟ ଶବ୍ଦ କରିବା ସମ୍ଭବ ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି ବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ଆସନ୍ତି । ସେ ଶବ୍ଦ ଏତେ ଭୟଙ୍କର ଯେ ଥରେ ଶୁଣିଦେଲେ ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ ଶିଥିଳ ହୋଇଯାଇ ଶିରଫୁଣିରରେ ରକ୍ତର ସୁଅ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଗଲା ପରି ଲାଗିବ । ସେଥିପୁର୍ବରୁ ଥରେ ଦୁଇଥର ସେଭଳି ଶବ୍ଦ ବହୁଦୂରରୁ ଶୁଣିଥିଲି ଏବଂ ତାହାକୁ ପେରୁଜାମ୍ବୟ କୌଣସି ପକ୍ଷୀର ରାବ ବୋଲି ଭାବିଥିଲି । କୁମାସ୍ତୁ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପକ୍ଷୀର ରାବ ସହଜ ମୁଁ ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟତାରେ ପରିଚିତ । ଏଠାକାର କୌଣସି ପକ୍ଷୀ ସେଭଳି ଶବ୍ଦ କରିନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିଥିବାରୁ ମୁଁ ସନ୍ଦେହ କରୁଥିଲି ଯେ ସମ୍ଭବତଃ ଦୂରଦୂରନ୍ତରୁ ଉଡ଼ିଆସିଥିବା ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀଟିଏ ସେପରି ରାବ ଦେଉଥିବ । ଶବ୍ଦଟିକୁ ଏବେ ପାଖରୁ ଶୁଣି ସନ୍ଦେହ ମୋଚନ କରିବାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିଗଲା । ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧ ସମୟର ଭଲ ଦୂର୍ଦ୍ଦାଶଟିଏ ଆମ ଘରେ ଥିଲା; ସମୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜର୍ମାନୀୟାନର କମାଣ୍ଡରଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ଦୂର୍ଦ୍ଦାଶଟି ଆଣି ହାଲ୍‌କୁ ଗଛ ଅଗତାଳରେ ବଡ଼ ଚଢ଼େଇଟିଏ ବସିଥିବା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଦେଖିଲି; କିନ୍ତୁ ଝାପସା ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ଚଢ଼େଇଟିକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋଠାରୁ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ ଥିବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବିବରଣୀରୁ କାଲେ ତାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରନ୍ତେ—ଏହି ଆଶାରେ ଚଢ଼େଇଟିକୁ ଏଠାରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି ।

ଚଢ଼େଇଟି ଆକାରରେ ସୁନେଲ୍‌ ଭଗଲଠାରୁ ସାନ, ତାର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିର

ଲମ୍ବ କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ । ପୁଞ୍ଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପେଟ୍ଟପରି ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନୁହେଁ । ତା ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ପେଟ୍ଟପରି ବଡ଼ ବା ଗୋଲ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ବେଳେ ସେତେ ସାନ ନୁହେଁ । ମୁଣ୍ଡରେ ତାର ଶିଖା ବା ଚୂଳ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଚଢ଼େଇଟିର ରଙ୍ଗ କଳା ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ତେବେ ଗାଡ଼ମାଟିଆ ରଙ୍ଗ ଜନ୍ମୁଆଲୁଅରେ କଳା ଦେଖାଯାଉଥିବାରୁ ସେ ବସ୍ତୁରେ ନିଶ୍ଚିତ ମତ ଦେଇପାରୁନାହିଁ । ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ଯୋଗୁ ତାଳରେ ବସିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଚଢ଼େଇଟି ଛୁଡ଼ା ହେଲାପରି ଦିଶୁଥାଏ । ପ୍ରତି ଅଧ-ମିନିଟ୍ ଅନ୍ତରରେ ସେ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ରାବ ଦେଉଥାଏ ।

ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ମୋର ୮ ବୋର ଛରା ବନ୍ଧୁକ ଓ ହାଲୁକା ରାଇଫଲ୍ ଥିଲାମାରରେ ଥିବାହୋଇଥିଲା । ଚଢ଼େଇ ଯେତେ ଦୂରରେ ବସିଥିଲା, ଛରା ତା ପାଖଯାଏ ଯାଇ ନ ଥାଆନ୍ତା । ଏଣେ ରାଇଫଲ୍‌ରୁ ଗୁଳି ଚାଲି ଚଳି ଲକ୍ଷ୍ୟଭିକ୍ଷ ହେଲେ ଚଢ଼େଇଟି ‘ଚୁରେଲ୍’ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କ ବଂଶୀ ସଦୃଶ ଦୁଡ଼ହେବ, ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଇଫଲ୍ ମଧ୍ୟ କାଟି କଳନାହିଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ସେମାନେ ସୁଯୋଗ ପାଇ-ଯିବେ । ତେଣୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଜନ୍ମୁ ଆଲୁଅରେ ରାଇଫଲ୍‌ର ଚାଲି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବା ଅପେକ୍ଷା କିଛି ନ କରିବାକୁ ହିଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ମନେଲି । ମୁଁ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଭିତରେ ଚଢ଼େଇଟି ପରେ ପରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଥର ରାବ ଦେଲା ଓ ତା’ ପରେ ଡେଣା ମେଲଇ ଅନ୍ଧାରରେ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଗଲା । ଗାଁଘାଳ ଲୋକେ ତାଟିକବାଟ କିଛି ରାତିତମାମ୍ ଗୁନି ହୋଇ ଘରେ ପଶିଲେ । ପରଦିନ ସକାଳୁ ମଧ୍ୟ ‘ଚୁରେଲ୍’ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କାହାରି ମୁହଁରୁ ପଦେହେଲେ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମୋର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ କୁଆଁର ସିଂ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଜଣେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଛରା ଶିକାରୀ (୧) । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ‘ବାଘ’ ଶବ୍ଦଟି ଉଣ୍ଡରେ ଧରିବାକୁ ବାରଣ କରି ସେ ମୋତେ ଥରେ ଚେତାଇ କହିଥିଲେ ଯେ ସେପରି କଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ଦଟିବ ଓ ବାଘ କୁଆଡ଼େ ହେଲେ ଆସି ହାଜିର ହୋଇଯିବ । ପାଞ୍ଚତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଓ ଭୟରେ ‘ଚୁରେଲ୍’ ଶବ୍ଦଟି କେହି ଉଚ୍ଚାରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଗାଁର ଆମେ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ପରିବାର ପ୍ରତିବର୍ଷ ଶୀତଦିନ କଟାଇବାକୁ କାଲିଦୁର୍ଜୀ ଆସୁ । ମୋ ସାନଭାଇକୁ ବାଦ୍‌ଦେଲେ ଦୁଇ ପରିବାରର ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଚଉଦ । ମୋ ସାନଭାଇ ସେତେବେଳେ ନିହାତି ସାନପିଲା । ଆମ ସଙ୍ଗରେ ନାଳରେ ଗାଧୋଇବାକୁ କିମ୍ବା ବଣରୁ ଜାଲ ଗୋଟାଇ ସଞ୍ଜବେଳେ ଅଗି ଜଳାଇବାକୁ ତାକୁ ଛଡ଼ାଯାଏ ନାହିଁ । ବାକି ଚଉଦଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି ନଅରୁ ଅଠର ବର୍ଷ ବୟସର ସାତଜଣ ଝିଅ ଓ ଅଠରୁ ଅଠର ଭିତରେ ଆମେ ସାତଜଣ ପୁଅ । ବୟସରେ ସବୁଠାରୁ ସାନ ହୋଇଥିବାରୁ

ସମସ୍ତଙ୍କ ଆର୍ତ୍ତୋଳ ଆତ୍ମତାର ମୋତେ ହିଁ ସହବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି କାମ କରିବାକୁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ନାଗଲି, ଶେଷରେ ସେହି କାମସବୁ ମୋର ଉପରେ ଲାଦ ଦିଆଯାଏ ।

ଆମ ଘରବାଡ଼ି ଚକଡ଼ାର ତଳମୁଣ୍ଡରେ ନାଲଟିଏ । ରବିବାର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁଦିନେ ଆମ ଦୁଇଘରର ଝିଅମାନେ ମିଶି ନାଲରେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । (ରବିବାର ଦିନ ସେମାନେ କାହିଁକି ଗାଧାନ୍ତି ନାହିଁ, ତାର କାରଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ ।) ଏସବୁ ଅନେକ ଦିନ ଚଳଇ କଥା । ଶିଶୁାସୁର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭିକ୍ଷୋଗ୍ରନ୍ଥ ଯୁଗର କଡ଼ା ନିୟମମାନ ପୁରାପୁରୀ ଚାଲୁରହୁଥାଏ । ଝିଅମାନେ ଗାଧୁଆ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବା ତ ଦୂର କଥା, ସେମାନେ ଗାଧୋଇଲି ବେଳେ ମୋଭଳି ଛୋଟ ପିଲଙ୍କ ଛଡ଼ା ପୁରୁଷ ଲୋକ କେହି ଗାଧୁଆ ରୁଠର ପାଖ ପଶିବା ବରୁଦ୍ଧରେ କଡ଼ାକଟକଣା ଥାଏ । ଫଳରେ ରୁଠ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେବା ଆଉ ଲୁଗାପଟା ଓ ଚଉଲିଆ ସବୁ ବୋହୂବାର ଭାର ମୋ'ର ଉପରେ ପଡ଼େ । ରୁଠ ଆରପାଖ ନାଲବନ୍ଧରେ ଚଲିବାଟିଏ । ଲେକେ ଜାଲେଶି କାଠ ସାଉଁଟିବା ପାଇଁ ବା ସୋଠମୁହଁ ସଫା କରିବା ପାଇଁ ବେଳେ ବେଳେ ସେବାଟେ ଚାଲି ଆସନ୍ତି । ପୁରୁଷଲୋକ ନେହିଁ ଅଳସୁଆ ରୁଠ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଆସିଲେ ଶୀଘ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେବାକୁ ଝିଅମାନେ ମୋତେ କଡ଼ା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଗାଧୁଆ ଓ ଲୁଗାବଦଳା ସରିବାଯାଏ ଚଲିବାଟ ଉପରେ ଖସି ନଜର ଦେଖି ମୋତେ ରୁଠ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ରୁଠ ପାଖରେ ନାଲଟି ଦଶହୁଟ ଓସାର ଓ ଦିନହୁଟ ଗହର । ଦୁଇପାଖ ବନ୍ଧି ସେଠାରେ ପକ୍କା କରାଯାଇଥାଏ । ଗାଧୁଆ ରୁଠରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ସୋଠବାଟେ ନାଲରୁ ଆମ ବର୍ତ୍ତାକୁ ପାଣି ମଡ଼ାଯାଏ । କୁମାୟୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ପୁଷ୍ପତନ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ସାର୍ ହେନର ରାମ୍ପେ (କୁମାୟୁଁ ର ରାଜା) (୧) ଅନୁଷ୍ଠ କରି ସୋଠମୁହଁ ପାଖରେ ନାଲଟିକୁ ଛଅହୁଟ ଗହରରେ ଖୋଳାଇ ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ଘରୁ ବାହାରିବା ପୁଷ୍ପରୁ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ସୋଠ ତଳ ଗହର ପାଣିକୁ ନ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ବଡ଼ବଡ଼ିଆମାନେ ମୋତେ ହିଁ ବାରମ୍ବାର ଭାବି କରାଆନ୍ତି । ପାଣିରେ ପଶିବାମାନେ ବେଳଯାଏ ଗୁଡ଼ି ବସିପଡ଼ିବା ଝିଅମାନଙ୍କର ଦସ୍ତର । ହଠାତ୍ ପାଣିରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ଭୁଡ଼ିକା ଉଠି ଲୁଗାପଟା ଟେକି ହୋଇଯାଏ । ଲୁଗାପଟା ପକଡ଼ା ସରିବାଯାଏ ଗାଧୁଆ ରୁଠକୁ ପିଠିକରି ବସିବାକୁ ମୋତେ ହୁକୁମ ଦିଆଯାଏ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ବାରମ୍ବାର ଘଟିବା ଫଳରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ନାଲ ଆଡ଼କୁ ପଛକରି ମୋତେ ବସିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେତିକିବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ନାଲ ଆରବନ୍ଧ ଚଲିବାଟରେ ଲୋକ କେହି ଚାଲିଆସିଲେ ସେଥିପାଇଁ ମୋତେ ହିଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାୟୀ ଓ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଏ ।

ରୁଠକୁ ପଛ କରି ମନ ମାରିଦେଇ ମୁଁ ନାଲବନ୍ଧରେ ବସି ପହଞ୍ଚି ଦେଲିବେଳେ

(୧) 'ମୋର ଭାରତ' ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ତେଣେ ମୋ ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନେ ମହା ଅନନ୍ଦରେ ବନ୍ଦୀଛଡ଼ି ଧରି ନାଳମୁହଁରୁ ମାଛ ମାରିବାକୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକର ହାତରେ ତାର ଛୁଟିକଣିଟି ଥାଏ । ଶିମିଳି ଗଛ ଅଗରୁ ଫୁଲଟିକୁ କିଏ ଝଡ଼ାଇଦେବ ବା ନାଳ ଅରପାଖ ଡିମିରି ଗଛର ବକଳା କିଏ ଫୁଟାଇ ଦେଇପାରିବ—ବାଟସାରା ଏହି ଧରଣର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ତା ଅନବରତ ଚାଲିଥାଏ । ଗୋଡ଼ି ବାଳି ଡିମିରି ଗଛର ବକଳା ଫୁଟି ଦୁଧପରି ଧଳା ଧଳା ରସ ନ ଝରିଲେ ମାଡ଼ି ଠିକ୍ ହେଲାନାହିଁ ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ବାଟ କଡ଼ ଗଛପତ୍ରରେ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ ନ ଥାଏ ।

ଚୂଳିଆ କଜଳପାତି, ହଳଦିବସନ୍ତ ଓ ଗୋଲପି ମଇନା ଶିମିଳି ଫୁଲରୁ ମହୁ ଖୋଷିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ସକସବୁଜ ରଙ୍ଗର ସାଧାରଣ ଶୁଅଙ୍କ ସହୃଦ ଧୂସର ଓ ଚନ୍ଦନା ଶୁଆ ମିଶି ଶିମିଳି ଫୁଲର ତେମ୍ପି ଭଜାଦିଅନ୍ତି ଓ ମାଝିସିଆ କଅଁଳ ପାଖୁଡ଼ା-ଗୁଡ଼ିକରୁ ଅଳ୍ପ ଟୁମ୍ପି ଖାଇଲପରେ ଦର-ଶିଆ ଫୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ତଳକୁ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଶିମିଳି ଫୁଲ ହରିଣ ଓ ବରହାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ଝଡ଼ା ଫୁଲ ଖାଇବା-ପାଇଁ ହରିଣ ଓ ବରହା ଶିମିଳିଗଛ ମୂଳରେ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି । ନାଳକୂଳ

ଗଛରୁ ହୁରୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା କଳିକଳା ଚଢ଼େଇଟି (୧) ପାଖକୁ ଛୁଇଁ ନ ଛୁଇଁଲ ପରି ନାଳ ଉପରେ ଚଳି ମାରି ଖଣ୍ଡିଉଡ଼ା ହୁଏ । ନାଳକୂଳ ଅଶୁଦ୍ଧ ଗଛରେ ବସା କରିଥିବା ମାଝି ପେଲୁଟି ଅଗସ୍ତି ହୁସିଆର ଥାଏ । ପିଲୁଏ ଆସୁଥିବାର ସୁରୁକ୍ ପାଇବାମାତ୍ରେ ସେ ଗହଳ ଲଟାପତ୍ରର ଆନ୍ତର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଲୁଚେ । ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ପିଲୁଙ୍କ ଦାଉରୁ ସେ ରକ୍ଷା ପାଏନାହିଁ ।

ମା' ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ସିଲିଇପେଡ଼ିରୁ ଚୋରାଇ ଅଣାଯାଇଥିବା ସୂତା ବାଝିଶକଣିରେ ବଳା ହୋଇ ବନ୍ଦୀ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ଦଙ୍କା ପିନବଣ୍ଟା କେତୋଟି ବନ୍ଦୀ କଣ୍ଟାର କାମ ରୁଲୁଏ । ଚକଟା ଅଟାର ଗୁଳାମାନ ସେଥିରେ ଗୁଡ଼ାଯାଇ ଥୋପ ପଡ଼େ । ନାଳମୁହଁରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ଜିଦାଜିଦରେ ମାଛଧରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ନାଳରେ ମାଛ ହାଉଯାଉ ହେଉଥାନ୍ତି; ସେଭଳି ବିରସ ଉପକରଣମାନ ବ୍ୟବହାର କରି ମଧ୍ୟ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖେକୁର ମାଛ କେତୋଟି ମରନ୍ତି । ଶେଷରେ କାହାର ବେହୁସିଆରିରୁ ଅଟାଗୁଳାତକ

(୧) ମାଛରଜ୍ଜା ଜାମ୍ବୁ ପକ୍ଷୀବିଶେଷ (crested pied kingfisher)

—ଅନୁବାଦକ ।

ପାଣିରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ପିଲଏ ମାଛଧରା ଗୁଡ଼ି ଲୁଗାପଟା ଖୋଲି କୁଦାମାର ପାଣିରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଓ ଆଉ ବନ୍ଧରେ କିଏ ଆଗ ପହଞ୍ଚିବ—ସେଥିପାଇଁ ବାଳ ମାର ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଲଗନ୍ତି । ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନେ ଏଭଳି ଖେଳକୌତୁକରେ ମାତ୍ସ୍ୟବାବେଳେ ସେଠାରୁ ମାଛଲୁଏ ଦୂର ରୁଠକୁ ପଛକରି ମୁଁ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ବସିଥାଏ । ସେ ଭିତରେ ବୁଡ଼ା କାଠୁରୀଆ ଜଣେ କାଠଗୋସ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡାଇ ନାଲି ଆରବରକୁ ଯଦି ଚାଲିଆସିଲ, ସେଥମାନଙ୍କୁ ଚେତାଇ ନ ଦେହା ଦୋଷରୁ ମୋ ଉପରେ ଗାଲି ବର୍ଷିଯାଏ !

ସେଥମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବେଠି ଖଟିବାରେ ଯେ କୌଣସି ଲଭ ନ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ । ନାନାପ୍ରକାର ଫସ୍ତକିର କରି ଦୁଇ ପରିବାରର ପୁଅମାନଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇବାରେ ସେଥମାନେ କେହି କାହାକୁ ଉଣା ନ ଥିଲେ । ମହୁଳା ମହୁଲର ଅବୈତନିକ ପରିଚ୍ଛରକରୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସଜନ ହୋଇପାରିଥିବାରୁ ମୋଠାରୁ ସେ ସବୁ ଗ୍ରହଣ ଓ କଳକୌଶଳ ଗୋପନ ରଖାଯାଇ ନଥିଲା ।

କେବଳ ମୋ'ର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପୁଅପିଲାଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ହଇରାଣ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥମାନେ ତାନ୍ସେ ଓ ନା'ଲୁ ଫ୍ରେମିଙ୍କ ଉପରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦାଉ ସାଧୁଥିଲେ । ତାନ୍ସେ ଓ ନା'ଲୁ ଦୁହେଁ ଆସ୍ତରାଣ୍ଡିବାସୀ । ସେଠାକାର ସବୁ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ପରି ସେ ଦୁହେଁ ମଧ୍ୟ ଆଡ଼ବାସୀ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଆନ୍ତି । ଆର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୁହେଁ ସମାନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁହିଁଙ୍କ ଚେତେଇ ଓ ସ୍ୱଭାବ ଭିତରେ ଆକାଶପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ । ତାନ୍ସେ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ, ଲମ୍ବମଣ ଓ ପ୍ରବଳ ବଳବାନ୍ । ନା'ଲୁ ଡେଙ୍ଗା ଓ ତାହାଲିଆ; ବର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କର ଫର୍ଜା ଗୋରୁ ଏବଂ ଦେହ ଶାଣ ଓ ଦୁବଳ । ତାନ୍ସେ ତାଙ୍କର ଦାରୁଣୁରା ବନ୍ଧୁକଟି କାନ୍ଧେଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ଏକାକୀ ବୁଲି ବୁଲି ବାଘ ଶିକାର କରିବାକୁ ପଛନ୍ତି ନାହିଁ । ନା'ଲୁଙ୍କର କିନ୍ତୁ ବଣଜଙ୍ଗଲକୁ ଭାରି ଭୟ; ଶିକାର କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁକ ମାରିବା କେହି କେବେ ଦେଖିନାହିଁ ।

ତାନ୍ସେ ସୈନ୍ୟବାହନରେ ଜଣେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ପୁଅ । ସେନାବାହନରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ନାମକ ହେବାରୁ ପିତା ତାଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କରିଥାଆନ୍ତି । ତାନ୍ସେ ମୋ ବଡ଼ଭାଇ-ମାନଙ୍କ ସହୃଦ ପରୀକ୍ଷା ସ୍ଥଳରେ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗରେ ଚାକିରି ଖଣ୍ଡିଏ ହଇରା ସେ ସେତେବେଳେ ସରକାରଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ବିଭାଗରେ ଯୋଗଦେବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ବିରକ ଓ ଅନାଗତ ଚାକିରି ଦୁଇଟିର ମଧ୍ୟାନ୍ତରରେ ଆମର ଅଭିପ୍ରେୟ ବୃଦ୍ଧମରେ କାଳାତପାତ କରୁଥାନ୍ତି । ନା'ଲୁ ତାକ-ତାର ବିଭାଗରେ ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ଟମ୍ପଙ୍କ ସହକାରୀ । ତାଙ୍କ ଚାକିରିଟି ବଡ଼ ନୁହେଁ ବା ଦରମା ସେତେ ବେଶି ନୁହେଁ । ସାମ୍ବିଦିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନା'ଲୁ ଓ ତାନ୍ସେ ଦୁହେଁ ଯେପରି ଆର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥା ଭିତରେ ଗଡ଼ କରୁଥାନ୍ତି—ସେଥିରେ ବିବାହ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଧୃଷ୍ଟତା ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ବୟସ ନବିଶେଷରେ ଆମ ଦୁଇ ପରିବାରର ସବୁ ସେଥଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଯେତେ ସୁହାଗ ଉଜୁଲୁଥିଲା—ସେହି ଗୋଟିଏ

ଦଗରୁ ଦୁହିଁଙ୍କର ମନୋବୃତ୍ତି ପୁରୁଷର ସମାନ ଥିଲା ବୋଲି ମାନନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ଝିଅମାନଙ୍କ ସହୃଦ ସଦ୍‌ଭାବ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା
 ସହୃଦ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ପ୍ରବଳ ବିଦ୍ରୋଷ ଓ ଭର୍ଷା ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଓ ବିଶେଷ କରି
 ଝିଅମାନଙ୍କର ପରିହାସର ପାତ୍ର କରିଥିଲା ।

ଦିନେ ଗାଧୁଆରୁଠରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଉ ଦେଉ ଝିଅମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିବା
 ଶୁଣିଲି ଯେ ଗତଥର କାଲିଦୁର୍ଗା ଆସିଥିଲାବେଳେ ଟିକିଏ ମୁହଁ ପାଇ ନା'ଲ୍ ବେଶି
 ମନମୋଟିଆ ଧରିଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣେ ଡାନ୍‌ସେ ମଧ୍ୟ ମୁକାବିଲରୁ ପଛଉଥିବାରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ
 ଭିତରେ ପ୍ରତିଦ୍‌ବିତା ଠିକ୍‌ଭାବେ ଜମୁନାହିଁ । ପ୍ରତିଦ୍‌ବିତାକୁ ଯଥାଯଥଭାବେ ଚଳାଇରଖିବା
 ପାଇଁ ପ୍ରତିଦ୍‌ବିତା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ପୁଣି ସମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନେଇଆସିବା ଦରକାର । ତେଣୁ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କୁ
 ଧାପେ ତଳକୁ ଖସାଇ ଆଣି ଡାନ୍‌ସେଙ୍କୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଉଠାଇଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି
 ମସୂଧା ହେଉଥାଏ । ଡାନ୍‌ସେ ବେଶି ମୁହଁ ପାଇଗଲେ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କ ପରି ସିଏ ବି ମନମୋଟିଆ
 ଧରିବେ ବୋଲି କେହି କେହି ମତ ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ('ମନମୋଟିଆ' ଧରିଯିବାର ଅର୍ଥ
 ସେତେବେଳେ ବୁଝି ନ ଥିଲା । ତେବେ ସେ ବିଷୟରେ କାହାକୁ ପଚାରିବାକୁ ସାହସ
 କଲିନାହିଁ ।) ତେରୁ ଆଲୋଚନା ପରେ କଥା ଛୁଡ଼ିଲା ଯେ ନା'ଲ୍ ଓ ଡାନ୍‌ସେଙ୍କୁ ଏକାଠି
 ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଫାନ୍‌ରେ ପକାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯେଉଁଥିରେ ନା'ଲ୍ ଟିକିଏ ଦବିଯିବେ
 ଓ ଡାନ୍‌ସେ ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧତାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ପାଇବେ ।
 ଏଥିରେ କିନ୍ତୁ ଟମ୍ ସହଯୋଗ ନ କଲେ କାମ ହାସଲ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ସମସ୍ତେ
 ଏକମତ ହେଲେ ।

ଶୀତଦିନେ ନୈନିତାଲ୍ ଡାକ-ଡାକ ଅଞ୍ଚଳରେ ବେଶି କାମ ନଥାଏ । ଶୀତଦିନଯାକ
 ପ୍ରତି ପହରଦିନରେ ଥରେ ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କାଲିଦୁର୍ଗା ଆସି ସୋମବାର ସକାଳେ
 କାମରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଟମ୍ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ନୈନିତାଲ୍‌ରୁ ପହର
 ମାଲ୍‌ ବାଟ ଚାଲି ନା'ଲ୍ ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଆମ ଦୁଇ ଘରୁ ଗୋଟିକରେ ତାଙ୍କ
 ରହଣି ହୁଏ । ନା'ଲ୍ ବେଶ୍ ମେଲାପାୀ; ତାଙ୍କ କଣ୍ଠ ମଧ୍ୟ ଶୁର ମଧୁର । ତେଣୁ ଦୁଇ
 ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ଅତିଥିଭାବେ ତାଙ୍କୁ ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

ନା'ଲ୍‌ଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । କଥା ହେଲା ଯେ
 ଆସନ୍ତା ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଟମ୍ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଡେଇଁରେ ଛୁଡ଼ିବେ ଓ ନୈନିତାଲ୍‌ରୁ
 ବାହାରିବାବେଳେ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଶୁଣାଇଦେବେ ଯେ ଗାଁରେ ସେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବେଶି
 ଡେଇଁ ହେଲେ ଝିଅମାନେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡେଟି ନେବାକୁ ଅଧବାଟକୁ ଆଗେଇ
 ଆସିପାରନ୍ତି । ଏହି ମର୍ମରେ ଟମ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖାଗଲା ।

ଗାଁରୁ ଦୁଇମାଇଲ ଦୂରରେ ନୈନିତାଲ୍ ସଡ଼କର ମୋଡ଼ । ମୋଡ଼ ପାଖରେ
 ସଡ଼କ ଦୁଇକଡ଼ ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିରେ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର । ନା'ଲ୍

ନୈନିତାଲରୁ ଆସିବା ଭିତରେ ତାନ୍ଦେକୁ ଶୁଲୁ ଚମର ପୋଷାକଟିଏ ପିନ୍ଧାଇ ମୋଡ଼ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ବ୍ରଡ଼ିଦେବାକୁ ଝିଅମାନେ ସ୍ଥିର କରିଥାଆନ୍ତି । କଥା ଥାଏ ସେ ନା'ଲ୍ ମୋଡ଼ ବୁଲିବାମାନେ ତାନ୍ଦେ ଶୁଲୁ ପରି ଗର୍ଜନ କରି ପଥର ଉଡ଼ାଡ଼ୁରୁ କୁଟିଆସିବେ ଓ ନା'ଲ୍ ପ୍ରାଣବିକଳରେ ଚିତ୍କାର କରି ଗାଆଡ଼େ ଧାଇଁବା ଭିତରେ ତାନ୍ଦେ ଯେଠାରୁ ଖସି ପଳାଇଯିବେ । ନା'ଲ୍ ଅତର୍କିଆ ଧାଉଁଥିବାବେଳେ ଝିଅମାନେ ତାଙ୍କୁ ବାଟରେ ଅଟକାଇ ସବୁ କଥା ଆଦାୟ କରିବେ ଓ ଚରକୁଳା ବୋଲି କହୁ ତାଙ୍କୁ ହସି ଉଡ଼ାଇଦେବେ । ତାନ୍ଦେ ସେ ଭିତରେ ପୋଷାକ ଖୋଲି ସେଠାରେ ଆସି ହାଜର ହୋଇଯିବେ ଓ ପରିହାସରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନା'ଲ୍‌କୁ ଆହୁରି ଅପଦସ୍ଥ କରିବେ ।

ପନ୍ଦରଦିନ ତଳେ ଗୋଟିଏ ବଣଭୋଜିରେ ଝିଅମାନେ ପାଉଁରୁଟି ଭିତରେ ନାଲି କନା ଶୁଣିଏ ପୁରାଇ ତାନ୍ଦେକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ ଓ କନା ଖଣିକ ବୁଲାଇ ଦେଇ ତାନ୍ଦେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରିହାସର ପାତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ଶୁଲୁଚମ ପିନ୍ଧିବା ବରୁଦରେ ତାନ୍ଦେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ବର ଡୋଳିବାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦିଅନ୍ତାଲେ ସେ ଗତଥର ବଣଭୋଜିରେ ତାଙ୍କୁ ଲୋକହସା କରିବା ପାଇଁ ନା'ଲ୍‌ହି ପାଉଁରୁଟିରେ କନା ପୁରାଇବାକୁ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଥିଲେ । ଏ କଥା ଶୁଣିବା ପରେ ତାନ୍ଦେ ଶୁଲୁ ସାଜିବାକୁ ଆଉ ନାବାଳ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ଶନିବାର ଦିନ ଉପରଓଳି ତାନ୍ଦେକୁ ଶୁଲୁଚମରେ ଗୁଡ଼ାଇ ଚମଟିକୁ ସିଲାଇ କରିଦିଆଗଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିବାବେଳୁ ନୈନିତାଲ୍ ସଡ଼କରେ ଲୋକ ଯାତାୟାତ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ଝିଅମାନେ ତାନ୍ଦେକୁ ବାଟ କଡ଼ାଇ ମୋଡ଼ ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ । ଶୁଲୁଚମ ତଳେ ତାନ୍ଦେ ନିଜ ପୋଷାକପତ୍ତି ପିନ୍ଧିଥାଆନ୍ତି, ଉଠିପଡ଼ି ଲସରପସର ହୋଇ ଗରମରେ ଦୁଇ ମାଇଲ୍ ବାଟ ଚାଲି ମୋଡ଼ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେବଳକୁ ଝାଲରେ ସେ ଗୋଟାପଣେ ରାଧୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ।

ଟମ୍ ତେଣେ ନା'ଲ୍‌କୁ ନାନାପ୍ରକାର କାମ ଦେଇ ନୈନିତାଲ୍‌ରେ ଅଟକାଇ ରଖିଲେ । ବେଳ ଗଢ଼ିଯିବା ଦେଖି ନା'ଲ୍ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେଣି । ଶେଷରେ ଠିକ୍ ସମୟ ଦେଖି ଟମ୍ ତାଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ ଓ ବାହାରିବା ବେଳେ ନିଜ ଛରା ବନ୍ଧୁକରେ କାର୍ତ୍ତିକ ଦୁଇଟି ଗରି ତାଙ୍କୁ ଧରାଇ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ବିଶେଷ ବିପଦ ନ ପଡ଼ିଲେ ବନ୍ଧୁକଟିକୁ ସେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନାହିଁ । ନୈନିତାଲ୍‌ରୁ କାଲିଦୁର୍ଜା ଯାଏ ବାଟସାରା ଗଡ଼ାଣି ପଡ଼େ । ସେଥିରୁ ପ୍ରଥମ ଅଠ ମାଇଲ୍ ସଡ଼କ ଦୁଇକଡ଼େ ଚୁପନମି । ତା'ପରେ ଦକ୍ଷ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରଦେଇ ଶେଷ ସାତ ମାଇଲ୍ ଅତିକ୍ରମ କରି କାଲିଦୁର୍ଜା ଆସିବାକୁ ହୁଏ ।

ମୁହଁଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲାଣି । ତାନ୍ଦେ ଓ ଝିଅମାନେ ପୁଷ୍ପ ନିରୁପିତ ନିଜ

ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ରହିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଅପେକ୍ଷା ପରେ ନା'ଲ୍ ଖୁବ୍ ବଡ଼ପାଟିରେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଅସୁଥିବା ଦୂରରୁ ଶୁଣାଗଲା । ନା'ଲ୍‌ଙ୍କର ସବୁଦିନେ ବଣଜଙ୍ଗଲକୁ ଭରି ଭସ୍ । ତା'ପରେ ଅନ୍ଧାର ବ ଘୋଟିଆସୁଥାଏ । ସାହସ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ନା'ଲ୍ ଉଦ୍‌ସରରେ ଯେମିତି ଗଳାଛୁଡ଼ି ଗୀତ ଗାଉଥାଆନ୍ତି, ସେଭଳି ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ସଂଗୀତ ତାଙ୍କଠାରୁ କେହି କେବେ ଶୁଣି ନଥିଲେ ବୋଲି ଝିଅମାନେ ପରେ କହୁଲେ ।

ନା'ଲ୍ ମୋଡ଼ ହୁଲିବାମାତ୍ରେ ତାନ୍‌ସେ ଗୁମାକଡ଼ ପଥର ଉଡ଼ାଡ଼ରୁ ବାହାରି ପଡ଼ି ଭଲ୍‌ପରି ଗଳିଠିରେ । ତା'ପରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ସେଥିପାଇଁ ତାନ୍‌ସେ ବା ଝିଅମାନେ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ ।

ଦିନେ ନାହିଁ, କାଲେ ନାହିଁ—ନା'ଲ୍ ଯେ ଠିକ୍ ସେହି ଦିନ ବନ୍ଧୁକଟାଏ ଧରିଥିବେ ଏ କଥା କେହି ସ୍ଵପ୍ନରେ ପୁଞ୍ଜା ଭାବିବ କାହିଁକି ? ତାନ୍‌ସେ ହିଡ଼ାହୋଇପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ନା'ଲ୍ ଅତର୍କରେ ବନ୍ଧୁକ ଉଠାଇ ଦୁଇଟିଯାକ ଗୁଳି ତାଙ୍କ ଛୁତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଫସଲ କରିଦେଲେ । ଗୁଳି ଖାଇବା ଫଳରେ 'ଭଲ୍'ର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେଲା, ନା'ଲ୍ ଧୂଆଁ ଭିତରୁ ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ନ ଥିଲେ; ସେ ଆଡ଼େ ନଜର ଦେବାକୁ ବ ତାଙ୍କର ଡର ନ ଥିଲା । ପ୍ରାଣବିକଳରେ ସେ ଗାଁ ଆଡ଼େ ଧାଇଁବା ଭିତରେ 'ଭଲ୍‌ଟା' ଗୁମାକଡ଼ ଗଡ଼ାଣିରେ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ତଳକୁ ଯିବାର ଶବ୍ଦ କେବଳ ସେ ଶୁଣିଥିଲେ ।

ସଡ଼କ ଉପରେ ଝିଅମାନଙ୍କ ଭେଟ ପାଇବାମାତ୍ରେ ନା'ଲ୍ ବନ୍ଧୁକଟି ଦେଖାଇ ନିଜ କରମତ ବୟାନ କରି କହୁଲେ ଯେ ମୋଡ଼ ଉପରେ ପ୍ରକାଶ ଗୋଟାଏ ଭଲ୍‌ର ଆକ୍ରମଣକୁ ପ୍ରତିହତ କରି ସେ ତାକୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଝିଅମାନଙ୍କ ହଲକ ଶୁଣିଗଲା । 'ଭଲ୍' କାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଜରିମରି ପଚାରିବାରେ ନା'ଲ୍ ଗରଦର୍ପରେ ପାହାଡ଼ତଳକୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ କହୁଲେ ଯେ ମଲା ଭଲ୍‌ଟା ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଯାଇ ପାହାଡ଼ତଳେ କେଉଁଠି ପଡ଼ିଛି ଓ ସେ ତାର ଦଫା ନିକାଶ କରି ଦେଇଥିବାରୁ ଝିଅମାନଙ୍କର ଭୟର ଆଉ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଦଳକଯାକ ଝିଅଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କହୁଲେ ନ ସରେ । ଝିଅମାନେ ଖେଳରୁ ଏବେ ଯେଉଁ ମହାଭରତ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ତାର ପରିଣାମ କ'ଣ ହେବ—ତାହାର ଆଶଙ୍କାରେ ସେମାନେ ପୁରାପୁରା ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଦୁଃଖ ଓ ଭୟର ଭାବ ଏବଂ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଥିବା ଦେଖି ନା'ଲ୍ ଭାବିନେଲେ ଯେ ଘୋର ବିପଦରୁ ସେ ରକ୍ଷାପାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଝିଅମାନେ ଏତେ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି ! ତାଙ୍କର କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇ ତାଙ୍କ ଘଟରେ ଯାଇ ମଲା ଭଲ୍‌ଟାକୁ ଦେଖି ଆସିବାକୁ ସେ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଆନ୍ତି । ଏଣେ ଝିଅମାନେ ଭୟରେ ପଥର ପାଲଟି ଗଲେଣି; କାହାର ହାତଗୋଡ଼ ଆଉ ଚଳୁନାହିଁ । ଭଲ୍‌ର ସହାନରେ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କୁ ଏକାକୀ ପଠାଇଦେଇ ସମସ୍ତେ ଅବଶ ହୋଇ ଗୁମାକଡ଼ରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ।

ତାନ୍‌ମେଙ୍କ ସହୃଦ ନା'ଲ୍‌ଙ୍କର କେଉଁଠି ବା କେମିତି ଭେଟ ହେଲା ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କୁ କଣ କହୁଲେ—ତାହା ଏସମ୍ଭବ କାହାକୁ ଜଣାନାହିଁ ।

ବିଅମାନେ ପ୍ରବଳ ଉତ୍ତଣରେ ରାସ୍ତାକଡ଼ରେ ଘାସ ସମସ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରବାପରେ ନାଁଲୁ ଓ ତାନ୍ଦେ ପାହାଡ଼ର ଢିଙ୍ଗ ଉଠାଣିରେ ଚଢ଼ି ରାସ୍ତାଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ନାଁଲୁ ଭଲୁ ଚମଟିକୁ ଧରିଆଆନ୍ତି, ବନ୍ଧୁକ ଥାଏ ତାନ୍ଦେଙ୍କ ହାତରେ । ପାଖକୁ ଆସି ତାନ୍ଦେ କହିଲେ ଯେ ବନ୍ଧୁକ ଫୁଟିବାର ଧମସରେ ସେ ଲେଉଟି ପଡ଼ି ପାହାଡ଼ତଳକୁ ଗଡ଼ିଗଲେ । କେବଳ ଭଲୁଚମଟି ବେଢ଼ାଇ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ କଣ୍ଟାରୁଦା ଓ ପଥର ଆଘାତରୁ ସେ ରକ୍ଷା ପାଇଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁକ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଆସିବାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ନାଁଲୁ ପ୍ରକାଶ କରବାପରେ ଟମ୍‌ଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ସବୁ ଆୟୋଜନ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସ୍ଥିରକରି ବିଅମାନେ ଘରରେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ସୋମବାର ଦିନ ତାଳ-ତାର ଅଫିସ୍ ଛୁଟି । ରବିବାର ରାତିରେ ଟମ୍ ଆସି ଘରେ ଗୋଡ଼ ନ ଦେଉଣୁ ବିଅମାନେ ତାଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଯାଇ ନାଁଲୁ ପରି ଲୋକ ହାତରେ ଗୁଲିଭର ବନ୍ଧୁକଟିଏ ଦେବାର କାରଣ ଓ କିଫିୟତ୍ ଦାବି କଲେ । ଶନିବାର ସନ୍ଧ୍ୟାର ଘଟଣା ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଗଲା; ଟମ୍ ଗମ୍ଭୀରହୋଇ ଗଣ୍ଡାର ମନୋଯୋଗ ସହ ସବୁ ଶୁଣିଲେ । ତାନ୍ଦେ ଗୁଲିଖାଇ ପାହାଡ଼ତଳକୁ ଗଡ଼ିଯିବା କଥା ପଡ଼ିବାମାତ୍ରେ ଟମ୍ ଆଉ ହସ ରୋକି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଠୋ ଠୋ ହସୁଥିବା ଦେଖି ବିଅମାନଙ୍କ ରାଗର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଅସଲ କଥାଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ନାଁଲୁଙ୍କୁ ଡେଇଁରେ ଗୁଡ଼ିବା ପାଇଁ ବିଅମାନଙ୍କ ଚିଠି ପାଇବାବେଳୁ ଟମ୍ ରୁବିଥିଲେ ଯେ ନାଁଲୁଙ୍କ ବରୁଦରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଧରଣର ପତ୍ରସର ସୂକ୍ଷ୍ମପାତ ହେଉଛି । ପତ୍ରସରକାଶମାନଙ୍କୁ ଅପଦସ୍ଥ କରବାପାଇଁ ଦୁଇଟି କାଣ୍ଡୁ, ଜରୁରୀ ବାହାର କରି ସେ ମଇଦା ଭରିଦେଲେ ଓ ନାଁଲୁଙ୍କ ସାମନାରେ ମଇଦାଭର କାଣ୍ଡୁ, ଜ ଦୁଇଟି ଚଢ଼ାଇ ବନ୍ଧୁକ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ଦଢ଼ାଇଦେଲେ । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ନାଁଲୁଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତେ ହୋ-ହୋ ହୋଇ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେବଳ ତାନ୍ଦେ ମନମାରି ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ରୁନିହୋଇ ବସିଆଆନ୍ତି ।

ବିଅମାନେ ଏତେ ଯତ୍ନର ସହୃଦ ଯେଉଁ ହୋଜନାଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ, ଅବସ୍ଥାଚକ୍ଷରେ ତାର ବିପକ୍ଷତ ଫଳ ହେଲା । ଦବିଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନାଁଲୁ ଆହୁରି ଉପର-ମୁହଁ ହୋଇଗଲେ । ଆଉ ତାନ୍ଦେ ବିଚରା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଶରୀର ହୋଇ ପ୍ରତିଦୁଇକାରେ ଆହୁରି ପଛକୁ ହଟିଗଲେ ।

ଦୁଇ

ତାନ୍ଦ୍ରସେ କ୍ଷୁଦ୍ରରମରେ ସିଲଇ କରାଯିବା ବେଳେ ସାଧାରଣ ସିଲଇପୃତା ପରବର୍ତ୍ତେ ମୋଟ ଟ୍ପାଇନ୍ ପୃତା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବାଛଡ଼ା ମୂଳ ପରିକଳ୍ପନାଟିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ମୁଁ କୌଣସି ଭାଗ ନେଇ ନଥିଲି । ଯୋଜନାଟି ଆକର୍ଷକର ଓ ଲକ୍ଷପାଳଟ ହୋଇଯାଇ ତାର ଫଳ କିପରି ବସନ୍ତ ହେଲା, ତାହା ପୁଷ୍ପରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ତାନ୍ଦ୍ରସେ କିନ୍ତୁ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଯେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଅପବିତ୍ର କରିବା ପାଇଁ ଜାଣିଶୁଣି କରାଯାଇଥିଲା ଓ ସିଏ ମେଳରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିବାରୁ ସେଥିରେ ମୁଁ ସର୍ବସ୍ୱ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ମନେ ମନେ ଅକସରି ରଖି ମୋ ଉପରେ ଦାଉସାଧବା ପାଇଁ ସେ ଓର ଉଣ୍ଡିଲେ ।

ଦିନେ ସକାଳୁ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସହତ ମୁଁ ଡାଲମାକୁଡ଼ି ଖେଳୁଥିଲି । ଡାଲରୁ ଡାଲକୁ କିପରି ଉଡ଼ୁଛି କରାଯିବାକୁ ପଡ଼େ—ତାହା ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଉଥିଲାବେଳେ ତାନ୍ଦ୍ରସେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ତାଙ୍କ ସହତ ଶିକାରକୁ ଯିବାପାଇଁ ମୋତେ ଡାକିଲେ ଓ ପାଦରେ ଚାଲି ବାଦ ଶିକାର କରିବାର କାଇଦା ଯୁବ ଶିଖାଇଦେବ ବୋଲି କହିଲେ । ହଠାତ୍ ଏତେ ବଡ଼ ପକ୍ଷୀମାନ ପାଇଁ ମନୋମତ ହୋଇ ମୁଁ ସପ୍ତସ୍ୱର୍ଗକୁ ଉଠିଗଲି ଓ ସାଙ୍ଗ-ସାଥୀଙ୍କୁ ବଦା କରି ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ତାଙ୍କ ସହତ ବାହାରି ପଡ଼ିଲି । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ତାଙ୍କ ଦାରୁଣତା ଛରୁ ବନ୍ଧୁକଟି କାନ୍ଧରେ ପକାଇଥାନ୍ତି ଓ ଦାରୁଣତା ରାଜଫଲଟିଏ ହାତରେ ଧରିଥାଆନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ଧୂନଗଡ଼ ବେତବଣରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳେ ସେ ବେତବଣରେ ବହୁତ ବାଦ ମିଳୁଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ବେତବଣରେ ମୁଁ କେତେଥର ବାଦ ଶିକାର କରିଛି । ସେଦିନ ସେଠାରେ ବାଦର ପାହୁଲଦାରୁଡ଼ିଏ ଦେଖିଲୁ; କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଖୋଜା ଖୋଜି ପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ବାଦର ସନ୍ତାନ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ଫେରିବା ବାଟରେ ଜଙ୍ଗଲଭେରା ଗ୍ରେଟ ପଡ଼ିଆଟିଏ ପଡ଼ିଲା । ପଡ଼ିଆ ଆରମ୍ଭରେ କିନ୍ତୁ ଚଢ଼େଇ ପଲେ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଖୋଲାଇ ଉଇ ଖୁଣ୍ଟି ଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ଛରୁ ବନ୍ଧୁକଟି କାନ୍ଧରୁ ଓହ୍ଲାଇ ମୋ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ଓ ନଳିକୁ ଚଢ଼େଇଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁଇ ଧରି କୁନ୍ଦାକୁ କାନ୍ଧରେ ଲଗାଇ ଘୋଡ଼ାକୁ ଧୀରେ ଟିପିଦେବାକୁ କହିଲେ ।

ଘୋଡ଼ା ଟିପିଦେବା କଥା ମୋର ମନେଅଛି; କିନ୍ତୁ ତା ପରେ କ'ଣ ହେଲା ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ । ତାନ୍ତସେ ବନ୍ଧୁକରେ ସେଦିନ ଅଧିକା ବାରୁଦ ଭରିଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ମନେହୁଏ । ନିଜେ ଅସାଧାରଣ ବଳବାନ୍ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ବନ୍ଧୁକରେ ସେ ହୁଏତ ନିୟମିତ ସେତିକି ବାରୁଦ ଭରିନ୍ତି କିମ୍ବା ମୋତେ ପରାବେଦ୍ୟଦେବାପାଇଁ ବିଶେଷ କରି ସେଇ ଦିନ ବେଶି ବାରୁଦ ଖୁଣ୍ଟିଥିଲେ । ସେ ଯାହା ହେଉ, ବନ୍ଧୁକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧକ୍କାରେ ପଛକୁ ଚିତ୍ତପଟାଙ୍ଗ ହୋଇ ଲେଉଟି ପଡ଼ି ମୁଁ ପ୍ରାୟ ବେହୋସ ହୋଇଗଲି । ହାତରୁ ଛୁଟିକି ବନ୍ଧୁକ ଯାଇ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ପଡ଼ିଲା । ତେତା ଫେରିଲା ପରେ ଦେଖିଲି ଯେ ତାନ୍ତସେ ବନ୍ଧୁକରେ ହାତ ବୁଲାଇ ପଥରରେ ବାଜି ନଳଟି ତେପା ହୋଇଯାଇଛି କି ନାହିଁ ବୋଲି ପରଖୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତତ୍ତ୍ୱେଇ ପଲକ ସେଠାରେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ମରିପଡ଼ିଥିବା ଶୁଭ ପରି ଛୋଟ ଚଢ଼େଇଟିକୁ ମାଛ-ମରୁଳି ବୋଲି ଚିହ୍ନିଲି । ଚଢ଼େଇଟି ଦେହରେ ଛରୁ ବାଜିନାହିଁ—ବନ୍ଧୁକ ଆବାଜ୍ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ସେ ଭୟରେ ମରିଯାଇଛି ବୋଲି ତାନ୍ତସେ କହିଲେ । ଅରଟିଏ ସେ ବନ୍ଧୁକ ଫଏର୍ କରି ମୁଁ ନିଜେ ଅସାଧାରଣ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ହେତୁ ତାଙ୍କ ମତାମତ ସହିତରେ ମାନିନେଲି ।

ମୋତେ ଚାରିବର୍ଷ ହେବାବେଳକୁ ବାପାଙ୍କର କାଳ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେହିଦିନୁ ବଡ଼ଭାଇ ଟମ୍ବୁ ଆମେ ମୁରବି ଭାବେ ମାନି ଚଳୁ । ଦିନେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଟମ୍ବୁ କହିଲେ ଯେ ପରଦିନ ମୋତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେ ଭଲ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯିବେ । ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମା'ଙ୍କର ଭାଲେଣି ପଡ଼ିଗଲା । ଅତି ଶାନ୍ତ ଓ କୋମଳ ପ୍ରକୃତିର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମା' ମୋର କମ୍ ସାହସୀ ନଥିଲେ । ଯମପୁରୀରେ ତାଙ୍କଠାରେ ଯେପରି ସାହସିକତାର ପରିଚୟ ପାଇଛି, ତାହା କୋଆନ୍ ଆର୍ଟ୍ ଆର୍କ୍ କିମ୍ବା ନର୍ସ କାଉଲ୍‌ଙ୍କଠାରେ ମଧ୍ୟ ନଥିବ । ମୋ ପ୍ରତି ବିପଦର କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ—ମୁଁ ସଙ୍ଗରେ ଥିବାରୁ ସେ ଖୁବ୍ ହୁସିଆର ହୋଇ ଚଲିବେ—ଟମ୍ବୁ ଏସବୁ କହି ମା'ଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମୁଁ କାନେଇଥାଏ । ମୋତେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ମା' ଶେଷରେ ରାଜିହେଲେ । ମା'ଙ୍କ ବ୍ୟସ୍ତତା ଦେଖି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରିନେଲି ଯେ ଆପଦ ବିପଦରୁ ଆଡ଼େଇ ହୋଇ ରହିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଓ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିବା ପରଠାରୁ ଟମ୍ବୁଙ୍କ ପାଖ କଦାପି ଗୁଡ଼ିବି ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ଉପରବେଳା ସକାଳ ହୋଇ ଶିକାରକୁ ବାହାରିଲି । ଟମ୍ବୁ ନିଜପାଇଁ ରାଜଫଲ୍ ଓ ମୋ ପାଇଁ ଛରୁ ବନ୍ଧୁକଟିଏ ନେଇଥାଆନ୍ତି । ଉଭୟ ପାହାଡ଼ କଡ଼େ କଡ଼େ ଗୋଟିଏ ଶିକାରସରରେ ଅଧବାଟ ଯିବାପରେ ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ଗହୀର ଝୋଲ ବନ୍ଧିଥିବା ପହୁଣ୍ଡି । ଝୋଲଭିତର ପୁରୁ ଅନ୍ଧାର ଦେଖି ମୋ ମନରେ ଛନକା ପଶିଲା । ଟମ୍ବୁ ଘା-ଗଲାରେ କହିଲେ ଯେ ସେହି ଝୋଲ ଭିତର ଦେଇ ଭଲ ନିୟମିତ ପାହାଡ଼ରୁ ତଳକୁ ଗଡ଼ନ୍ତି; ଶିକାରସରରେ ଆସୁଥିବା ଭଲୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଝୋଲରେ ପଶି ଆରପାଖକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ଝୋଲ ଭିତରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଭଲୁ ଥିବେ ବୋଲି କହି ବନ୍ଧୁକ ଓ ଗୁଳି ଦୁଇଟି

ମୋ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ତା'ପରେ, ଝୋଲବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଥର ଉପରେ ମୋତେ ବସାଇ ସେ ଚେତାଇଦେଲେ ଯେ ଭଲକୁ ଯଦି ନିହାଦ ଗୁଳି କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ତାକୁ ଆହତ ନ କରି ବରଂ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେବା ଭଲ । ଅଠଶହ ଗଜ ଦୂରରେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ବଡ଼ ଓକ୍ ଗଛଟିଏ ଦେଖାଇଦେଇ ସେ କହିଲେ ଯେ ସେ ନିଜେ ସେହି ଗଛରେ ବସିବେ । ତାଙ୍କ ଗଛ ଆଖପାଖକୁ ଭଲୁ ଆସିବା ଯଦି ମୋ ନଜରରେ ପଡ଼ିଯାଏ—ଆଉ ସେ ନିଜେ ଭଲୁଟିକୁ ଦେଖିପାରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଯଦି ସନ୍ଦେହ ହୁଏ—ତେବେ ମୋତେ ନିଜେ ସେଠାକୁ ଚାଲିଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଚେତାଇଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏତିକି କହି ପଥର ଉପରେ ମୋତେ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ି ଟମ୍ ଗଛଗହଳରେ କୁଆଡ଼େ ଲୁଚିଗଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ କାଲୁଆ ପବନ ବହୁବାକୁ ଲାଗିଲା; ଖୁବ୍ ଅଣ୍ଟା ପଡ଼ିବା ଛଡ଼ା ଚାରିପାଖରୁ ଶୁଣିଲା ଘାସପତ୍ର ମଧ୍ୟ ପବନରେ ଅନବରତ ଖସିଖସି ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ମୋର ମନେହେଲା ଯେପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭୋକଲା ଭଲୁ ଚାରିପାଖରୁ ବେଢ଼ିଯାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ମୋର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ସେହି ପାହାଡ଼ଉପରୁ ସେ ବର୍ଷ ସବମୋଟ ନଅଟି ଭଲୁ ମରାହୋଇଥିବା କଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଭଲୁ ପଞ୍ଚାକ ମୋତେ ବେଢ଼ିଯାଇ ନିଶ୍ଚୟ ଖାଇଦେବେ—ଏଥରେ ମୋର ଚିନ୍ତାହେଲେ ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ଭଲୁଙ୍କର ଶିକାର ହେବା ଯେ କେତେ ବିଭୀଷିକା-ମୟ, କେତେ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ ହେବ—ଅଚଳ ଓ ଅବଶ ହୋଇ ବସି ମୁଁ କେବଳ ତାହାହିଁ କଲ୍ଲନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ସମୟର ଗତି ହୃଦୟ ଆଗଙ୍କା ଫମଶା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଆଜ୍ଞାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ଗଲେ । ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାହାଡ଼ କଡ଼ରେ ସୂନେଇ ଖରାବ ଦେଉ ଖେଳିଗଲା । ଏତିକିବେଳେ ଦେଖିଲି, ଓକ୍‌ଗଛଠାରୁ କେଇ ଶହ ଗଜ ଉପରେ ଭଲୁଟିଏ ପାହାଡ଼ ପିଠରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସୁଅଛୁ । ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଆକାଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଥିବାଯୋଗୁଁ ଭଲୁଟିର ଆକାର ଓ ଗତିବିଧି ମୁଁ ଧୃଷ୍ଟ ବାରିପାରୁଥାଏ ।

ସେତେବେଳକୁ ମୋ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କହିଲେ ନ ସରେ । ମୁହଁମହତ ନ ହୁଏଇ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେଠାରୁ ଖସିପଳାଇଯିବା ପାଇଁ ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଆଲଟିଏ ଖୋଜୁଥିଲି । ଅରକ୍ଷିତକୁ ଦଇବ ସାହା ହେଲା ପରି ଯୋଗକୁ ଟମ୍‌ଙ୍କ ଗଛପାଖରେ ଭଲୁଟା ଦେଖାଦେଲା । ଭଲୁକୁ ଟମ୍ ଦେଖିଛନ୍ତି ନା ନାହିଁ—ସେଥିରୁ ଅଯଥା ବିଚାରରେ ଆଉ ସମୟ ନଷ୍ଟ ନକରି ପଥରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲି ଓ ଭଲୁ ବିଷୟ ଟମ୍‌ଙ୍କୁ ଜଣାଇଦେବା ବାହାନାରେ ତାଙ୍କର ଗଛଆଡ଼େ ମୁହଁାଇଲି । ତାନ୍‌ସେଙ୍କ ବନ୍ଧୁକଟି ଫୁଟାଇ ସେଇ ଦୁର୍ଗତ ଘଟିଥିଲା, ତାହା ସ୍ମରଣ କରି ବନ୍ଧୁକରେ ଗୁଳିଦୁଇଟି ଭରିବାକୁ ସାହସ କରିନଥିଲି । ଖାଲି ବନ୍ଧୁକଟିକୁ କାନ୍ଦେଇ ପ୍ରାଣଭୟରେ ପଳାଇ ଯାଉ ଯାଉ ଦୃଢ଼ସଙ୍କଳ୍ପ କଲି ଯେ ଟମ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା ପରେ କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କ ପାଖ ଆଉ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ ।

କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କ ପାଖ ଆଉ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ଶୀତଦିନେ ହିମାଳୟ ଅଞ୍ଚଳର କଳାଭୂମି ଓକ୍ ଗଛରୁ ଅକର୍ମ ତୋଳି ଖାଆନ୍ତି । ଆକର୍ମ ଓକ୍‌ଗଛ ଅଗତାଳମାନଙ୍କରେ ଥାଏ । ଭୂଲୁପରି ସୁଲକାୟ ଜନ୍ମୁ ଗଛ ଅଗକୁ ଚଢ଼ି ନ ପାରି ଅଗତାଳଗୁଡ଼ିକୁ ଓଡ଼ାଇଥାନ୍ତି ଅକର୍ମ ଛଡ଼ାଇ ଖାଏ । ଫଳରେ ତାଳଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ମୂଳରୁ ଭାଙ୍ଗି ଖସିପଡ଼େ କିମ୍ବା ତଳ ତାଳରେ ଲୁଣି ଶୁଣି ଶୁଣି ଗଛରୁ ଝୁଲୁଥାଏ । ଓକ୍‌ତାଳ ସେତେ ସହଜରେ ମରେନାହିଁ । ମୂଳ ଅଧାଅଧ ଗୁଡ଼ିଯାଇଥିବା ତାଳ ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତେଜ ଓ ସବୁଜ ଥିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ପ୍ରାଣେକଳରେ ବୋଲିଛି ପାର ହୋଇ ଅର ବନ୍ଧର ଗହଳ ଲଟାବୁଦାରେ ଯାଇ ପଶିଛି, ହଠାତ୍ ଏତିକିବେଳେ ଅତି ନିକଟରୁ ପ୍ରବଳ ଜୋରରେ ଖସିଯିବ ବୋଲି । ଭୟରେ କାଠ ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇଥିବା ଭିତରେ ସାମନାର ଓକ୍ ଗଛରୁ ପ୍ରକାଶ ଶୁଣିଲା ତାଳଟିଏ ଭୁସ୍ ଭୁସ୍ ଖସି ଆସି ମୋ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ପଡ଼ିଲା । ଭଲ ଭାଙ୍ଗିଦେବା ପରେ ତାଳଟି ଶୁଣି ଶୁଣି ଗଛରେ ଅଟକିଥିଲା । ମୋ'ର କପାଳକୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ପବନର ତୋଡ଼ରେ ସେ ଟି ଗଛରୁ ଖସିପଡ଼ିଲା । ମନରେ ଯେପରି କୋକୁଆଭୟ ଖେଳିଗଲା, ଏସିଆ ମହାଦେଶର ସର୍ବାପେକ୍ଷା ପ୍ରକାଶ ଭଲ ଅନ୍ଧମଣ କରିବାକୁ ଗୋଡ଼ାଇଥିଥିଲେ ତାଠାରୁ ବେଶି ଭୟ ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତା । ଟମ୍‌ଜ ପାଖକୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ସକଳ୍ପ କରି ବଡ଼ ସାହସରେ ବାହାରିଥିଲା । ହଠାତ୍ ସେ ସାହସ ଓ ସକଳ୍ପ ସବୁ ବାଷ୍ପବଦ୍ଧ କୁଅଡ଼େ ମିଳାଇଗଲା । ସେହଠାରୁ ଫେରି ଅତର୍ଜ୍ଜ୍ଵରେ ପଡ଼ି-ଉଠି ଧାଇଁ ପଥର ଉପରେ ପୁଣି ଚଢ଼ିଗଲା । ସୁସ୍ଥ ସବଳ ଅବସ୍ଥାରେ କେବଳ ଭୟଯୋଗୁଁ ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଯିବା ଯଦି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହେଲେ କେବଳ ସେଇନି ନୁହେଁ—ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଘଟିଥିବା ଏହିପରି ଓ ଏହାଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତଙ୍କମୟ ବଡ଼ ପରୀକ୍ଷା ତରୁ କୌଣସିତରେ ମୋର ପ୍ରାଣବାୟୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ।

ରାତି ମାଡ଼ିଆସିଲଣି । ଜଙ୍ଗଲ ନିନ୍ଦ୍ରାବସ୍ଥା, ନୀରବ ପ୍ରାଣର ଆଶା ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ପଥର ଉପରେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିରହିଛି । ଏତିକିବେଳେ ଟମ୍ ଗୁଆ ମୁଣ୍ଡିପରି ଅନ୍ଧାରଆ ଜଙ୍ଗଲର ଧାରରୁ ବାହାରି ଆସି ସ୍ନେହଭରା ଅତି ସହଜ ସ୍ଵରରେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, “କିରେ, ତର ମାଡ଼ି ନାହିଁ ତ ?” ବନ୍ଧୁକଟି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ଅରିଲା ଅରିଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ଏବେ ଆଉ ତର ମାଡ଼ି ନାହିଁ ।”

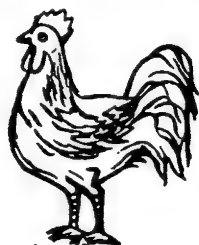
ଟମ୍ ବଡ଼ଭଲ ହସାବରେ ମୋତେ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ; ତାଙ୍କ ପରି ହୃଦୟବାନ୍, ବିଶ୍ଵରବନ୍ଧୁ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସଂସାରରେ ବିରଳ । ସ୍ଵରରୁ ମୋ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ ସେ କଣ ଶୁଣିଲେ କେଜାଣି, ସେ ନିଶ୍ଚୟରେ ସେ ଆଉ କୌଣସି କଥା ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଟମ୍ ଶିକାରକୁ ଗଲେ ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଘରୁ ବାହାର ପଡ଼ନ୍ତି । ଘନେ ଭୋର ଚାରିଟାବେଳେ ମୋତେ ନିଦରୁ ଉଠାଇଦେଇ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୟୂର ଶିକାରକୁ ଯିବାପାଇଁ ସେ ଡାକଲେ । ଘରର ଆଉ କାହାର କାଲେ ନିଦ ଭୁଲିଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ଶବ୍ଦ ନ କରି ଗାଧୁଆ ସାରି ଦୁହେଁ ପୋଷାକପନ୍ଥ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଗୁଡ଼ା ଓ ବସ୍ତୁଟ କେଇ ଶେଷ ଖାଲୁ ସାତ ମାଇଲ ଦୂର ଗାରୁପ୍ପୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଅନ୍ଧାରରେ ଦୁହେଁ ଘରୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ ।

ମୋ ଜୀବନକାଳ ଭିତରେ ମୋ'ର ଅଖିଆଗରେ ଡରାଇ-ଭବର ଜଙ୍ଗଲରେ ଯେପରି ବ୍ୟାପବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦୃଷ୍ଟିଗତ—ତାହାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣଯୋଗୁ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପାଦିତ ହେଲା ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲମାନ ପଦା ହୋଇ ଶେଷରେ ଝାଟିଝୋପ ତା'ର ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କଲ । କେଉଁଠି ଅବା ଜଙ୍ଗଲ ଅବାରିତଭାବେ ମାଡ଼ିଯାଇ ପାସ ଓ କୋଳିବଣଗୁଡ଼ିକୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେଲା । ଗାରୁପ୍ପୁର ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଅଂଶରେ ଯେଉଁଠି ଏବେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛର ଜଙ୍ଗଲ ଦେଖାଯାଏ, ମୋ ପିଲାଦିନେ ସେଠାରେ ଅଣ୍ଟାଏ ଉଞ୍ଚ ପାସ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୋଳିଗୁଡ଼ା ଗହଳରେ ମାଡ଼ିଥିଲା । ଉଦ୍‌ୟେନ୍ଦ୍ର ମାସରେ ମୟୂର ଆଦି ନାନା ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ହରିଣ ଓ ବାରୁହା ମଧ୍ୟ ପାଗଲ କୋଳି ଲେଉଟରେ ସେଠାରେ ଆସି ରୁଣ୍ଡ ହେଉଥିଲେ ।

ସାତ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଆମେ ଗାରୁପ୍ପୁରେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ରାତି ପ୍ରାୟ ପାହୁଣ୍ଡା ଉପରେ । ନିକଟର ଗୋଟିଏ ବାମ୍ପି ପାଖରେ ବସି ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲୁ । ଚଉଁର୍ଦିଗରୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଡାଳ ଓ ଡାନର ନାନା ଢେଉ ଓ ସ୍ତର ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ନିମ୍ନାଭିମୁଖେ ଯୁକ୍ତମା ଦେଉଥାଏ । ଗୁଣପାଖରୁ ନାଲି ବଣକୁକୁଡ଼ା ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ରବିବାକୁ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି; ତେଣାରୁ କାକର ଝାଡ଼ି ତନ୍ମା ତେଜି ଉଠିଥିବା ଅସଂଖ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀଙ୍କର କାକଲି ନୃତ୍ୟ ଉଷାକୁ ସାଗତ ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଉଥାଏ ।

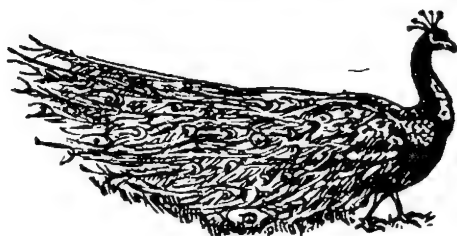
ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଡ଼ିଆରେ ମୟୂରଗୁଡ଼ିଏ ଶିମିଳିଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧିଥାଆନ୍ତି । ସକାଳୁଆ କଥାଳ ଖରା ଶିମିଳିଗଛ ଅଗ ଛୁଇଁବାମାତ୍ରେ କୋଡ଼ିଏଟିଯାଏ ମୟୂର ମୟୂର ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ କେକାରବ କରି କୋଳି ଝାଇବାକୁ ଡାକି ଉଡ଼ିଆସିଲେ । ଆମର ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିବାର ସମୟ ହେଲା ବୋଲି ଜାଣିଲୁ । ପାଇପ୍‌ର ପୋଡ଼ା ତମାଖୁତକ ଝାଡ଼ିଦେଇ ଟମ୍ ଉଠି ଛୁଡ଼ାହେଲେ ।

ଶୀତଦିନେ ବହଳ କୁହୁଡ଼ି ପରସ୍ତେ ଏଠାକାର ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଇଁରୁ ଘରଣ ଫୁଟି ଉଠିରେ ରାତିସାରା ଘେରି ରହୁଥାଏ । ରାତି ପାହୁଣ୍ଡା କିଛି ସମୟ ପରଯାଏ ମଧ୍ୟ ଗହଳପରି ଟୋପା ଟୋପା କାକର ଝର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ । କାକରଭିନ୍ନ ଗହଳ ସାପବଣରେ ପଶି

ଆମକୁ ଆଗେଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଟମ୍ବୁକୁ ପାସ ଯେଉଁଠି ଅଣ୍ଟାଏ ଉଠି, ମୋତେ ଯେଠି ବେକେ ।
ପାସବଣ ଭିତରକୁ କେଇ ପାହୁଣ୍ଡ ନପଶୁଣୁ ମୁଁ ଗୋଟାପଣେ ଜୁଡ଼ୁ ବୁଡ଼ୁ ଚାଲିଗଲି ।
ଡିଏମ୍ବର ମାସର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୀତରେ ଓଦାସରସର କାଲୁଆ ଲୁଗାପଟାରେ ଛନ୍ଦ ହୋଇ ବାଟ
ଘୁଲିବା କେଡ଼େ ଅସୁବିଧାକର—ତାହା ଅନୁଭବମାନେ ହିଁ ବୁଝିପାରିବେ ।

ଶିମିଳି ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇବା ଭିତରେ ମୟୂର ମୟୂର ମିଶି ପ୍ରାୟ ଦଶ ବାରଟି
ତରଳ ଯାଇ ପାସଗହଳରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ଓ ଅଳ୍ପ ଭିତରେ କିଛି ଦୂର ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଯାଇ
ପାସଗହଳରେ ପୁଣି ଓଲଟାଇପଡ଼ିଲେ । ସେ ଭିତରୁ ଲମ୍ବ ପୁଛୁଥିବା ମୟୂରଟିଏ ଶିମିଳି ଗଛ

ତାଳରେ ଯାଇ ବସିଲା । ଟମ୍ବୁ
ତାଙ୍କ ଛତୁର ବନ୍ଧୁକଟି ମୋ
ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ମୟୂରକୁ
ମାଟିବାକୁ ଇସାରା ଦେଲେ ।
ଗବରେ, ଅନନ୍ଦରେ ମନ ମୋର
ସର ଧରୁ ନଥାଏ । ବନ୍ଧୁକ

ତଳାଇବାପୁର୍ବରୁ ଶିମିଳିଗଛ ଆଡ଼କୁ ଅସ୍ତର ଦେଇଗଲୁ ଗଳ ପାଖେଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରାୟ
ଘୁଲିଣ ଗଳ ପାରହେବା ପରେ ଜାଗାଏ ଅଟକି ବନ୍ଧୁକର ଘୋଡ଼ିଆ ଦୁଇଟି ଉଠାଇବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ, ଏତିକିବେଳେ ପଛରୁ ଶିଟି ଢେ ଶୁଣି ଅନାଇ ଦେଖିଲି ଯେ ଟମ୍ବୁ ହାତଠାରି
ମୋତେ ଡାକୁଛନ୍ତି । ପାଖକୁ ଆସିଲାବେଳେ ସେ କହିଲେ ଯେ ସେତେ ଦୂରରୁ ବନ୍ଧୁକ ଫଏର
କଲେ ଛତୁର ମୟୂର ପାଖଯାଏ ଯିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଶାଣ କରୁ ନଥିଲି—ବନ୍ଧୁକର ଘୋଡ଼ିଆ
କେବଳ ଉଠାଇ ଦେଉଥିଲି ଶୁଣି ସେ କହିଲେ ଯେ ଘୋଡ଼ିଆ ଉଠାଇଦେବା ପରେ
ବନ୍ଧୁକ ଧରି ନାଟ ଘୁଲିବା ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ବଶେଷକରି ପାସବଣରେ ଖାଲ ଡିଏ ବାରି
ହେଉ ନଥିବାରୁ ଝୁଣ୍ଟିବାର ବେଶି ସମ୍ଭାବନା । ଘୋଡ଼ିଆ ଉଠାହୋଇଥିବା ବନ୍ଧୁକ ଧରି
ଝୁଣ୍ଟିପଡ଼ିଲେ ବିଷମ ବିପଦ ସଂଜ୍ଞାପାରେ । ମୋତେ ସେତିକି ସାବଧାନ କରାଇଦେବା ପରେ
ଆଗେଇଯାଇ ପୁଣି ଥରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ସେ କହିଲେ ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ଝଙ୍କାଳିଆ ଜୋଲିରୁଦାର ଆଡ଼ୁଆଳରେ ଲୁଚି ଛପି ମୟୂରର ବେଶି
ପାଖକୁ ଆଗେଇଗଲି । ଲଣ୍ଡା ଶିମିଳି ଗଛଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ନାଲି ନାଲି ଫୁଲରେ ଭୁଲିହୋଇ
ଥାଏ । ସକାଳୁଆ କଅଁଳ ଝରରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଜଡ଼େଇ କରି ବସିଥିବା ମୟୂରଟି ସେପରି
ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥାଏ—ଫୁଲଗହଳରେ ମୟୂର ସେତେ ସୁନ୍ଦର ଠାଣିରେ ବସିଥିବା ମୁଁ
କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି ।

ଶୀତ କାଳରେ ହାତ ବଢ଼ାଇ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେଥିଯୋଗୁ ହେଉ ବା ପ୍ରଥମ
ଶିକାରର ପ୍ରବଳ ଆବେଶ ଓ ଉତ୍ତେଜନାଯୋଗୁଁ ହେଉ, ଠିକ୍ ସଞ୍ଜସନ୍ଧ୍ୟା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବନ୍ଧୁକର

ସୋଡ଼ିଆ ଦୁଇଟି ଭିଡ଼ି ପାରିଲି ନାହିଁ । କଅଣ କରିବି ଭରସା, ଏତିକିବେଳେ ମୟୂରଟି ତେଣା ମେଲାଇ ସେଠାରୁ ଉଡ଼ିଗଲା । ଟମ୍ ମୋତେ ବୋଧ ଦେଇ କହିଲେ, “ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା— ଆରଥରକୁ ତୋ କପାଳ ନିଶ୍ଚୟ ଫିଟିଯିବ ।” ସେଦିନ କିନ୍ତୁ ଅଉ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପକ୍ଷୀ ଗଛତାଳରେ ବସିଲେ ନାହିଁ । ଟମ୍ ନାଲି ଜଙ୍ଗଲ ଗଞ୍ଜାଟିଏ ଓ ଘନୋଟି ମୟୂର ମାରିବା ପରେ କୋଳିବଣରୁ ବାହାର ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଦୁହେଁ ବାଟେ ବାଟେ ଘରଆଡ଼େ ମୁହାଁଇଲୁ ।

ତଳ

ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଓ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ‘ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ’ରେ ମୋର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଘନୋଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ କିପରି ସମ୍ପାଦିତ ହେଲା ତାହା ପୂର୍ବରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛୁ । ବନ୍ଧୁକ ଠିକ୍ ବାଗରେ ଧରିବା ଓ ଫର୍ବର୍ କରିବାର କାଇଦା ଶିଖିଲି । ବାଘ ଭଲୁ ଆଦି ‘ହଂସ୍’ ଜନ୍ତୁମାନେ ଯେ ଅନାଦୃତ ଅବସ୍ଥାରେ ବିଶେଷ ବିପଜ୍ଜନକ ମୁହଁନ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ତାହା ମୋତେ ଶିଖାଇ ଦିଅଗଲା । ବାଲକାଲର ବିଦ୍ୟା ଜବନ-ସାଗ ଭୁଲିଥିବନା । ପିଲାଦିନର ସେତିକି ଶିକ୍ଷାକୁ ଉପଯୋଗ କରି ମୁଁ ଶିକାର କମ୍ପା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷୀତ୍ର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବି କି ନାହିଁ—ଅଭିଭାବକମାନେ ତାହାର ନିଷିଦ୍ଧି ପୁରାପୁରା ମୋ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ମୋ ବୟସର ପିଲାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସେ ଦିଗରେ କ’ଣ କ’ଣ କରିବା ଉଚିତ ବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ସେ ବିଷୟରେ ମୋ ଉପରେ ଗୁପ୍ତ ନିଦବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରି ନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଗଭୀରଭାବେ କୃତଜ୍ଞ ।

ସ୍ବରାଜ୍ୟବର୍ଷର ସବୁଆଡ଼େ ଶିକାର ଆଦି କ୍ଷୀତ୍ର ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ନିଜର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିକୁ ବାଛିନେବା ପାଇଁ ଯେତିକି ବିଶୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧି ଦରକାର, ତାହା ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକଙ୍କଠାରେ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ତେଣୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ କ୍ଷୀତ୍ରଟିଏ ବାଛିନେବାର ଆନନ୍ଦ ଏବଂ ପସନ୍ଦ ନ ହେଲେ ତାହାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ଅସ୍ବକାରରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେ ଦିଗରେ ନିଷିଦ୍ଧି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପିଲାକୁ ବଳାବଳି କଲେ କମ୍ପା ଯେ ନିଜେ ପସନ୍ଦ କରୁଥିବା କ୍ଷୀତ୍ରଟିରେ ଶ୍ରେଣ୍ଡିତା ଲଭି କରିବା ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଭାବରେ ତା ଉପରେ ଗୁପ୍ତ ପକାଇଲେ ପିଲାର ଆଗ୍ରହ, ଆନନ୍ଦ ଏବଂ ଭୂକର୍ଷ ଲାଭ କରିବାର ଅଭିଳାଷ ସେଥିଯୋଗୁଁ ଅନେକାଂଶରେ ହ୍ରାସ ପାଏ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ପିଲାଦିନେ ଥରେ ସନ୍ନିପାତ ରେଗରେ ମୁଁ ଅତି ଗୁରୁତର ଭାବରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଜବନ-ମରଣର ପ୍ରବଳ ସଂଗ୍ରାମରୁ ମା’, ଟମ୍ ଏବଂ ମୋର ଅନ୍ୟ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀ-ମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହିଁ ମୋର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲା । ବହୁଗଳି ସତ, କିନ୍ତୁ ଦେହରେ

ଟିକିଏ ହେଲେ କୋର ବା ମନରେ ତିଳେ ଟୁହା ଅଉ ନଥିଲ । ମନରୁ ବିରାଗ ଦୂର କରାଇ ପୁଅ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରାଇ ଆଣିବା ଦିଗରେ ମୋଠାରେ ଉତ୍ସାହ ଓ ଅଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବାପାଇଁ ଟମ୍ ଛୁଟିକଣିଟିଏ ଘିଅର କରି ମୋତେ ଉପହାର ଦେଲେ । ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ରୋଗ ଭୋଗି ଭୋଗି ମୋତେ ଅରୁଚି ଧରିଯାଇଥିଲା । ସେଦିନ ମାଂସ ସୁରୁଆ କଦାପି ଖାଇବି ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କହୁ ଧରିଥିଲି । ଟମ୍ ଆସି ଡକ୍ଟରେ ମୋ ପାଖରେ ବସିଲେ ଓ ପକେଟରୁ ଛୁଟିକଣିଟି ବାହାର କରି ପରୁରଲେ ଯେ ଦେହରେ ହାତରେ ବଳ ନ ହେଲେ ତାହାକୁ ମୁଁ ବ୍ୟବହାର କରିବି କେମିତି ? ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ପଥ ଖାଇବା ପାଇଁ ମୋର ଅନିଚ୍ଛା ଅରୁଚି ସବୁ କୁଅଡ଼େ ଉଠେଇଗଲା । ଓଜର ଆପଣି ନ କରି ସୁନାପିଲୁଟିପରି ଔଷଧପତ୍ର ପଥପାଣି ସବୁ ଖାଇଲି । ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିପାଇବା ପାଇଁ ଡେର ସମୟ ଲାଗିଲା । ଯେତକ ସମୟ ଟମ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରବେଶନାରେ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ନାନା ଉପାଦ୍ରେ ମୋତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ଛୁଟିକଣିଟିକୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅକାଂକ୍ଷାକୁ ସଜବ ଓ ସତେଜ କରି ରଖିଲେ ।

ଶିକାର ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଓ ନିୟମମାନ ରହୁଛି ଏବଂ ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ବର୍ଷତମାମ୍ ଯେ ବଣଜଙ୍ଗଲରୁ ଶିକାର ମରାଯାଏ ନାହିଁ—ଏହା ପ୍ରଥମ କରି ଟମ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଶିଖିଲି । ସବୁ ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧବଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ସେ ମୋତେ କହିଥିଲେ ଯେ ବସା ବାଉଁଶ ସମୟ ହେଲେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଅଉ ଶିକାର କରାଯାଏ ନାହିଁ; ସେତେବେଳେ ଅଣ୍ଡା ଫୁଟାଇବା ଓ ଶାବକଙ୍କ ଯତ୍ନ ନେବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅବାଧ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଏ । ପ୍ରକୃତ ଶିକାରପ୍ରେମୀମାନେ ଶିକାରର ନିୟମ ସବୁ ନିୟମର ସହ ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ବେପରବାୟୁରୁ ବଦାପି ହତ୍ୟା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ନ ହେବାଯାଏ ଛୁଟିକଣିଟିକୁ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ଘରେ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ପରମର୍ଶ ଦେଇ ସେ କହିଲେ ଯେ ଶିକାର ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଉପଯୋଗର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଇ ଉତ୍ସୁକତାରେ ଅକାରଣ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଜୀବନହାନି ଘଟାଇବା ପ୍ରକୃତ ଶିକାରର ଧର୍ମ ନୁହେଁ । ଆମ ପାହାଡ଼-ଜଙ୍ଗଲରେ ମିଳୁଥିବା ବହୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଛୁଟିକଣିଦ୍ଵାରା କେଉଁ ଗୁଡ଼ିକୁ ମରାଯାଇ ପାରିବ, ତାହା ମୋତେ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ସେ କହିଲେ ଯେ ସେଥିରୁ କେବଳ ପାଞ୍ଚ ଓ ହରଡ଼ ଚଢ଼େଇର ମାଂସ ଔଷଧାୟକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ହାତ ଓ ତମରୁ ସଫଳାଳୟ ପାଇଁ ମଡ଼େଲ୍ ଘିଅର କରାଯାଇପାରେ ।

ପକ୍ଷୀଙ୍କ ତମ ଉତ୍ତାରିବା କୁସ୍ତୀ ଓ ତମ କପିବା ପାଇଁ ଶଙ୍ଖୁଆମିଶ୍ରା ସାବୁନ୍ ବୋତଲେ ଟମ୍ ମୋତେ ଅଣି ଦେଇଥିଲେ । ତମ କପିବା ବା ମଡ଼େଲ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବନ୍ଧୁରେ ଜଳର ବଶେଷ ଧାରଣା ନ ଥିଲେ ସୁକା ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ିଆ ଗଣ୍ଡାର ତମ ଛତାଢା ମୋତେ ସେ ବନ୍ଧୁରେ ମୋଟାମୋଟି ଗୋଟିଏ ଧାରଣା ସେ ଦେଇଥିଲେ । ପରେ ଅଭ୍ୟାସଦ୍ଵାରା ଏହି ବିଦ୍ୟାଟିକୁ ମୁଁ ଆୟତ୍ତ କରି । ମୋ ମାଉସୀପୁଅ ଭାଇ ଶ୍ଵିଫେନ୍ ଡାଂସ୍ ସେତେବେଳେ କୁମାୟୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବନ୍ଧୁରେ ବହୁଟିଏ ଲେଖୁଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବହୁରେ ଥିବା ପକ୍ଷୀଙ୍କର ଗୁଣଗୁଣ ଅଗାଧି ରଙ୍ଗୀନ ଛବିରୁ ଅଧିକାଂଶ ମୋ'ର ମଡ଼େଲଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଅଙ୍କା

ହୋଇଥିଲା । ସେ ଭିତରୁ କେତେକ ଅତି ଦୁର୍ଲଭ ପକ୍ଷୀ ମୁଁ ଖାସ୍ତକରି ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି ।

ଟମ୍ବୁର ପରି ଓ ମ୍ୟାଗର ନାମକ ଦୁଇଟି କୁକୁର ଥିଲେ । ପିପି ଲାଲ ରଙ୍ଗର ଦେଶୀ କୁକୁର । ଦ୍ଵିତୀୟ ଆଫଗାନ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଟମ୍ ତାକୁ କାଗୁଲି ଗ୍ରାମରେ ଶ୍ଵେତରେ ଦରମା ହୋଇ ଚାଲୁଥିବା ଦେଖି ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ମ୍ୟାଗର ଛପିଛପିକା ସ୍ଥାନୀୟ କୁକୁରଟିଏ; ଧଳା ଦେହରେ ତାର ଗାଢ଼ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ଗ୍ରୁପଗୁଡ଼ିଏ ଓ ଲଙ୍ଗଡ଼ରେ ତରୁଣ ପରି ଗୋରୁଏ ବାଳ । ପିପି ମୋ ପରି ଶ୍ଵେତ ଶ୍ଵେତ ପିଲଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାକୁ ବେଶି ପସନ୍ଦ କରୁ ନ ଥିଲା । ମ୍ୟାଗର କିନ୍ତୁ ଭାରି ମେଲାପି । ମୋତେ ସେ ଝୁବୁ ଭଲପାଉଥିଲା ଓ ନିଜକୁ ମୋର ରକ୍ଷକଭାବେ ନିୟୋଗ କରିବା ଛଡ଼ା ପିଠିରେ ବସାଇ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ବୋହୁନେବାକୁ ମଧ୍ୟ ନାରାଜ ହେଉନଥିଲା ।

ମ୍ୟାଗରଠାରୁ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତୋଟି କଥା ମୁଁ ଶିଖିଛି ; ତାଠାରୁ ପ୍ରଥମ କରି ଶିଖିଲି ଯେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗହଳ ଲଟାବୁଦାରୁ ଆଗେଇ ହୋଇ ନଗଲେ ସେ ଭିତରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥାଏ । ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଶ୍ରୀମରେ ବ୍ୟାପାତ ଘଟେ । ଜନ୍ତୁମାନେ ସେଥିରେ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସମୟସମୟରେ ସେଭଳି ଅନୁପ୍ରବେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲରେ ମ୍ୟାଗର ଗଢ଼ବିଧି ନିରାକ୍ଷଣ କଲା ପରେ ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ହେଲା ଯେ କୁକୁର ମଧ୍ୟ ଶୁଖିଲା ପାତ୍ରପତ୍ର ଉପରେ ବିରକ୍ତ ପରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଚାଲିପାରେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ବଣ-ଜଙ୍ଗଲର ବେଶି ଭିତରକୁ ପଶିବାକୁ ମୁଁ ଡରୁଥିଲି । ଛୁଟିକଣି ଧରି ମ୍ୟାଗର ସହିତ ବାରମ୍ବାର ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବା ଫଳରେ ମୋର ସାହସ ବଢ଼ିଲା ଓ ଚମେ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଆଉ ଭୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ଏହିପରି ବୁଲିବାବେଳେ ଥରେ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଲା ଯାହା ଫଳରେ ମ୍ୟାଗର ଆଉ ଅଳ୍ପକେ ଡାଣ ହରାଇ ଥାଆନ୍ତା । ମଡେଲ୍ ପାଇଁ ଲଲ୍ ଫୁଲିତ ଚଢ଼େଇଟିଏ ହାସଲ କରିବା ଆଶାରେ ସେହିନ ସକାଳୁ ମ୍ୟାଗର ସହିତ ବଣକୁ ବାହାରିଥିଲି । ବାଟରେ ତାନ୍ଦ୍ରସେଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହେଲା । ଛତୁର ବନ୍ଧୁକଟିଏ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ତାନ୍ଦ୍ରସେ ତାଙ୍କ କୁକୁର ଥିପିଲକୁ ନେଇ ବୁଲି ବାହାରିଥିଲେ; ବାଟରେ ଭେଟ ହେବା ପରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଅମ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଲେ । ମ୍ୟାଗର ଓ ଥିପିଲଙ୍କ ଭିତରେ ବିଶେଷ ସଦ୍‌ଭାବ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁହେଁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବେ କେବେ କଲତକରୁଲା ଲଗାଉ ନ ଥିଲେ । କିଛି ବାଟ ଚାଲିବା ପରେ ଥିପିଲ ବୁଦା ଉଡ଼ାଡ଼ୁରୁ ଝିଙ୍କାଏ ଡଢ଼ିଆଣିଲ ଓ ମ୍ୟାଗର ମୋ କଥା ନମାନ ତା ସହିତ ଝିଙ୍କ ପଛେ ପଛେ

[ଲଲ୍ ଫୁଲିତ]

ଗୋଡ଼ାଇଗଲା । ଦୁହେଁ ଦୁଇପଟୁ ଝିଙ୍କ ଉପରେ ସଶୂଃର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧମଣ ଚଳାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଭରବରରେ ଛୁଟିକଣିଟି ପକେଟରେ ପୁରାଇ ଲମ୍ବ ବାଡ଼ିଟିଏ ସାଉଁଟି ନେଇ ଓ ମ୍ୟାଗରକୁ ଡାକ ଦେଇ ତା ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଲେ । କୁକୁର କାଲେ ଘାଏଲ ହେବେ—ଏହି ଅଟ୍ଟଙ୍କାରେ ତାନ୍ଦ୍ରସେ ମଧ୍ୟ ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ତ ସହଜେ ମୋଟା-ସୋଟା ଲେଙ୍କ—ଦଉଡ଼ରେ ଅମକୁ ସେ ପାରିବେ କୁଆଡ଼ୁ ? ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି କୁକୁରଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ବେଶ୍ ଦୂରକୁ ମାଡ଼ିଗଲୁ ।

ଆତୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଝିଙ୍କ ତାର କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଡରପରି ନିକ୍ଷେପ କରେ ବୋଲି ସାଧାରଣରେ ଯାହା କୁହାଯାଏ, ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଝିଙ୍କ ଅତି ସାହସୀ ଜନ୍ମ; ପ୍ରାଣ ଅବାଯାଏ ସେ ଲଢ଼େଇରୁ ଓହ୍ଲେ ନାହିଁ । ଅତି ଶକ୍ତ ଓ ମୁନିଆଁ ତାର କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଛଡ଼ାକରି ଶହ ଅଡ଼କୁ ପଛକୁ ପଛକୁ ସେ ଯେପରି ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ମାଡ଼ିଥାନ୍ତେ—ସେଭଳି ଅନ୍ଧମଣକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଅତି କଷ୍ଟକର ।

ଝିଙ୍କପରି ଲଢ଼ୁଆ ଜନ୍ମକୁ କାରୁ କରିବା କୁକୁରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ହାତରେ ମୋର ବାଡ଼ିଖଣ୍ଡିକ ଛଡ଼ା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର କିଛି ନ ଥିଲା । କୁକୁରଙ୍କୁ ମୁଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ କଣ, ଓଲଟି କୁକୁର ଦୁଇଟି ଝିଙ୍କକୁ ବାଧାଦେଇ ତା ଅନ୍ଧମଣରୁ ମୋତେ କେତେ ଥର ରକ୍ଷା କଲେ । ଧାଇଁ ଦଉଡ଼ି ସରିବୁଁ ଅଧମାଲ ଗଲପରେ ବାଟରେ ଗହ୍ୱର ଝୋଲଟିଏ ପଡ଼ିଲା । ଝୋଲ ଭିତରେ ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ପରି ଝିଙ୍କଗାତଗୁଡ଼ିଏ । ଝୋଲଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ମ୍ୟାଗର ଝିଙ୍କର ଥୋମଣିକୁ ଧରିପକାଇଲା ଓ ଥିପିଲ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା' ଚଣ୍ଡିକୁ ଝିଣି ଧରିଲା । ଝିଙ୍କକୁ ଶକ୍ତଭାବେ କାମୁଡ଼ି ଧରି କୁକୁର ଦୁଇଟି ଜୀବ ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ସେଠାରେ ଅସି ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ଝିଙ୍କର ଦଫା ରଫା ହେବା ଉପରେ । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ଜନ୍ମ 'ଅଧକନ୍ତୁ ନ ଦୋଷାୟ' ନୀତିରେ ଦରମା ଝିଙ୍କ ଦେହରେ ବନ୍ଧୁକରୁ ଛରୁ ଉଦ୍ଧାବ ବସାଇଦେବାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳକୁ କୁକୁର ଦୁଇଟିଙ୍କ ଅବସ୍ଥା କହିଲେ ନସରେ । ଝିଙ୍କକାଠି ଗଳିଯାଇ ଦେହରୁ ତାଙ୍କର ଧାର ଧାର ରକ୍ତ ବୋହୁଯାଉଥାଏ । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ଓ ମୁଁ ହାତପାଆଁରେ ଥିବା କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଟାଣିଓଟାଣି ବାହାର କଲୁ । ଝିଙ୍କା-ଓଟିରରେ କାଠି କେତୋଟି ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ଗଡ଼େ ଗଡ଼େ ଚମ୍ପ ତଳେ ରହିଗଲା । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚମ୍ପଟାରେ ଟାଣି ଶୀଘ୍ର ବାହାର କରିବା ଦରକାର । ତାନ୍ଦ୍ରସେ ମଲ ଝିଙ୍କଟାକୁ ବାଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି କାନ୍ଧରେ ପକାଇଲୁ ପରେ କୁକୁରଙ୍କୁ ନେଇ ଦୁହେଁ ଘରମୁହଁ ଛୁଟିଲୁ ।

ଥିପିଲ୍‌ର ଆବାତଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଥିଲା । ମ୍ୟାଗର ଜନ୍ମ ଅତି ସାବାଦିକ ଭାବେ ଆହତ ହୋଇଥାଏ । ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ନଡ଼ା ବହୁଳ ତାକୁ ଶୁଆଇ ଦିଆଗଲା । ମ୍ୟାଗର ସେ ଦିନସାରା ଓ ରାତି ତମାମ୍ ନ ଶୋଇ କେବଳ ଘନ ଘନ ଝିଙ୍କିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରତି ଝିଙ୍କରେ ନାକରୁ ତାର ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ରକ୍ତ ଗଳିପଡ଼ୁଥାଏ ।

ପରଦିନ ରବିବାର । ଟମ୍ ନୈନିତାଲରୁ ଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମ୍ୟାଗର ନାକରୁ କଲମକାଠି ମୋଟର ଛଅଇକ୍ଷ ଲମ୍ବ ଝିଙ୍କାଠି ଗଡ଼େ ଚମୁଟାରେ ଟାଣି ବାହାର କଲେ । ଭଙ୍ଗା କାଠିଟିକୁ କାଢ଼ି ଦେବା ମାତ୍ରେ ମ୍ୟାଗର ନାକରୁ ପିର୍ ପିର୍ ରକ୍ତ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲା; ଯେତେ ଯାହା କଲେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ତଧାର ଅଟକିଲା ନାହିଁ । ସବୁଥରେ ନିରାଶ ହୋଇ ଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ମ୍ୟାଗରର ଆଶା ଛାଡ଼ିଲୁ । ଯୋଗକୁ ଅତି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ତା ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତ ଦଟିଲ ଓ ବହୁତ ସେବାଶୁଶ୍ରୁଷା ପରେ ଯାଇ ସେ ପୁଣି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ପିଲାଦିନେ ମୋତେ ଦାରୁଖୁନ୍ଦା ବନ୍ଧୁକଟିଏ କପରି ଦିଆଗଲା, ସେ ବସୟ ପରେ କହିବ (୧) । ବନ୍ଧୁକଟି ପାଇବାର ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ମ୍ୟାଗର ଓ ମୋର ଦୁଇଟି ଅତି ଗୁଞ୍ଜଳକର ଅନୁଭୂତି ହୋଇଗଲା । ଏଥିରୁ ପ୍ରଥମ ଦଟଣାଟି କାଲଦୁଙ୍ଗୀରେ ଓ ଅନ୍ୟଟି ନୈନିତାଲଠାରେ ଦଟିଥିଲା ।

ମୋର ଅନ୍ୟ ଏକ ବହୁରେ ‘ନୟାଗାଓ’ (୧) ଗାଁ ବସୟ ଉତ୍ତେଜ କରନ୍ତୁ । ‘ନୟାଗାଓ’ର ଉପର ଶ୍ୟାନ୍ତେତଗୁଡ଼ିକ ସେତେବେଳେ ନାନା ରକମ ଫସଲରେ ହସିଉଠୁଥିଲା । ଗାଁ ତଳ ବଳମାଳ ଓ ଧନୁଗଡ଼ ଝର ମଝିରେ ଥିଲା ଚଉଠମାଇଲ ଓହାର ପଟାଳିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ତା ମଝି ମଝିରେ ଛୋଟ ପଡ଼ିଆଗୁଡ଼ିଏ । ବଳ ଓ ଝର ଯହୁତ ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିଦେଇ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ଶିକାର ସରିଟିର ଦୁଇପାଖେ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଓ ମୟୂର ଆଦି ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ହରିଣ ଓ ବାରୁହା ମଧ୍ୟ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ମିଳନ୍ତି; ହରିଣ ଓ ବାରୁହା ଘରରେ ସେହି ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ଗାଁ ତଳ ବଳବାଡ଼ିରେ ପଶି ଫସଲ ଉଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ଫସଲକ୍ଷେତରେ ପଶିବାକୁ ହେଲେ ଜନ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଥମେ ଶିକାରସରିଟି ପାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ପୁଟୋକ୍ତ ଦଟଣା ଦୁଇଟିରୁ ପ୍ରଥମଟି ନୟାଗାଓ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲର ସେହି ଶିକାର ସରିରେ ହିଁ ଦଟିଥିଲା ।

ଆମ ଗାଁ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ ନୟାଗାଓ ଠାରୁ ମୋଟେ ତିନିମାଇଲ ଦୂର । ସେଦିନ ମୟୂର ମାରବା ପାଇଁ ମ୍ୟାଗରକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସିନ୍ଦୁର ଫାଟିଲବେଳୁ କାରୁ ବାହାରିଥିଲା । ପାହାନ୍ତା ପହର; ଗଛଗହଳରୁ ଅନ୍ଧାର ଛାଡ଼ି ନ ଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲରେ ମହାବଳ ଓ ଚତାବାସ ଥିବାରୁ ଗୁଦାବାଡ଼ରୁ ଅଡ଼େଇ ଛୋଇ ମ୍ୟାଗର ଓ ମୁଁ ସଡ଼କ ମଝିରେ ହିଁ ଗୁଲୁଆଉ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉପୟ ହେଲବେଳକୁ ଶିକାର ସରିରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ; ସେହିଠାରେ ଅଟକି ବସି ବନ୍ଧୁକ ସଜ କରିବାରେ ମନ ଦେଲି । ସେକାଳର ଦାରୁଖୁନ୍ଦା ବନ୍ଧୁକରେ ଗୁଲିବାରୁଦ ଭରିବା ଥିଲା ଏକ ଫାର୍ସ ଓ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାପାର । ମାପ ଅନୁସାରେ ନଳୀରେ ବାରୁଦ ଭର୍ତ୍ତି କରି ତା ଉପରେ ଫେଲିଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ମାଡ଼ି ବସାଇବା ପରେ ସେଥିରେ ଛରୁର ଭରିଯାଏ ଓ ପଟିର ଚକଢ଼ଟିଏ ପୁରାଇ ଖୁନ୍ଦାବାଡ଼ିରେ ଶକ୍ତଭାବେ ଠେସିବାକୁ ହୁଏ । ବାଡ଼ିଟି ଛୁଟିକି ଆସିଲା ପରି ହାତକୁ

(୧) ‘ମୋର ଭାରତ’ ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ଲଗିଲେ ବନ୍ଧୁକ ଦୋରସ୍ତ ହେଲା ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ । ତା'ପରେ ପ୍ରକାଶ ଦୋଡ଼ିଆ ଦୁଇଟିକୁ ଅଧାଅଧା ଟେକି ରଞ୍ଜିତ ବସାଇଯାଗଲେ ବନ୍ଧୁକ ଯନ୍ତ୍ର ହେଲା ବୋଲି ଧରାଯାଏ ।

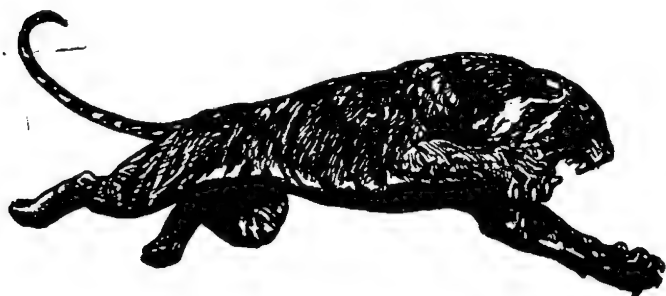
ବନ୍ଧୁକ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଯନ୍ତ୍ର କଣିଛୁ ବୋଲି ମନ ମାନିଲା ପରେ ବଳିକା ବାରୁଦ ଓ ଛରୁରୁତକ ମୁଣିରେ ସାଜିତ ରଖି ମ୍ୟାଗରୁ ଯନ୍ତ୍ରତ ଶିକାର ଯଗିରେ ଅଗେଇଲି । ବଣକୁକୁଡ଼ା ଓ ମୟୂର ଆମ ସାମନାରେ ଶିକାର ଯଗିଟିକୁ କେତେଥର ପାରହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଗୁଳି ଚଳାଇବାଯାଏ କେହି ଅଟକିଲେ ନାହିଁ । ଅଧମାଲୁ ଆଗକୁ ବାଟ କଡ଼ରେ ଜଙ୍ଗଲଦେଇ ଛୋଟ ପଡ଼ିଆଟିଏ ପଡ଼ିଲା । ଶିକାର ଯଗିରୁ ଠିକ୍ ପଡ଼ିଆକୁ ଗଡ଼ିଛୁ, ଏତିକିବେଳେ ପଡ଼ିଆ ଆଗମୁଣ୍ଡରେ ସାତୋଟି ମୟୂର ମୟୂରା ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ଧସିଯିବା ଦେଖିଲୁ । ଅମେ ନିଶିଶରେ ସେଠାକୁ ଅଗେଇଯିବା ମାତ୍ରେ ମୟୂରଗୁଡ଼ିକୁ ହୁରୁଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ମ୍ୟାଗରୁକୁ ଲଗାଇଦେଲି ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀ ଅପେକ୍ଷା ମୟୂର ହୁରୁଡ଼ାଇବାରେ ମ୍ୟାଗରୁ ବେଶି ଅନନ୍ୟ । ଜଙ୍ଗଲରେ କୁକୁର ଗୋଡ଼ାଇ ଅସିଲେ ମୟୂର ଉଡ଼ିଯାଇ ଗଛତାଳରେ ବସନ୍ତି । ମ୍ୟାଗରୁ ଗଛ ଗୁଣିପଟେ ଧାଁ-ଦଉଡ଼ କରି ମୟୂରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷଣ କରେ ଓ ଗଛରୁ ତାକୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ହାଏ ନାହିଁ । ସେହି ଅବସରରେ ଗୁଳି ଚଳାଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ଜାଗାଟିଏ ଠାଉରାଇ ମୟୂରଙ୍କ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେଠାକୁ ଅଗେଇଯିବାକୁ ମୁଁ ସୁଯୋଗ ପାଏ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ନୂଆ ନୂଆ ବନ୍ଧୁକ ନିଶାଣ କରୁଥାଏ; ବସିଲା ଚଢ଼େଇ ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଳି ବଜାଇଦେବା ମୋ ପାଇଁ କାଠିକର ପାଠ । ମ୍ୟାଗରୁ ଓ ମୋର ମିଳିତ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୟୂରଟିଏ ଶିକାର କରିବା ମୋ ପକ୍ଷେ ଅତି ଦୁଷ୍ଟର ହୋଇପଡ଼େ ।

ସେଦିନ କାହିଁକି ମୟୂରଗୁଡ଼ିକ ଗଛତାଳକୁ ଉଡ଼ି ନଯାଇ କେବଳ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲେ; ମ୍ୟାଗରୁ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଓ ଝାଡ଼ିଗୁଡ଼ାର ଚକଡ଼ାଏ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରାୟ ଶହେ ଗଜ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ତା'ପରେ ହଠାତ୍ ଝୋଟି-ଭିତରୁ ମୟୂରଙ୍କ ଚିରୁଚର ଓ ଡେରା ଫଡ଼ ଫଡ଼ କରି ଉଡ଼ିଯିବା ଶବ୍ଦ ଯନ୍ତ୍ରତ ମ୍ୟାଗରୁର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକ୍ଷିନ୍ୟା ଓ ମହାବଳ ବାପର କୁହଗର୍ଜନ ଏକସଙ୍ଗରେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି । ଯାହା ମନେହେଲା, ମୟୂରଗୁଡ଼ିକ ମ୍ୟାଗରୁକୁ ବାଟ କଡ଼ାଇ ନେଇ ଝୋପ ଭିତରେ ଶୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ମହାବଳ ବାପ ପାଖରେ ହାବୁଡ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଭେଟାଭେଟି ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ମୟୂର, କୁକୁର ଓ ବାପ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ନିଜ ଝାଡ଼ିରେ ବସୁଥିବା, ଭୟ ଓ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅତି କରୁଣଭାବରେ ଧରଣିଏ ଆକ୍ଷିନ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ମ୍ୟାଗରୁ ବୋବାଲି ପ୍ରକ୍ତ ପ୍ରାଣ-ବିକଳରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଆସିଲା । ବାପ ଗୁହାରି ଗୁହାରି ଗର୍ଜନ କରି ତା ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଥାଏ । ସେ ଭିତରେ ମୟୂରଟିଏ ଚରକି ଉଇ ସ୍ତରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧନି କରି କରି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଗଛ ତାଳରେ ଅସି ବସିପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳକୁ କିନ୍ତୁ ମୟୂର ମାରିବାର ସହଜ ମୋ ମନରୁ ପୁରୁଷୁରି ଉଭେଇ ଯାଇ କେବଳ ପ୍ରାଣ ନେଇ ପଳାଇବାର

ଏକ ଗାତ୍ର ଅକାଂକ୍ଷା ଭାର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲଣି । କାଟି ଅବାଟ ନମାନି ଅମଡ଼ାମଡ଼ାରେ ପଶି ପ୍ରାଣମୂର୍ଚ୍ଛା ଧାଇଁଲବେଳେ ଅତି ଶ୍ୱେତ୍ର ଯନ୍ତ୍ରରେ ମ୍ୟାଗରର ଜବନ ପ୍ରତି ବିପଦ ଥିବା କଥା ଯେ ମୋ ମନକୁ ଅନ୍ତେ ଛୁଇଁନଥିଲା—ତାହା ଏଠାରେ ମୁକୁକଶରେ ସ୍ଥାନୀୟ:

କରୁଛି । ମୋ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ମ୍ୟାଗରକୁ ମଧ୍ୟ ତର ନଥିଲା । ମୁଁ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ରେ ପ୍ରାଣମୂର୍ଚ୍ଛା ଧାଇଁଥିବା ଭିତରେ ମ୍ୟାଗର ଭାର ଗୁରୁତ୍ୱିୟାକ ଗୋଡ଼ର ହୃଦୟଯୋଗ କରି ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ମୋତେ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ବହୁଦୂରକୁ ଅଗେଇଗଲା । ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ରା ଦାଶଆଏ—କେମିତି ସେଠାରୁ ପଳାଇଯିବୁ ଦୂରକୁ—ବହୁତ ଦୂରକୁ—ହେଉଛି ମହାବଳ ବାଦ ଅତି ଜନ୍ମଜର ପଶୁ ମଧ୍ୟ ନଥିବ । ମ୍ୟାଗର ମୋତେ ଟପିଯିବା ପରେ ବାଦର ଗର୍ଜନ ଅମିଶର ସତ; କିନ୍ତୁ ସେଥିଯୋଗୁ ଆମ ଗଡ଼ବେଗ ଢଳାଇବା ଉଣା ହେଲା ନାହିଁ ।

ବହୁବର୍ଷ ପରେ ଏହି ଘଟଣାଟି ଏବେ ସ୍ମରଣ କଲେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ର କାହିଁକି ବରାବର ମନ ଭିତରୁ ଉଠିମାରେ । ମନେହୁଏ, ସତେ ଯେପରି ବାଘଟା ଜଙ୍ଗଲଦେଇ ସେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଶୁଆ ମଝିରେ ବସି ଆମକୁ ଧାଇଁବା ଦେଖି ହସୁଛି । ନିଦରେ ବ୍ୟାପାତ ଘଟାଇଥିବା କୁକୁରଟାକୁ ସେ ହୁରୁଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲା ମାତ୍ର । ସାମାନ୍ୟ ସେତୁର ଯୋଗୁଁ କୁକୁରଟା ଓ ପିଲଟାଏ ଯେ ଏମିତି ପକ୍ଷ ଉଠି ଧାଇଁବେ, ଏକଥା ଭବିଷ୍ୟବେଳକୁ ନିଜକୁ ବୋଲି ନପାରି ସେ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହୋଇଯାଉଛି ।

×

×

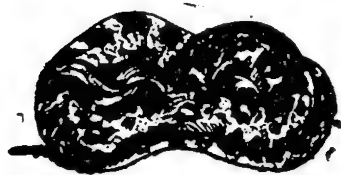
×

×

ଶୀତଦିନ ଶେଷ ହେବା ଉପରେ । ଆମେ ନୈନିତାଲ୍ ଫେରିବାକୁ ଆଉ ଅଳ୍ପଦିନ ଥାଏ । ମ୍ୟାଗର ସେଦିନ ମୋ ଅକାଶତରେ ଭାର ମହୁଳାବନ୍ଧୁ ଗାଁର ଗୋଟିଏ ମାଉକୁକୁରକୁ ଘଟାଇବାକୁ ଚାଲିଯାଇଥିବାରୁ ବଡ଼କୁକୁଡ଼ା ସନ୍ତାନରେ ଏକାକୀ ବାହାରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ

ହେଲି । ସେତେବେଳେ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ମୁଁ ସାହସ କରୁ ନଥିଲି । ତେଣୁ ଖୋଲ ଜାଗାମାନ ବାହୁ ସେହି ବାଟେ ଚାଲି ବାଙ୍କି ଚାଲିଲି ନୟାଗାଁ ତଳ ରାବୁପୁର ସଡ଼କ ପାଖକୁ । ସଡ଼କ କଡ଼ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଭୂଇଁ ଗୁମ୍ଫା ଆହାର ଖୁଣ୍ଟି ଖାଉଥିବା ଦେଖିଲି । କନ୍ଥୁ ପୁରୀଆ ଆଡ଼ୁଆଲ ବନା ମୁଁ ପାଣେଇବାବୁ କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତିଧର ହୁରୁଡ଼ି ପଳାଇଗଲେ । ଶେଷରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିହାତି ପଶିବାକୁ ପଡ଼ିବ କାଣି ଜୋତା ମୋଜା ଖୋଲିଲି । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ସାସ ଓ ବାଉଁଶରୁଦା ମଝି ମଝିରେ ଯେଠାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଗୁଡ଼ିଏ । ସେ ଭିତରେ ଗଲିପଶି ନିଃଶ୍ଵେସରେ କେଇ ପାହୁଣ୍ଡ ଯିବା ପରେ ଜାଗାଏ ଜଙ୍ଗଲ ଗମ୍ଭୀରିତ ଗଛତଳେ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଖେଳାଉଥିବା ନଜରରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ବଣକୁକୁଡ଼ା ପୋଷାକୁକୁଡ଼ାଠାରୁ ଭରକା । ଅଳଅଗଦା ଖୋଳାଉଥିବା ପୋଷା କୁକୁଡ଼ାଙ୍କ ପରି ବଣକୁକୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଶୁଖିଲା ସାସପତ୍ରରୁ ପୋକଜୋକ ଖୁଣ୍ଟି ଖାଇଲେବେଳେ ବିପଦ ପ୍ରତି ସଦା ଯତ୍ନ ରହୁ ଚାହିଁଥିବା ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଅନାନ୍ଦ । ଗମ୍ଭୀରିତ ମୋ'ଠାରୁ ବେଶ୍ ଦୂରରେ ଥିଲା; ପାଦ ଚପି ଚପି ଅଗେଇବା ଭିତରେ ସେ ବାରମ୍ବାର ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଅନାଇବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତି ଗଜେ ଦୁଇ ଗଜରେ ମୋତେ ଅଟକି ଛୁଡ଼ା ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ଅତି ସନ୍ତୁସ୍ତରେ ଛପି ଛପି ଗମ୍ଭୀରିତ ବେଶ୍ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସିବା ବେଳକୁ ସାମନାରେ ଅଳ୍ପ ଗହଳ ଗାତଟିଏ ପଡ଼ିଲା । ଗାତକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଉଠି ବଡ଼ ବଡ଼ ସାସ ଆଉ ଆରପାଖରେ ମୂଲୁ କେନା ଥିବା ଗ୍ରେଟ ଗଛଟିଏ । ଗଛ କେନାରେ ବନ୍ଧୁକ ଆଶ୍ରା କଲେ ସହଜରେ ନିଶାଣ କରିହେବ । ଗମ୍ଭୀ ମୁଣ୍ଡ ଲୁହାରିଦେବା ମାତ୍ରେ ତା ଉପରେ ଗମ୍ଭୀରିତ ନଜର ରଖି ଗାତଟିକୁ ପାରହେବା ପାଇଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଲି ।

ଗାତଭିତରେ ପ୍ରକାଶ ଅଜଗର ସାପଟାଏ କୋବାରି ଶୋଇଥିଲା । ଗମ୍ଭୀରିତ ନଜର ରଖି ତଳକୁ ନ ଅନାଇ ପାହୁଣ୍ଡେ, ଅଗେଇ ଯିବା ମାତ୍ରେ ଖୋଲ ପାଦଟା ତା'ର ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ହାଉଲି ଖୋଲ କୁଦାକେ ଗାତ ପାର ହୋଇ ଆରପାଖରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା । ମହାବଳ ବାପ ଦେଖି ଯେତେ ବେଗରେ ଧାଇଁଥିଲା, ମୋ ପରି ପ୍ରଲଟିଏ ସେତେ ବେଗରେ; ଧାଇଁ ପାରେ ବୋଲି ସେଥିପୁରୁ ମୁଁ କଦାପି ବିଶ୍ଵାସ କରିନଥାନ୍ତି । ଅଜଗର ସାପକୁ ମାଡ଼ିଦେବା ପୁରୁଷ ଏତେ ଭୟକୁ କୁହପାରିବ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, ଗାତ ଆରପାଖରେ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ଅତର୍ଜ୍ଜ୍ଵରେ ଚାଲିପଡ଼ିଲା ଓ ଭୟକ୍ରମାକ ଛରୁ ଅଜଗର ଦେହରେ ବସାଇଦେଇ ଅଶନିଶୀଘ୍ର ହୋଇ ସେଠାରୁ ଧାଇଁଲା—ସାପର କଣ ହେଲା ଦେଖିବାକୁ ଭର ନଥିଲା । ପଛକୁ ଅନାଇବା

ତ ଦୂର କଥା, ବଣରୁଦା ପାର ହୋଇ ସଡ଼କକୁ ଉଠିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାକଲଗେ ଧାଇଁବା ଛଡ଼ା ନିଶ୍ଚୟ ମାରିବାକୁ କେଉଁଠି ଟିକିଏ ଅଟକିଥିବା ମୋର ମନେନାହିଁ ।

ଉଦ୍ଧର ଭରତର ବିଭିନ୍ନ ଜଙ୍ଗଲମାନଙ୍କରେ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ଚଳପ୍ରଚଳ ହେବା ଭିତରେ ଅଜଗର ସାପ ମଣିଷ ମାରିବା ମୁଁ କେବେ ଶୁଣିନାହିଁ । ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେଦିନ କେବଳ କପାଳ କୋରୁ ଘୋର ଦୁର୍ଘିପାକରୁ ବଢ଼ିଗଲା ବୋଲି ଭାବୁଛି । ମୋ ତମ୍ବୁ ନିକଟରେ ଥରେ ପ୍ରକାଶ୍ ଅଜଗର ସାପଟାଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାୟବୟସ୍କ ହରିଶ୍ଚର ଲଙ୍ଗୁଡ଼ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା ଓ ହରିଶ୍ଚି ତନ୍ତ୍ରଶଖାକୁ ଭୂଇଁରେ କରୁଡ଼ି ପଡ଼ି ଭୟରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲା । ଗାତ ଭିତରେ ଅଜଗର ସାପଟା ଶୋଇଥିଲା ବୋଧହୁଏ; ବେଇଁଥିଲେ ମୋ ପାଦକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଆନ୍ତା ଓ ସେଦିନରେ ହରିଶ୍ଚି ପରି ମୋ ପିଣ୍ଡରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ଅଜଗର ମୋତେ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଥାନ୍ତା କି ନାହିଁ—ତାହା ନେଇ ତାହାଙ୍କ ବିଶ୍ଳେଷଣ ବା ସୂକ୍ଷ୍ମ ବାଦାନ୍ତବାଦ ପାଇଁ ଅବକାଶ ନାହିଁ ।

ଗାତ ଭିତରେ ଶୋଇଥିବା ଅଜଗର ସାପଟିର ଲମ୍ବ ଓ ମୋଟେଇ କେତେ ଓ ଚରୁମାଡ଼ରେ ସେ ମଲ ନା ନାହିଁ—ସେଠାକୁ ଫେରି ତାହା ଦେଖିଯିବାକୁ ମୋର ସାହସ ପାଇଲ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଠର ଫୁଟ ଯାଏ ଲମ୍ବ ପ୍ରକାଶ୍ ଅଜଗର ସାପ ମିଳନ୍ତି । ସେଭଳି ସାପ ହରିଶ୍ଚ ଓ କୁଟୁର ଆଦି ଜନ୍ତୁକୁ ଗୋଟାପଣେ ଗିଳିଥିବା ମୁଁ ଦେଖିଛି ।

X

X

X

X

କାଲଦୁର୍ଗାରୁ ନୈନିତାଲ୍ ଫେରିବାର ଅଳ୍ପଦିନ ହୋଇଥାଏ । ନୈନିତାଲ୍‌କୁ ଘେରି ରହୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲରେ ସେତେବେଳେ ନାନାରକମ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ବିଶେଷ କରି ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମିଳୁଥିଲେ । ଅନ୍ଧାପାଢ଼ରେ ବେଶି ଶିକାରୀ ନଥିଲେ । କାଇଦା କଟକଣା ବେଶି ନଥିବାରୁ ମୁକ୍ତଭାବରେ ଶିକାର କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା । ତତ୍ତ୍ୱେ ମାରିବା ସେ ସମୟରେ ଏଡ଼େ ସହଜ ଥିଲା ଯେ, ସ୍କୁଲରୁ ଫେରି ମ୍ୟାଗର ସହକ ବଣରେ ଘେରୁଏ ଗୁଳିଆସିବା ଭିତରେ ଶୁଦ୍ଧ ଶେଷାଢ଼ ପାଇଁ ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା ବା ଉଦର ହଲେ ମାରି ସନ୍ଧ୍ୟା ପୁଷ୍ପରୁ ମୁଁ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ୁଥିଲି ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମ୍ୟାଗର ସହକ ଶିକାର ସନ୍ଧାନରେ କାଲଦୁର୍ଗା ସଡ଼କରେ ଗୁଲିଥିଲା । ସଡ଼କ କଡ଼ ବଣରୁଦାରୁ ମ୍ୟାଗର କେତେ ଥର ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା ହରୁଡ଼ାଇ ଆଣିଲା । କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଉଡ଼ିଯାଇ ଗଛତାଳରେ ବସୁଥାଆନ୍ତୁ; କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଥର ଗୁଳି ଚଳାଇବାର ଠିକ୍ ପୁଷ୍ପରୁ ତରକିକରି ପଳାଉଥାଆନ୍ତୁ । କେଇ ଥର ଏହିପରି ଘଟିବାପରେ ସାର୍‌ସ୍‌ତାଲ୍ ହୁଦ୍ ପାଖରେ ଦୁହେଁ ସଡ଼କ ଗୁଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଲା । ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଭିତରେ ଘେରୁଏ ଗୁଳି ଆଗରେ ନୈନିତାଲ୍ ସଡ଼କ ଧରିବ ବୋଲି ଠିକ୍ କରିଥାଏ । ସାର୍‌ସ୍‌ତାଲ୍ କୁଳରେ ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ାଟିଏ ମାରିଲା । ସେଠାରୁ ଗହଳ ଝାଟିରୁଦାରେ

ପଣି ଗଦାଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଉପରେ ଚଢ଼ି ଦୁହେଁ ସଡ଼କଠାରୁ ଦୁଇଶହ ଗଜକୁ ପାଖେ ଅସିଲୁ । ଆଗକୁ ଜଙ୍ଗଲଦେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଡ଼ିଆଟିଏ; ପଡ଼ିଆ ଆରମ୍ଭରେ ପଟାଳିଏ ବଣ-ହରଗଉର ଗଛ । ଅମେ ଅନାଲକ୍ଷ୍ୟବା ଭିତରେ ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା କେତୋଟି ହରଗଉର ବଣରୁ ବାହାର ପାଖର ଗୋଟିଏ ଝଙ୍କାଳିଆ ବୁଦାରେ ପଣି କୋଳି ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ବୁଦାଗହଳରୁ ଖଣ୍ଡି ଉଡ଼ି ଦେଇ ଉଠିଲବେଳେ କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ମୋଡେ ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ନୁଆ ନୁଆ ବନ୍ଧୁକ ଧରିଛୁ; ଉଡ଼ିଲା ଚଢ଼େଇକୁ ଲଢ଼ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଯେହୁଠାରେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସି କୁକୁଡ଼ାଟିଏ ବୁଦା ଉହାଡ଼ରୁ ପଦାକୁ ବାହାରବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କଲି ।

ବସିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ଗୁରୁଶହ ଗଜ ଦୂର ସଡ଼କର ମୋଡ଼ ପାଖରୁ ଦଳେ ଲେକଙ୍କ ପାଟିରୁଣ୍ଡ ଶୁଭଲ । ଲେକଗୁଡ଼ିକ କଥାବାଣୀ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି । ହସ ଓ ପାଟିରୁଣ୍ଡ ସହଜ ଟିଣବାସନର ଠଣ୍ ଠଣ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଜାଣିଲି ଯେ ଗାଈଆଳ ଦଳେ ନୈନିତାଳରେ ଦୁଧ ବେପାର ସାରି ସାରସ୍ବାତାଳ ହସ ତଳ ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ବାହୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଗାଈଆଳପଞ୍ଚାକ ସଡ଼କରେ ଆଗେଇ ଅସି ଠିକ୍ ଆମର ସଳଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ହଠାତ୍ ଏକ ସ୍ତରରେ ପାଟିଟାଏ କରିଉଠିବାରୁ ଜାଣିଲି ଯେ ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ଜନ୍ତୁକୁ ଯେମାନେ ସଡ଼କ ଉପରୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପଡ଼ିଆ ଉପର ପାଖରୁ ବଡ଼ ଜନ୍ତୁଟିଏ ବଣରେ ଭ୍ରସ୍ତଭ୍ରସ ପଣିଆସୁଥବା ଶୁଭଲ । ଗହଳ ଲଟାବୁଦା ଭିତରୁ ଜନ୍ତୁଟିକୁ ମୁଁ ଦେଖିପାରୁ ନଥାଏ । ଏତିକିବେଳେ କୁକୁଡ଼ାପଲକ ହରଗଉର ବଣରୁ ହୁରୁଡ଼ି ଅସି ଜେଣା ଫଡ଼ ଫଡ଼ କରି ଆମ ଉପରଦେଇ ଉଡ଼ିଗଲେ । ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ପ୍ରକାଶ ଚିତାବାଘଟାଏ ଜଙ୍ଗଲ-ଧାରରୁ ପଡ଼ିଆ ମଝିକୁ ତେଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ଭୂଇଁକୁ ନ ଛୁଇଁ ଚିତାବାଘ ଆମ ଦୁହେଁକୁ ଦେଖିଦେଇ ସପ୍ତଶ୍ରୁ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଯେହୁଠାରେ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ିଲା । ପଡ଼ିଆଟି ପ୍ରାୟ ଦିଶଶ ଡିଗ୍ରୀ କୋଣରେ ଆମ ଆଡ଼କୁ ଗଢ଼ିଅସିଥାଏ । ଚିତାବାଘ ଆମଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛତେରେ ଓ ମୋଟେ ଦଶଗଜ ଦୂରରେ ଚଢ଼ାଣି ଉପରେ ଥିବାରୁ ମୁଣ୍ଡରୁ ଲଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱା ଦେଖାଯାଉଥାଏ ।

ଚିତାବାଘକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ବନ୍ଧୁକରୁ ବାଁ ହାତ ଉଠାଇ ଅଣି ମ୍ୟାଗଗ୍ନେଟ ବେକରେ ରଖିଲି । ସେଥିପ୍ରସ୍ତରୁ ଅମେ ଦୁହେଁ ଚିତାବାଘ କେବେ ଦେଖିନଥିଲୁ । ପ୍ରଥମ କରି ଜଙ୍ଗଲରେ ଚିତାବାଘଟିଏ ଦେଖିବାରେ ସେହିନ ଭୟ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ମନରେ ପ୍ରବଳ ଉତ୍ତେଜନା ଖେଳିଗଲା । ରୁଦ୍ଧ ଅବେଗରେ ମ୍ୟାଗଗ୍ନେଟ ଗୋଟାପଣେ ଠକ୍ ଠକ୍ ଥରୁଥାଏ । ମୋ ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି କମ୍ପନ ଖେଳିଯିବା ମୁଁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଥାଏ । ଚିତାବାଘକୁ ସାମନାସାମନ ଏତେ ପାଖରେ ଦେଖି ପୁରା ଆମ ମନରେ ଭୟ କାହିଁକି ଜାଗିଲା ନାହିଁ, ତାହାର କାରଣ ସେତେବେଳେ ବୁଝି ନ ଥିଲି । ଅନୁଭୂତ ବଡ଼ିବା ପରେ ଜାଣିଲି ଯେ ଚିତାବାଘର ଆମ ପ୍ରତି କୌଣସି ମନ୍ଦ ଅଭିପ୍ରାୟ ନାହିଁ ବୋଲି ଦୁହେଁ ସେହିନ

ଭଲଭାବେ ଜାଣିପାରିଥିଲୁ । ବାଟରେ ଆମେ ଯେଉଁ ପଥରଗଢାଟି ପାରହୋଇ ଆସିଥିଲୁ, ସତ୍ତୁକରୁ ପଲାଇ ଆସିବା ପରେ ଚିତାବାଘ ସମ୍ଭବତଃ ଅଶ୍ରୁୟ ସନ୍ତାନରେ ତାହାରି ଅଡ଼େ ହିଁ ମୁହାଁଇଥିଲା । ସାମନାରେ ପିଲଟିଏ ତା କୁକୁର ସହଜ ବାଟ ଓଗାଳି ବସିଛୁ ଦେଖି ପରିସ୍ଥିତିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିନେବା ପାଇଁ ସେ ଅଟକିଗଲା ।

ଚିତାବାଘ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଜନ୍ତୁ; ବଣଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଚାଲିନାରେ ଯେ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିର ଅର୍ଥ ଓ ଭାବୁର୍ତ୍ତ ସେ ଅତି ଶୀଘ୍ର କଲିନେଇପାରେ । ଆମ ଅଡ଼େ ଅରଟିଏ ଅନାଇ ଦେଇ ସେ ବୁଝିଗଲା ଯେ ଆମର ମଧ୍ୟ ତା ପ୍ରତି କୌଣସି ଶତ୍ରୁତା ବା ଦୈରକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ । ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଥରେ ଆସି ବୁଲାଇ ଆଜ୍ଞାପାତ୍ରରେ ଆଉ କେଉଁଠାରେ ମଣିଷ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେବା ପରେ ଚିତାବାଘ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଠାଣିରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଲୁଚିଗଲା ।

ଜଙ୍ଗଲ ସେପାଖରୁ ଆମରି ଆଡ଼କୁ ପବନ ବହୁଥିଲା । ଚିତାବାଘ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବା ପରେ ମ୍ୟାଗର ପବନରୁ ତା ଗନ୍ଧ ପାଇଗଲା । ଦେହରେ ବିଜୁଳି ଖେଳିଗଲା ପରି ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ସେ ସାରି ସାରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରବଳ ଭୟରେ ତା ବେକ ଓ ପିଠି ସାରା ରୁମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଥାଏ ।

ଚିତାବାଘ କୁକୁର ମାରି ଖାଏ; କୁକୁର ଯେତେ ବଡ଼ ବା ବଳବାନ୍ ହେଉନା କାହିଁକି—ଚିତାବାଘର ସମକକ୍ଷ ସେ ନୁହେଁ । ଚିତାବାଘର ଗନ୍ଧ ପାଇଯିବା ମାତ୍ରେ ମ୍ୟାଗର ବୁଝିଗଲା ଯେ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦର ଜନ୍ତୁଟିକୁ ଏତେବେଳେଯାଏ ସେ ନିର୍ଭୟରେ ଅନାଇ ଦେଖୁଥିଲା ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସେହି ହିଁ ତାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶତ୍ରୁ । ମାରାତ୍ମକ ବିପଦ ଯେ ତାର ଏତେ ପାଖକୁ ଆସି ପୁଣି ଅପସରିଯାଇଛି—ମ୍ୟାଗର ଏ କଥାଟି ସେହିନ ଅନେକ ଡେରିରେ ଯାଇ ବୁଝିଲା ।

ଗୁରୁ

ଝୁଟିକଣିଟି ହାତକୁ ଆସିବା ଓ ଦାରୁଖୁନ୍ଦା ବନ୍ଧୁକଟି ପାଇବା ଭିତରେ ଯେତକ ସମୟ ବିତାଗଲା, ସେ ଭିତରୁ କିଛି ଦିନ ଧନୁଶର ଚଳାଇବାକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିଥିଲା । ଡାର ବିନ୍ଧ କେବେ ଶିକାର ମାରି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହାତରେ ଧନୁଶର ଧରି ଜଙ୍ଗଲରେ କେବଳ ବୁଲିବା ଦ୍ଵାରା ହିଁ ସେ ସମୟରେ ପ୍ରକୃତର ଜ୍ଞାନାଗାରରୁ ଯେତକ ତଥ୍ୟ ଆହରଣ କରିଥିଲା, ଶିକାର କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବା ଛଡ଼ା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ମୋ ପାଇଁ ତାହା ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦର କାରଣ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ।

ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ 'ଶିଷା' କରିଥିଲା ନଲେଖି 'ଆହରଣ' କରିଥିଲା ବୋଲି ଲେଖିଛୁ । ପକ୍ଷୀଗତ ସୋପାନିତ ପାଠ୍ୟସମ୍ଭାଷଣ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଶିଷା କରାଯାଏ ନାହିଁ; ଜବନର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଭୂତିରୁ ଏହାକୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ଆହରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଧାରବାହିକ ପାଠ୍ୟସମ୍ଭାଷଣ ଶିକ୍ଷା ଅବସ୍ଥା ଓ ଶେଷ ଆଏ । ବିପୁଳ ଜ୍ଞାନପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକୃତିଭୂମି ମହା-ପ୍ରକୃତିର କିନ୍ତୁ ଆହରଣ ନାହିଁ । ଜବନର ସେ କୌଣସି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେ ମହାପ୍ରକୃତି ସେହିଠାରେ ହେଲେ ଶୋଇଦେଲେ ଦେଖିବେ ସେ, କେବଳ ଶିଷା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ପ୍ରାଣ ମନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିମନ୍ତ କରିଦେବା ଭଳି ସେଥିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ରହିଛି । ସେ ଦିଗରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଅଭିଳାଷ ଯଦି ଆଏ, ଜବନସାରା ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଶିଷା ଶେଷ ହେବନାହିଁ ଓ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ବା ଆନନ୍ଦ ହ୍ରାସ ପାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ନିମନ୍ତ ବଢ଼ିଗଲେ ।

ଆମ ଯାମନାର ଏହି ଗଛଟି ବସନ୍ତର ଆଗମନରେ ସଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସୁନ୍ଦର ଫୁଲରେ ଭରି ହୋଇଯାଇଛି । ରଙ୍ଗ ଓ ମହକ ଦ୍ଵାରା ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ନାନାରଙ୍ଗର ଅବଶ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପକ୍ଷୀଗତତ୍ଵରେ ଆନନ୍ଦରେ ଉଡ଼ିଉଲୁଛନ୍ତି । ମଧୁପାୟୀ ପକ୍ଷୀମାନେ ମହୁମାଛ ସହିତ ଫୁଲରୁ ମଧୁ ଶୋଷିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ପୁଣିଭେଳା ପକ୍ଷୀ କଅଁଳ ପାଖୁଡ଼ାକୁ ଖୁସି ଖୁସି ଖାଉଛନ୍ତି । ପକ୍ଷୀଗତତ୍ଵ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ଫୁଲ ପାଦରେ ଜରିବସି ମହୁମାଛକୁ ଶିକାର କରୁଛନ୍ତି । ସମୟର ଗତି ସହିତ ଏହି ପରିବେଶର ରୂପରେଖ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯିବ । ଆଜିର ଏହି ଫୁଲଭର ଗଛଟି କାଲି ଫଳଭରରେ ଅବନତ ହେବ; ଆଜିର ଏହି ପକ୍ଷୀମାନେ ଏଠାରୁ ଅପସରିଯିବା ପରେ ଫଳଭେଳା

ପକ୍ଷୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିନେବେ । ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ପ୍ରତି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ନିରୂପିତ ସ୍ଥାନ ଓ ଭୂମିକା ରହିଛି । କେହି ନିଜର ରଙ୍ଗଦ୍ଵାରା ଅବଶ୍ୟର ଶୋଷ ବୃଦ୍ଧି କରେ; କାହାର ଲଳିତ ଗାନ ପରିବେଶକୁ ମଧୁରତର କରି ତୋଳେ । କେହି ଅବା ବାଜବସନ ଓ ବାଜରଣରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ନୂତନ ସ୍ଥାନରେ ନୂତନ ଉଦ୍ଭିଦ ଜବନ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ରବି ପରେ ରବି—ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ—ସମୟର ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଗ୍ରଗତି ସହିତ ଦଳ ଦଳ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ଆଗମନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ଅନବରତ ଲାଗିରହିଥାଏ । ଆଜି ଯେଉଁ ପକ୍ଷୀମାନେ ଏଠାରେ ଆନନ୍ଦରେ ଉଡ଼ିଉଲୁଛନ୍ତି; କାଲି ହୁଏତ ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ରାନ୍ତ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପକ୍ଷୀ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସ୍ଵରାଶ କରିବେ । ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟ ଚରଦିନ ଏହିପରି ରହିବ ନାହିଁ;

ସମୟର ଗତି ସହିତ ତାହାର ମଧ୍ୟ ରୂପାନ୍ତର ଘଟିବ । ଝଡ଼ବତୀୟରେ କେଉଁଠି ତାଳଟିଏ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିବ; କେଉଁଠି ଅବା ମହା ମହା ଦ୍ରୁମ ସମୂଳେ ଉପୁଡ଼ି ଭୂମିରେ ଶୋଇଯିବେ । ପ୍ରକୃତ ଗୁଳିରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ କିନ୍ତୁ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିବ ନାହିଁ; ଆଜିର ଅଙ୍କୁର କାଲି ସେ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କରିବ ଓ ସମୟର ଚକ ଗଡ଼ିଗୁଲିବ ଆଗକୁ । ଆବର୍ତ୍ତନ ଓ ବିବର୍ତ୍ତନ, ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁ, ଧୂସ ଓ ସୃଷ୍ଟି ଦ୍ଵାରା ହିଁ ପ୍ରକୃତ ନିଜର ରୂପରେଖ ଅନବରତ ବଦଳାଇ ଚାଲିଥାଏ ।

ଆପଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ବାଲିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଏହି ଲମ୍ବ ଗ୍ରାସକୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଠିକ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ବାଟେ ଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସାପର ଗତିପଥ ତାହା ସୂଚାଇ ଦେଉଛି । ସାପଟି ବାଟର ତାହାଣପାଖରୁ ବାଁ ପାଖକୁ ଯାଇଛି । ଗୋଲେଇ ତାର ପ୍ରାୟ ଚିନିଇଅଛି; ସେଇଟି ବିଷାକ୍ତ ହୋଇଥିବାର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବନା । କାଲି ହୁଏତ ଏପରି ଅଉ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାସ ଏଠାରେ ଦେଖିବେ ଓ ତାହାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଗୁଡ଼ିପାରିବେ ଯେ ମାନ୍ଦ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ପାଞ୍ଚଇଅଛି ଗୋଲେଇର ଏକ ଅବସ୍ଥାକ୍ତ ସାପ ଏଠାରେ ରାସ୍ତା ପାରହୋଇ ଠିକ୍ ବିପଦାତ ଦଗକୁ ଗତିକରିଛି ।

ଆଜି ଆମେ ଏତିକି ଶିକ୍ଷା କଲେ । କାଲି ଯାହା ଶିଖିବା, ଆଜିର ସହିତ ମିଶି ତାହା ଜ୍ଞାନର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବ । ଏହିପରି ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ସହଜ କରି ପରିଶେଷରେ ଆପଣ କେତେ ତଥ୍ୟ ସଞ୍ଚୟ ଓ ସୃଷ୍ଟିଭୂତ କରିପାରିବେ—ଶିକ୍ଷାକାଳର ଦୀର୍ଘତା ଅପେକ୍ଷା ଆପଣଙ୍କ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ଅଧ୍ୟୟନଶୀଳତା ଦ୍ଵାରା ହିଁ ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହେବ । ଶିକ୍ଷାକାଳ ବର୍ଷଟିଏ ହେଉ ବା ଦ୍ଵାର୍ଦ୍ଧ ଅର୍ଦ୍ଧ-ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବ୍ୟାପିଥାଉ, ପରିଶେଷରେ ଆପଣଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ବୋଧ ହେବ ଯେ ପ୍ରକୃତର ଅନନ୍ତ ରହସ୍ୟର ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଅଂଶମାନ ଆପଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଛି । ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସାଧନା ପରେ ହିଁ ଆପଣ ଉପଲବ୍ଧ କରିବେ ଯେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଆପଣ ଜଣେ ନୂତନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ; ସମ୍ମୁଖରେ ଆପଣଙ୍କର ଜ୍ଞାନର ଏକ ଅଶେଷ ଭଣ୍ଡାର । ଅନୁସନ୍ଧାନ ଓ ଅଧ୍ୟୟନ ଦ୍ଵାରା ସେଥିରୁ ଯତକ୍ଷତ ଅଧିକ କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ଯତ୍ନ ଅଭିଳାଷ ବା ଆଗ୍ରହ ନଥାଏ, ସେ ଜ୍ଞାନାଗାରର ଦ୍ଵାର ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଚିରଦିନ ଚାଲି ରହିବ ।

ଥରେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ଗୋଟିଏ ଡେରରୁ ଆଉ ଗୋଟିକୁ ଯିବାପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରଦେଇ ଦୀର୍ଘ ବାର ମାଇଲ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅପ୍ରେଲ ମାସ—ଫୁଲ ଫୁଟିବା ସମୟ । ଗଛପତ୍ର, ଲଟାବୁଦା ସବୁ କଅଁଳପତ୍ର ଓ ଫୁଲରେ ମଣ୍ଡିହୋଇ ଜଙ୍ଗଲର ଶୋଭା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳରେ ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ଅସଂଖ୍ୟ ପ୍ରଜାପତି ଫୁଲଗନ୍ଧଳରେ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଚାଲୁଥାଆନ୍ତି । ପକ୍ଷୀଙ୍କର ସାଥୀ ପାଇଁ ଅବେଦନଭରା ଲଳିତ ସଜୀତ ପରିବେଶକୁ ମଧୁରଭର କରୁଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲର ମନୋରମ ଦୃଶ୍ୟ, ଫୁଲପତ୍ର ଅପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣସମ୍ବାର ଏବଂ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧୁର କୁହୁତାନରେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାୟ ହୋଇ ବାରମାଇଲ ବାଟ କପରି ଅତିକ୍ରମ

କରିଗଲି ଜାଣିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଯାହା ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପଶୁରାବାକୁ ମୋର ସହଯାତ୍ରୀ ବନ୍ଧୁଜଣକ କହୁଲେ, “ସେ ରାସ୍ତାଟା ଯେମିତି ଖାବୁଖାବୁଡ଼ା—ସେଥିରେ ଚାଲିବାକୁ କାହାକୁ ଭଲଲାଗିବ ?”

ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଟାଙ୍ଗାନାଭାକାରେ ଘରଣ୍ଡିଏ ତୋଳାଇବା ପାଇଁ ବି ଟିଣ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀର ଜାହାଜ ‘କାର୍ବୋଲ’ରେ ବମ୍ବେରୁ ମୋମ୍ବାସା ଯାହା କରୁଥିଲା । ଜାହାଜର ଉପରମହଲରେ ରହୁଥିବା ମୋର ଚାରିଜଣ ସହଯାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଚଳିକଣ ଶିକାର କରିବାପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଚତୁର୍ଥ ଜଣକ ସେଠାରେ ବଢ଼ିଗୁଆଡ଼ି କରିଥିଲେ—ତାହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଥିଲା ତାଙ୍କ ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସମୁଦ୍ରଯାତ୍ରୀ ମୋତେ ସୁଦ୍ଧାଏ ନାହିଁ; ବଶେଷ କରି ପାଗ ଢେପ ଥିବାରୁ ମୁଁ ବେଶି ଅସ୍ବସ୍ତି ବୋଧ କରୁଥାଏ । ଧୂମପାନ ପ୍ରକୋଷ୍ଠର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ବସି ସୁମାଲ ସୁମାଲ ଯାହାର ସମୟ-ତକ ବିତାଇଦେଲା । ମୋର ସହଯାତ୍ରୀମାନେ ନିକଟର ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ ଚାରିପାଖେ ବସି ନିୟମିତ ଚାଲି ଖେଳନ୍ତି ଓ ଧୂମପାନ କରନ୍ତି । ଖେଳ ଚାଲିଥିବା ଭିତରେ ଶିକାର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନାନା କଥା ପଡ଼େ ।

ସେଦିନ ଚୁନି ହୋଇ ବସି ସୁମାଲ, ହଠାତ୍ ଗୋଡ଼ରୁ ବାକୁଲି ଉଠି ଚାଲିକରି ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଟେବୁଲ ପାଖରେ ସବୁଦିନ ପରି ଖେଳ ଚାଲିଥିଲା । ଖେଳାଳିଙ୍କ ଭିତରୁ କନିଷ୍ଠତମ ଶିକାରୀ ଜଣକ ଭାରତରେ ନିଜର ଶିକାର ଅନୁଭୂତି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହୁଥିଲେ, “ଗତବର୍ଷ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଜଣେ ଅତିଥିଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ପୁରା ପନରଦିନ କଟାଇଛି । ତେଣୁ ବାସ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମୋର ଆଉ କିଛି ଜାଣିବାକୁ ବାକି ନାହିଁ ।”

ଜଙ୍ଗଲରେ ଦୀର୍ଘକାଳ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କେତେକ ଲୋକ ଯେ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ କାହିଁକି ଶିକ୍ଷା କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ—ଉପରେ ଉଦାହରଣ ଦୁଇଟିରୁ ତାର କାରଣ ସହଜରେ ବୁଝାପଡ଼ିବ । ଅତି ମନୋରମ ପରିବେଶ ଭିତରେ ଯାହା କଲବେଳେ ଯେଉଁମାନେ ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ କେଉଁଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ—ଜବନବ୍ୟାପୀ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାର ପୁରାଣ ମଧ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହୁଏନାହିଁ, ସାମାନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଦିନ ଭିତରେ ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମଭ୍ରମ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ବଢ଼ାଇକରନ୍ତି—ସେମାନଙ୍କ ପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ, ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକେ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିନପାରିବାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କ’ଣ ଅଛି ?

ପାଞ୍ଚ

ଶୈଶବରୁ ଆରମ୍ଭକରି ମୋର ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ କାଳଦୁର୍ଜୀ ଓ ତାକୁ ଘେରି-
ରହୁଥିବା ପାହାଡ଼ ଜଙ୍ଗଲରେ କଟିଛି । ଗ୍ରୀଷ୍ମଜୀବନର ଦଶବର୍ଷ, ବଙ୍ଗଦେଶରେ ପୁରୁ ଶୁକର-
କାଳ ଓ ଦୁଇ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟାନ୍ତରର ବର୍ଷ କେତୋଟିରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଅବସର ଓ ଅବକାଶ
ମୁଁ ସେହିଠାରେ ହିଁ ବିତାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଯେତେ
ପୁରୁଷାସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା, ତାହା ଏବେ ଶୋକିଲେ ଆଉ ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେତେ ପୁରୁଷା
ସତ୍ତ୍ୱେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଷୟରେ ମୋର ଶିକ୍ଷାର କୌଣସି ଅଙ୍ଗ ଯଦି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଥାଏ—ସେଥି
ପାଇଁ ଦୋଷ ପୁରୁଷର ମୋର ।

ସମୟ ବଦଳିଗଲାଣି । ମୋ ପିଲାଦିନେ ଯେଉଁସବୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅସଂଖ୍ୟ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ
ଅବାଧରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ, ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଫଳରେ ତାହା ଲୋପ ପାଇ ଆଜି
ଗୁଣକମ୍ପରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । କୃଷି ଉନ୍ନୟନ ତଥା ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି, ଜଙ୍ଗଲସମ୍ପଦର
ସମୀକରଣ ଆଦି ନାନା ଯୋଜନାର ଦ୍ୱାହା ଦେଇ ବନାବୃଦ୍ଧି ଏସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ବିପୁଳ
ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ହାଣିକାଟି ଜାଳପୋଡ଼ି ଗୁରୁତାର କରିଦିଅଇଛି । ବୃକ୍ଷଲତା ଅନ୍ତର୍ଗତରେ
ବାସକରୁଥିବା ଏବଂ ଫଳମୂଳ, ଫୁଲପତ୍ର ଓ ଶିକାର ମାଂସାଦି ଆହାର କରୁଥିବା ଜଙ୍ଗଲ-
ବାସୀ ପଶୁପକ୍ଷୀ ତାହାଦ୍ୱାରା ବିସର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦେଶର ଅମୁଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ-
ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହେଉଥିବା କେତେକ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁ ସମୂଳେ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଲେଣି ।
ଅପରପକ୍ଷେ ପ୍ରାକୃତିକ ଅସମତା ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ୟ କେତେକ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ଅବାସ୍ଥିତ ସଂଖ୍ୟା
ବୃଦ୍ଧି ଏହି ଏକ ଶୂନ୍ୟତାର ସମସ୍ୟାର ଆକାର ନେଲାଣି ।

ଆମର ଅତୁରଦର୍ଶିତାର ଚରମ ପରିଣାମ ଆମର ଦାୟାଦମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭୋଗକରିବାକୁ
ପଡ଼ିବ । ସ୍ୱୟଂକୃତ ଏହି ସମସ୍ୟାର ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷଣମାନ ଏବେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲାଣି ।
ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରେ ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସଂପ୍ରତି ଏକ କୋଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି ବୋଲି ମୋର
ବିଶ୍ୱାସ । ଜଙ୍ଗଲ ଧ୍ୟୁସ ପାଇବା ଫଳରେ ଦଳ ଦଳ ମାଙ୍କଡ଼ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଷେତ୍ରବାଡ଼ିରେ
ଚଢ଼ଉ କରି ଚଳୁଛନ୍ତି । ଧର୍ମଗତ ବାରଣ ଥିବାହେତୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ମାଙ୍କଡ଼ ମାରୁ-
ନାହାନ୍ତି; ଫଳରେ ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ଦଳବଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥିତି ଉପଦ୍ରବ ଏବେ ସରକାରଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ
ଏକ ଘୋର ସଙ୍କଟରୂପେ ଦେଖାଦେଲାଣି । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ମାଙ୍କଡ଼ ଯଦି କ୍ଷେତ୍ରବାଡ଼ିରେ ପଶି
ଫସଲ ଉଚ୍ଛାଡ଼ିବାରେ ଲାଗନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳିବା ଯେ କେତେ ଦୁରୁହ ବ୍ୟାପାର—ସ୍ୱଳ୍ପ
ଅନୁକ୍ରାନ୍ତାଦ୍ୱାରା ତାହା ଯେ କେହି ବୁଝିପାରିବେ ।

ଏହି ବହୁଟି ଯେ ଦିନେ ଲେଖିବୁ—ପୁରୁଷ ଏ ଧାରଣା ଯଦି ଅରେ ହେଲେ ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥାନ୍ତା, ବିଗତ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଯୋଗ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିବାରେ ଅଧିକ ଯତ୍ନର ସହ ବିନିଯୋଗ କରିଥାନ୍ତୁ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ରେ ମୁକ୍ତଭାବେ ବିଚରଣ କରି ଯେପରି ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିଛୁ, ପାଠକପାଠିକାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିବେଷଣ କରିବା ଦ୍ଵାରା ତାହାକୁ ପୁନର୍ବାର ଅସ୍ପଦନ କରିଥାନ୍ତୁ । ପ୍ରକୃତ ବୃତ୍ତରେ ମୁକ୍ତ ବନ୍ଧନସ୍ଥାନ ଜୀବନର ବିମୁଳ ପୁଲକ୍ୟାର ଅନ୍ୟସ୍ରୋତା ଫଳରୁ ପରି ପ୍ରବାହତ । ମୁନିରୁଣିକ ପରି ସେ ଆନନ୍ଦଧାରରେ ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭସାଇ ଦେଇ ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେଥିରେ ଅବଗାହନ ଓ ତାହାର ରସାସ୍ପଦନ କରିବାକୁ ଯତ୍ନକ୍ଷେତ୍ର ସୁଯୋଗ ପାଇଛୁ, ସେତିକି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅତି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେକରେ ।

ପ୍ରକୃତର ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅବୀରତ ଗଡ଼ରେ ବହୁଗୁଣିୟବା ଜୀବନ-ମୃତ୍ୟୁର ଚରନ୍ତନ-ସ୍ରୋତରେ ଦୁଃଖ, ଶୋକ ବା ଅନୁଶୋଚନାର ସମ୍ଭବ ନଥାଏ । ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶିକାର ହୋଇଥିବା ପ୍ରାଣୀ ପାଇଁ ତା ଦଳର କେହି ବିଳାପ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜେ ହିଁ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚିଯାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଜୀବନ-ମରଣ ସତ୍ତାମର କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ବିରତି ଦଟିବ ଏହାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପରମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କାରଣ ହୋଇଉଠେ । ପରଦିନ ସେମାନେ ଯେ ପୁଣି ସେହିପରି ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ—ପ୍ରସ୍ତାବର ଅସୀମ କୁପାରୁ ସେପରି ଆଶଙ୍କା କରିବା ଭଲ ଅବଦୃଷ୍ଟି ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ନାହିଁ । ଦ୍ରବ୍ୟ ବିପଦରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଯେତିକି ସତର୍କତା ଦରକାର, ସେତିକି ଛଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲର ଜନ୍ତୁ ସଦିଆଗତ ବିପଦର ଅତ୍ୟନ୍ତରେ ଅହରହ ଅରହର ହେଉଥାଆନ୍ତେ—ତେବେ ବିପଦସମ୍ବଳ ଜୀବନର ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ମାତ୍ର ଅତିବାହିତ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଉଠନ୍ତା ।

ପିଲାଦିନେ ଶିକାରୀ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଅନ୍ୟକୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ କରିବା ଦେଖିଲେ ତାହାକୁ ଦୁର୍ବଳ ଉପରେ ସବଳର ଅତ୍ୟାଚାର ମନେକରି ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲି । ଶିକାରୀ ଜନ୍ତୁଟି ଯେ ନିଜର ହିଂସ୍ରତା ଯୋଗୁଁ ଜବହତ୍ୟା ସଂଚାରିନାହିଁ—ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ବହୁଶିକାମୟ ମନେହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଯେ ପ୍ରକୃତର ଅଲଗା ନିୟମଦ୍ଵାରା ନିର୍ଣ୍ଣୀତ ଓ ନିୟମିତ—ଏ ଧାରଣା ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଖର୍ଷ କରିନଥିଲା । ଛଞ୍ଚାଣ, ଉଗଲ ଆଦି ଶିକାରୀ ପକ୍ଷୀ ତଥା ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁଙ୍କଦ୍ଵାରା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୁଁ ତତ୍ପର ହୋଇଉଠୁଥିଲି; କିନ୍ତୁ ପରେ ଏ ବିଷୟ ବିଚାର କରି ଚିନ୍ତିଲି ଯେ ମୋର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ଦୁଇଗୁଣ ଜୀବନହାନି ଘଟୁଛି । ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁପକ୍ଷୀ ନିଜର ଓ ଶାବକଙ୍କର ଆହାର ପାଇଁ ଶିକାର ମାରନ୍ତି; ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର ଆହାର ଛଡ଼ାଇନେଲେ ସେମାନେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶିକାର ମାରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବେ । ଏଣେ ଉଚ୍ଚାର କରାଯାଇଥିବା ଆହତ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଶହେରୁ ଗୋଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚାଇବା ଦୁଷ୍ଟର । ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁ-

ପକ୍ଷୀଙ୍କ ନଈ, ଦଳ ବା ତଥ୍ୟରେ ପଶୁ ରକ୍ତମାଂସ ଲାଗିଥିବା ହେତୁ ଆହତ ପ୍ରାଣୀର ଛତା-ଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଶୀଘ୍ର ପାଉଥିବେ । ପତନ ନିରୋଧ କରି ଜନ୍ତୁଟି ପାଇଁ ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ଚିକିତ୍ସାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ନିଜାଲିରେ ବା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ?

ପ୍ରକୃତର ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଭୂମିକା ଅତି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ତା'ପରେ, ମାଂସ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଆହାର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଅକ୍ଷମ; ତେଣୁ ଶିକାର ମାରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟତ୍ର ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥା ନାହିଁ । ନିୟମିତ ହତ୍ୟାସାଧନ କରୁଥିବା ଏ ସବୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ପ୍ରଣାଳୀ ନିରାକାର କଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ ଆହାନ୍ତ ଜନ୍ତୁଟିକୁ ଯେତେ ସମ୍ଭବ କମ୍ ସମ୍ଭାଷଣ ଦେଇ ସ୍ବଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ମାରିଦେବା ପାଇଁ ତାହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଆକ୍ରମଣକାରୀର ସ୍ବାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି ମାରିବା ପଦ୍ଧତିର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି । ଶିକାରକୁ ଶୀଘ୍ର ଶେଷ କରି ଲୁଗାଇ ନ ଦେଲେ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦ୍ବୀଙ୍କ ବିରୋଧ ଏବଂ ଲଣ୍ଡନ-କାଗ୍ବଙ୍କ ଲେଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ବଢ଼ିବ । ଆହାର ସମ୍ବନ୍ଧ ତଥା ପ୍ରକୃତର ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ଏହି ଅପ୍ରୀତିକର ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ଅତି ଶୀଘ୍ର ଓ ସ୍ବଳ୍ପ ସାଧନା ସହ ସମାପ୍ତ ହୋଇଯିବା ମୂଳରେ ପ୍ରକୃତର ଯେ ନିଜର ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ତାହା କିଏ କହିପାରିବ ?

ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଶିକାରୀ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଶିକାର ମାରିନ୍ତି । ସେଥିରୁ କେଉଁ ଉପାୟଟି ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ, ତାହା ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଅବସ୍ଥା, ଶିକାରୀର ଦୈନିକ ଅବସ୍ଥା ଏବଂ ଶିକାରର ଆକାର ଉପରେ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ନିର୍ଭର କରେ । ବାଜପକ୍ଷୀ ଶିକାର ମାରିବା ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ଭୃପୁଷ୍ପକୁ ଅବତରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମୟ ସମୟରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଚଢ଼େଇକୁ ସେ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଖାନ୍ତି ନେଇଯାଏ । ବାସ ସାଧାରଣ ଶିକାରକୁ ଗୋଟିଏ ଗୁପ୍ତତାରେ କାନ୍ଦି କରି ତଳେ ପକାଇ ଦେଇଥାଏ । ଶିକାର ଜନ୍ତୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ ବା ବଳବାନ୍ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରଥମେ ପଛ ଫଡ଼ାଅର ମାଂସପେଣୀ ଛୁନ୍ନ କରି ତାକୁ ଅଚଳ କରିଦେବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ଶିକାରୀ ଜନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ବଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ପରିବେଶରେ ସାଧାରଣତଃ ଉଚ୍ଛ୍ବେଳ ଭାବେ ଆକାରଣ ଜୀବନହାନ୍ତି ସଂଜାନ୍ତି ନାହିଁ । ତେବେ ପାଇନ୍‌ଓଥ, କଟାଣ ଓ ନେଭଲ ଆଦି କେତେକ ସ୍ବପ୍ନଶୂ ଜନ୍ତୁ କେବଳ ସୁବୋଧାୟ ଯୋଗୁ ପ୍ରୟୋଜନରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜୀବନହାନ୍ତି ସଂଜାଉଥିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି । ଏସବୁ ଜନ୍ତୁ ସମୟବିଶେଷରେ ସେ କେବଳ ସୁସ୍ବାଦୁଲାଣ ଯୋଗୁ ସଂସାରର ସୁସଂପାଦ କରିନ୍ତି, ତାହାର ଦୁଇଟି ପ୍ରାମାଣିକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏଠାରେ ଦେଉଛି ।

ପରସି ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ କୁମାୟୁଁର କମିତନର ଥବାବେଳେ ଅରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଲୁହ୍ ସାର ହାର୍‌କୋର୍ଟ ବଟଲର ନବୋଦ୍ୟାତ୍ତିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚିତ୍ତଅଶାନା ପାଇଁ ଅଜଗର ସାପଟିଏ ଯୋଗାଇଦେବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ ସେତେବେଳେ ଶୀତଦିନିଆ ଗନ୍ତରେ ବାହାରିଥିଲେ । କାଲିଦୁର୍ଜୀରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମୋତେ ଏ ବିଷୟ ଜଣାଇ ସେ ବରାଦ କଲେ ଯେ କୁମାୟୁଁ ଜଙ୍ଗଲର ଟେକ ରଖିବା ଛଡ଼ା ଏବଂ କମିତନରୁ କରଫରୁ ଲୁହ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ଉପହାର ବିବେଚିତ ହେବା ଭଳି ଏକ ଅଜଗର ସାପର ସନ୍ଧାନ ମୋତେ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯୋଗକୁ ଠିକ୍ ସେହୁଭଳି ଅଜଗରଟିଏ ଏଠାକାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଥବା କଥା ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ପରଦିନ ଦୁଇଜଣ ଶିକାରୀ ଓ ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍‌ଙ୍କ ସହତ ହାତୀରେ ବସି ଅଜଗର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିଲୁ । ସାପଟିର ବାସସ୍ଥାନ ସହଜ ଗର୍ବ ଅନେକ ବର୍ଷର ପରିଚୟ ଥିବାରୁ ସେଠାକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇନେବା କଷ୍ଟକର ହେଲା ନାହିଁ ।

ଅଜଗରଟି ସେଦିନ ତା ବସାଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂର ଏକ ଅଗଭୀର ନାଲରେ ପଶି ବଳାଗଣ୍ଡିଏ ପାଣିରେ ଲମ୍ବହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ନିର୍ମଳ ପାଣିତଳୁ ସାପଟି ପ୍ରଦର୍ଶନୀର କାତବାକ୍ସରେ ରଖାହେଲା ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ଠିକ୍ ସେହୁଭଳି ଅଜଗରଟିଏ ସେ ଖୋଜୁ ଥିଲେ ବୋଲି କହୁ ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ ଶୁଣିରେ ମାନ୍ଦୁଗ୍ରାସ ହାଉଦାରୁ ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ିଟିଏ ଖୋଲି ଅଣିଲେ ଓ ଦଉଡ଼ି ଅଗରେ ଫାଶ ପକାଇ ତାହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅଜଗରକୁ ବାନ୍ଧି ଅଣିବାକୁ ଶିକାରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ବରାଦ ଶୁଣି ଶିକାରୀ ଦୁହଁଙ୍କ ହାଲୁକ ଶୁଣିଗଲା । ପ୍ରବଳ ଆତଙ୍କରେ ଦୁହଁ ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିଉଠି କହିଲେ ଯେ ସେଭଳି ଦୁଃସାହସ ସେମାନେ କରିନୁକାଲେ କରବେନାହିଁ । ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ ତାଙ୍କ ଓଜନଦାର ରାଜଫଲ୍‌ଟି ଧରିଆନ୍ତ । ସାପ ଅକମ୍ପଣ କଲେ ସେ ନିଜେ ତାକୁ ଗୁଲିକରି ମାରିଦେବେ ବୋଲି କହୁ ଶିକାରୀଙ୍କୁ ସେ ହେମତ୍ତ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ଅଭୟବାଣୀରେ ଶିକାରୀ ଦୁହଁଙ୍କର ଗଭୀର କୁଣ୍ଡାଭାବ ଅଦୌ କମୁନାହିଁ ଦେଖି ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମୋତେ ଭାବିଲେ । ସେଭଳି ହୁଣ୍ଡାପଣିଆରେ ମାତିବାକୁ ମୋର ଭଳାଭେଁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ରେକ୍‌ଠୋକ୍ ଲୁଣାଇଦେଲି । ଅଗତ୍ୟା ରାଜଫଲ୍‌ଟି ମୋତେ ଧରି ଶିକାରୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଉଇଣ୍ଡ୍ରହାମ୍ ନିଜେ ଅଣ୍ଟାଉଡ଼ି ବାହାରିଲେ ।

ତା'ପରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଗଲା, କ୍ୟାମେରଟିଏ ଥିଲେ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ହାସ୍ୟରସାସ୍ତକ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରଟିଏ ସେଦିନ ଅନାୟାସରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିଆନ୍ତା । କ୍ୟାମେରା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେଦିନ ଯେ ରାଜଫଲ୍‌ଟିଏ ଧରି ନିରୁପାୟ ଭାବେ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା—

*‘ମୋର ଭରତ’ ଓ ‘କୁମାୟୁଁର ନରଖାଦକ’ ବହୁ ଦୂରଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

—ଅନୁବାଦକ

ଏ କଥା ଭାବିଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅବଶେଷ ଆସେ । ସାପ ଲୁହକୁ ଫାଗରେ ବାନ୍ଧ ତାକୁ ଘୋଷାର ଘୋଷାର ଆଖି ହାତୀ ପିଠିରେ ଲଦିଦେବା ଉଚିତ୍ ହାମ୍ବୁକ୍ ଅଭିପ୍ରାୟ ଥିଲା । ଶିକାରୀ ଦୁହଁକୁ ଏହି ଯୋଜନାଟି ବୁଝାଇ ଦେବା ମାତ୍ରେ ଫାଗଟି ତାଙ୍କର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ସେ ଦୁହଁ କହିଲେ ଯେ ଉଚିତ୍ ହାମ୍ବୁକ୍ ନିଜେ ଯଦି ସାପ ଲୁହରେ ଫାଗଟି ଖଟାଇଦିଅନ୍ତି, ତାକୁ ଶୁଣିଲୁ ଘୋଷାର ଆଖିବାରେ ସେମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗ ଦେବେ । ସାପ ଲୁହରେ ଫାଗ ପକାଇବା କାମଟି ତାଙ୍କ ପରି ପୁରୁଷା ଶିକାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ଅଧିକ ସହଜ ହେବବୋଲି କହି ଉଚିତ୍ ହାମ୍ବୁକ୍ ସେ ଦୁହଁକୁ ଟେକାଟେକ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କିଫଳ ହୋଇ ଶେଷରେ ଉନ୍ନତ୍ ହାତୀବାନ୍ଧ ସାପ ଆଡ଼କୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇଲେ । ତା'ପରେ ଯେଉଁ ତାମସା ଚାଲିଲା, ତାହା ବାସ୍ତବିକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ବାହାରେ । ଅତି ସନ୍ତୁର୍ଣ୍ଣରେ କେଇ ପାହୁଣ୍ଡ ଆଗେଇବା ପରେ ଉନ୍ନତ୍ ଚମକିଲା ପରି ପଛକୁ ହଟିଆସୁଥାନ୍ତି । କେତେଥର ଏହିପରି ଆଗପଛ ହେଲା ପରେ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଅବଗତ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକାଶ କରାଗଲା ଯେ ସେମାନେ କେହି ପ୍ରକୃତରେ ଭରୁନାହାନ୍ତି—କେବଳ ସାପକୁ ଲୋକ ଚଳାଚଳ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାସ କରାଇବା ପାଇଁ ଜାଣିଶୁଣି ଏଭଳି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଧରି ସାପକୁ ଏପରି 'ତାଲିମ୍' ଦେବାପରେ ଉନ୍ନତ୍‌ଶଯ୍ୟାକ ଦଉଡ଼ିଟି ଧରି ପାଣିକୁ ଗୋଡ଼ି ବଢ଼ାଇଲେ ।

ମାହୁନ୍ତ ସହଜ ହାତୀ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥାଏ । ଉନ୍ନତ୍‌ଶଯ୍ୟାକ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପରସ୍ପରର ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଫାଗଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇ ଆସନ୍ତି । ଶେଷରେ ଅତି ସାବଧାନରେ ପାଦ ଚପି ଚପି ସାପ ପ୍ରାୟାସ୍ତାଏ ଗଲା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଫାଗଟିକୁ ସାପ ଲୁହରେ ଗଲାଇଦେବାକୁ ଅନ୍ୟ 'ଦୁହଁକୁ' ଫୁଲୁଲବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଭଳିବେଳେ ସାପଟା ପୁଅର 'ତାଲିମ୍' ଭୁଲି ପାଣିରୁ ଦୁଇଫୁଟ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଧୀରେ ଧୀରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । “ଭାଗୋ ସାହେବ !” ବୋଲି ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ଥରଟିଏ ଚିତ୍କାର କରିଉଠି ଶିକାରୀ ଦୁହଁ ଚକର ଚକର ହୋଇ କୁଲକୁ ଧାଇଁଲେ । ଉଚିତ୍ ହାମ୍ବୁକ୍ ମଧ୍ୟ ଲସରପସର ହୋଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଆସନ୍ତି । କୁଲରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ପଛକୁ ଥରଟିଏ ନଅନାହିଁ ଉନ୍ନତ୍‌ଶଯ୍ୟାକ ଯାଇ ଗହଳ ଝାଟି ବୁଦାରେ ପଶି ଲୁଚିଗଲେ । ଅଜଗରଟା ସେଇ ଅବସ୍ଥାରେ ଅତି ମନ୍ତ୍ରର ଗଡ଼ରେ ନାଲିରୁ ଉଠି ଆସି ପାଖର ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ କାମୁଗଛ ତଳ ଖୋଲରେ ପଶିଗଲା । ଏଣେ ହାତୀ ଉପରେ ମାହୁନ୍ତ ଓ ମୁଁ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହୋଇଗଲୁ ।

ମାସକ ପରେ ଉଚିତ୍ ହାମ୍ବୁକ୍ ଠାରୁ ଚିଠି ଶୁଣିବ ପାଇଲା । ପରଦିନ ସେ କାଲି ଦୁର୍ଗାରେ ପହଞ୍ଚିବେ ଓ ଅଜଗର ସାପଟିକୁ ଧରିବାକୁ ଆଉ ଥରେ ଚେଷ୍ଟାକରିବେ ବୋଲି ଲେଖିଆସିଲା । ସେତେବେଳେ ଜେଫ ହପ୍‌କିନ୍ସ ବିଲ୍‌ଜରୁ ସଦ୍ୟ ଆସିଥିବା ତାଙ୍କର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହଜ ଆମ ଘରେ ଅତିଥି ଭାବେ ରହୁଥାଆନ୍ତି । ଚିଠି ପାଇଲା ପରେ ସାପ ତା ବସାରେ ଅଛି କି ନାହିଁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଉନ୍ନତ୍ କାମୁଗଛ ପାଖକୁ ଗଲା । ଗଛଠାରୁ

ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ଥିବା ପଡ଼ିଆଟି ପମ୍ପରଙ୍ଗ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କ; ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସମ୍ପର୍କ ଖୋଜି ପଡ଼ି
ଯାଏ ଏକ ହୋଇ ପଡ଼ିଆଟିରୁ ସବୁ ଧୂଳି ଉଠିଯାଇଥାଏ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି
ଦେଖିଲୁ ଯେ ମାଂସ କେଇ ମିନିଟ୍ ପୂର୍ବରୁ ଓଝ ହଲେ ସାପଟିକୁ ମାରି ପଡ଼ିଆରେ ପକାଇ
ଦେଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ଓଝ ହଲେ ଏକାଠି ହୋଇ ଅଜଗର ସାପ ବା କୁମ୍ଭୀର ମାରିଦେବା ମୁଁ ଦେଖିଛି ।
ଓଝ ସାପ ବା କୁମ୍ଭୀର ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏପରି ଅନ୍ଧମଣ ମୂଳରେ ଯୁଦ୍ଧଭାଷ
ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କାରଣ ଥାଇ ନ ପାରେ । ଓଝର ଆକାର ଚୁଲିନାରେ ଅଜଗର ସାପ ବା
କୁମ୍ଭୀର ଅତି ପ୍ରକାଶ ଓ ପରମ୍ପରା କିନ୍ତୁ । ସେଭଳି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଓଝ ଦୁଇଟି
ଅତି କୌଶଳର ସହଜ ଦୁଇପଟ୍ଟ ତା ବେଳ ଉପରେ ସଜ୍ଜିତ ଅନ୍ଧମଣ ଚଳାନ୍ତି । ସାପ
ବା କୁମ୍ଭୀର ଗୋଟିଏ ଓଝଆଡ଼କୁ ମୁହଁାଇବା ମାତ୍ରେ ଆରଟି ବିପଦର ପାଖରୁ କଦାମ୍ଭାରି ତା
ବେଳରୁ ମାଂସ ପୁଲ୍ଲୀଏ କାମୁଡ଼ି ଛଡ଼ାଇ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ସେଆଡ଼କୁ ଗୁଲିପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରଥମ
ଓଝଟି ତା ବେଳ ଆରପାଖରୁ କାମୁଡ଼ାଏ ନିଏ । ଅଜଗର ବା କୁମ୍ଭୀର ସୁକୁମାର କିନ୍ତୁ ନୁହଁନ୍ତି;
ସେତେ ସହଜରେ ସେମାନେ ମରନ୍ତି ନାହିଁ । ଓଝ ଦୁଇଟି କିନ୍ତୁ ଅମାଗତ ଭାବେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ
ଧରି ଅନ୍ଧମଣ ଚଳାଇରଖନ୍ତି ଓ ବେଳେବେଳା ପୁଲ୍ଲୀ ପୁଲ୍ଲୀ ମାଂସ ଛଡ଼ାଇ ମେରୁହାଡ଼ ପଦାକୁ
ଦର୍ଶିବା ପରେ ମେରୁମଞ୍ଜୁ ଛୁନି କରି କିନ୍ତୁଟିର ପ୍ରାଣ ନିଅନ୍ତି ।

ପୁଷୋକ୍ତ ଅଜଗର ସାପର ଲମ୍ବ ଥିଲା ସାତେ ଯଡ଼ର ଫୁଟ ଓ ଗୋଲେଇ ଛବିଶ
ଇଞ୍ଚ । ସେଭଳି ପ୍ରକାଶ ସାପ ସହଜ ଟକ୍କରଦେବା ଓଝପରି ଛୋଟ କିନ୍ତୁ ପକ୍ଷରେ ଅତି
କଷ୍ଟକର ଓ ବିପଜ୍ଜନକ । ତେବେ ଆକାର ଛୋଟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଓଝ ସାହସରେ କାହାକୁ
କମ୍ ନୁହେଁ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଣିଷ ପରି ଓଝ ମଧ୍ୟ ବିପଦବିହୀନ ଶିକାରରେ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ
ପାଏନାହିଁ । ମଣିଷଙ୍କ ପରି ଶିକାରକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଜାଣିଶୁଣି ବିପଦ ବରଣ କରେ ଓ ବିପଦ
ବଢ଼ିବା ସହଜ ଶିକାରକୁ କାବୁକରିବା ପାଇଁ ତାର ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ଯତ୍ନ
ହେବାରେ ତାକୁ ଯେହୁ ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଓ ସନ୍ତୋଷ ମିଳେ ।

ଆହାର ସଂଗ୍ରହର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଇ ହିଂସ୍ରକିନ୍ତୁ ପରସ୍ପରକୁ ଅନ୍ଧମଣ କରିବାର ଅନ୍ୟ
ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରେ ଦୁଇଟି ମହାବଳ ବାସ ଗୋଟିଏ ଦନ୍ତାହାତୀ ସହଜ ଲଢ଼ାଇ କରି ତାକୁ
ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେଇଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧୋନ୍ମାଦ ଯୋଗୁଁ ଏଭଳି ସଂଘର୍ଷର ସୁନିପାତ ହୁଏ ବୋଲି
ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟ ଯଦି ଗ୍ରହଣ କର ନ ଯାଏ, ତେବେ ଅରଣ୍ୟର ଅଧିପତି ପ୍ରକଳପରମ୍ପରା
ଦନ୍ତାହାତୀ ସହଜ ଜଙ୍ଗଲର ରାଜାଗଣାବୁଝି ବାସ ଓ ବାସୁଣୀଙ୍କର ଆମରଣ ସଂଗ୍ରାମ ନିମନ୍ତେ
ଅନ୍ୟ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଐତିହାସିକ ସଂଗ୍ରାମର ବିବରଣୀ ସେତେବେଳେ
ସମ୍ଭାବ୍ୟତା ଜଣାଥାରେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ପ୍ରଭୃତି ଲଳି କରିଥିଲା ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ନାନା

କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବହୁ ଖ୍ୟାତନାମା ଶିକାରୀ ‘ଦ ପାସ୍ତୋରିୟର’ ଏବଂ ‘ଦ ସ୍ଟେଟ୍ସମ୍ୟାନ’ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ସମ୍ବାଦକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପହଞ୍ଚି ଲେଖିଥିଲେ । ପ୍ରକାଶିତ ମତାନ୍ତରାରେ ଜାତିଭେଦ ବୈରଭାବ, ପୁଂସବୁ କେବେ ତାଙ୍କ ଶାବକଙ୍କ ହତ୍ୟା ଘଟାଇଥିବା ପାଇଁ ବାଦଙ୍କର ହାତୀ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ କିମ୍ବା ସାଧାରଣ ଶିକାର ପରି ହାତୀଟିକୁ ମାରି ଖାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଏହି ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ପରିସ୍ପେରକଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ କେହି ନ ଥିଲେ; ପୁଂସବୁଷ୍ଟାନ୍ତ ବା ଉଦାହରଣ ରୂପେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ଘଟଣା ସେମାନଙ୍କ ଜ୍ଞାତସାଗରରେ ଘଟି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚମାର ଯୁକ୍ତିସିଦ୍ଧିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିରର୍ଥକ ବାଦାନ୍ତବାଦ ନ କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମତଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ ।

‘ଭେଲ-ଭାବର’ର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କର ଏକ ପକ୍ଷରୁ ଏହି ଘଟଣା ବିଷୟରେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଜାଣିଲି । ମୃତ ହାତୀଟିକୁ ଦାହ କରିବା ପାଇଁ ଦୁଇଶହ ଖ୍ୟାତନ୍ ପାର୍ଟିଜନ୍ ତେଲ ଘଟେଣ୍ଡୁ ହେବ କି ନାହିଁ—ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ମତ ମାଗି ଉଦ୍ବଳେନ ପହଞ୍ଚି ଲେଖିଥିଲେ । ନୈନିତାଲ୍ ଅଞ୍ଚଳର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକଙ୍କ ଅତିଥିରେ ପହଞ୍ଚି ଶୁଣିଲି ଯେ, ଟନକ୍‌ପୁର ନରସିଂହ ତଳ ଗୋଟିଏ ପଥରଥା ଜାଗାରେ ହଲେ ବାଦ ହାତୀଟିକୁ ମାରିଦେଇଛନ୍ତି । ପଥର ଯୋଗୁ ଗାତ ଖୋଲି ପୋତିବା ଯନ୍ତ୍ରବ ନ ହେବାରୁ ହାତୀଟିକୁ ଦାହ କରିବା ପାଇଁ ସେଠାକାର ଦସ୍ତରରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାସ କରାଯାଇଛି । ଘଟଣାଟି ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ମନେହେଲା ଯେ ଆଉ ଅଧିକ ନଧରିପାରି ଘରୋଷିରେ ନିଜେ ଯାଇ ଟନକ୍‌ପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ସେତେବେଳକୁ ଦଶ ଦିନ ବଦଳିଗଲା । ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ସେଠାରୁ ଅଧିକାଂଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଲଭିଯାଇଥିଲା ବା ଧୋଇଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ହାତୀ ସହିତ ପୋଡ଼ି ନିହିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଟନକ୍‌ପୁରର ନାଏବ ତହସିଲଦାର ମୋର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ । ଉଦ୍ବଳେନ ଘଟଣାଟି ଅଖିରେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ ବିବରଣୀ ଓ ନିଜର ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ସେ ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଗତ ଥିଲେ । ଘଟଣାଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏଠାରେ ଯାହା ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଛି, ସେ ସବୁ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିବାରୁ ନାଏବ ତହସିଲଦାରଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ରଖି ।

ଟନକ୍‌ପୁର ଶାରଦା ନଦୀ ଦକ୍ଷିଣ କୂଳରେ ଅଯୋଧ୍ୟା—ଡିବ୍ରୁଗଢ଼ ପାର୍ଶ୍ୱ ରେଳପଥର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଶାରଦା ନଦୀ ସେହିଠାରେ ହିମାଳୟର ପାଦ ପର୍ବତମାନଙ୍କରୁ ଅବତରଣ କରି ସମତଳଗାମିନୀ ହୋଇଛି । ବ୍ୟବସାୟକେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ସହରଟିର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଛି । ଡିଗ୍ରୀ ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ନଦୀଟି ଟନକ୍‌ପୁର ଫୁଲ ପାଖ ଶହେ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ବନ୍ଧିତଳ ଦେଇ ବହୁଯାଉଥିଲା । ତଳ ପାର୍ବତ୍ୟ ନଦୀମାନଙ୍କର ଗତିପଥ ଅନବରତ ବଦଳୁଥାଏ । ପୁଂସବୁଜ୍ୱଳ ଘଟଣାଟି ଘଟିବା ସମୟରେ ଶାରଦା ନଦୀର ପ୍ରଧାନ ଜଳଧାର ଥିଲା ଟନକ୍‌ପୁର ବନ୍ଧଠାରୁ ଦୁଇମାଇଲ ଦୂରରେ । ବନ୍ଧ ଓ ଜଳଧାର ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସବୁ ସବୁ କେତୋଟି

ଜରନାଲୀର ମଝିମଝିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଠାଗୁଡ଼ିଏ । ଏହି ପଠାଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ, ଝାଟିବୁଦା ଓ ଗହଳ ସାହବଣରେ ଭର ।

ସେଦିନ ଟନକପୁରର କେଉଟ ଦୁଇଜଣ ନଦୀରୁ ମାଛ ମାରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମାଛଧରା ସାରି ଜାଲ ଶୁଖାଇ ଫେରିବାକୁ ଡେରି ହେଲା । ଜାଲ ଡାଲେଇ ଧରି ଦୁହେଁ ଘରମୁହାଁ ହେଲା ବେଳକୁ ଘନ ରତନର ହେଲଣି । ଦୁଇ ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଟନକପୁର ବନ୍ଧପାଖ ଜରନାଲୀ କୁଳରେ ଦୁହେଁ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଜରନାଲୀଟି ଘେଠାରେ ଚାଲି ଗଲ ଓସାର । ପାଣିରେ ପଶି ପାରହେବା ପାଇଁ କେଉଟ ଦୁହେଁ ସାହବଣରୁ ବାହାରିପଡ଼ିବାମାନେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଅର କୁଳରେ ଠିକ୍ ଟନକପୁର ବନ୍ଧରେ ବାସ ଦୁଇଟି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ବାଟବାଟରେ ବାସ ଭେଟିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କିଛି ନୁହେଁ କଥା ନୁହେଁ; ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କେତେଥର ସେମାନେ ବାଟରେ ଏକପରି ବାସ ଭେଟିଥିଲେ । ତେଣୁ ବିଶେଷ କ୍ଷତ୍ରତ ବା ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ବାସ ଦୁଇଟି ବାଟରୁ ହଟିଯିବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଦୁହେଁ ସେହିଠାରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କେଉଟ ଦୁହେଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ନ ଥିବା କଥାଟି ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ବିଶେଷ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍ସୁକ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ନାନା କାଳ୍ପନିକ ବିପଦ ରୂପ ନିଏ; ପରେ ସେମାନଙ୍କ ବିଚାରରୁ ପ୍ରକୃତ ଓ କାଳ୍ପନିକ ତଥ୍ୟମାନ ପୃଥକ୍ କରିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼େ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଏ କଥା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ, କେଉଟମାନେ ବାସ ଦୁଇଟିକୁ ଠିକ୍ ସାମନାସାମନା ଭେଟିଥିଲେ ଓ ମଉଳା ଅଳ୍ପଥରେ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବସାନରୁ ବାସକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିଯୋଗୁ ସେ ଦୁହେଁ ଅତୀ ବିଚଳିତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ।

କେଉଟ ଦୁହେଁ ବସିଥିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅତି ନିକଟରେ ସାହ ବନ୍ଧୁଆସ ହଲିଲେ ହୋଇଉଠିଲା ଓ ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ମଧୁବତ ବନ୍ତାହାତୀଟାଏ ସାହବଣରୁ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଟନକପୁରର ଲୋକେ ଓ ବିଶେଷ କରି ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ସେ ହାତୀଟିକୁ ଭଲଭାବେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ । “ତେନେ” ଜଙ୍ଗଲ ବଙ୍ଗାଳୀର ଖୁଣ୍ଟିଗୁଡ଼ିକୁ ବରାବର ଉପାଡ଼ି ଦେଉଥିବାରୁ ସେ ହାତୀଟି ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷର ଚକ୍ଷୁଶୀଳ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ସେତିକି ଛଡ଼ା ଅଉ କାହାରି କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ବା ଉପକ୍ରମ ପଟାଇ ନ ଥିବାରୁ ତାକୁ ‘ମାରଣାହାତୀ’ ବୋଲି ଧରାଯାଉ ନ ଥିଲା ।

ପାଣି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଅରକୁଳରେ ବାସ ଦୁଇଟିକୁ ଦେଖିଦେବାମାନେ ହାତୀ ହଠାତ୍ ଶୁଣି ଟେକି ବୋବାଲି ଗୁଡ଼ି ସେଆଡ଼କୁ ଅଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାସ ଦୁଇଟି ଯଙ୍ଗେ ଯଙ୍ଗେ ତା ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ଘିଅର୍ ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହେଲେ । ହାତୀ ଆସୁଛି ପାଖେଇବା ଦେଖି ବାସରୁ ଗୋଟିଏ ଯୁବାହାନ ଜଣାଇଲା ପରି ହେଣ୍ଟାଇ କରି କରି ତା ସାମ୍ନାରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେହି ଅବସରରେ ଅର ବାସଟି ଅତି ଚତୁରତାର ସହ ଚାଲି ଯାଇ ପଛପଟୁ ହାତୀ ପିଠିକୁ କୁଦିପଡ଼ିଲା । ପିଠିରୁ ବାସକୁ ଖସାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହାତୀ ଶୁଣି

ଉଷାକ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଦେବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରଥମ ବାସଟି ସାମନାରୁ କୁଦା ମାରି ତା ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲା । ହାତୀ ପ୍ରବଣ ରାଗରେ ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ିଥାଏ; ବାସ ଦୁଇଟି ଭାର ଜବାବ ଦେଲା ପରି ପ୍ରବଳ ଗର୍ଜନ କରୁଥାନ୍ତି । ମହାବଳ ବାଦର ବୃଦ୍ଧ ଗର୍ଜନ ଭଳି ଶୁଦ୍ଧପ୍ରବାହ ଶବ୍ଦ ସଫାରରେ ନାହିଁ କହିଲେ ଅଭ୍ୟୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ବାଦର ଗର୍ଜନ ସହିତ ହାତୀର ବିକଟାଳ ରଡ଼ି ଯେପରି ଶବ୍ଦତାଣ୍ଡବ ସୃଷ୍ଟି କଲା, ସେଥିରେ କେଉଟ ଦୁହେଁ ପ୍ରାଣର ଆଶା ଛାଡ଼ି, ଜାଲ ଖାଲେଇ ଘୋପାଡ଼ି ଅତର୍କରେ ଗୋଟିଏ ବୁଲଣି ବାଟରେ ଟନକପୁର ଆଡ଼େ ଧାଇଁଲେ ।

ସଞ୍ଜବେଳେ । ଟନକପୁରରେ ଘରେ ଘରେ ରାତି ରେଷାଇର ଅସ୍ଵୋଜନ ଶୁଣିଛି । ଏଯକିବେଳେ ହାତୀ ଓ ବାଘଙ୍କ ପ୍ରଳୟଙ୍ଗମ୍ ଗର୍ଜନରେ ସହରସାରା ହୁଲସ୍ତୁଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଠିକ୍ ଯେତକ ବେଳକୁ କେଉଟଦୁହେଁ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ପହଞ୍ଚି ଲଢ଼େଇର ଖବର ଜଣାଇଲେ । ସହରବାସୀଙ୍କ ଭିତରୁ ଥୋକାଏ ଭରସି କରି ନଇବନ୍ଧ ଆଡ଼େ ଯାଉଥିଲେ । ଜନ୍ମଗୁଡ଼ିକ ଲଢ଼ି ଲଢ଼ି ସେହିଅଡ଼େ ହଟି ଅସୁବିଧି ବୋଲି କେହି ହୁରି ଉଠାଇଦେବା-ମାତ୍ରେ ସେମାନେ ଚିନ୍ତାଛଡ଼ି ହୋଇ ଯେ ଯୁଅଡ଼େ ପଳାଇଗଲେ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ଘରେ ଘରେ ତାଟି କବାଟ ପଡ଼ିଗଲା । ସହରଯାକ ଲୋକ ଭୟରେ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ କବାଟ କଲି କେବଳ ଶବ୍ଦକୁ କାନ ଡେରି ରହିଲେ ।

ଲଢ଼େଇ କେତେ ସମୟ ଯାଏଁ ଶୁଲିଲା ଯଠିକ୍ ଜାଣିପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ରାତି ଅଧକୁ ଯୁଦ୍ଧଶବ୍ଦ ଘଟିଲା ବୋଲି କେତେକ କହିବା ସ୍ଥଳେ ସଂଗ୍ରାମ ରାତିସାରା ଅବିରତ ଲାଗି-ରହିଥିଲା ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନେ ମତଦେଲେ । ଲଢ଼ାଇ ଯେଉଁଠାରେ ଶୁଲିଥିଲା, ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଠିକ୍ ନଇବନ୍ଧ ଉପରେ ମି: ମାର୍ଥେୟନ୍ ନାମକ ଜଣେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଉଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ବଙ୍ଗଳା । ତାଙ୍କୁ କହିବା ଅନୁସାରେ ଲଢ଼େଇ ଘର କେଇ ଘଣ୍ଟା ଧରି ଅବରମ ଗତିରେ ଶୁଲିଥିଲା ଓ ଯେତକ ସମୟ ଯେପରି ଗର୍ଜନ-ତର୍ଜନ ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ଲାଗିରହିଥିଲା, ସେଭଳି ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ ସେ ଜୀବନରେ କେବେ ଶୁଣିନାହାନ୍ତି । ରାତି ଭିତରେ ବହୁଳ ଆବାଜ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା; କିଏ କେଉଁଠାରୁ ବହୁଳ ଫଏର୍ ଫଲ ତାହା କେହି କହି-ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେବେ ବହୁଳ ଆବାଜ ପରେ ମଧ୍ୟ ଯୁଧମାନ ଜନ୍ମଗୁଡ଼ିକ ଲଢ଼େଇରୁ ଓହ୍ଲି ନଥିଲେ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହେଲେ ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ଲୋକେ ନଇବନ୍ଧର ଏକ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଠୁଲିହୋଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ବନ୍ଧୁକଲେ ପ୍ରକାଶ ପଥରମାନ ଗଛରୁ ହୋଇଥିବା ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଦନ୍ତାହାତୀଟିଏ ମରିପଡ଼ିଛି । ହାତୀର ଷଡ଼ଗୁଡ଼ିକର ଯେଉଁ ବିବରଣୀ ନାଏକ-ତହସିଲଦାରଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲା, ମନେହେଲେ ଯେ ରକ୍ତହୀନ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ତାର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି । ବାଘଙ୍କର କ'ଣ ହେଲା ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ହାତୀକୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ପ୍ରୟାସ କରି ନ ଥିଲେ; ଆଖିପାଖି କେଉଁଠାରେ ମୃତ ବା ଆହତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ କାହାରି ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇନଥିଲେ ।

ଜାତିଗତ ଦେଶ, ଶ୍ରାବକର ହତ୍ୟା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶୋଧ କିମ୍ବା ଶାନ୍ତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାର ପ୍ରୟାସ—ଏଥିରୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ବାସ ଦୁଇଟି ହାତୀକୁ ଅନ୍ଧମଣ କରିଥିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ । ତେବେ ନବେ ପାଉଣ୍ଡ, ଓଜନର ଦାନ୍ତ, ସ୍ୱବା ପ୍ରକାଶ ଦନ୍ତାହାତୀକୁ ହଲେ ବାସ ଯେ ଅନ୍ଧମଣ କରି ମାରିପକାଇଥିଲେ—ଅସ୍ତ୍ରଭବନ ଏବଂ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକର ମନେହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଘଟଣାର ଯତ୍ୟତା ସମ୍ମୁଖରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ମୋ ବିଚାରରେ ସାମାନ୍ୟ ଟ୍ରେମିଟି ଖେଳରୁ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଓ ଅଜଣା କ୍ଷେତ୍ର ମହାଭାରତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ବାସ ଦୁଇଟିକୁ ସାମନାରେ ଦେଖି ହାତୀ ବୋଧହୁଏ ବାଟରୁ ତାକୁ ହରୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଯଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୟ ଗରୁଡ଼ ଆରମ୍ଭ । ପ୍ରଶସ୍ତରତ ବାସ-ବାସୁଣୀ ହାତୀର ଔଚ୍ଛ୍ୱାସ ବରଦାସ୍ତ କଲେନାହିଁ; ପରନ୍ତୁ ହାତୀକୁ ସେଠାରୁ ହଟାଇଦେବାକୁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅକ୍ତିବସିଲେ । ସାମାନ୍ୟ କାରଣରୁ ବାସବିବାଦ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ତାହା ଶେଷରେ ରୁମୁଲ ସନ୍ତ୍ରାମରେ ପରିଣତ ହେଲା । ହାତୀ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ କୁହପଡ଼ିଥିବା ବାସ ବୋଧହୁଏ ନଟରେ ତା ଅଖିଦୁଇଟି ତାଡ଼ିଦେଇଥିଲା । ଅଳ୍ପ ହାତୀଟି ବାଟ ବାରି ନପାରି ହଟି ହଟି ଆସି ଶେଷରେ ପଥର କନ୍ଦରେ ପଶିଲା । ଚଳମଟଳ ହେଉଥିବା ଚକ୍‌କଣ ପଥର ଉପରେ ଗୋଡ଼ କମାଇ ଛୁଡ଼ାହେବା ତା ପକ୍ଷରେ ନିଷ୍ପତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟର ହୋଇଥିବ । ସେ ଭିତରେ ବାସ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ଅହତ ହୋଇ ଅନ୍ଧର ଉନ୍ନତସ୍ଥିତି ହୋଇ ଉଠିଥିବେ ଏବଂ ଅସମର୍ଥ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ଫୁଲ୍ଲ ସୁଯୋଗ ନେଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟତ୍ୱବେ ତାକୁ ହତ୍ୟା କରିବାରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ହୋଇ ନଥିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ମାଂସଭୋଜ ପଶୁ ଶିକାରକୁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି ମାରନ୍ତି । ଶିକାରକୁ ଅଟକାଇବା, ଟେକିନେବା ଏବଂ ସମସ୍ତବିଶେଷରେ ତାକୁ ଅଳେ କରିଦେବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନିଶ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଶିକାରକୁ ଅନ୍ତୁଧାବନ କରି ମାରୁଥିବା ଜନ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ବାସଦେଲେ ଅନ୍ୟ ମାଂସଭୋଜ ପଶୁ ଓ ବିଶେଷ କରି ଛପି ଛପି ଅନ୍ଧମଣ କରୁଥିବା ଜନ୍ତୁକୁ ଶିକାର କରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ସାଧାରଣତଃ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅତି ଅଜଣା କ୍ଷେତ୍ର ତାହା ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ କେବେ ଘଟିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧମଣକାରୀ ଏଡ଼େ ବେଗରେ ତା ଶିକାରକୁ ମାରିଦିଏ ଯେ, ଅନ୍ଧମଣର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟମାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟର ହୋଇପଡ଼େ । ବହୁବର୍ଷର ଅନୁଭୂତି ଭିତରେ ମହାବଳ ବା ଚିତାବାସ ଶିକାର ମାରିବା ମୁଁ ଅନୁଭବ କୋଡ଼ିଏ ଥର ଦେଖିଥିବି; ଜନ୍ତୁ ଶିକାରକୁ ଧରିନେବା ପରେ ବାସ ଠିକ୍ କଣ କରେ ଓ

କେହି ଉପାୟରେ ତାର ପ୍ରାଣ ନିଏ, ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିନ୍ତା ଏ ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ ।

ମହାବଳ ଓ ଚିତାବାଦ ଶିକାରକୁ ସାଧାରଣତଃ ପଛପଟୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଆପାତରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ପାଇଁ ଶିଳାଳ ଜନ୍ମକୁ ସେମାନେ ପଛପଟୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ କରିବା ସ୍ବାଭାବିକ । ପୂର୍ବୋକ୍ତ କୋଡ଼ିଏଟି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତରୁ ବାସ୍ତବ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା ହରିଣୀକୁ ସାମନାରୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ କରିବାର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଅନ୍ୟ ସବୁଠାରେ ମହାବଳ ବା ଚିତାବାଦ ଛପି ଛପି ପାଖେଇବା ପରେ ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବଧାନରୁ ଶିକାର ପାଖକୁ କୁଟିଆସିଥିଲା କିମ୍ବା କୁଦାକେ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସିଥିଲା ଓ ନିଃସରେ ଅଟକାଇ ଧରି ଡେଇଁ ଝୁଣି ଜନ୍ମଟିକୁ ଭୂଇଁରେ ଲେଟାଇ ଦେଇଥିଲା । ଏତେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଏସବୁ ସମାହିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟର ଆରମ୍ଭ ଓ ଅନ୍ତାନ୍ତ ଜନ୍ମଟିର ମୃତ୍ୟୁ ଭିତରେ କଣ କଣ ଘଟିଲା, ତାହା ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ ।

ପଛପଟୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଚଳାଇବାବେଳେ ଜନ୍ମକୁ ଖୁବ୍ ଆପାତରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବାଦକୁ ବିଶେଷ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ବଡ଼ ବଡ଼ ସମ୍ଭର ବା ହରିଣଙ୍କ ଜୋର୍ କମ୍ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କ ଖୁବ୍ ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏତେ ଧାରୁଆ ଯେ ପଛଗୋଡ଼ର ଗୋଟିଏ ନାଭିରେ ସେମାନେ ବାଦର ପେଟ ଚରି ଅନ୍ତରୁଜିଲା ବାହାର କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି । ବାଦ ଭୂଇଁରେ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସିଲା ପରେ ଜନ୍ମଟି ତାର ସମସ୍ତ ଜୋର୍ ଲଗାଇ ଉଠିପଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରେ । ବାଦ କିନ୍ତୁ ଏପରି କୌଶଳରେ ତା ବେକ ମୋଡ଼ି ମାଡ଼ିଧରେ ଯେ ଯେତେ ଗୁଡ଼ିପିଟି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନାଭି ମାରିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଛୁଡ଼ାହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ତା ବେକ ମୋଡ଼ିହୋଇ ଭଙ୍ଗିଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ିବାବେଳକୁ ବେକର ଖଣ୍ଡା ଖସି ବା ହାଡ଼ ଭଙ୍ଗି ଜନ୍ମଟି ଅଟଳ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ବେଳେବେଳେ ବାଦ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି ତାର ବେକ ଭଙ୍ଗିଦିଏ କିମ୍ବା ଡେଇଁ ଝୁଣି ଶ୍ବାସରୋଧ କରି ତାର ପ୍ରାଣ ନିଏ ।

ମହାବଳ ବାଦ ପଛ ଫଡ଼ିଆର ମାଂସପେଶୀ ନିଃସରେ ଛୁଡ଼ାଇ ଶିକାରକୁ ଅଟଳ କରିଦେବାର କେତୋଟି ଘଟଣା ମୋ ନଜରକୁ ଆସିଛି; କିନ୍ତୁ ଚିତାବାଦ ସେପରି କରିବା କେବେହେଲେ ଦେଖିନାହିଁ । ମହାବଳ ବାଦ ଘଟାଇଥିବା ଏହୁଭଳି ଏକ ଘଟଣା ନିମ୍ନରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଛି ।

ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଅସି ଦିନେ ଝବର ଦେଲେ ଯେ ନୈନିତାଲ୍‌ଠାରୁ ଯଥା ମାଲିକ ଦୂର ‘ହେମ୍‌ସାର’ ପାହାଡ଼ ପିଠିରେ କୌଣସି ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଗାଈରୁ ଗୋଟିକୁ ମାରି ଦେଇଛି । ଏହି ବନ୍ଧୁଜଣକ ସେଠାରେ ଗୋଠେ ଗାଈଗୋରୁ ପାଳିଥାଆନ୍ତି । ମହାବଳ ବା ଚିତାବାସ ମନ୍ଦିରେ ମନ୍ଦିରେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ମାରିଦେବା ତାଙ୍କର ଦେହସହା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବାସ ଚିତାସ ପଶୁଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଝୁଣି ମାରିଦିଏ । ମୃତ ଗାଈଟିର ଚର୍ଚ୍ଚି ବା ବେକରେ କୌଣସି ଷଡ଼ ନ ଥାଇ କେବଳ ତା ପଛ ଫଡ଼ିଆର ମାଂସପେଣୀଗୁଡ଼ିକ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା ଏବଂ ମହାବଳ ବା ଚିତାବାସ ସେପରି କରି ନ ଥିବେ ଭାବି ସେ ଯତ୍ନେହ କଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଅଜଣା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜନ୍ତୁ ଗାଈଟିକୁ ଏପରି କଲବଲ କରି ମାରିଛି । ସେ ଝବର ନେଇ ମୋ ପାଖରେ ଆସି ହାଜର ହେଲିବେଳକୁ ଦିନ ବଢ଼ି ନ ଥିଲା । ଦୁଇଦିନ ଉତ୍ତରେ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ଯେ ବଡ଼ ଗାଈଟିଏ ପରୁଣଫୁଟ ଓସାର ଗୋଟିଏ ପୋଡ଼ାଘରରେ * ମରି ପଡ଼ିଛି; ଅନ୍ଧମକୋଶ ତାକୁ ହଟାଇବାକୁ ବା ଲୁଗାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ଘଟଣା ବିଷୟରେ ଶୁଣିଲିବେଳୁ ହୁମାଲସର କଳାଭଲୁ ଗାଈଟିକୁ ମାରିଥିବ ବୋଲି ଯତ୍ନେହ କରୁଥିଲା । ଏ ଧରଣର ଭଲୁ ନିୟମିତ ମାଂସ ଖାଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେବେ କେମିତି ଜନ୍ତୁଟିଏ ମାରି ଖାଇଦିଏ; ମହାବଳ ବା ଚିତାବାସ ପରି ସେହିପରି ଘଟଣା ନ ଥିବାରୁ ଶିକାରକୁ ସେ ଅତି ଗଭୀରଭାବେ ଛାଡ଼ିଦେଇ କରିପକାଏ ।

ମୃତ ଗାଈଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲି ଯେ ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟବଳ ମନେହେଲେ ମଧ୍ୟ ମହାବଳ ବାସ ହିଁ ଏ କାଣ୍ଡ ଭିତ୍ତିରେ । ପଛ ଫଡ଼ିଆର ମାଂସପେଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଡ଼ାଇ ଗାଈଟିକୁ ଅତଳ କରିଦେବା ପରେ ବାସ ପେଟ ବିଦାର ତାକୁ ମାରିଛି ଓ ପଛ ଫଡ଼ିଆରୁ ଫଡ଼ାଫଡ଼ା ମାଂସ ନଝରେ ବିଦାର ଖାଇଛି । ବାସ ଦାନ୍ତ ନ ଲଗାଇ କେବଳ ନଝ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି । ମଟାଳ ଭୂମିରେ ପାହୁଲୁ ଗ୍ରାସ ବାରି ନ ହେବାରୁ ବାସକୁ ଅନୁସରଣ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଖପାଖର ଜଙ୍ଗଲ ସବୁ ତନ୍ନତନ୍ନ କରି ଖୋଜି ମଧ୍ୟ ବାସର ଚିତ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ିବା ବେଳକୁ ମଡ଼ ପାଖର ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ଗୁଡ଼ ତମାମ ଜଗିବସିଲା । ବାସ କିନ୍ତୁ ମଡ଼ ପାଖକୁ ଥିଉ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ଏହାପରେ ବାସଟି ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନ୍ଧର ଛଅଟି ଗାଈ ଓ ଘନୋଟି ମଇଁଷି ମାରିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାର ମଡ଼କୁ ଅରଟିଏ ଖାଇବା ପରେ ସେ ତା’ ପାଖ ଥିଉ ପଶି ନ ଥିଲା ।

ବାସର ଶିକାର ମାରିବା ପ୍ରଣାଳୀ ତାର ଦୈହିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରେ । ଜନ୍ତୁକୁ କଲବଲ କରି ମାରିବା ଭଳି ସ୍ପଷ୍ଟବଗତ ନିଷ୍ଠୁରତା ମହାବଳ ବାସଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ମୋର ତେଣୁ ଯତ୍ନେହ ହେଲା ଯେ, ଏ ବାସଟି ତାର ସ୍ପଷ୍ଟବଳ ଦୈହିକ ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ । ଶିକାର ମାରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ମଡ଼କୁ ହଟାଇନେବା ପାଇଁ ବାସ ତାର ଶ୍ୱାନଦନ୍ତ

* ପୋଡ଼ାଘର (Firetrack)

ବ୍ୟବହାର କରେ । ଏ ବାଦଟି କିନ୍ତୁ ଦାନ୍ତ ନ ଲଗାଇ କେବଳ ନଖ ବ୍ୟବହାର କରିଥିବାରୁ ଅନୁମାନ କଲି ଯେ ସମ୍ଭବତଃ ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ତା ତଳପାଟି ଜଣମ ହୋଇଛି । ମଲ୍ଲ ଗାରିଟିକୁ ଦେଖିଲବେଳୁ ମୋର ଏପରି ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା; ବାଦ ଶିକାର ମାରିବା ଭିତରେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ଓ ଶିକାରରୁ ତାର ଖୋରାକ କ୍ରମେ କମିଆସୁଥିବା ଦେଖି ସେ ଧାରଣା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ ହେଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଶିକାର ଖାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଗୁଳିମାଡ଼ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ବାଦ ଅରଟିଏ ଖାଇବା ପରେ ଶିକାର ପାଖକୁ ଆଉ ଫେରୁ ନ ଥିଲା । କମବର୍ଜମାନ ବ୍ୟବଧାନରେ ସମୁଦାୟ ଦଶଟି ଗାଈ ମଇଁଷି ମାରିବା ପରେ ବାଦର ଉପଦ୍ରବ ଆପେ ଆପେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେ ଅଞ୍ଚଳର କେନ୍ଦ୍ର ତାର ମୃତଦେହ ବା ଦେହାବଶେଷ ଦେଖି ନ ଥିବାରୁ ଅନୁମାନ କରୁଛି ଯେ ଉଷ୍ଣଜ୍ୱାଳ ଶିକାରର ଶରବ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ବାଦଟି ମମୂର୍ଷ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ପାହାଡ଼ଗୁମ୍ଫା ବା ପଥରଶୋଳରେ ପଡ଼ି ସେହିଠାରେ ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବ ।

ପଛ ଫଡ଼ିଆରୁ ନିୟମିତ ମାଂସପେଣୀ ଛୁନ୍ନକରି ମହାବଳ ବାଦ କେବଳ ନଖଦ୍ୱାରା ଶିକାର ମାରିବା ବା ମାଂସ ଛୁଡ଼ାଇ ଖାଇବାର ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୁଁ ଆଉ କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ତେବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରେ ବାଦ ମଇଁଷିର ଫଡ଼ିଆରୁ ମାଂସପେଣୀ ଛୁଡ଼ାଇ ଦେଇଥିବା ମୋର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଛି । ସେଥର କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ମଇଁଷିକୁ ସମ୍ମୁଖ-ସମ୍ମୁଖରେ ଆସୁଥିବା କି ନ ପାରି ତାକୁ ଅଟଳ କରିଦେବା ପାଇଁ ବାଦ ଫଡ଼ିଆର ମାଂସପେଣୀ ଛୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟହୋଇଥିଲା । *

* ‘କୁମାୟୁଁ ନରଖାଦକ’ ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ଛଅ

ଟମ୍ ଦେଇଥିବା ଛୁଟିକଣିଟିର ରବର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ପରେ ବାଟୁଲିଖଡ଼ାଟିଏ ତିଆରି କଲି । ବାଟୁଲିଖଡ଼ା ଧନୁ ଅପେକ୍ଷା କମ୍ ଲମ୍ବ—କିନ୍ତୁ ବେଶି ଶକ୍ତ । ଧନୁରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଣା ଥିବା ସ୍ଥଳେ ଯେଥରେ ଦୁଇଟି ଗୁଣା ଓ ତା ମଝିରେ ବାଟୁଲି ରଖିବା ପାଇଁ ଗ୍ରେଟ ଜାଲି ଖଣ୍ଡିଏ ଥାଏ । ବାଟୁଲିଖଡ଼ା ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭ୍ୟାସ ଦରକାର । ଠିକ୍ ସମୟରେ ମୁଠା ଗୁଲୁଇ ନ ଦେଲେ ବାଟୁଲି ବାଜି ବାଁ ହାତ ଗୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁ ଗୁରୁତର ଭାବେ ଜଣମ ହେବା ଅତି ନିଶ୍ଚିତ କଥା । ବାଟୁଲିଖଡ଼ାରେ ଛୁଟିକଣିଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଗୁଣ ବେଗରେ ବାଟୁଲି ଯାଏ । ତେବେ ଛୁଟିକଣି ପରି ଯେଥରେ ନିଶାଣ ଏଡ଼େ ପକ୍କା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ନୈନିତାଲରେ ଠିକ୍ ଆମ ଘର * ସାମନା ସଡ଼କ ଆରପାଖେ ଯରକାଘା ଟ୍ରେଜେରି; ଟ୍ରେଜେରିର ଗୁର୍ତ୍ତା ଜଗୁଅଲମାନେ ସୈନ୍ୟବାହନର ଲେକ । ଗୁର୍ତ୍ତାମାନେ ବାଟୁଲିଖଡ଼ା ମାରିବାରେ ଓସ୍ତାଦ୍; ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ନିଶାଣରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବା ପାଇଁ ଟ୍ରେଜର ମଢ଼ାରୁ ମୋତେ ବରାବର ଡାକରା ଥାଏ । ଯେଠାରେ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଏକ କାଠଖୁଣ୍ଟିରେ ଟ୍ରେଜରର ପ୍ରକାଶ ପକ୍ଷାଟି ଝୁଲୁଥାଏ । ଖୁଣ୍ଟି ଉପରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଉପସ୍ଥିତି ଖୋଲଟିକୁ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଦୂରରୁ ବାଟୁଲି ମାରି ଝୋଇଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲେ । ଜଗୁଅଲମାନର ହାବଲଦାର ହିଁ ମୋ ସହୃଦ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରନ୍ତି । ହାବଲଦାର ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲେ ହିଁ ଦେହରେ ତାଙ୍କର କଉଡ଼ିଏ ଜୋର୍; ବାଟୁଲି ମାରିବାରେ ତାଙ୍କ ନିଶାଣ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ପକ୍କା । କିନ୍ତୁ ସେ ମୋତେ ଯେ କେବେ ବଳି ପାରୁ ନ ଥିଲେ—ଏହା ମୋ ଅପେକ୍ଷା ଦେଖିବାହାରିମାନଙ୍କୁ ବେଶି ଆନନ୍ଦ ଦେଲି ପରି ମନେହେଉଥିଲା ।

ଛୁଟିକଣି ଅଭାବରେ ବାଟୁଲିଖଡ଼ା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି । ମଡ଼େଲ ତିଆରି ପାଇଁ ଚଢ଼େଇ ମାରିବାରେ ତାହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଭଲ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଛୁଟିକଣି ପରି ବାଟୁଲିଖଡ଼ାକୁ କେବେ ଆଦରି ପାରି ନ ଥିଲି । ସେତିକିବେଳକୁ “ଫେନମୋର୍ କୁପର୍”ଙ୍କ ରୋମାଞ୍ଚକର ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ି ଭାବିଲି ଯେ କୁପର୍ଙ୍କ ବହୁତ ଲେଖକଭ୍ରମାସ୍ତ୍ରମାନେ ଯଦି ଧନୁଶରରେ ଅନାୟାସରେ ଶିକାର ମାରିପାରୁଥିଲେ,

* ନୈନିତାଲର ଆୟୁରପଟ୍ଟା ଅଞ୍ଚଳରେ ଓକ୍ ଗଛର ବେଷ୍ଟନା ଭିତରେ ଥିବା ଏହି ଘରର ନାମ ‘ଗୁଣ୍ଡି ହାଉସ୍’ । ଘରଟିକୁ କରବେଟ୍ ୧୯୭୭ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ଏକୋଇଶ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ପି. କେ. ବର୍ମାଙ୍କୁ ଶିଳ୍ପ କରି ଦେଇଥିବା ଚାଲିଯାଇଥିଲେ—ଅନୁବାଦକ ।

ତେବେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନ ପାରିବି କାହିଁକି ? ଧନୁଶର ଦିଆର କରିବାକୁ ମନ ବଳିଲା; କିନ୍ତୁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଧନୁଶରର ପ୍ରଚଳନ ନ ଥିବାରୁ ନମୁନାଟିଏ କେଉଁଠି ପାଇଲି ନାହିଁ । ବାରିମ୍ବାର ବିଫଳ ହେବା ପରେ ଯାଇ ମନମୁତାବକ ଧନୁଟିଏ ଦିଆର କଲି । ଧନୁ ସହଜ ଠିକ୍ ଯୋଡ଼ିଏ ଫାଟ । ଆଗରେ ତାର ଲୁହାଙ୍ଗା ବନ୍ଧା । ସାମାନ୍ୟ ସେଉଜ ଅସ୍ତ୍ରଧର କରଗତ କରିବା ପରେ ଲେହୁତରୁମାୟମାନଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁଦରଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ଆଜିକାଲି ପରି ସେତେବେଳେ ପତଳା ତଳ ଥିବା ଜୋତା ବାହାର ନ ଥିଲା । ଗମଡ଼ା ଜୋତା ମାଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଶ୍ଚୟରେ ଶୁଣିବା କମ୍ବା ଗଛ ଚଢ଼ିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଧନୁଶରରେ ମସୂର ବା ବଣକୁକୁଡ଼ାଟିଏ ମାରିବା ଆଶାରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଥିବାବେଳେ ବଡ଼ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ହାତୁଡ଼ିରେ ପଡ଼ିଯିବାର ଭୟ ମୋତେ ସଦାସଦା ଘାଉଥିଲା । ନିଶ୍ଚୟରେ ଶୁଣିବା ଛଡ଼ା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଲେ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ନିୟମିତ ଜୋତା ମୋଜା ଖୋଲି ଶାଲିପାଦରେ ବଣେରେ ପଶୁଥିଲି ।

ହୁମାଲୟ ପାଦପଟ୍ଟରୁ ଚଢ଼ି ଅସୁଥିବା ଦୁଇଟି ନାଲି ଆମ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ ଘରର ହତାଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଅସି ମିଶିଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ନାଲି ଠିକ୍ ଆମ ବଗିଚା ପାଟେଲ କଡ଼େ କଡ଼େ ଯାଇଛି । ବଡ଼ ବର୍ଷା ପରେ ସେ ନାଲିଟିରେ ପାଣି ଅସିଲେ ଆମ ଘରର ବିଅମାନେ ସେଥିରେ ଗାଧୁଅନ୍ତି । ଆଉ ନାଲିଟି ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ଶୁଖିଲ ଥାଏ । ନାଲି ପାରିହୋଇଥିବା ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୋଜଦାଗ ସେହି ଶୁଖିଲ ବାଲିରେ ଖୁଣ୍ଟିବେ ଗୁପ୍ତି ହୋଇ ରହନ୍ଥାଏ । ଦୁଇନାଲି ମଝିରେ ଥିବା ଡେଠ ମାଇଲ ଓସାର ଓ ଦୁଇମାଇଲ ଲମ୍ବ ଚକଡ଼ାଏ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ନାନାପ୍ରକାର ପଶୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ମୁଁ ଖୋଜୁଥିବା ବହୁ ରକମ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ମିଳନ୍ତି । ଆମ ବାଡ଼ିତଳ ନାଲି ଆରପାଟରୁ ଏହି ଜଙ୍ଗଲଟିର ଆରମ୍ଭ । ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିବା ପାଇଁ ପାରିହୋବାକୁ ନାଲି ଉପରେ କାଠଗଡ଼ଟିଏ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ଆମ ବଗିଚା ପାଖ ନାଲିକଲରେ ଝଙ୍କାଲିଆ ଗଛଟିଏ । ପିଲାଦିନେ ସେଇ ଗଛରେ ଚଢ଼ି ନାଲି ଆର କଲରୁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଗଡ଼ୁଥିବା ମହାବଳ ବାଘଙ୍କ ଗଡ଼ବିଧି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ବଦ୍ଧବର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଚଳିଥିବା କାମେରୁଟିଏ କରଗତ ହେବା ପରେ ପାଣି ପିଇଥିବା ମହାବଳ ବାଘଙ୍କର ଚଳିଥିବା ଉଠାଇବା ପାଇଁ ସେହି ଗଛ ଉପରେ ମୁଁ ଦୀର୍ଘ ସମୟ କଟାଇଛି ।

ଦୁଇ ନାଲି ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଜଙ୍ଗଲରେ ହିଁ ଜୀବନର ଶେଷ ଅର ପାଇଁ ମହାବଳ ବାଘ ମାରିଥିଲି (୧) । ଦ୍ଵିତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣସୂଚର ଅବସାନ ପରେ ସୈନ୍ୟବାହନ (୨)ରୁ ଅବ୍ୟାହତ

(୧) ଜୀବନର ଶେଷ ଭାଗରେ କରବେହୁ ଶିକାର ଗୁଡ଼ି ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଚଳିଥିବା ଉଠାଇବାରେ ହିଁ ମନୋନିବେଶ କରିଥିଲେ ।

(୨) କରବେହୁ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେନାବାହନରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ଵ ପଦ ଲାଭ କରିଥିଲେ—ଅନୁବାଦକ ।

ପାଇଁ ଘରକୁ ଫେରି ଦେଖିଲି ଯେ ବାଘ ଅମ ବାଡ଼ିତଲେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅସ୍ଥାନ ଜମାଇ ଗାଁରୁ ପରେ ପରେ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା, ବାହୁସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବଳଦ ହଲେ ମାରିଲଣି । ଜଙ୍ଗଲରୁ ତାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଇଡ଼ିବେବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟାକଲି । ବାଘ କେଉଁଥିରେ ହେଲେ ଚକ୍ର-ନାହିଁ ଦେଖି ଶେଷରେ ତାକୁ ମାରିଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲି । ନିମାଗତସ୍ଥାୟେ ମ୍ୟାଲେଣିଆ ଶ୍ରେଣି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରେଣି ଦୁଃଖ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା; ହାତ ଦୁଇଟା ଏତେ ଅରୁଆ ଯେ ରାଇଫଲ ସଳଫରେ ଧରିପାରିନାହିଁ ବୋଲି ମ୍ୟାଗି ଆଶଙ୍କା କଲି । (୧) । ତେଣୁ ନିଶାଣରେ ଆଡ଼ବାଙ୍କ ହେବାପାଇଁ ବାଟ ନ ରଖି ବାଘକୁ ପାଖକୁ ଡାକି ତା ପ୍ରତି ଦଣ୍ଡହାତୀନ କରିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲି । ତାଙ୍କର ପାଇଁ ବାଘ ଆସି ହାଜର ହେଲା (୨) ଏବଂ ମୋଆଡ଼େ ଅନାଥସ୍ତ୍ରୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଖିକୁ ଗୁଲିକରି ତାକୁ ମାରିଦିଅଗଲା । ଅସୁସ୍ଥ ସମର୍ଥନ କମ୍ପା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସୁବିଧା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ନ ଦେଇ ଅପରାଧୀ ପ୍ରତି ପ୍ରାଣସବୁ ବ୍ୟାଧାନ କରିବାକୁ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ନା ହଟେକାଣ୍ଡ କୁହାଯିବ ତାହା ବିଚାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତାହା କରିବା ଛଡ଼ା ସେତେବେଳେ ମୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ପନ୍ଥା ନଥିଲା (୩) । ଗାଁରୁ ଦୁଇମାଇଲ ଦୂର ବଣ ଭିତରେ ଚକ୍ରାଏ ଭୂତାସ୍ତ୍ର ଝୋପରେ ବାଘ ବସା କରିଥିଲା । ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥିଲେ ତାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଅସୁବିଧା ଚେଷ୍ଟା କରିଆଥାନ୍ତୁ ଏବଂ ସେଠାରେ ଥିବାଯାଏ ସେ ଯାହା ଉପସ୍ଥଳ ଘଟାଇଆଥାନ୍ତା, ନିଜେ ଉପସ୍ଥଳ ଦେଇ ତାହା ଭରଣା କରିଆଥାନ୍ତୁ (୪) । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ପରେ ଦେଶରାଜ ଗୃହପାଲିତ ପଶୁଙ୍କର ଘୋର ଅଭାବ ଦେଖାଦେଇ ଆସି; ବେଶି ଦାମ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ା ବା ଗୋରୁଗାଈ କଣିବାକୁ ମିଳୁ ନ ଥାଆନ୍ତୁ । ଗାଈ ବଳଦ ମରିଗଲେ ଗରିବ ଗୁଣୀ ଉତ୍ତଳ ହୋଇଯିବେ । ଏଣେ ଯେତେ ଘଉଡ଼ାଇଲେ ମଧ୍ୟ ବାଘ ସେଠାରୁ ହଟିବାକୁ ନାସକ । ଏପରି ସ୍ଥିତି ତାକୁ ମାରିଦେବା ଯେତେ ଅସମ୍ଭବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନାବଶ୍ୟକ ନ ଥିଲା ।

(୧) ଲେଖକଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—‘ମୋର ଭାବ’ ବହୁତ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

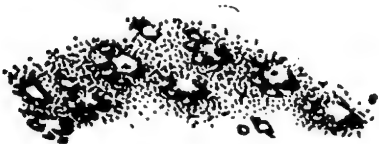
(୨) ମହାବଳ ଓ ଚତାବାଘଙ୍କ ସ୍ବର ଅନୁସରଣ କରି କରବେହ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକିଆଣି ପାରୁଥିଲେ । ଏହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବାର ବହୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବହିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ।

(୩) ଅସୁବିଧାର ସୁଯୋଗ ନ ଦେଇ ଜନ୍ମିତ ମାରିଦେବା କରବେହ୍ଙ୍କ ନୀତିବିରୁଦ୍ଧ ଥିଲା । ଅବସ୍ଥାବେଳେ ପଡ଼ି ଯେପରି କରିବାକୁ କେବେ ବାଧ୍ୟହେଲେ, ସେଥିପାଇଁ ନିଜ ଚରମରୁ କୈଫିୟତ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସେ ମନେକରୁଥିଲେ । ‘କୁମାରୀର ନରଣାଦକ’ ଓ ‘ମନ୍ଦରର ବାଘ’ ବହି ଦୁଇଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

(୪) ଏଭଳି ବଦାନ୍ୟତା କରବେହ୍ଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷତ୍ବ ଥିଲା । ଦାନଶୀଳତାର ଏଭଳି ବହୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଦେଖାଯାଏ—ଅନୁବାଦକ ।

ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ଫେରିବା । ପିଲାଦିନେ ମାଗନ୍ ସହୃଦ ନାଲିକୁଳି ଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ଧସନ୍ଧ୍ୟା ସବୁ ଚାଲି ଦେଖିଥିଲି ଓ ଯେଉଁଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ଉଚିତ, ସେସବୁ ଜାଗାକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ଚିହ୍ନି ରଖିଥିଲି । ଚଢ଼େଇ ମାରିବାକୁ ବାହାର ଶେଷରେ ବାସ ହାବୁଡ଼ରେ କାଳେ ପଡ଼ିଯିବ—ପିଲାଦିନ ସାରା ଏଇ ଭୟ ମୋତେ ଏପରି ଭାବେ ଘାରିଥିଲା ଯେ ଦୁଇ ନାଲି ମଝି ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଜାଣିବା ପରେ ଯାଇ ନାଲି ପାରହେବାକୁ ମୁଁ କାଠଗଡ଼ରେ ପାଦ ଦେଉଥିଲି । ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସ ଥିବା ନଥିବା ବାଁ ପାଖ ଶୁଣିଲା ନାଲିର ବାଲି ଶେଯଟିକୁ ପରୀକ୍ଷାକରି ଜଣାପଡ଼େ । ଦୁଇ ନାଲି ଅରପାଖ ବଡ଼ ଜଙ୍ଗଲରେ ହିଁ ମହାବଳ ବାସ ରହନ୍ତି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୁଷ୍କରୁ ଶୁଣିଲା ନାଲିଟିକୁ ପ୍ରଥମେ ପାରହୋଇ ଦୁଇନାଲି ମଝି ଜଙ୍ଗଲବାଟେ ଆମ ବାଡ଼ିଜଳ ନାଲିକୁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଗଡ଼ନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲକୁ ବାହୁଡ଼ିବା-ବେଳେ ଶୁଣିଲା ନାଲିଟିକୁ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ପାରହେବାକୁ ପଡ଼େ । ବାଲିରେ ପଡ଼ିଥିବା ପଞ୍ଚାଗ୍ରପରୁ ବାସ ଆସିଥିବା ଓ ଫେରିଥିବା କଥା ଜଣାପଡ଼େ । କେବେ କେମିତି ନାଲି ମଝି ଜଙ୍ଗଲରେ ଶିକାର ମାରି ବାସ ସେଠାରେ ଅଟକି ରହୁଗଲେ, ତାର ଫେରିବା ବାଟର ପଞ୍ଚାଗ୍ରପ ବାଲିରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ସେସବୁ ସମୟରେ ସେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନପଣି ଚଢ଼େଇ ଟୋକିବାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଯାଏ ।

ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ଗତିବିଧି ଲକ୍ଷ୍ୟକରିବା ପାଇଁ ଶୁଣିଲା ନାଲିର ବାଲିଶେଯକୁ ବରାବର ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିଲି । ମୋ ପିଲାଦିନ ସାରା ସେହି ନାଲି ଥିଲା ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଏକ

ଅସରନ୍ତି ଉତ୍ସ । ନାଲି ପାର ହୋଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁଜନ୍ତୁ ତଥା ସସ୍ତୁପଙ୍କର ଗତିଚକ୍ର ବାଲିରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଚିତ୍ରିତହୋଇ ରହିଥାଏ । ଜବନର ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ

ଛୁଟିକଣି, ଧନୁଶର, ମାନ୍ଧାତା ଅମଳର ସେଇ ଦାରୁଣତା ବନ୍ଧୁକଟି ଓ ଶେଷରେ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ରାଇଫଲ ହାତରେ ଧରି ଗଣ୍ଡାର ମନୋଯୋଗ ସହ ଦିନ ଦିନ, ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଏହି ସବୁ ଗତିଚକ୍ର ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କରି ଯେତିକି ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରିଥିଲି—ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଛଡ଼ା ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜବନରେ ତାହା ବହୁଦିଗରୁ ମୋର ଅନ୍ତେ ଉପକାର କରିଛି ।

ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସୁର୍ୟୋଦୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ବଡ଼ସକାଳୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଖାଲିପାଦରେ ବାଟ ଚାଲି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟରେ ଯାଇ ନାଲିରେ ପଶେ ଓ ବାଲି-ଶେଯକୁ ପରୀକ୍ଷାକରି ପୁଷ୍କରରେ ପାର ହୋଇଥିବା ଜନ୍ତୁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ

କରେ । ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ପଶୁଜନ୍ତୁକୁ ସେମାନଙ୍କ ଗତିଚକ୍ରରୁ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଦାଳି ଭାବେ ଚିହ୍ନିବା ସହଜ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ପାଠ ଶେଷହେଲା । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ଓ ପ୍ରକୃତି, ଭାବ ଓ ଭାଷା, ପ୍ରକୃତିକୁ ସୁନ୍ଦର, ସଜ୍ଜବ ଓ ସମୃଦ୍ଧ କରିବାରେ ସେମାନଙ୍କ ଅବଦାନ ଓ ଭୂମିକା—ପ୍ରାଥମିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ସେ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ପ୍ରୟାସ କରିନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନିଜର ଅଲଗାରେ ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଥିଲା ।

ବାଲ୍ୟଜୀବନର ଯେତିକି ଅନୁଭୂତିକୁ ଭିତ୍ତିକରି ସେତେବେଳେ ପ୍ରାଣିଜଗତକୁ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯେପରି ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲା, ତାହାର ଏକ ସମୀକ୍ଷା ଏଠାରେ ଦେଉଛି ।

ପକ୍ଷୀଜାତୀୟ ଆରମ୍ଭ କରିଯାଉ । ବଣ-ଜଙ୍ଗଲର ବିଭିନ୍ନ ପକ୍ଷୀକୁ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଛଅଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲି ।

(୧) ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତିର ଶୋଭା ବର୍ଦ୍ଧନ କରନ୍ତି :

—ସୁନ୍ଦର, ହଳଦିଏସବୁ ଓ ଫୁଲ୍ଲ ଇତ୍ୟାଦି ।

(୨) ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଲାଲିତ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶକୁ ସ୍ୱରସିଦ୍ଧିତ ଓ ମଧୁରଭର କରି ତୋଳେ :

—କମ୍ପୁର, ଶାମା ଓ ଶୁଭ ଇତ୍ୟାଦି ।

(୩) ବୃକ୍ଷଲତାର ସୁନ୍ଦରୋପାଦାନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପ୍ରକୃତିକୁ ଯେଉଁମାନେ ସଜ୍ଜବ ଓ ସମୃଦ୍ଧ କରନ୍ତି :

—ସିନ୍ଦୂରମୁଣ୍ଡି, ଧନେଶ ତଡ଼େଇ ଓ ବୁଲୁବୁଲୁ ଆଦି ।

(୪) ଯେଉଁମାନେ ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜୀବଜନ୍ତୁକୁ ବସନ୍ତର ସଙ୍କେତ ଦିଅନ୍ତି :

—କଳାପାତ, ନାଲି ବଣକୁକୁଡ଼ା ଓ କୁଣ୍ଡାଖିଆ ।

(୫) ଜୀବଜଗତରେ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି :

—ଉଗାଳ, ବାଜପକ୍ଷୀ ଓ ପେରୁ ।

(୬) ଯେଉଁମାନେ ସମାର୍ଜକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରି ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶକୁ ନିର୍ମଳ ଓ ପରିଷ୍କାର ରଖନ୍ତି :

—ଶାଗୁଣୀ, ଚିଲ ଓ କୁଆ ପ୍ରଭୃତି ।

ସେହିପରି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସମୁଦାୟ ପାଞ୍ଚଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲି ।

(୧) ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତିର ଶୋଭାବର୍ଦ୍ଧନ କରନ୍ତି :

—ହରିଣ, କୁଷ୍ଠସାର ଓ ମାଙ୍କଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି ।

(୧) ଭୃଷ୍ମନଦୀର ଯେଉଁମାନେ ଅଳ୍ପବେଦନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି :

—ଭଲୁ, ବାରୁଆ ଓ ଝିଙ୍କ ପ୍ରଭୃତି ।

୩) ଯେଉଁମାନେ ବିପଦର ସଙ୍କେତ ଦିଅନ୍ତି :

—ହରିଣ, ମାଙ୍କଡ଼ ଓ ଗୁଣ୍ଡାମୁଷା ।

(୪) ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତର ଭରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷାକରନ୍ତି :

—ମହାବଳ ଓ ଚିତାବାଘ, ବଳିଆକୁର ଇତ୍ୟାଦି ।

(୫) ଯେଉଁମାନେ ସମାର୍ଜକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି :

—ଗଧୁଆବାଘ, ବିଲୁଆ ଓ ବଣଦୁଷ୍ଟର ଇତ୍ୟାଦି ।

ସାପକୁ ମଧ୍ୟ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିଥିଲି ।

(୧) ବିଷାକ୍ତ—ଗୋଖର, ଚିତ ଓ ବୋଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ।

(୨) ଅବିଷାକ୍ତ—ଅଜଗର, ଡମଣା ଓ ଧଣ୍ଡ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଜୀବଜଗତର ପ୍ରଧାନ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଓ ସରୀସୃପକୁ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀଭକ୍ତ କରିଥିଲି । ତମେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ସହିତ ପରିବନ୍ଧ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଏହା ପରେ ଆରମ୍ଭହେଲା ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଦ୍ଵିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ । ଏହି କ୍ରମରେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ସ୍ଵର ଅନୁଧ୍ୟାନ ଓ ଅନୁକରଣ କରି ସେମାନଙ୍କ ଭାଷା ଶିଖିବାରେ ମନଦେଲି । ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନାର ପରିସର ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟର କଣ୍ଠସ୍ଵର ଯେତେଦୂର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରେ, ତାହାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଏଥିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଜଙ୍ଗଲର ସବୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଭାଷା ନାହିଁ । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଓ ସ୍ଵରରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଭାଷାକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ଭୃଙ୍ଗରାଜ, ଘଟରଘମ୍ଭା ଓ ହରବା ଆଦି ପକ୍ଷୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସ୍ଵରକୁ ଅନୁକରଣ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଭୃଙ୍ଗରାଜର * ସ୍ଵରକୁ କୃତ ପକ୍ଷିପାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଓ ଅମୋଦର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଭୃଙ୍ଗରାଜ ଅଧିକାଂଶ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସ୍ଵରକୁ ଠିକ୍ ନକଲ କରିବା ଛଡ଼ା ପଶୁଙ୍କ ଭିତରୁ ହରିଣର ସ୍ଵରକୁ ମଧ୍ୟ ଅବିଚଳ ଅନୁକରଣ କରେ । ଭୃଙ୍ଗରାଜ କେବଳ ଅନୁକରଣପ୍ରିୟ ନୁହେଁ—ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଚିତ୍କାରରେ ସେ ସହାଧାରଣ ସାହସୀ ଓ ଅତି କୌତୁକପ୍ରିୟ । ନିଜର ସାହସ, ରହସ୍ୟପ୍ରିୟତା, ଅନୁକରଣ ଶକ୍ତିକୁ କିନ୍ତୁ ଭୃଙ୍ଗରାଜ ନିଜର ସ୍ଵାର୍ଥସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯେପରି ଉପଯୋଗ କରେ—ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଯେତକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକର, ସେତକ ଆମୋଦବାୟକ ।

ବଣକୁକୁଡ଼ା, କୁଣ୍ଡାଣିଆ ଓ କସ୍ତୁରୀ ଆଦି ଭୂଇଁରେ ଚରୁଥିବା ପକ୍ଷିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ଭୃଙ୍ଗରାଜର କୌତୁକର ଶରବ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଏସବୁ ପକ୍ଷୀ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଚରିବୁଲୁଥିବା—

* ଭୃଙ୍ଗରାଜ—Racket-tailed drongo—କଳପାତ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ-
ବିଶେଷ—ଅନୁବାଦକ ।

ବେଳେ ଭୁଞ୍ଜରୁନ ସେମାନଙ୍କୁ ଠାବକରେ ଓ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଗଛଡାଳରେ ବସି ନିଜର ସ୍ବାଭାବିକ ସ୍ବରରେ ଗାଇବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ସ୍ବରକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁକରଣ କରି ଗାଇ ଗାଇ ଜଙ୍ଗଲ ମୁଖରତ କରିଦିଏ । ପ୍ରାଣଭର ଗୀତ ଗାଇଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସତର୍କତା ଦିଲେ ହେଲେ କୋହଲି ଜରେନାହିଁ; ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଗାନ୍ଧଣ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ବାଜ, ଛଞ୍ଚାଣ, ବଣବିରଡ଼ି, ସାପ ଆଉ ଛୁଟିକଣି ଧରିଥିବା ମୋ ପରି ଦୁଷ୍ଟ ପିଲାଙ୍କ ଆକ୍ରମଣ ପ୍ରତି ସେ ସଦାସର୍ବଦା ଜାଗ୍ରତ ଥାଏ । ବିପଦର ସାମାନ୍ୟ ସୂଚନା ପାଇଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଭୂମିଷ୍ଠ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ସେ ସତର୍କ କରାଇଦିଏ; ଆସନ୍ତା ବିପଦ ସମ୍ମୁଖରେ ଭୁଞ୍ଜରୁନର ସେପରି ସଙ୍କେତକୁ କୌଣସି ପକ୍ଷୀ ଉପେକ୍ଷା କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେହିକି ସାହାଯ୍ୟ ବିନିମୟରେ ଭୁଞ୍ଜରୁନ ନିଜର ଶୋଭାକଳକ ପାଉଣା ସ୍ବରୁପ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରେ ।

ଭୂଇଁରେ ଚରୁଥିବା ଚଢ଼େଇଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିଲା ସାପସହ ଖୋଲା ପୋକଜୋକ ଖୋଳୁଥିବାବେଳେ ଭୁଞ୍ଜରୁନ ଗଛଡାଳରେ ବସି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗାନ୍ଧଣ ନଜର ରଖିଥାଏ । ପଟଗହଳରୁ କେହି ରସାଳିଆ ପୋକ ବା କଅଁଳ କଙ୍କଡ଼ାବିଛୁଟିଏ ପାଇଗଲେ ଭୁଞ୍ଜରୁନ ଖରବେଗରେ ତା ଉପରକୁ ଡାମ୍ପମାରେ । ଡାମ୍ପ ମାରିବାବେଳେ ସେ ଆକ୍ରମଣ-ମୁଖୀ ଛଞ୍ଚାଣପରି ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ଚରୁଚରେଇ ଉଠେ କିମ୍ବା ଛଞ୍ଚାଣର ଶିକାର ହୋଇଥିବା କୌଣସି ପକ୍ଷୀର କଣ୍ଠସ୍ବରକୁ ଅବକଳ ଅନୁକରଣ କରି କରୁଣ ଆନ୍ଦିନୀଦ କରେ । ଛଞ୍ଚାଣ-ଭୟରେ ଭୂଇଁରେ ଥିବା ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ଛନ୍ଦିତକା ଦିଅନ୍ତି । ଭୁଞ୍ଜରୁନ ସେହି ଅବସରରେ ସେମାନଙ୍କ କଷ୍ଟଲବ୍ଧ ଆହାର ଚୋରାଇ ଆଣି ଗଛଡାଳରେ ବସି ଖାଏ । ଖିଆ ସରିବାପରେ ସେ ପୁଣି ଯେମିତି ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ—ମନେହୁଏ ଯେତେ ଯେପରି କୌଣସି ଅପକର୍ମ ବା କାହାରି ଅନିଷ୍ଟ କରିବା ତା ପରି ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ଓ ସଙ୍ଗୀତପ୍ରିୟ ପକ୍ଷୀ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ଭୁଞ୍ଜରୁନ ବିଶେଷକରି ହରିଣପଲକୁ ଅନୁସରଣ କରେ ଓ ହରିଣ ଚରିବାବେଳେ ସାପଲଟାରୁ ଦୂରୁଡ଼ି ଆସୁଥିବା ବିଶ୍ଳିକା ଅଦି ପୋକଜୋକ ଧରି ଖାଏ । ଚିତାବାସ ଦେଖିଲେ ହରିଣ ଯେପରି ଆତଙ୍କଧ୍ବନି କରନ୍ତି—ସାର୍ବକାଳର ପରିତପ୍ତ ଡାଳରେ ଭୁଞ୍ଜରୁନ ସେ ଶବ୍ଦକୁ ଅବକଳ ଅନୁକରଣ କରିପାରେ । ଅରେ ଚିତାବାସ ମାରିଥିବା ଗୋଟିଏ ବର୍ଷକର ହରିଣକୁଆକୁ ଠାବକରି ତଳଜିହ୍ଵା ଉଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେଠାକୁ ଗଲି । ନିକଟରେ ବଡ଼ ଗଛ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ମଲ୍ଲ ହରିଣକୁଆଟିକୁ ଲାଇରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଦାରେ ଖଟାଇଦେଇ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁଦାକୁ ପିଠିକରି ବସିଲା । ତଳଜିହ୍ଵା କ୍ୟାମେରଟିକୁ ଅଣ୍ଟା ଉପରେ ସଜାଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ଏହିକିବେଳେ ପ୍ରାୟ ପରୁଣିଟି କମ୍ବର ଚଢ଼େଇଙ୍କ ପରି ଯହୁତ ଭୁଞ୍ଜରୁନଟିଏ କାହୁଁ ଉଡ଼ିଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ମଲ୍ଲ ହରିଣକୁଆଟିକୁ ଦେଖି ଭୁଞ୍ଜରୁନ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ତା'ଆଡ଼େ ଆଗେଇଥିଲା । ହଠାତ୍ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ମୋତେ ଭୂଇଁରେ ବସିଥିବା ଦେଖି ନ ଗୁଢ଼ିଲପରି ମୋ ଆଡ଼େ ଅନାଇ କହୁ

ସମୟ ଅଟକ ରହିଗଲା । ମୋଠାରୁ ବିପଦର ଅଟକା ନାହିଁ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେବାପରେ ସେ ଉଡ଼ିଯାଇ କମ୍ପର ଚଢ଼େଇଙ୍କ ସହଜ ପୁଣି ଯୋଗଦେଲା । ଚଢ଼େଇଗୁଡ଼ିକ ମୋ ବାପାଙ୍କରେ ଜାଗାଏ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ କେକଟର ଲଗାଇଥାନ୍ତି । ଚିତାବାସ ମୋ ଡାହାଣ ପାଖରୁ ଅସିବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିଥିଲା । ଭୁଙ୍ଗରକଟି କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ଚିତାବାସକୁ ପାଖରେ କେଉଁଠି ଦେଖିଦେଲା ଓ ଠିକ୍ ହରିଣକୁ ଅନୁକରଣ କରି ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ଆତଙ୍କଧ୍ବନି କରିଉଠିଲା । କମ୍ପର ଚଢ଼େଇପଲକ ତରଳ କରି ରାବଦେଇ ଗଛ ଡାଳକୁ ଉଡ଼ିଗଲେ ଓ ସେହିଠାରୁ କ୍ଷମାଗତ ଭାବେ ଆତଙ୍କ ଧ୍ବନି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଚିତାବାସକୁ ମୁଁ ନଜେ ଦେଖିପାରୁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭୁଙ୍ଗରକଟିର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉପରେ ନଜର ରଖି ତା ଗତିବିଧି ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥାଏ । ଭୁଙ୍ଗରକଟିର ଅନୁପ୍ରବେଶ ଓ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଯୋଗୁଁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଚିତାବାସ ତା ନଜର ଏଡ଼ାଇବା ଚେଷ୍ଟାରେ ପଛପଟୁ ଛପି ଛପି ଆସି ହଠାତ୍ ମୋର ଅତି ନିକଟରେ ହାଜର ହୋଇଗଲା । ମୋ ପାଖର ବୁଦ୍ଧିର ତାଳପନ୍ଦର ଗହଳ ନ ଥିଲା; ପରି ଫାଙ୍କରେ ମୋତେ ଦେଖି ଦେଇ ଅନୁକ୍ରମରେ ଦାରି କରି ଅରଟିଏ ଗର୍ଜିଉଠି ଚିତାବାସ ପଛେଇ କରି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ହଟିଗଲା । ଭୁଙ୍ଗରକଟି କିନ୍ତୁ ତା ପିଛା ଛୁଡ଼ିଲାନାହିଁ । ହରିଣପରି ଆତଙ୍କଧ୍ବନି କରି କରି ଚିତାବାସ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ସେ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ତାକୁ ଛୁରୁଲୁଇବାକୁ ଲାଗିଥାଏ । ତାର ଅନୁକରଣ ରୁଚୁଣା ଦେଖି ମୋର ଇର୍ଷା ହେଲା । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ହରିଣ ପରି ଆତଙ୍କ ଧ୍ବନି କରିବାକୁ ଶିଖିଛି; ଭୁଙ୍ଗରକଟି ସହଜ ତାଳ ଦେଇ ଥରେ ଅଧେ ତା'ପରି ବୋବେଇଦେଇ ପାରିବ; କିନ୍ତୁ ଭୁଙ୍ଗରକଟି ବାରମ୍ବାର ସ୍ବର ବଦଳାଇ ଅବରତ ଗତିରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବୟସର ହରିଣଙ୍କ ସ୍ବରକୁ ଯେପରି ସହଜରେ ଅନୁକରଣ କରୁଥାଏ—ତାହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସାଧ୍ୟ ।

ଚିତାବାସ ଶିକାର ପାଖକୁ ଫେରିବାମାତ୍ରେ ମୋତେ ସେ ସହଜରେ ଦେଖି ପାରିବ—ଭୁଇଁରେ ବସିବାବେଳୁ ମୁଁ ଏହା ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲି । ତେବେ ସେତିକିରେ ହୁରୁଡ଼ି ନ ଯାଇ ମଲା ହରିଣଟିକୁ ହଟାଇ ନେବାକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଚେଷ୍ଟାକରିବ ଓ ସେହି ଅବସରରେ ଚଳନ୍ତି ସଟିଏ ଉଠାଇ ନେଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲି । କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଠିକ୍ ତାହା ହିଁ ଘଟିଲା । ଭୁଙ୍ଗରକଟିର ଦାଉରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ମାତ୍ରେ ଚିତାବାସ ତା ଶିକାର ପାଖକୁ ଫେରିଲା । ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ଓ କ୍ୟାମେରାର ଶବ୍ଦଯୋଗୁଁ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରି ଦାରି ଦାରି ହେବାସତ୍ତ୍ୱେ ଠିକ୍ ମୋର ଆଶା ଅନୁସାରେ ଲଜଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଡ଼ାଇ ହରିଣ ଛୁଆକୁ ସେଠାରୁ ହଟାଇ ନେବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ସେତିକି ସମୟ ଅବରତ ଗତିରେ କ୍ୟାମେରା ତଳାଇ ରଖି ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପରୁଣଫୁଟର ଫଟୋ କାଗଜ ଉପଯୋଗ କରିପାରିଲି ।

ଭୁଙ୍ଗରକଟି ମଣିଷ ପରି କଥା କହିବା ମୁଁ କେବେ ଶୁଣିନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମଣିଷପରି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଡାଳରେ ସିଟି ମାରିବା ସେ ସହଜରେ ଶିଖିପାରେ । ଅଯୋଧ୍ୟା—ତରହୁଡ଼ ରେଳପଥର ମାନ୍ଦ୍ରାସୁର ରେଳକେନ୍ଦ୍ର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଆକ୍ଳୋଭରଣସ୍ବ ଶ୍ରେୟନ୍

ମାଷ୍ଟର ଜଣକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ ଶାମା ଆଦି ପକ୍ଷୀକୁ ସିଟି ମାରିବାକୁ ଶିଖାଉଥିବା ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିକିକରି ଉତ୍ତର କିଛି ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିବା ମୁଁ ଜାଣେ । ସୁସ୍ଥ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ସୁନ୍ଦର ପିଞ୍ଜରଟିଏ ସହିତ ତାଙ୍କର ତାଲମସ୍ତ୍ରାଣ ଶାମା ବା ଭୁବନେଶ୍ୱରଟିଏ ଉତ୍ତର ମୋଟ ଚଉଶ ଟଙ୍କାରେ ବିକ୍ରୟ କରନ୍ତି । ଯାହାମାନଙ୍କ ଖିଆଯିଆ ପାଇଁ ସକାଳ ଓ ଦିନରାତି ମାଲୁକା-ପୁରଠାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ଅଟକ ରହେ । ସେ ଭିତରେ ଯାହାଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକ ଚଢ଼େଇଙ୍କ ବୋଲି ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଷ୍ଟେସନମାଷ୍ଟରଙ୍କ ବଜାଳାକୁ ଧାଆନ୍ତି । ସେଥିରୁ କେତେଜଣ ପହଞ୍ଚି ମୁତାବକ ପିଞ୍ଜର ସହିତ ଚଢ଼େଇଟିଏ ଖରିଦ କରି ମନେସିରେ ଗାଡ଼ିକୁ ଫେରିବା ଦେଖାଯାଏ ।

ସାତ

ପ୍ରକୃତରୂପୀ ମହାପ୍ରଭୁର ଆରମ୍ଭ ବା ଶେଷ ନାହିଁ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ କହିଛୁ । ତେଣୁ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଏ ବହିରେ ଯାହା ଲେଖିଛୁ, ସେଥିରୁ କୌଣସି ବିଷୟରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଗତ ବା ପ୍ରକାଶ ବୋଲି ଦାବି କରିବାର ଆଶଙ୍କା ମୋର ନାହିଁ । ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ବଣଜଙ୍ଗଲରେ କଟାଇବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିବାର ଆଗ୍ରହକୁ ଚିତ୍ତାର୍ଥ କରିବା ଭିତରେ ସାମାନ୍ୟ ଯେତକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଛୁ, ତାହା ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ସୁଯୋଗ ନେଉଛୁ ମାତ୍ର । ମୋର ମତାମତ ବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାଠକଙ୍କ ନିକଟରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅନ୍ତତଃ ନିରର୍ଥକ ବାବାନୁବାଦ ବା ବିବାଦର କାରଣ ନ ହେଉ ବୋଲି ନିବେଦନ ।

କୌଣସି ବିଷୟକୁ ଅମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରେ ଦେଖିନା; ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣର ଭିନ୍ନତା ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଅମ ଭିତରେ ମତପାର୍ଥକ୍ୟ ଘଟିଥାଏ । ଲେକେ କଣ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ସେମାନଙ୍କ ମତିଗତ ଓ ମନୋଭାବ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ଏବଂ ବସ୍ତୁତଃ ସେମାନେ କେବଳ ତାହା ହିଁ ଦେଖିପାରନ୍ତି । ତନ୍ନିଜଣ ଲୋକ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଗୋଲପଫୁଲଟିଏ ଦେଖିଲେ ଫୁଲଟିର ରଙ୍ଗ ହୁଏତ ଜଣକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ, ଜଣେ ତାର ରମ୍ୟ ଗଠନରେ ମୁଗ୍ଧ ହୁଏ ଓ ତୃତୀୟ ଜଣକ ସମ୍ଭବତଃ ଫୁଲର ରଙ୍ଗ ଓ ଗଠନ ପ୍ରତି ସମାନଭାବେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ଗୋଲପ ଫୁଲ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯଦି ମତାନିତ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ—ମୋ ମତରେ ସେ ଭିତରୁ ଜାହାର ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ଭ୍ରମାତ୍ମକ ବୋଲି ଆକ୍ଷେପ ନ କରି ବରଂ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ପାର୍ଥକ୍ୟର ଏହା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିଣାମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଅଧିକ ସମୀଚୀନ ହେବ ।

ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶର ଅଧିନାତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର * ସହୃଦ ଥରେ ଆଲୋଚନା କରୁ କରୁ ଗୋଟିଏ ବିଷୟରେ ଆମର ମତ ମିଳିଲାନାହିଁ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ କହିଥିଲେ, “ଆମ ଭିତରେ ଏ ବିଷୟରେ ମତଭେଦ ରହିଛି—ବନ୍ଧୁଭାବେ ଦୁହେଁ ଅନ୍ତତଃ ସେତକ ମାନିନେବା ।” ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଏହି ସୁନ୍ଦର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟିର ନଜରଦେଇ ପାଠକଙ୍କୁ ସବିନୟ ଅବେଦନ କରୁଛୁ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ମୋ ସହୃଦ ମତ ନ ମିଳିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ବନ୍ଧୁତା ଅସ୍ପର୍ଶ ରହିଥାଉ ।

* ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର କିଛି ବର୍ଷ ପରଯାଏ ‘ଗଜ୍ୟ’ ଗୁଡ଼ିକୁ ‘ପ୍ରଦେଶ’ ଓ ‘ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ’ ମାନଙ୍କୁ ‘ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ’ କୁହାଯାଉଥିଲା—ଅନୁବାଦକ ।

ପିଲାଦିନେ ଶୁଣିଲା ନାଳଟିରେ ପଶି ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ରମାନ ବରାବର ପକ୍ଷୀ କରୁଥିଲା ବୋଲି ପୁଅରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି । ଅଳ୍ପବୟସର ସମ୍ବର, ଛୋଟ ଛୋଟ ଅଣ୍ଟିର ମଲଗାର ଜାପାୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୁରଦାଗ ସହଜ ବଣଭୂଷଣର ଖୁରଦାଗର ଅନେକ ମେଳ ଥିବାରୁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେ ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଏହି ଜନ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଗଡ଼ବାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ରଖିଲା ଏବଂ ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ତାଙ୍କ ଯିବା ବାଟଟିକୁ ପକ୍ଷୀ ଜରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିନ ଏହିପରି କରିବା ପରେ ବଣଭୂଷଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ବିତୀୟ * ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୁରଦାଗ ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବାରିହେଲା ।

ହରିଣ ଓ ଦୁଗୁରଙ୍କ ଖୁର ପଛକୁ ଓ ସାମାନ୍ୟ ଉପରକୁ ଦୁଇଟି ଛୋଟ ଛୋଟ ଖୁର ଥିଲା । ହରିଣ ଗୁଲନାରେ ଦୁଗୁରର ସେହି ଖୁର ଦୁଇଟି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ । ମାଟି ଖୁର ଟାଣ ନ ଥିଲେ ଦୁଗୁର ଗୁଲନାବେଳେ ଭୂଇଁରେ ତାହାର ଦାଗ ପଡ଼ିଯାଏ; କିନ୍ତୁ ହରିଣର ଗୋଡ଼ ନରମ ମାଟିରେ ଗଲି ନ ଯିବାଯାଏ ଏହି ଖୁର ଦୁଇଟି ଭୂଇଁକୁ ଛୁଏ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଚିତାବାଘ ଓ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ମହାବଳ ବାଘର ପଞ୍ଚାଦାଗ ଅକାରରେ ପ୍ରାୟ ସମାନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହାବଳର ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ପଞ୍ଚା ଅନୁପାତରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଲମ୍ବ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହା ସହଜରେ ଚିହ୍ନି ହୁଏ । କୁକୁର ବେଡ଼ିଙ୍କ ପଞ୍ଚାଦାଗ ପକ୍ଷୀ କଲେ ତଳିପା ଓ ଆଙ୍ଗୁଳିର ଦୈର୍ଘ୍ୟର ଅନୁପାତକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା କରିହେବ । ତଳିପା ଅନୁପାତରେ କୁକୁରର ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ଓ ବେଡ଼ିର ଆଙ୍ଗୁଳି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସାନ । ସେହିପରି ଗଧୁଆ ବାଘ ଓ ବଳିଆକୁକୁରଙ୍କ ପଞ୍ଚାଦାଗ ସହଜ ଚିତାବାଘର ପଞ୍ଚାଗ୍ରପର ବହୁତ ମେଳ ଥିବାରୁ ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷୀ କଲବେଳେ ସମୟ ସମୟରେ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜନ୍ମିଥାଏ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦୁଇଟି ମୌଳିକ ନିୟମର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ବାରା ଏପରି ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରାଯାଇପାରେ ।

- (୧) ଶିକାରକୁ ଅନୁସାବନ କରୁଥିବା ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ତଳିପା ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ଲମ୍ବ ଓ ଛପିଛପି ଶିକାରକୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିବା ଲୁକ୍କାୟନପନ୍ଥୀ ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଆଙ୍ଗୁଳି ତଳିପା ଅନୁପାତରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଛୋଟ ହୋଇଥାଏ ।
- (୨) ଅନୁସାବନକାରୀ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଆଙ୍ଗୁଳି ଗ୍ରସ୍ଥ ଅଗରେ ନଖଦାଗ ବାରି ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ଲୁକ୍କାୟନପନ୍ଥୀ ହଂସଜନ୍ତୁ କେବଳ ଉଦ୍ଦେଶିକ ଥିବାବେଳେ କିମ୍ବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଭୂଇଁରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଗ୍ରସ୍ଥ ସହଜ ନଖ ଦାଗ ପଡ଼େ ।

ସର୍ପବହୁଳ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲେଙ୍କଙ୍କ ପାଇଁ ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ର ପକ୍ଷୀ କରି ସାପର ଗଡ଼ପଥ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ସମୟ ସମୟରେ ଜରୁରି ହୋଇଉଠେ । ଏହାଛଡ଼ା

* ଦ୍ବିତୀୟ—ଯେଉଁ ପଶୁମାନଙ୍କ ଖୁର ଦ୍ବିତୀୟିତ—ଅନୁବାଦକ ।

ସାପର ମୋଟେଇ ଓ ସେ ବସାନ୍ତ କି ନୁହେଁ—ଗଡ଼ରେଖା ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଏ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଧାରଣା କରିହୁଏ ।

ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ର ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ସାପର ଗଡ଼ପଥ କପର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନହେବ, ତାହା ଅଲେକନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଥିପ୍ରତି ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଏକ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି ।

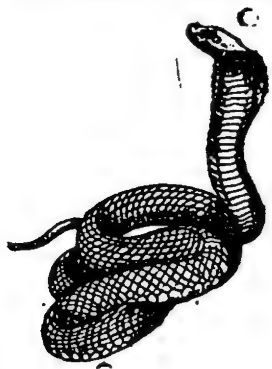
ମନେକରନ୍ତୁ, ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ରୁଆ ହୋଇଥିବା କଥାଟିଏ ଢଳି ଉପରେ ଶୁଭା ଲୁହା ଚକଟିଏ ଗଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ଚକଟି ଯେଉଁଆଡ଼କୁ ଗଢ଼ିଲା, ତଳିଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଆଡ଼କୁ ଆଉଁଟିଯିବେ । ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପରେ ତଳିଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ଚକଟି କେଉଁଆଡ଼କୁ ଗଢ଼ିଥିଲା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରିହେବ ।

ଭୂଇଁରେ ବସିଥିବା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ରସ୍ତେ ଧୁଲି ବାଲି ବା ପାଉଁଶକୁ ଖାଲି ଆଖିରେ କମ୍ପା ପରିବର୍ତ୍ତନଦ୍ୱାରା ଜାତ ସାହାଯ୍ୟରେ ପରୀକ୍ଷାକଲେ ଦେଖିବେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ମସୃଣ ନୁହେଁ; ସେଥିର କଣାଗୁଡ଼ିକ ଅତି ଛୋଟ ଛୋଟ ସ୍ତମ୍ଭ ଆକାରରେ ଝାଣିକିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସାପ ତାର ଉପର ଦେଇ ଗଲେ ସ୍ତମ୍ଭଗୁଡ଼ିକ ସେହିଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ି ପଡ଼ି ତାର ଗମନର ଦିଗ ସୂଚକ ହୁଏ ।

ସାପ ବସାନ୍ତ କି ନୁହେଁ—ଗଡ଼ରେଖା ପରୀକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ତାହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ସାପର ଜାତି ନିରୂପଣ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି ନିୟମ ନାହିଁ । ଭ୍ରମତର୍କରେ ମିଳୁଥିବା ସମ୍ଭାଷଣ ଉପରେ ସାପଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଳ୍ପ କେତୋଟିଙ୍କର ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ର ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୁଁ ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଗଡ଼ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ସାପର ଜାତି ଚିହ୍ନଟ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସୁଅ ମୁଁ ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ବସାନ୍ତ ସାପଙ୍କ ଭିତରୁ ଅହିରକ ଓ ଅବିଷାକଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଜଗରକୁ ସେଥିରୁ ବାଦ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆରମ୍ଭରୁ କହିରଖିଛି ।

ଅହିରକ ଉଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁ ବିଷୟର ସାପ ବସ୍ତୁତଃ ଲୁକ୍କାୟିତପନ୍ଥୀ; ଶିକାର ପାଖକୁ ସେମାନେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତି କମ୍ପା ନିଜେ ଲୁଚି ରହି ଶିକାର ପାଖେଇବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଶିକାରର ପଶ୍ଚାଦ୍ଧାବନ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁ ନ ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଗଡ଼ବେଗ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ମନ୍ଦର ଏବଂ ଗଡ଼ପଥ ବନ୍ଧ କୁଟିଳ ହୋଇଥାଏ । ଚନ୍ଦନବୋଡ଼ା କମ୍ପା ଭ୍ରମରେ ଯଦ୍ୟପେକ୍ଷା ବିଷୟର ଚିତ୍ରସାପକୁ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ନିଅଯାଉ । ଏସବୁ ସାପଙ୍କ ଗଡ଼ପଥରେ ଅଳ୍ପ ପରିଧର ଗୁଡ଼ିଏ ମୋଡ଼ ଥିବା ଦେଖାଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଅହିରକ ବିଷୟର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସାପଙ୍କୁ ସେ ଗୋଡ଼ାଇ କରି ଖାଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ତାର ଗଡ଼ବେଗ ଖରତର ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଅହିରକ ପୋଡ଼ ସହଜ ସମାନ ବେଗରେ ଧାଇଁପାରେ ବୋଲି ସାଧାରଣରେ କୁହାଯାଏ । ପୋଡ଼ାରେ ବସି ଅହିରକକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା କମ୍ପା ତାହାଦ୍ୱାରା ଅନୁସୃତ ହେବାର ଅନୁଭୂତି କେବେ ଦର୍ଶି ନ ଥିବାରୁ ଏହି ଉଚ୍ଚକୁ ସମର୍ଥନ ବା ଖଣ୍ଡନ କରାଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ମାଗଣିଆ ଅହିରକଙ୍କ ଭିତରୁ ବୃହତ୍ମନସିର ଲମ୍ବ

ଥିଲା ତେବେ ପୁଅ । ତେବେ ଏପ୍ରକାର ସାପ ସଜର ପୁଅ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଅତି ବେଗରେ ଧାଇଁ ପାରନ୍ତି; ବୋଲି ଜନ ଅନୁଭୂତିରୁ ମୁଁ ଜାଣେ ।

ଅଜଗରକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଅନ୍ୟସବୁ ଅବିଷାକ୍ତ ସାପ ବିଷଧର ସାପଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କୃଷ୍ଣକାୟ, ତମ୍ବଳ ଓ ବେଗବାନ । କଳାପଥରୀ, ଉମଶା ଆଦି ଅବିଷାକ୍ତ ସାପ ଶିକାରକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ ବା ଶୟ ପାଶରୁ ପଳାୟନ କଲବେଳେ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଅତ୍ରସର ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗତିଚକ୍ର ସେହି ଅନୁପାତରେ ଯତଳ ହୁଏ ଓ ବହୁର ଭୂମିର ଉଦ୍‌ଗତ ବା ଉତ୍ତୁଷିତ ଅଂଶୁରୁକୁ କେବଳ ପୁଣି କରିଥାଏ । ବିଷଧର ସାପଙ୍କ ଭିତରୁ କେବଳ ଅହୁରାଜ ଯେତଳ ବେଗରେ ଅତ୍ରସର ହେଉ-

ଥବାରୁ ତାହାର ଗତିଚକ୍ର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଅହୁରାଜ ଅତି ବିରଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଯତଳ ଗତିଚକ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅବିଷାକ୍ତ ସାପର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ । ଅବିଷାକ୍ତ ସାପଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ଅଜଗର ଅତି ଶିଥିଳ ଓ ମନ୍ଥର । ତେଣୁ ଉପରୋକ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ତାହା ପ୍ରତି ପ୍ରୟତ୍ନ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛି ।

ଗତି ଚକ୍ରର ପ୍ରସ୍ଥରୁ ସାପର ଗୋଲେଇ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା କରିହୁଏ । ଭୂମିର କଠିନତା ବା କୋମଳତା ନେଇ ଗତିଚକ୍ରର ପ୍ରସ୍ଥରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖି । ପତଳା ବାଲିରେ ଗତିଚକ୍ର ଯରୁ ଓ ବହଳ ବାଲିରେ ତାହା ଓଢାର ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଗତିଚକ୍ରକୁ ଘନ ଗୁରୁ ଜାଗାରେ ମାଝି ହାତୁଡ଼ାରି ପ୍ରସ୍ଥ ବାହାର କଲ ପରେ ତାହାକୁ ଗୁରୁରେ ଗୁଣିଦେଲେ ଗୁଣିତକ ସାପର ଗୋଲେଇ ସହଜ ଯମାନ ହୁଏ ।

ଭରତରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଲୋକ ସାପକାମୁଡ଼ାରେ ପ୍ରାଣ ହରନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଅଧାଅଧ ଲୋକ ବିଷକ୍ରିୟା ଯୋଗୁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି; ବାକିଜନ କେବଳ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଭୟଯୋଗୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥଳ ପରିବେଶମାନଙ୍କରେ ଜୀବନଯାପନ କରି ସୁଦ୍ଧା ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ସାପ-ବିଷୟରେ ବିଶେଷ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡିମେୟ କେତେଜଣଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ସବୁ ସାପଙ୍କୁ ବିଷଧର ବୋଲି ଧରିନିଅନ୍ତି ଏବଂ ଅବିଷାକ୍ତ ସାପଙ୍କ ଦଂଶନରେ ମଧ୍ୟ ଆତଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟରେ ଅବଶ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ବଡ଼ ବଡ଼ ଅବିଷାକ୍ତ ସାପଙ୍କର ଦଂଶନ ଅତୀବ କଷ୍ଟବାସୁକ; ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଭୟନିଜିତ ଅବସନ୍ନତା ହିଁ ଦଂଶିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମୃତ୍ୟୁମୁଖକୁ ଟାଣିନିଏ ।

ଗାଁଗହଳରେ ସାପକାମୁଡ଼ା ଭଲ କରିଦେଉଥିବା ବୈଦ୍ୟ ଓ ଗୁଣିଆଙ୍କର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶର ସାପଙ୍କ ଭିତରୁ ଶତକଡ଼ା ଦଶଭାଗ ମାତ୍ର ବିଷାକ୍ତ । ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ରୋଗୀ ଆସେ ଆସେ ଭଲ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ବୈଦ୍ୟ ଓ ଗୁଣିଆ ସେଥିପାଇଁ ସୁନାମ ନିଅନ୍ତି । ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି, ଜଡ଼ିବୁଟି ବା ଜାରମହୁର—ଜଳାହଳ ବିଷକୁ ଏସବୁ କାଟି ପାରେନାହିଁ । ତେବେ ବୈଦ୍ୟ ଓ ଗୁଣିଆମାନେ ବିନା ଝେରେ ଗରବଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି ଓ ଭୟରେ ମୁଢ଼ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିବା ଲୋକ ମନରେ ଯେତେବେଳେ ସାହସ ଓ ଶକ୍ତି ସମ୍ଭାର କରୁଥାନ୍ତି, ଅନ୍ତଃ ଅବିଷାକ୍ତ ସାପଦ୍ୱାରା ଦଂଶିତ ହୋଇଥିବା ଲୋକଠାରେ ଜାରମହୁର ଓ ଜଡ଼ିବୁଟିଠାରୁ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ସର୍ପାସାତର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ସୁବିଧା କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବରୁ ଦୂରଦୂରନ୍ତରର ଗରିବ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଡାହାର ସୁବିଧା ନେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସର୍ପାସାତ ପରେ ନିଜେ ଚାଲି ଚାଲି କିମ୍ବା ଆତ୍ମସୃଷ୍ଟିନିଜ କାନ୍ଧରେ ଚାଲିହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଚିକିତ୍ସାକୁ ବଳେଇ ଯାଇଥାଏ ।

ଡାକ୍ତରଖାନାମାନଙ୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷଧର ସାପଙ୍କର ଯେଉଁ ନକ୍ସା ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ତାର ଉପଯୋଗିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଚିନ୍ତା ସମୟେ ରହିଛି । ବିଷଧର ସାପ ମାରିବା ପାଇଁ ଦୂରସ୍ୱାର ଦେବାରେ ଅବା ତାହା ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବ ! କିନ୍ତୁ ରୋଗୀ ସେ ଭବ ଦେଖି ତାକୁ ଦଂଶନ କରିଥିବା ସାପକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସାଧାରଣତଃ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଅନ୍ଧାରରେ ଖାଲିସାପରେ ଚାଲୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ସାପ କାମୁଡ଼େ । ସାପଟିକୁ ମାରି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ପହଞ୍ଚାଇଲେ ଡାକ୍ତରମାନେ ହୁଏତ ତାକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାରେ ନିରାଶିକି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସାପକୁ ମାରିଦେଲେ ରୋଗୀ ମଧ୍ୟ ମରଯିବ ବୋଲି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ଥିବାରୁ ଲୋକେ ସାପକୁ ନ ମାରି ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତି । ଫଳରେ ଦଂଶନ କରିଥିବା ସାପ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଅଣାଯାଏନାହିଁ । ତେଣୁ ନକ୍ସା ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହାର ନ ହୋଇ କେବଳ ଡାକ୍ତରଖାନାର ସାପପଞ୍ଜର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ବିଷାକ୍ତତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମୟେ ସମୟେ, ସାପଟିକୁ ମାରିଦେଇ ମୁଁ ତାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବି । ସାପର ଦୁଇପାଟି ଦାନ୍ତ ଥିଲେ ତାକୁ ମୁଁ ଅବିଷାକ୍ତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ । ବିଷାକ୍ତ ସାପର ଉପର ପାଟିରେ ବିଷଦାନ୍ତ ଥାଏ । ଚିତ୍ତ ଆଦି ସାପଙ୍କ ବିଷଦାନ୍ତ କବ୍‌ଜାଯୁକ୍ତ ଓ ସତଳ; ଗୋଟରଜାଖାୟ ସାପଙ୍କଠାରେ ତାହା କବ୍‌ଜାବିହୀନ, ଶକ୍ତ ଓ ଅତଳ । ଚିତ୍ତସାପ କାମୁଡ଼ାରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଦାନ୍ତର ଦାଗ ବସିଯାଏ; ଗୋଟର ସାପ କାମୁଡ଼ିଲେ କେବଳ ବିଷଦାନ୍ତ ଦୁଇଟି ହିଁ ଦୃଶ୍ୟ ଥାଏ । ସମୟ ସମୟରେ ହଳଙ୍ଗରେ ଚୋଟ ନ ବସିଲେ କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞାନପରି ଗ୍ରୋଟ ସ୍ଥାନରେ ବସିଗଲେ ଆନନ୍ଦ ଲୋକଠାରେ ଗୋଟିଏ ମାନ୍ଦ ଦଂଶନଜଡ଼ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରୁ ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ । ସେତେବେଳେ ମୋର ଶ୍ରବଣଶକ୍ତି * ବେତ ଫାନ୍ତର ଧ୍ବଜ; କଣ୍ଠ ଓ ଓଷ୍ଠ ଥିଲା କୋମଳ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣହୀନ । ତେଣୁ ଶବ୍ଦରୁ ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ଏବଂ ନିୟମିତ ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ଅନୁକରଣ କରିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେତକକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ମନେକରି କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ହୋଇପାରିଲି ନାହିଁ । ଅରଣ୍ୟକୁ ସଙ୍ଗୀତମୁଖର କରି ତୋଳୁଥିବା କେତୋଟି ଗାୟକପକ୍ଷୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲର ଜୀବଜନ୍ତୁ ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଇ ଶବ୍ଦ କେବେ କରନ୍ତି ନାହିଁ— ପରିସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱର ବଦଳାଇ ଯେମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବାଣୀ ପ୍ରେରଣ କରନ୍ତି—ଏସବୁ ଚିହ୍ନସମ୍ବଳ ମୋର ବୁଝିବାକୁ ବାକି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ କେବଳ ଶବ୍ଦ ଅନୁସାରେ ଅନୁକରଣ କରିବା କିମ୍ବା ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଚିହ୍ନଟ ପାଇଁ ତାହାକୁ ଉପଯୋଗ କରିବାରେ ମଜ୍ଜି ନ ଯାଇ ପ୍ରକୃତି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଓ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେଲି ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ଘନେ ଗଛ ଡାଳରେ ବସି ନିକଟର ଗୋଟିଏ ପତ୍ତୀଥରେ ହରିଣପଲ ଚରୁଥିବା ଦେଖିଥିଲି । ପରଠି ହରିଣ ହରିଣୀଙ୍କ ସହିତ ପଲରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ବସିଥିଲା କୁଆ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତି । କୁଆରୁ ଗୋଟିଏ ଝରରେ କିଛି ସମୟ ଶୋଇରହିବା ପରେ ଉଠି ଛୁଡ଼ାହେଲା ଓ ଭାବମୋଡ଼ି ହୋଇ ଗୋଡ଼ ଗୁଡ଼ି ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଲା ପରେ ହଠାତ୍ ପତ୍ତୀଥ ଆରପାଖ ଗୋଟିଏ ଉପୁଡ଼ା ଗଛ ଅଡ଼କୁ ଡାରବେଗରେ ଧାଇଁଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଗୁଡ଼େଟି କୁଆ ମଧ୍ୟ ତା ପଛେ ପଛେ କୁଟିଲେ ଓ ଆଗପଛ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଅତି ସୁନ୍ଦର ଠାଣିରେ ଗଛଟିକୁ ଡେଇଁ ପାରହୋଇଗଲେ । ପତ୍ତୀଥାଧାର ପାଖରୁ ବୁଲିପଡ଼ି ଗଛଟିକୁ ପୁଣି ଡେଇଁଯିବା ପରେ ସାମନାରେ ଥିବା ହରିଣଛୁଆଟି ନିଜକୁ ଡେଇଁ ନ ପାରି ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଗଲା । ତାର ଯତ୍ନରେ ଗୁଡ଼େଟି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଗଛ ଗଛରେ ଲୁଚିଗଲେ ।

ଘରପାଟିଏ ପତ୍ତୀଥରେ ଶୋଇ ରହି କୁଆଙ୍କ ଖେଳକୋଉଳ ଦେଖୁଥିଲା । କୁଆଗୁଡ଼ିକ ବଣରେ ପଶିଯିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ି ଉଚ୍ଛ୍ୱସରେ ଅରଟିଏ ଭୁଲୁ ପରି ଶବ୍ଦ ଦିଲା । ସେ ଶବ୍ଦରେ କଣ ସଙ୍କେତ ଥିଲା କେଜାଣି, କୁଆଗୁଡ଼ିକ ଆଖିପିଛୁଡ଼ାକେ

* ପରେ ଦୂର୍ବଚ୍ଛାନ୍ନ ମନୁଷ୍ୟାନ ହୋଇ କରବେଟ୍ ଦୁଇ ବାନର ଶ୍ରବଣଶକ୍ତି ଆଖିକଭାବେ ହରାଇଥିଲେ । ‘ମନ୍ଦର ବାଦ’ ବହୁଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—

ଅନୁବାଦକ ।

ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ତା ପାଖକୁ ଧାଇଁ ପଳାଇ ଆସିଲେ । ପଡ଼ିଆରେ ଚରୁଥିବା ହରିଣ-ହରିଣୀଙ୍କଠାରେ କିନ୍ତୁ ସେ ସଙ୍କେତର ଲେଖମାଧ ପ୍ରତିକିୟା ଦେଖିଲି ନାହିଁ ।

ପଡ଼ିଆଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତର ଦେଇ ଚଳିବାଟଟିଏ । ଆଖପାଖ ଗାଁ-ଗଣ୍ଡାର ଲୋକେ ସେ ବାଟେ ଜଙ୍ଗଲରୁ କାଠ କାଟିବା ପାଇଁ ଯାଆନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ କାଠୁଣିଆ ଜଣେ କାନ୍ଧରେ କୁରୁଡ଼ି ପକାଇ ଚଳିବାଟଟିରେ ଆସୁଥିବା ଦେଖିଲି । ଜଙ୍ଗଲରେ ଗଛପତର ବେଶି ଗହଳି ନଥିଲା; ଗଛଡ଼ାଳରେ ମୁଁ ଉଠିବେ ବସିଥିବାରୁ କାଠୁଣିଆକୁ ବହୁଦୂରରୁ ଦେଖିଯାଉଥିଲି । ଲୋକଟି ଶେଷ ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିଲାବେଳକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହରିଣୀ ତାକୁ ଦେଖିଦେଇ ଠିକ୍ ପୂର୍ବପରି ଥରଟିଏ ଭୁଲିଦେଲା । ଏଥର କିନ୍ତୁ ସେ ସଙ୍କେତ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ପଲକଯାକ ହରିଣ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଭୁଟି ପଳାଇଯାଇ ଜଙ୍ଗଲ ଗହଳରେ ଛପିଗଲେ ।

ହରିଣୀଟି ଥରଟିଏ ଭୁଲି ପିଲୁଙ୍କୁ ବଣରୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଇଥିଲା । ପରେ ପରେ ଅନ୍ୟ ହରିଣୀଟି ଅବକଳ ସେହପରି ଥରେ ମାଧ ଭୁଲି ଦେଇ ମଣିଷର ପ୍ରତି ପଲର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସତର୍କ କରାଇଦେଲା । ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଶବ୍ଦସଙ୍କେତ ସହିତ ସେତେବେଳେ ବିଶେଷ ପରିଚିତ ନ ଥିଲା; ଦୁଇଟିଯାକ ସଙ୍କେତ ମୋତେ ପୁରୁଷ ଏକାପରି ଶୁଣାଯାଇଥିଲା । ହରିଣଙ୍କ ଉପରେ କିନ୍ତୁ ସଙ୍କେତ ଦୁଇଟିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ପ୍ରତିକିୟା ଦେଖିଲି । ଏ ଦିଗରେ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭ୍ୟାସ ବଢ଼ିବା ପରେ ଯାଇ ବୁଝିଲି ଯେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶବ୍ଦ ବା ଧ୍ବନି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାନ ଶୁଣାଗଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ବର ଓ ତାଳର ପରିବର୍ତ୍ତନଦ୍ବାରା ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଓ ବାଣୀ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଏ ।

ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ କୁକୁର ଭୁଲିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ସେହ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ସ୍ବର ଓ ତାଳ ବଦଳାଇ କୁକୁର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରୁଛି । ମୁନିବକୁ ଦେଖି ସେ ଆନନ୍ଦ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଏ କିମ୍ବା ବୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଆକୂଳ ଆଦେଶନ କରେ—ଗଛଡ଼ାଳରେ ବସିଥିବା ବିରଡ଼ିକୁ ଧରି ନ ପାରିଲେ ସେ ଗଣ୍ଡାର ନୈରାଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରେ—ଅତିକ୍ରମା ଲୋକ ପ୍ରତି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଦେଖାଏ କିମ୍ବା ଜଞ୍ଜିରିରେ ବନ୍ଧାହେବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଡାକ୍ତ୍ର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇଥାଏ । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ତାଳ ଓ ଶବ୍ଦରେ ଭୁଲିବାଦ୍ବାରା କୁକୁର ତାର ମନୋଭାବ ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ସୂଚାଇଦିଏ ଯେ, ସେ ଦିଗରେ ସାମାନ୍ୟ ଧାରଣା ଥିଲେ ଶୋଭା ତାହା ଆଦି ସହଜରେ ବୁଝିପାରେ । ଠିକ୍ ସେହପରି ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନାର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁପକ୍ଷୀ ସ୍ବର ଓ ତାଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପରସ୍ପରକୁ ଯେଉଁ ବିଭିନ୍ନ ସଙ୍କେତ ଓ ସୂଚନାମାନ ଦିଅନ୍ତି—ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ଅନୁଧ୍ୟାନଦ୍ବାରା ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଅର୍ଥ ଓ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ।

ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଶିକ୍ଷାର ଶିକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଶବ୍ଦଦ୍ବାରା ଚିହ୍ନଟ କରିବା, ଶବ୍ଦର ଛାତି ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁକରଣ କରିବା ଏବଂ ତାହାର

ଅର୍ଥ ଓ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଶିଖିଲି । ଶେଷରେ ନିଜଆତ୍ମ ଉପଯୁକ୍ତ ସଙ୍କେତ ଦେଇ କେତେକ ପଶୁପକ୍ଷୀକୁ ନିକଟକୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ଯତ୍ନମୟ ହେଲି ଓ ସ୍ଥାନବିଶେଷରେ ମୋତେ ଅନୁଯତ୍ନ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କରାଇ ପାରିଲି । ଏସବୁ ସହିତ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜାଣିବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆକର୍ଷଣ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ ପାଇଁ ଜନ୍ମଜନ୍ତର ପରିସର ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷେପର ପରିଧି ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରର ଶେଷସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଗଲା ।

ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁପକ୍ଷୀ ଶୁଦ୍ଧସ୍ୱରକୁ ଡାକି ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପରିବେଶ ପ୍ରତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯତ୍ନାଗର ହେନ୍ତି । ଗଭୀର ମନୋଯୋଗ ସହ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଶବ୍ଦକୁ ଜଣ୍ଠିପାତ କରି ସେମାନେ ତାହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥିତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି କଳନା କରନ୍ତି ଓ ନିଜେ ସାବଧାନ ହେବା ଛଡ଼ା ପ୍ରତିବେଶୀକୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିପ୍ରତି ସୂଚନା କରିଦିଅନ୍ତି । ଚିତାବାସ ଦେଖିଦେଲେ ହନୁମାଙ୍କତ ଗୁହାଜ ଗୁହାଜ ବୋବାଇବାକୁ ଲାଗେ । ସନ୍ଦେହ-ଜନକ କୌଣସି ଘେ ଶୁଣିଲେ ବା ସଞ୍ଚଳନ ଦେଖିଲେ ହରିଣ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଧରି ଅସନ୍ନ ବିପଦର ଚେତାବନା ଶୁଣାଏ । ମହାବଳ ବାଘର ଉପସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧୁର ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନରୂପେ ରାବ ଦେଇ ଜଙ୍ଗଲକୁ ମୁହେଁତ କରିଦଏ । ଏସବୁ ଧ୍ୱନିର ବାରମ୍ବାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ସଫଳତାରୁ ତାହାର ସ୍ଥିତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା କଷ୍ଟକର ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଯେଉଁଭଳି ବିପଦର ତାହା ସୂଚନା ଦିଏ, ତାହା ସେତେ ଗୁରୁତର ନଥାଏ ଏବଂ ତାହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଶୁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଜନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ଶୁଦ୍ଧପ୍ରାୟ ବିପଦସୂଚକ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଅବୁଝିବ ମାତ୍ର ଶୁଣାଯାଏ । ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଜଙ୍ଗଲରେ ଛପି ଛପି ପାଖେଇ ଆସୁଥିବା ହଂସଜନ୍ତୁର ପଦସ୍ପର୍ଶରେ ଶୁଣିଲା କାଠଟିଏ ହଠାତ୍ ଯଦି ମଟ୍ଟକରି ଭାଙ୍ଗିଯିବାର ଶୁଣାଯାଏ—ଅତି ନିକଟରୁ କେଉଁଠାରୁ ମହାବଳ ବାଘ ଅନୁକସ୍ପରରେ ଅରେ ମାତ୍ର ଗଳ୍ପିଦେଇ ପୁଣି ନରବ ହୋଇଯାଏ କିମ୍ବା ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଜନ୍ତୁଟିଏ ପ୍ରାଣର ଆତଙ୍କରେ ଅରେ ବୋବାଇ ଉଠି ଅନ୍ୟମ ପରିଣତ ଅପେକ୍ଷାରେ ପ୍ରବ୍ୟ ଓ ପ୍ରମୁତ ହୋଇ ରହୁଯାଏ—ସେସବୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯିବା ମାତ୍ରେ ତରୁଣଶାଫ୍ ପ୍ରତିବଧାନ ନ କଲେ ଅସୁରକ୍ଷା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ ।

ପ୍ରାଣ ପ୍ରତି ଭୟ ଲାଗିରହିଲେ ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ପରି ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନା ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ଓ ଶାଣିତ ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରାଣର ଭୟ ଯୋଗୁଁ ଶବ୍ଦଭେଦ କରିବା ଦିଗରେ ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲି । ଚମାଗତ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ସେ ଶବ୍ଦର ବିକାଶ ଦେଖି ଏବଂ ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଗତିବ୍ୟ ଅନୁଯତ୍ନ କରିବାକୁ ଯତ୍ନମୟ ହେଲି । ଘର ଅମର ଜଙ୍ଗଲର ଧାରରେ । ଘନରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୁଲୁଥିବାବେଳେ ବା ରାତିରେ ଘରେ ଶୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରତି ଶବ୍ଦକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଛିପ୍ପାକଳାପ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଅନୁଯତ୍ନ କରିବାର ଯତ୍ନକ୍ଷେତ୍ର ମୋତେ ଅତ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଷ୍ଟିଫେନ୍ ଉତ୍ସଂଜ ବହୁ ପାଇଁ ପକ୍ଷୀ ଫଗନ୍ କର ବବ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ତାହାର ପ୍ରତିଦାନରେ ଉତ୍ସଂ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ମାହାତା ଅମଳର ଦବର ଦୁଇନଳିଆ ଦାରୁଣୁଆ ବନ୍ଧୁକଟିଏ ମୋତେ ଉପହାର ଦେଲେ । ବନ୍ଧୁକଟି ନୂଆବେଳେ ଭଲ ଥିଲା ନିଶ୍ଚୟ । ତେବେ ମୋ ହାତକୁ ଆସିବା ବେଳକୁ କିନ୍ତୁ ତା ଅବସ୍ଥା ଥିଲା ଅତି ଶୋଚନୀୟ । ଭଙ୍ଗା ମୁଠାଟି ପିତଳ ତାରରେ ନଳି ସହିତ ଭିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ । ମୁହଁ କେବେ ଅଧିକ ବାରୁଦ ଖରା ହୋଇ ଫୁଟାଯିବା ଫଳରେ ତାହା ଶ ନଳିଟି ଫାଟି ମୋ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କାଲିଦୁର୍ଜର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଗ୍ରେଗ୍‌ରୀକାସ୍ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କୁ* ବନ୍ଧୁକଟି ଦେଖାଇ ତାର ଦୋଷ ବିଷୟରେ ସାମାନ୍ୟ ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ନ ଦେଇ ସେ କହିଲେ ଯେ ବାଁ ନଳିଟି ବେଶ୍ ଭଲ ଓ ମଜବୁତ ଏବଂ ଅନେକଦିନଯାଏ ଯେତେଟି ଭଲ କାମ ଦେବ । କୁଅଁର ସିଂଜ୍ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ ଅନ୍ୟଥା ହେଲାନାହିଁ । ବନ୍ଧୁକଟି ପାଇବାଦିନୁ ଦୁଇବର୍ଷଯାଏ ଶୀତଦିନେ ଆମ ଘରେ ମାଂସର ଅଭାବ କେବେ ଘଟି ନ ଥିଲା । ମସୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ା ମାଗି ଚରର ଗୁନ୍ଧା ମେଣ୍ଟାଇ ପାରିଥିଲା । ସେ ଭିତରେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ହରିଣ ପାଖକୁ ଛୁପି ଛୁପି ଯାଇ ଗୁରୁମୂର ଚିରୁରେ ଯେ ତାକୁ ମାରିଦେଇଥିଲା—ମୋର ବାଲ୍ୟବନର ତାହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଅତି ସୁରଣୀୟ ଘଟଣା ।

ଯେତେବେଳେ କେବଳ ବସିଲା ଚଢ଼େଇକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ମାରୁଥିଲା ବୋଲି ବିନାଦ୍ୱିଧାରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ବନ୍ଧୁକ ନିଶାଣରେ ହାତ ପକ୍କା ନ ଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ଯେତକ ଗୁଳିବାରୁଦ ମୋ ଘରେ ପଡ଼ି ଥିଲା, ଉଡ଼ିଲା ଚଢ଼େଇକୁ ଲାଖ କରିବାରେ ଅଯଥା ସେଥିରୁ କିଛି ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଗୁନ୍ଧୁ ନ ଥିଲା । ଚଢ଼େଇ ମାରି ପରକୁ ଆଣିବା ହିଁ ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଦୁଇ ଦିନୋଟି ଗୁଳି ବିନିମୟରେ ଯେତକଟି ଚଢ଼େଇ ନେଇ ଯବାଲେ ସଞ୍ଜେ ପରକୁ ବାହୁଡ଼ିବାରେ ପିଲାଦିନେ ଯେତେ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରୁଥିଲା, ଉଡ଼ିଲା ଚଢ଼େଇକୁ ଲାଖ କରିପାରିଥିଲେ ତା'ଠାରୁ ବେଶି ଆନନ୍ଦ କଦାପି ମିଳି ନ ଥାଆନ୍ତା ।

ଆମ ବଗିଚା ଜଳକୁ ଦୁଇଟି ନାଲି ଓ ତା ମଧ୍ୟରେ ଛୋଟ ଚକଡ଼ାଏ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ ଥିବା କଥା ମୁହଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିଛି । ଜଙ୍ଗଲ ଉପର ମୁଣ୍ଡରେ ଛୋଟ ବଡ଼ ପାହାଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଯଦୁ ହିମାଳୟର ପାଦପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀର ଅଂଶବିଶେଷ । ଦିନେ ସେହି ପାହାଡ଼ ତଳେ ଚଢ଼େଇ ମାରି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତର ଦେଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲା । କେତେଦିନ ଧରି ବର୍ଷା ହୋଇନଥିଲା । ଟାଣ ଶୁଷ୍କ ଭୂମିରେ ଜଳଜାଳୁଆରଙ୍ଗ ଖୋଜି ଦାଗ ବାରି ହେଉନଥିଲା । କାନ୍ଧରେ ମୋର ପୁରୁଲିଗୁଣା ଜାଲି ମୁଣିଟିଏ; ଗୁଳିବାରୁଦ ଅଳିଟି ଛଡ଼ା ସେ ଦିନର ଶିକାର ଗୋଟିଏ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଓ ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା ସେଥିରେ ପୁରୁଥିଲା ।

* 'ମୋର ଭରତ' ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ାଟିକୁ ମାର ବୋଲୁ ବାହାରିବାବେଳକୁ ଜଳା ବନ୍ଦୁ ଶେଷ ପଶିମ ଦିଗକୁ ପାହାଡ଼ରୁ ଚାଲିଥିଲା । ଦିନସାରା ପ୍ରବଳ ଗୁଳିଗୁଳି; ସାରା ପଥ ହଲିଲ ଉଲି ଟିକିଏ ପବନ ବି ନଥିଲା । ଗୁଳିଗୁଳି ପରେ ଜଳାବନ୍ଦୁ ଘୋଟିଆସିବା ଏସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବଡ଼ବଡ଼ା ଓ କୁଆପଥର ବର୍ଷାର ସୁତନା ଦିଏ । କୁଆପଥର ବର୍ଷା ଆମ ଗାଁଗଣାରେ ଯେପରି ଶେଷପ୍ରଳୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ତାହା ନ ଦେଖିଲେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେବ ନାହିଁ । କେଇ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ମାଇଲ୍ ମାଇଲ୍ ଧରି ପାଚିଲା ଫସଲ ବିଲରେ ଶୋଇଯାଏ; ଛୋଟ ପିଲା ବା ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ ଖୋଲ ମେଲରେ ରହିଗଲେ କୁଆପଥର ମାଡ଼ରେ ପ୍ରାଣ ହରନ୍ତି । କୁଆପଥର ଘଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଯିବା ପରେ ଶାଗୁଣା ଓ ମୟୂରଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଛୋଟବଡ଼ ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀ ଜଙ୍ଗଲଦ୍ୱାରା ମରି ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅତି ଅଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ ହେଉଛି ଯେ କୁଆପଥର ମାଡ଼ରେ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଟିଏ ପ୍ରାଣ ହରାଇବା କେବେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଏର ଯେଠାରୁ ଅନ୍ଧର ଘନ ମାଇଲ୍ ଦୂର । ବାଟ କାଟି ବଣକୁଦାରେ ପଶି ସଲଖରେ ଗଲେ ଏର ଅଧମାଇଲ୍‌ରୁ ବନ୍ଧୁ ପଡ଼ିବ । ସାମନାରୁ ମେଘ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଆସୁଥାଏ, ବିଜୁଳି ଘଡ଼ିଘଡ଼ି ମାରୁଥାଏ ଅବିରାମ । ଜଙ୍ଗଲ ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ ନିଗ୍ରହ—ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ଖରବ—ସତେ ଯେମିତି ଭୟରେ ସମସ୍ତେ ଜଡ଼ି ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେତେବେଳକୁ ମୁଁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଜୋଡ଼ା ମୋଜା ଖୋଲି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛର ଚକଡ଼ାଏ ଉଠିଲି ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶି ଏରମୁହାଁ ଧାଇଁଛି । ମଉଳା ଆଲୁଅରେ ଭୁଲି ଆଉ ଦେଖାଯାଉନଥାଏ; ପ୍ରତି ପାହାଡ଼ରେ ସାପ ପ୍ରତି ହୁସିଆର ରହିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲଟିକୁ ଅଧ୍ୟାଧିକ ପାର ନ ହେଉଣୁ ବର୍ଷାର ସୁନା ସୁତନା ନେଇ ବାଲିକାଏ ଧୁମାଳିଆ ପବନ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତର ଦେଇ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବହିଗଲା । ଗଛ ଗଛରେ ସୃଷ୍ଟି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ବହୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବହୁଳ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ପରସ୍ପର ଭିତର ଖେଳ ଯେପରି ଶବ୍ଦ କରି ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା, ମନେହେଲ ସତେ ଅବା ନିକଟରୁ କେଉଁଠାରୁ ଅବରୁଦ୍ଧ ଜଳ ଅକସ୍ମାତ୍ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଏକ ଉତ୍ତଳ ଭରଙ୍ଗ ରୂପେ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଏଥଡ଼େ ଛୁଟି ଆସୁଛି । ଆଉ ସେହି ଶବ୍ଦର ଗୁଳି ଗରି ହଠାତ୍ ଛାପି ଆସିଲା ଏକ ଭୟଙ୍କର ବିକଟ ଆଉଁସିନାଦ । ମନୁଷ୍ୟର କୋହରାବ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁନ ପରି ଏକ ବେରୁ ତାହା ଆରମ୍ଭ ହୋଇ କ୍ରମେ ଦୁଃସହ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ମର୍ମଭେଦୀ ଆଉଁସିନାଦକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ବୁକୁଫଟା ଏକ କରୁଣ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଶବ୍ଦଟିର ପରିସମାପ୍ତି ଦିଶିଲା ।

ମୋ ଉପରେ ସେ ଶବ୍ଦର ଯାହା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲା, ତାହା ବାସ୍ତବିକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ବାହାରେ । ଶବ୍ଦଟି ତାନ୍ତ୍ରିକ ବର୍ଣ୍ଣିତ ‘ତାଆଣୀର ତାକ’ ବୋଲି ତିଳେମାସି ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦପ୍ରଦ ଶବ୍ଦର ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େ । କେତେକ ଶବ୍ଦ ତାକୁ ପଥର ପରି ଜଡ଼ି ଓ ପ୍ରମୁଗ୍ଧ କରିଦିଏ—ଆଉ କେତେକ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଆହୁରକ୍ଷାର ପ୍ରବଳ ପ୍ରୟାସରେ ସେ ପ୍ରାଣମୁଚ୍ଛୁ । ପଳାୟନ କରେ । କେଇ

ଯଦ୍ବାହ ପୁଷ୍ପରୁ ମ୍ୟାଗିଶି ସହଜ ମହାବଳ ବାଘ ପାଖରୁ ଯେତେ ବେଗରେ ଧାଇଁ ପଳାଇଥିଲି, ଜବନରେ କେବେ ହେଲେ ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ବେଗରେ ଧାଇଁ ପାରିବ ବୋଲି ଭବନଥିଲା । ସେ ଧାରଣା ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଫଣୋଧିତ ହୋଇଗଲା । ବାଘଭୟ ଆଉ ଭୂତଭୟ ଭିତରେ ଯେ କେତେ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି, ତାହା ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ବୁଝିଗଲା । ବାଘ ପରି ଦୃଶ୍ୟମାନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିପଦ ଭୁଲନାରେ ଅଜ୍ଞାତ, ଅଦୃଶ୍ୟ ଏକ ଅଶାନ୍ତ ଅଶିଷ୍ଟ ଆହାର କରୁଥିବା କବଳରେ ପଡ଼ିଯିବାର ଆତଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଯେ କେତେ ବେଶି ଯନ୍ତ୍ର ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରିଦିଏ—ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ ସେଦିନ ସେଦିନ ଶିକ୍ଷା ପାଇଗଲା । ମନର ସମସ୍ତ ଦମ୍ଭ ଓ ସାହସ ହରାଇ ଘରମୁହାଁ କୁଟିଲବେଳେ କେତେ ଜାଗାରେ ଝୁଣ୍ଟିଲ ବା କଣ୍ଟା ମାଡ଼ିଲା, ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାକୁ ତର ନଥିଲା । ସେଦିନ ବନ୍ଧୁକ ବା ଶିକାର ମୁଣିଟିକୁ ଯେ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ପଳାଇ ନ ଥିଲା—ଏ କଥା ଭାବିଲବେଳକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ।

ବାଟସାରା ଘନ ଘନ ବଜୁଲି ଓ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ଲାଗିରହିଲା । ଦାଣ୍ଡ ପାହାଚରେ ମୁଁ ଗୋଡ଼ ଦେବାବେଳକୁ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ଶବ୍ଦ ସହଜ ପ୍ରବଳ କୁଆପଥର ବର୍ଷା ଅରନ୍ଧ୍ର ହୋଇଗଲା । ଘରେ ସମସ୍ତେ କବାଟ ଝରକା ଜଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ମୁଁ ଧାଇଁଯାଇଁ ହୋଇ ପହଞ୍ଚିବା କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

‘ତାଆଣୀର ଡାକ’ କାନରେ ବାଜିଲେ ନିଜର ଓ ପରିବାରର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ ଘଟିବ ବୋଲି ତାନ୍ଦ୍ରସେଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲି । ଘରେ କାହାରି ଉପରେ କିଛି ବିପତ୍ତି ପଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ କାଲେ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେବେ—ସେଇ ଭୟରେ କାହାକୁ ଲଜ୍ଜି କହିଲି ନାହିଁ । ବିପଦ ମଣିଷ ମନରେ କେବଳ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ; ବିପଦ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ତାର ମନୋବୃତ୍ତିର ଏକ ବିଶେଷ ଲକ୍ଷଣ । ବିଶେଷ କରି ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ମନରେ ବିପଦଜନକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରତି ଏକ ଦୃଢ଼ିବାର ଆକର୍ଷଣ ଥାଏ; ନିଆଁ ବା ପାଣି ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ବାରଣ କଲେ ପିଲାଏ ସେହଠାକୁ ଛୁଇଁ ଯିବାକୁ ବେଶି ମନ ବଳାନ୍ତି । ‘ତାଆଣୀର ଡାକ’ ସେହିଠାରେ ଶୁଣିଥିଲା, ଦୀର୍ଘକାଳଯାଏ ଜଙ୍ଗଲର ସେହି ଅଂଶଟିର ପାଣ୍ଡା ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତା’ପରେ ଘନେ ହସ୍ତବେଳେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ହଠାତ୍ ଖିଆଲ ହେଲା ଯେ ଅଜାଣତରେ ମୁଁ ସେଇ ଚକଡ଼ାକ ଜଙ୍ଗଲର ଧାରରେ ଅସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି । ପୁଷ୍ପଥର ପରି ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବତାସ ବୋହୁଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ପଛକରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ କ’ଣ କରିବି ଭାବୁଛି, ହଠାତ୍ ଏତିକିବେଳେ ‘ତାଆଣୀର ଡାକ’ ଅରନ୍ଧ୍ର ହୋଇଗଲା । ଭୟରେ ଦେହ ହାତ ଠକଠକ ଥରୁଥାଏ । ପଲେଇଯିବାର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛାକୁ ଦମନ କରି ଶବ୍ଦଟିକୁ କାନଫେରି କିଛି ସମୟ ଛୁଟାଇଲେ । ସମାନ ତାଳରେ ଶବ୍ଦଟିର କେତେଥର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେବା ପରେ ସ୍ଥିର କରି ଯେ ପାଦଚପି-ଚପି ବଣରେ ପଶି ‘ତାଆଣୀ’କୁ ଅନ୍ତତଃ ଅଟ୍ଟିଏ ଅଖିରେ ଦେଖିବ । ‘ତାଆଣୀର ଡାକ’ ଶୁଣିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ମୋର କନ୍ଦା ଘରର ଆଉ କାହାରି କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ଘଟିନାହିଁ ଭାବି ମନରେ

ଟିକିଏ ଦମ୍ଭ ଅସିଲ । ମନକୁ ବୋଧ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଭାବିଲି ଯେ, ‘ତାଅଣୀ’ ଯଦି ଦୈବାର୍ତ୍ତ ମୋତେ ଦେଖିଦିଏ, ହୁଏତ ଏଡ଼େ ସାନ ପିଲାଟିଏ ଭାବ କିଛି କ୍ଷତି ନ କରି ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେବ । ଭୟରେ ଛୁତି ଦମ୍ଭ ଦମ୍ଭ ହେଉଥାଏ । ପାଦ ଚାପି ଚାପି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଅଳ୍ପଦୂର ପ୍ରବେଶ କରିବା ପରେ ତାନ୍ଦ୍ରସ୍ୟେ ‘ତାଅଣୀ’କୁ ସ୍ପଷ୍ଟରେ ଦେଖିଲି ।

ଝଡ଼ବତାସରେ ପୁଷରୁ ଯୋଗରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ପଡ଼ିଥିବା ଏକ ପ୍ରକାଶ ଗଛ ତା’ଠାରୁ ଅଳ୍ପ ସାନ ଅଉ ଗୋଟିଏ ଗଛକୁ ଅଉଜି ଅଟକିଥିଲା । ସାନ ଗଛଟି ତା ଭିତରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ପବନତୋଡ଼ରେ ବଡ଼ଗଛଟି ଟେକ ହୋଇଗଲେ ସାନଗଛଟି ଅଳ୍ପ ସଲଖିଯାଏ । ପବନ ଅମିତିବାମାତ୍ରେ ବଡ଼ଗଛଟି ପୁଣି ତାକୁ ମାଡ଼ିବସି ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଧସି ଯାଏ । ଗଛଦୁଇଟିର ଗଣ୍ଡି ପରସ୍ପରକୁ ଛୁଇଁଥିବା ସ୍ଥାନଟି ଅନବରତ ଘସିହେବା ଫଳରେ କାତପରି କେକଟି ହୋଇ ଥାଏ । ଝଡ଼ବତାସରେ ଗଛଦୁଇଟି ଉପରତଳ ଦୋହଲିବା ଦ୍ଵାରା ସେହି ଚକଟଣ ସ୍ଥାନ ଦୁଇଟି ପରି ହୋଇ ‘ତାଅଣୀର ତାକ’ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଥିବା ସାନ ଗଛଟିରେ ଚଢ଼ି ତଳକୁ ଅନାଇ ଏ ସବୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପରେ ଯାଇ ଶରୀର ଉପୁଡ଼ି ସମ୍ବଳରେ ସନ୍ତେହ ଦୂର ହେଲା । ସେଥିସହିତ ‘ତାଅଣୀର ତାକ’ ପ୍ରତି ପୁଷର ସେହି ଦୃଢ଼ମୂଳ ଅହେତୁକ ଆକଙ୍କ ମନରୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଅପସରଗଲା ।

ସେହି ଦିନଠାରୁ ଜବନସାରା ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅସାଧାରଣ ବା ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଘଟଣାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ତାର କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ସର୍ବଦା ପ୍ରସ୍ତାସ କରିଛି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ନାନା ଅଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣାର ରହସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଭେଦ କରି ପାରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ତାନ୍ଦ୍ରସ୍ୟେ ନିକଟରେ ମୁଁ କୁଜଙ୍ଗ । ତାଅଣୀ ଚରଣଶ୍ରୀଙ୍କ ଗପ କହୁ ମନରେ ଉତ୍କଳଜନ ଅନୁସନ୍ଧା ସେ ସୃଷ୍ଟି କରି ନ ଥିଲେ, ଏ ଦିଗରେ ମୁଁ କଦାପି ମନୋନିବେଶ କରି ନଥାନ୍ତି ।

ଡ଼ିଟେକ୍ଟିଭ ଗଲ୍ଲା ବା ଉପନ୍ୟାସ କୌଣସି ଅପରାଧମୂଳକ ଘଟଣାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଲେମ୍ବୁସ୍ପର୍ଶକାରୀ ଘଟଣା ବା ବିବରଣୀମାନ ଜନ୍ମସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ କାଳ୍ପନିକ କାହାଣୀ ବୋଲି ପାଠକମାନେ ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ଉପନ୍ୟାସ ଶେଷ ହୁଏ—ଅପରାଧୀ ଧରାପଡ଼ି ଦଣ୍ଡ ପାଏ—ପାଠକପାଠିକା ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଛାଡ଼ି ବହୁ ବନ୍ଦ କରନ୍ତି ।

ବହୁବର୍ଷ ଧରି ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ମୁଁ ଗୋଏନ୍ଦାଗିରି କରି ଆସିଛି । ଜଙ୍ଗଲରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ବହୁ ଘଟଣା ଘଟେ ଓ ଧାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ଵାରା ତାହାର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍ଘାଟନ କରାଯାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ସନ୍ତାନୀୟ ମୋର ଡ଼ିଟେକ୍ଟିଭ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକର ଆରମ୍ଭ କିନ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ରକମରେ; ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ କାହାଣୀ ଶେଷରେ ଅପରାଧୀ ମଧ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ପାଏନାହିଁ । ସୂଚକ ଗନ୍ତାଘରୁ ନିଜ ଅନୁଭୂତିର ଏହିପରି ଦୁଇଟି କାହାଣୀ ଉଦ୍ଧାର କରି ଏହିଠାରେ ଉପସ୍ଥାନ କରୁଛି ।

ଅରେ କାଳଦୁର୍ଦ୍ଦୀଠାରୁ ଦଶମାଇଲ ଦୂରରେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ଗୋଟିଏ ବଙ୍ଗଳାରେ ଡେର ପକାଇଥିଲା । ସକାଳୁ ଆମ ଲେକଙ୍କ ପାଇଁ ବଣକୁକୁଡ଼ା ବା ମୟୂରଟିଏ ମାରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ବଙ୍ଗଳାରୁ ବାହାରି ସଡ଼କରେ ଚାଲିଲା । ସଡ଼କ ବାଁକଡ଼ରେ ଥିବା ଦକ୍ଷିଣ ଜଙ୍ଗଲଭିତ୍ତି ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ଟିରେ ନାନାପ୍ରକାର ଶିକାର ମିଳନ୍ତି । ଡାହାଣ ପାଖେ ଅଳ୍ପ ଓସାର ଚେନାଏ ବୁଢ଼ାଲିଆ ଜଙ୍ଗଲ ଆରମ୍ଭରୁ ଗୁଡ଼ଜମି ଅରମ୍ଭ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବିଲବାଡ଼ରେ ଲେକଙ୍କ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଫସଲ ଶାଉଁଶିବା ଚଢ଼େଇ-ଗୁଡ଼ିକ ବିଲରୁ ହୁରୁଡ଼ି ଆସି ଗ୍ରାସ ଉପରଦେଇ ଉଡ଼ିଯାଉଥାନ୍ତି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗକୁ ସେଦିନ ମୁଁ ଛୋଟ ବୋରର ବନ୍ଧୁକଟିଏ ଧରି ବାହାରିଥିଲି । ଚଢ଼େଇ ଯେତେ ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ୁଥାନ୍ତି, ତାହା ବନ୍ଧୁକର କ୍ଷେପଣସୀମା ବାହାରେ । ଚାଲି ଚାଲି ବିଲମାଲର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ଭିତରେ ବନ୍ଧୁକ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଥରଟିଏ ମଧ୍ୟ ସୁଯୋଗ ଜଟିଳ ନାହିଁ ।

ଚଢ଼େଇଙ୍କ ପ୍ରତି ନଜର ଦେଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଡ଼କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ରଖୁଥିଲି । ଶେଷରେ ଚଢ଼େଇଟିଏ ହାସଲ କରିବାର ଆଶା ଛାଡ଼ି କେବଳ ସଡ଼କ ପ୍ରତି ନଜର ଦେଲି । ସଡ଼କକୁ ଅନାଇ ଟେହେଗଜ ନ ଯାଉଣି ଦେଖିଲି ଯେ ବାଁ ପାଖ ପାହାଡ଼ରୁ ଉଡ଼ୁଥିବା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପୁରୁଷ ଚିତାବାଘର ପାହୁଲଦାଗ ଧୁଳିରେ ଛୁପିହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ପାହାଡ଼ରୁ ଗଡ଼ି ସଡ଼କ ବାଁ କଡ଼ରେ କିଛି ଦୂର ଗଲପରେ ଚିତାବାଘ ବାଟ ଗୁଞ୍ଜି ସଡ଼କ ଡାହାଣ କଡ଼ର ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାମୂଳେ କିଛି ସମୟ ଶୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ସେଠାରୁ ଉଠିଯାଇ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଆଗରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ାମୂଳେ ସେ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖି ବୁଝିଗଲା ଯେ ସମ୍ଭବତଃ କୌଣସି ଜନ୍ତୁ ଉପରେ ନଜର ରଖି ସେ ଛୁପି ଛୁପି ଆଗୋଉଛି । ଜନ୍ତୁଟି ସଡ଼କ ଉପରେ ନ ଥିଲା; ତାହା ହୋଇଥିଲେ ଚିତାବାଘ ସଡ଼କକୁ ନ ଉଠି ଡାହାଣ କଡ଼ର ବୁଢ଼ାବଣରେ ପଶି ଆଗେଇଥାନ୍ତା । ଚିତାବାଘକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥିବା ବୁଢ଼ା ଦୁଇଟି ପଛରେ ନିଜେ ଅଣ୍ଟୋଇପଡ଼ି ଦେଖିଲି ଯେ, ସେ ଦୁଇ ଜାଗାରୁ ବୁଢ଼ାଲିଆ ଜଙ୍ଗଲ ଓ ବିଲବାଡ଼ର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୋଲି ପଡ଼ିଅଛି କେବଳ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖା-ଯାଉଛି । ଚିତାବାଘ ଯେଉଁ ଜନ୍ତୁଟିକୁ ଛକିଥିଲା, ସେ ସେହି ପଡ଼ିଆରେ ହିଁ ଥିବା ବୋଲି ଧାରଣା କଲି ।

ପଶୁଶ ଗଜ ଆଗକୁ ବୁଢ଼ାଲିଆ ଜଙ୍ଗଲଟି ଶେଷ ହେଲା । ସେଠାରେ ରାସ୍ତାକଡ଼ରୁ ଅଗସ୍ତ୍ୟର ଲାଲଟିଏ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପଡ଼ିଆଯାଏ ଲମ୍ବିଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ

ଚିତାବାଘ ବାରମ୍ବାର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପଡ଼ିଆର ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଶ ଉପରେ ନଜର ରଖି ଆଗେଇଥିଲା । ତା'ପରେ ସଡ଼କ କଡ଼ ଖାଲ ଭିତରକୁ ଗଡ଼ି ସେ ପଡ଼ିଆ ଆଡ଼କୁ ଅତି ସନ୍ତୁର୍ଣ୍ଣରେ ଆଗେଇଲା । ବାଟସାରା ଜାଗାଜାଗାଏ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ି ସେ ଅନବରତ ପଡ଼ିଆର ସେହି ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଉପରେ ନଜର ରଖିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା ।

ବର୍ଷାରେ ସଡ଼କରୁ ଧୁଳିବାଲି ଧୋଇ ହୋଇ ଖାଲର ପ୍ରାୟ ଚରିଶ ଗଜ ଭିତରକୁ ମାଡ଼ିଯାଇଥାଏ; ତା'ପରେ ଖାଲ ଭିତର ସାରା କେବଳ ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୁଦାଳିଆ ସାଥ । ସାଥରେ ଚିତାବାଘ ପଞ୍ଚାର ଧୁଳିମିଶା ଗୁପ୍ତ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ତାର ଗତିପଥ ସହଜରେ ଠିକ୍‌ରେ ପାରିଲା । ଏସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ବେଳୁ କାକର ପଡ଼େ । ଚିତାବାଘ ପଞ୍ଚାର ଧୁଳି କାକର ଘୋରୁଁ ସାଥରେ ଲୁଚିଥିବା ଦେଖି ଜାଣିଲା ଯେ ଚିତାବାଘ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟା ପରେହିଁ ସେବାଟେ ଯାଇଛି । ସାଥ ଚକଡ଼ାକ ଅରପାରେ ଖାଲ ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ସବୁ ବାଲି ପ୍ରସ୍ତେ ବିଛାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ବାଲିରେ ପାହୁଲଗୁପ୍ତ ନ ଦେଖି ଗୁଡ଼ିଗଲି ଯେ ଚିତାବାଘ ସେଥଡ଼େ ନ ଯାଇ ସେହିଠାରେ ହିଁ ଖାଲରୁ ବାହାରିଯାଇଛି ।

ପକାରେ ପାହୁଲଦାଗ ଅତି ବାରିହେଲା ନାହିଁ । ତେବେ ଖାଲରୁ ବାହାରିବାବେଳେ ଚିତାବାଘ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଥିବା ଫୁଟେ ଦୁଇଫୁଟ ଉଚ୍ଚ କେଇ ଗୁଦା ଟାରିଥିବା ସାଥ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁଇଥିଲା । ସେଥଡ଼େ ସେ ଯାଇଥିବ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ମାତ୍ର ଦଶଗଜ ଆଗେଇବା ପରେ ଭୂଇଁରେ ଜାଗାଏ ସମ୍ବରର ଖୁରୁଦାଗ ଗହ୍ବରରେ ଖୋଳିହୋଇଯାଇଥିବା ଦେଖିଲା । ସେଠାରୁ ଚରିଶ ଗଜ ଯାଏ ସମାନ ବ୍ୟବଧାନରେ କେତୋଟି ଜାଗାରେ ସମ୍ବରର ଗୁରୁଟି ଯାକ ଖୁରୁ ଭୂଇଁରେ ଯେତେ ଗହ୍ବରରେ ଦବିଯାଇଥିଲା, ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ସମ୍ବରଟି ଧାଉଁ ଧାଉଁ ଜାଗାଜାଗାଏ ହଠାତ୍ ଅଟକିଯାଇ ଚିତାବାଘକୁ ପିଠିରୁ ଝୋଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଚରିଶ ଗଜଯାଏ ଏହିପରି ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇରଖି ବିଚଳ ହେବାପରେ ସମ୍ବରଟି ହଠାତ୍ ଡାକୁ ବୁଲି ଖାଲ ଅରପାଖ ଗୋଟିଏ ବରଗଛ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଥିଲା । ଭୂଇଁରୁ ପ୍ରାୟ ଗୁରୁଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଗଛଗଣ୍ଡିରେ ସମ୍ବରର ରୂପ ଓ ଝଲକାଏ ଗନ୍ତ ଲାଗିଥିବା ଦେଖିଲା ।

ଶିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଚକ୍ଷୁଗୁଡ଼ିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଘଟଣାବଳୀର ଚମକିତାଣି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଚମ୍ପେ ଅନୁସରଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ସମ୍ବରଟିକୁ ଖୋଲି ପଡ଼ିଆରେ ଚରୁଥିବା ଦେଖି ଚିତାବାଘ ପାହାଡ଼ରୁ ଗଡ଼ିଲା ଏବଂ ଲୁଚି ଲୁଚି ତା ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇବା ଭିତରେ ଜାଗା-ଜାଗାଏ ନିଜକୁ ଗୋପନ କରି ସମ୍ବର ଓ ତା ଅଖପାଖ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକୁ ସନ୍ତର ସହ ପସାଣ କରିନେଲା । ତା'ପରେ ଅତି ସନ୍ତୁର୍ଣ୍ଣରେ ଆଗେଇ ଯାଇ ସାଥରୁଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ହାତ୍‌ରୁ ସମ୍ବରପିଠିକୁ ସେ କୁହଲା । ସମ୍ବରଟିକୁ ସେହିଠାରେ ମାରିଦେଇଥିଲେ ମତକୁ ଲୁଚାଇବା ଭଳି ଆଡ଼ୁଆଳ ତାକୁ ମିଳି ନ ଥାନ୍ତା ଓ ପ୍ରାପ୍ତଦୟା ପ୍ରକାଶ ମାରି ସମ୍ବରଟିକୁ ଜଙ୍ଗଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୋଷାର ନେବା ମଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟର ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଏଣେ ମଲା ସମ୍ବରଟିକୁ ଖୋଲି ମେଲରେ ପକାଇଦେଇଥିଲେ ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ ପଶୁମାନେ ତାକୁ କଦାପି ଛୁଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତେ । ତେଣୁ

ପୁରୀର ବରୁର କର ସମ୍ବର ପିଠିରେ ଦୃଢ଼ଭାବେ ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇବା ପରେ ଚିତାବାଦ ତାକୁ ଅଡ଼ାଇଲ ପର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ଚଳାଇନେଲ । ସମ୍ବର ଚିତାବାଦର କୌଶଳ ବୁଝି ନ ପାରି ଗଛଗଣ୍ଡିରେ ବାଡ଼େଇ ତାକୁ ଖସାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରଥମେ ପୁରୀକୁ ଗଛ ଓ ତା'ପରେ ଦୁଇଗଣ୍ଡି ଗଲ ଦୂର ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲ । ଆସୁରକ୍ଷାପାଇଁ ସମ୍ବରର ଏଭଳି ପ୍ରୟାସ ଚିତାବାଦକୁ ହିଁ ସୁହାଇଲ । ବଣ ଧାରରୁ କୋଡ଼ିଏ ଗଲ ଭିତରେ ମଣିଷ ଓ ଗାଁଗୁଣାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ୟତମ ହେବାପରି ସ୍ଥାନଟି ବାଛି ଚିତାବାଦ ସମ୍ବର ପିଠିରେ ନିଶ୍ଚୟ ବସାଇଦେଲା ଓ ତନ୍ତ୍ର ଝୁଣିଧରି ତଳକୁ କୁଦିବା ଦ୍ଵାରା ସମ୍ବରଟିର ବେକ ଖଜି ତାକୁ ଭୁଲିରେ ଲେଟାଇଦେଲା ।

ମା'ସ ବକତେ ଖାଇବା ପରେ ଚିତାବାଦ ପାଖରେ ଜାଗାଏ ଛପି ରହିଥିଲା । ସେଦିନ ଚିତାବାଦ ମାରିବା ପାଇଁ ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ନ ଥିଲା । ତା'ପରେ ଢେଙ୍କ ଶିକାର ପାଇଁ ଅଣିଥିବା ୦.୮୮ ବୋର୍ ବନ୍ଧୁ ଓ ଅଠନମ୍ବର ଛରୁରରେ ଚିତାବାଦ ମାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଭଳି ଦୁଃସାହସ ମୁଁ କଦାପି କରି ନ ଥାନ୍ତି । ତେବେ ମୋଠାରୁ ଯେ ବିପଦର କୌଣସି ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ ତା ଚିତାବାଦ ବା ଜାଣିବ କିପରି ? ତେଣୁ ବାଟ ବାରି ବାରି ମୁଁ ତା ଶିକାର ଆଡ଼କୁ ଆଗୋଉଛୁ ଦେଖି ସେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଯେଠାରୁ ଅପହରଣ ।

ଚିତାବାଦ ଶିକାର ପିଠିରେ ସବାର ହୋଇ ଆଉଁସିଆଲ ହେବାଭଳି ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼କୁ ତାକୁ ଚଳାଇନେବାର ଏପରି ବହୁ ଘଟଣା ମୋତେ ଜଣାଥୁ । କିନ୍ତୁ ମହାବଳ ବାଦ ସେପରି କରିବାର ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୁଁ ଜାଣେ ।

ତରାଇ ଅଞ୍ଚଳର ଦିଗନ୍ତପ୍ରସାରୀ ଭୂଖଲମିମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗୋଶାଳା କରି ଏଠାକାର ଲୋକେ ଗାଈ ମଝିସି ପାଳନ୍ତି । ଥରେ କାଲିଦୁର୍ଜୀରୁ ବାର ମାଇଲ ଦୂର 'ମଙ୍ଗଳିଆ ଫକୀ' ନାମକ ଏକ ଗୋଶାଳା ନିକଟରେ ଆମର ଡେର ପଡ଼ିଥିଲା । ଦିନେ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଗୋଟିଏ ଚିତାବାଦର ଚଳଇଁସ ଉଠାଇବାକୁ ବାହାରିଥିଲା । ଫେରିବା ବାଟରେ ଜାଗାଏ କଅଁଳ ଘାସଭର ଗୋଟିଏ ପଡ଼ିଆରେ ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଶହଟି ମଝିସି ଚରୁଥିବା ଦେଖିଲ । ପଡ଼ିଆ ମଝିଦେଇ ଗୋଟିଏ ବାଲିଭର ନାଲି ଭିତରେ ପାଣିଧାରେ ବହୁଥାଏ । ପାଣିପାଖ ଓବା ବାଲିରେ ମହାବଳ ବାଦବାୟୁଣୀଙ୍କ ତାଳା ପାହୁଲଦାଗ ପଡ଼ିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ।

ତେବେଳେ ଚଳନ୍ତରେ ଫେରି ଜଳଖିଆ କରୁଛି, ଏହିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୂରରୁ ପାଟିରୁଣ୍ଡ ଓ ଟିଣବାଡ଼ିଆ ସହଜ ମଝିମଝି ହସ୍ତାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାରିଲେ । ସବୁ ଶବ୍ଦ ଭିତରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ମଝିମଝି ଅତି ବଳିଆ ହୋଇ ହସ୍ତାନ୍ତରାଣୀ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରିହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଲଗିରହୁବା ପରେ ଶବ୍ଦ ସବୁ ଘୋର ଅସ୍ମିତା; ଠିକ୍ ତା ପରେ ପରେ ଦୁଇଥର ବନ୍ଧୁକ ଆବାଜ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା । ଜଳଖିଆ ସାରି ଏହାର କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଗୋଶାଳାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ ଜଣେ ବନ୍ଧୁକଧାରୀ ଲଢ଼େଇପାୟଙ୍କ ସମେତ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ମଲ୍ ମଝିମଝିକୁ ଦେଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇଛନ୍ତି । ଲଢ଼େଇଗଣର “କଣ୍ଠିସ୍ଥାନ ଉଦ୍‌ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତସ୍ତ” କମ୍ପାନୀର ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ବୋଲି ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇ ଲଢ଼େଇପାୟ ଜଣକ କହିଲେ ଯେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ତଳେ ମଝିମଝିଆଳଙ୍କ ସହଜ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ଦୂରରୁ ମଝିମଝି ହସ୍ତାରୁ ଶୁଣାଗଲା । କମ୍ପେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମଝିମଝି ହସ୍ତାର ସହଜ ମହାବଳ ବାଦର ଅନୁତ କୁହ ଗର୍ଜନ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଶୁଣିବାକୁ ପାରିଲେ । ମଝିମଝିଗୋଟିଏ ଦଉଡ଼ିମାର ଗୋଶାଳାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଅତି ଗୋଟିମୟ ଭାବେ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ମଝିମଝିକୁ ବନ୍ଧାଇ ହେବ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣି ଉଦ୍‌ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତ ତାକୁ ଶେଷ କରିଦେବାକୁ ମାଲିକଙ୍କ ଅନୁମତି ମାଗିଲେ ଓ ତାହା ମିଳିଲା ପରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଳି ଦୁଇଟି ବସାଇଦେଇ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ତାକୁ ମୁକ୍ତି ଦେଲେ ।

ମଲ୍ ମଝିମଝି ଅଳ୍ପ ବୟସର ଦୁଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ପୋଡ଼ିଟିଏ । ଗୋଟିଏ ଭିତରୁ ଅସଲ ସରସ ମଝିମଝି ମିଶ୍ରଣ କହି ମଝିମଝିମାନେ ତହଲ କରିବା ହେଉଥାଆନ୍ତି । ମଝିମଝି ଯେପରି ଗୋଟିମୟ ଭାବେ ଆହତ ହୋଇଥିଲା, ମହାବଳ ବାଦ ଶିକାରକୁ ସେପରି କଲବଲ କରି ମାରବା ପୁଅରୁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲା । ମଝିମଝିର ବେକ ଓ ଡାହାଣରେ ନଖ ବା ଦାନ୍ତର ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଛତ ନ ଥିଲା । ବାଦ ତା ପିଠିକୁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ପରୁଣ ଜାଗାରେ ଅତି ଗହୀର ଭାବରେ ଗୁମ୍ଫା ଫଡ଼ା ଫଡ଼ା କରି ଚରିପକାଇଥିଲା । ପିଠି ବଦାରିଲାବେଳେ ବାଦ କେତେବେଳେ ମଝିମଝି ମୁଣ୍ଡାଡ଼ିକୁ ଓ ଅନ୍ୟବେଳେ ତା ଲୁହ ଅଡ଼ିକୁ ମୁହଁାଇଥିଲା । ମଝିମଝି ପିଠିରେ ଥିବା ଭିତରେ ବାଦ ତା ଚୁଲରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କେଜି ଓ ପଛ ଫଡ଼ିଆରୁ ପାଞ୍ଚ ହାତ କେଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଂସ ଖାଇଦେଇଥିଲା । ମଝିମଝି ପରି ପ୍ରବଳ ବଳବାନ୍ ଜନ୍ତୁଟିଏ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛୁଟିପିଟି ହେଉଥିଲାବେଳେ ବାଦ ତା ପିଠି ଉପରେ ଅସ୍ଥାନ ଜମାଇ ପୁଲା ପୁଲା ମାଂସ ଛୁଡ଼ାଇ ଖାଇଥିବା ଦେଖି ଅତି ଆଚମ୍ବିତ ହେଲା ।

ତେବେଳେ ଓଜନଦାର ଲଢ଼େଇଟିଏ ନେବାପରେ ମଝିମଝିଙ୍କ ଗୋଟିମୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଦେଖିଲେ ଯେ ଶୁଣିଲା ନାଲିଟିର ଆଉ ବନ୍ଧୁକରୁ ହିଁ ମଝିମଝିଗୋଟିଏ ତରଳ କରି ଦଉଡ଼ି-ଥିଲେ । ସେଠାରେ କାନ୍ଧେ ଉଠିବ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘାସ ବହଳରେ ମାଡ଼ିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଘଟଣା-ଗୁଡ଼ିକର କମ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ଚିହ୍ନ କିଛି ବାରିପାରିଲା ନାହିଁ । ବାଦ ଯେ ମଝିମଝିକୁ ମାରିଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନ ଥିଲା—ମଝିମଝି ବେକରେ ନଖ ବା ଦାନ୍ତର ଦାଗ ନଥିବା

ତାହା ସୁରୁର ଦେଉଥାଏ । ମହାବଳ ବାଦ ହୁରକମ୍ପା ଜନ୍ମ ନୁହେଁ; ଶିକାରକୁ ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଓ ବାଞ୍ଛୁ ଶବ୍ଦେ ଛତବିଛତ କରିବା ଭଳି ସ୍ୱଭାବଗତ ନିଷ୍ଠୁରତା ତ'ଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । କେବେ ଶିକାରକୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରିଦେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ରଖି ବାଦ ତାକୁ କାହିଁକି ଆକ୍ରମଣ କଲ ଏବଂ ଏପରି ଅସ୍ୱାଭାବିକଭାବେ ଜଥୁଳା ମଇଁଷିଟିକୁ ଫୁଲା ଫୁଲା କରି କାମୁଡ଼ି ଶାଢ଼ୀଗଲ, ତାହାର କାରଣ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିପାରନାହିଁ ।

ପାହୁଲଦାଗ ଦେଖିଲବେଳୁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ବାଦ ଓ ବାଦୁଣୀ ଦୁଇଟି ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଜନ୍ମ । ତେଣୁ ଅଳ୍ପ ବୟସର ବାଦଟିଏ ନୁଆକରି ଶିକାର ମାରୁ ମାରୁ ଏଭଳି କାଣ୍ଡ ଭିଆଇ ଥିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ଉଠୁ ନ ଥିଲା । ତା'ପରେ, ସକାଳ ଦଶଟାବେଳେ ମଇଁଷିଗୋଠରୁ ଗୋଟିକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା—ଅଳ୍ପବୟସ୍କର ଅନଭିଜ୍ଞ ବାଦ ମଇଁଷିଗୋଠର ପାଖ ପଶିବାକୁ ସାହସ କରିନଥାନ୍ତା ।

ମୋର ସ୍ୱରୂପା ବନ୍ଧୁ ହ୍ୟାସ୍ ଗଲଙ୍କ ପୁଅ ଇଭ୍‌ଲିନର ପ୍ରଜାପତି ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଭାଗ ସହକ୍ । ଥରେ କେଇଦିନ ଛୁଟି ନେଇ ସେ ନୈନିତାଲ ଆସିଥିଲା । ଦିନେ କଥା-ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପୌଲ୍‌ଗଡ଼ ନିକଟରେ ଅତି ବଡ଼ଦିନିଆ ପ୍ରଜାପତିଟିଏ ଦେଖିଥିବା କଥା ତାକୁ କହିଲି । ପ୍ରଜାପତିଟିର ଉପର ଡେଇଁରେ ଉଜ୍ଜଳ ନାଲିରଙ୍ଗର ଟୋପାଗୁଡ଼ାଏ । ଇଭ୍‌ଲିନ ସେଭଳି ପ୍ରଜାପତିରୁ ଅନୁକୃତ ଗୋଟିଏ ତା ପାଇଁ ଅଣିଦେବାକୁ ବାରମ୍ବାର ନେହେରୁ ହୋଇ କହିଲା ।

କେତେ ମାସ ପରେ ପୌଲ୍‌ଗଡ଼ଠାରୁ ଦିନମାଇଲ ଦୂର 'ସାନ୍ତନା ଗାଗା' ଅଞ୍ଚଳରେ ଡେର ପକାଇଥିଲି । ଶହ ଶହ ବର୍ଗମାଇଲ ବିସ୍ତୃତ ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ 'ସାନ୍ତନା ଗାଗା' ସ୍ଥାନଟି ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସବୁଠାରୁ ରମଣୀୟ; ସାଧାରଣ ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ନାନାରକମ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସୁପ୍ରିସିଦ୍ଧ । ଯେତେବେଳେ ହରିଶଙ୍କ ସହବାସ ଚାଲୁ; ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଶିଢ଼ାଲ ହରିଶଙ୍କ ଭିତରେ ବରବର ଖଣ୍ଡସ୍ୱର ଲାଗୁଥାଏ । ହରିଶ ଲଢ଼େଇର ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଉଠାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେଠାକାର ରହଣି ଭିତରେ ଦିନେ ବେଳାବେଳି ଜଳଖିଆ ଖାଇ ପ୍ରଜାପତି ଧରିବାର ସବୁ ଜାଲଟା ନେଇ ସକାଳୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲି । ଡେରରୁ ଶହେଗଜ ଛଡ଼ାରେ ଯାଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ସଡ଼କଟି କାଲିଦୁଇଟି ସହକ ପୌଲ୍‌ଗଡ଼କୁ ସଯୋଗ କରେ । ଡେରରୁ ମାଇଲିଏ ଆଗକୁ ସଡ଼କ କଡ଼ରେ ପଙ୍କଭର ଗୋଟିଏ ଅଗରର ଚବକା । ସମ୍ବରପଲ ପଙ୍କରେ ଲେଟିବା ପାଇଁ

ଚବକାଟିକୁ ବରବର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ମୁଁ ଖୋଜୁଥିବା ପ୍ରକାପତ ସେଇ ଚବକା ପାଖ-
ଅଞ୍ଚଳେ କେଉଁଠି ମିଳିଯିବ ବୋଲି ଆଶା ରଖି ସେହିଅଡ଼େ ମୁହଁାଇଲି ।

ସଡ଼କ ଦୁଇପାଖ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ନାନା ରକମ ଜନ୍ତୁ ମିଳନ୍ତି । ସଡ଼କର ଟାଣ
ଚକଟା ମାଟି ଉପରେ ହାଲୁକା ଧୂଳି ପ୍ରସ୍ତେ ବସିଥିବା ଯୋଗୁ ବଡ଼ରେ ଯାକାୟୁକ କରୁଥିବା
ଜନ୍ତୁଙ୍କର ଖୋଜଦାଗ ସହଜରେ ବାରି ହେଲ । ଜନ୍ତୁକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ବା ସେମାନଙ୍କ
ଗତିବିଧି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ଖୋଜଦାଗ ପାଖରେ ଅଟକିବାକୁ ପଡ଼େ-
ନାହିଁ; ସେହଗରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲେ ଅଣିପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରେ ସେସବୁ ତଥ୍ୟର ସାର୍ବଣ
ଅବଚେତନ ମନରେ ଆସେ ଆସେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ବାହାର ଯେଉଁଠାରେ
ସଡ଼କକୁ ଉଠିଥିଲି, ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଆଗରେ ଟିଙ୍କଟିଏ ସଡ଼କ ଉପରକୁ ଆସି ହଠାତ୍ କାହିଁକି
ଫେରିପଡ଼ି ତା ଆସିବା ବାଟରେ ବାହୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଟିଙ୍କଟି ତରତର ହୋଇ ଫେରି
ପଳାଇବାର କାରଣ ଟିକିଏ ଅଗକୁ ଯିବା ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ
ଭଲୁଟିଏ ଡାହାଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାର ସଡ଼କ ପାରହୋଇ ଗାଁ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇଥିଲା ।
ସେପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଦଳେ ବଣଦୁଷ୍ଟ ଓ ତା'ପରେ ହରିଣପଲେ ଭଲୁକୁ ଦେଖି ସଡ଼କ ପାର
ହୋଇ ଅରପାଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଳାଇଥିଲେ । ଟିକିଏ ଅଗକୁ ସେଇ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ପୁରୁଷ
ସମ୍ବରଣିଏ ବାହାରିଆସି ସଡ଼କରେ ପ୍ରାୟ ପରୁଷ ଗଜ ବାଟ ଚାଲିଥିଲା । ବଣକୁ ବାହୁଡ଼ିବା
ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ବରଣି ସଡ଼କ କଡ଼ ଗୋଟିଏ ଚୁଡ଼ାରୁ ପରି ଝୁଣି ଖାଇଥିବା ଓ ଗୋଟିଏ ଗଜା
ଗଛରେ ଶିଫ୍ତ ଘସିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି । ତା'ପରେ ଚଉଣିଆ ହରିଣଟିଏ ତାର କଅଁଳ
ଛୁଆଟିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ରାସ୍ତାକୁ ଉଠିଥିଲା । ଛୁଆଟିର ଝୁରୁରୁଡ଼ିକ ଅକାଗରେ ଛୋଟ
ପିଲର ନଈ ସହଜ ସମାନ । ହରିଣଛୁଆଟି ମନଝୁସିରେ ରାସ୍ତାରେ ନାଚ କୁଦ ଖେଳୁ ଖେଳୁ
ତା ମା' ହଠାତ୍ ତରଳଗଲା ଓ ଛୁଆଟିକୁ ନେଇ ଫେରିପଡ଼ି ସଡ଼କରେ କିଛି ବାଟ ପଛକୁ
ଧାଇଲା ପରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଗଲା । ଅଗକୁ ରାସ୍ତାର ମୋଡ଼ଟିଏ । ମୋଡ଼ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି
ହରିଣୀ ତରଳବାର କାରଣ ଖୋଜି ପାଇଲି । ଅରପାଞ୍ଚରୁ ଗଧୁଆବାଦଟିଏ ଠିକ୍ ସେହିକି
ବେଳେ ଛପି ଛପି ମୋଡ଼ଯାଏ ଆସି ସେହଠାରୁ ପୁଣି ବାହୁଡ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ଅଧମାଇଲ୍ ଅଗକୁ ଜାଗାଏ ପାହାଡ଼ କଟାହୋଇ ସଡ଼କଟି ସେହି ବାଟେ
ଯାଇଥାଏ । ସେଠାରେ ପଥର ଉପରେ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପାହୁଲି ଦାଗ ବାରିହେଲ ନାହିଁ । ରାସ୍ତାକୁ
ଅନାଇ ବାଟ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ସଡ଼କର ଗୋଟିଏ ଧାରରୁ ଆଉ ଧାରଯାଏ ଗାରଟିଏ ପଡ଼ିଥିବା
ଦେଖିଲି । ସଡ଼କ ଡାହାଣ ଧାରରେ ପାହାଡ଼ କାଟେଣି ତନ୍ତୁ ଗାରଟିର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ
ଦିଗଇଞ୍ଚ ଓସାର ଓ ଦୁଇଇଞ୍ଚ ଗହୀରରେ ଶିଥୁଣ ପରି ଖୋଳିହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଖୋଳା-
ମାଟିତକ ବାଁ ପାଖକୁ ଛୁଆଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ଗାରଟି ସେହଠାରୁ ଅରମ୍ଭ ହୋଇଛି
ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲି । ଲୁହାମୁନ ଥିବା ଲଠିରେ ସଡ଼କରେ ସେପରି ଗାର କଟାଯାଇପାରେ
ତେବେ ଗଡ଼ ବାରିଦଣ୍ଡା ଭିତରେ ଲୋକ କେହି ସଡ଼କରେ ଯାଇଥିଲେ ଧୂଳିରେ ତାଙ୍କ

ପାଦଚନ୍ଦ୍ର ନିଶ୍ଚୟ ଗ୍ରସିହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା । ତା'ପରେ, ବାଟୋଇ କେନ୍ଦ୍ର ଲୁଠି ପୋଷାରି ପୋଷାରି ବାଟ ଚାଲିଥିଲେ ଗାରଟି ସଡ଼କକୁ ଅଡ଼ବାଗରେ ନ କାଟି ସଡ଼କ ସହିତ ସମାନ୍ତର ଭାବେ ଆଗକୁ ଲମ୍ବିଥାଆନ୍ତା ।

ସଡ଼କ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ଦଶଫୁଟ ଓସାର । ଡାହାଣ ପାଖେ ପାହାଡ଼ର ଦଶଫୁଟ ଉଚ୍ଚ କାଟେଣି; ବା࿁ ଧାରରୁ ପାହାଡ଼ କଡ଼ ଉଠିଲାବେଳେ ଗଡ଼ିଯାଇଛି ଅନେକ ଜଳକୁ । ଗାରଟି ପାହାଡ଼ କାଟେଣି ତଳୁ ସଡ଼କ ବା࿁ କଡ଼କୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ମଣିଷ କେନ୍ଦ୍ର ସେ ଗାରଟିକୁ ଟାଣି ନ ଥିବା ଜାଣିଥିଲା; ପରୀକ୍ଷା ପରେ ନିଶ୍ଚିତ ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ସମୁଦ୍ର ବା ହରିଣର ଶିଫଦ୍ୱାରା ହିଁ ତାହା କଟା ହୋଇଛି । ହରିଣ ବା ସମୁଦ୍ର ଦଶଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ କାଟେଣିର ସଡ଼କକୁ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଗୋଡ଼ ଖସି ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲେ ଖୋଲାଦାଗ ପାଖରେ ଖୁରଦାଗ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା ନିଶ୍ଚୟ । ଗାରଟି ସମାନଭାବେ ଟଣାହୋଇଥିବା ଓ ପାଖରେ କେଉଁଠି ଖୁରଦାଗ ନ ଥିବା ଦେଖି ସନ୍ଦେହ କଲି ଯେ ମହାବଳ ବାସ ମଲ୍ଲ ସମୁଦ୍ର ବା ହରିଣଟିଏ କାମୁଡ଼ି ଧରି ପାହାଡ଼ କାଟେଣିରୁ ସଡ଼କକୁ ଡେଇଁଛି । ନେବଳ ଶିଫ ଛଡ଼ା ମଲ୍ଲ ଜନ୍ମୁଟିର ଦେହର ଅନ୍ୟକୌଣସି ଅଂଶ ଭୂଇଁରେ ଘୁସୁରି ନଥିବାରେ ଅଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ଶିକାରକୁ ଭୂଇଁରେ ଘୁସୁରିନେଲେ ଭଲ, ଗଧୁଆବାଦ ଓ ବଲୁଆ ଆଦି ଲୁଣ୍ଠନକାରୀମାନେ ଗନ୍ଧ ବାରି ତାକୁ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ମହାବଳ ବା ଚିତାବାଦ ଶିକାରକୁ ଭୂଇଁରେ ପୋଷାରିନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଶେଷକରି ସଡ଼କ ଉପରେ ଘୁସୁରିଥିବା ଜନ୍ମୁର ଦାଗ ଓ ଦେହରୁ ଗନ୍ଧ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାରିହେଉଥିବାରୁ ସଡ଼କ ପାର ହେଲାବେଳେ ବାସ ଶିକାରକୁ ଉପରକୁ ଟେକି ଧରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଚତୁର ହୋଇଥାଏ ।

ସିଙ୍ଗଲ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ସଡ଼କ ବା࿁ ପାଖ ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲି । ଭୂଇଁରେ ସେଠାରେ ପୋଷାରିଦାଗ ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଗଡ଼ାଣିରେ ସଡ଼କ-ଧାରର ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜେ ଛତାରେ ବୁଦାଟିଏ ଥିଲା । ବୁଦାର ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ଭୂଇଁରୁ ପ୍ରାୟ ଗୁରୁଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ତାଳା ରକ୍ତ ଟୋପାଏ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ସକାଳୁଆ ଖରାରେ କେଟେ କରୁଥିଲା । ସେଠାରୁ ଆଗକୁ ବାସର ଗଡ଼ାଣିର ସହଜରେ ବାରିହେଲା । ପରୁଣ ଗଲ ତଳେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଗଛମୂଳରେ ଚକଡ଼ାଏ ଗହଳବୁଦା ଛତରେ ହରିଣଟିଏ ମରି ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖିଲି । ହରିଣର ଶିଫ ଦୁଇଟି ଖୁବ୍ ବଡ଼; ଶିକାରଭାବେ ତାକୁ ହାସଲ କରୁଥିଲେ ଯେ କେନ୍ଦ୍ର ଶିକାରୀ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥାଆନ୍ତା । ହରିଣର ପଛ ଫଡ଼ିଆ ଦୁଇଟିରୁ ମାଂସ ବକଡେ ଖାଇଯାଉ ବାଦ ଅପମରଣକାରୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେଦୂରରୁ ଶୁଣିଲା ତାଳପତ୍ର ଗୁଲୁଲୁ ଅଣି ତାକୁ ଅତି ସମ୍ଭର ସହ ଲାଗୁକରାଯାଇଥିଲା । ବାସ ଶିକାର ନିକଟରେ କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜାଣିଲା । ବାସ ଶିକାରକୁ ପୋଡ଼ାଇଦେଇ ଯାଇଥିଲେ ସେ ଆଖପାଖରେ କେଉଁଠି ଛପି ରହୁନାହିଁ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ।

ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅତି ବୃହତ୍‌କାୟ ଏକ ମହାବଳ ବାଘ ରହୁଥିବା କଥା ପ୍ରେତ-
ଏଣ୍ଡରପନ୍ ଓ ହୁଇସ୍ ଏଡ଼ିଂଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ଏଣ୍ଡରପନ୍ ସେ ବାଘଟିର ନାମ
ଦେଇଥିଲେ ‘ପୋଲଗଡ଼ର କୁମାର’* । ବାଘଟି ତାର ପ୍ରକାଶ ଅକାର ଯୋଗୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧି
ଲଭକରିଥିଲା ଓ ଝଙ୍କାର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକାରୀ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତାକୁ ମାରିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟାକରି ବଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ବାଘଟିକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ମୋର ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁକାଳରୁ ଇଚ୍ଛା
ଥିଲା । ସେଦିନ ସଡ଼କପାଖରେ ଯେଉଁ ପଙ୍କଜର ବବକା ପାଖକୁ ମୁଁ ଯାଉଥିଲି, ସେହିଠାରୁ
ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଗହ୍ୱର ଝୋଲଟିରେ ‘କୁମାର’ ବସାକରି ରହୁଥିଲା । ମଲ୍ଲ ହରିଶ
ପାଖରେ ପଞ୍ଚାଗ୍ରସ୍ଥ ପଡ଼ି ନ ଥିବାରୁ ବାଘକୁ ଚିତ୍କଟ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ତେବେ ‘କୁମାର’ର
ବସା ପାଖରେ ହରିଶଟି ମରି ଥିବାରୁ ତାକୁ କୁମାର ହିଁ ମାରିଥିବା ଶୁଦ୍ଧ ସମ୍ଭବ । ହରିଶ
ପାଖରେ ଜରିବସିଥିଲେ ‘କୁମାର’କୁ ଅନ୍ତତଃ ଅରଟିଏ ଦେଖିପାରିବ ଓ ଲେଙ୍କ
କହୁବା ଅନୁସାରେ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଯେତକ ବଡ଼ କି ନୁହେଁ, ତାହା ପରଖି ନେଇ ପାରିବ
ବୋଲି ବିଚାରୁଛି ।

ମଲ୍ଲ ହରିଶଟି ଯେଉଁ ବୁଢ଼ାପାଖରେ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଓସାର ପଡ଼ିଆଟିଏ
ଲମ୍ବିଯାଇଥିଲା ଶହେଗଜ ଦୂର ଏକ ଝରଣା କୁଳକୁ । ଝରଣା ଆରମ୍ଭରେ ବଣକାଗଜ
ଗଛର ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ । କୁମାର ଯଦି ହରିଶଟିକୁ ମାରିଥାଏ; ଅଥଚ ତାକୁ ଲୁଚାଇ
ଦେବାପରେ ବସାକୁ ନ ଫେରି କାଗଜବଣରେ ହିଁ ଛପିଥାଏ, ତେବେ ନିଜେ ସେଠାକୁ ନ
ଯାଇ ବରଂ ହରିଶପାଖକୁ ତାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲି । ସଡ଼କ ପାଖରେ ଗଦାଏ
ଶୁଣିଲା ପରି ତଳେ ପ୍ରକାପପଥର କାଲଟିକୁ ଲୁଚାଇ ଦେଲି । ପଡ଼ିଆଟିର ଉପରମୁଣ୍ଡ ମୋଟେ
ଦଣ୍ଡେଇ ଓସାର । ପଡ଼ିଆ ତାହା ଧାରର ପ୍ରାୟ ଦଣ୍ଡେଇ ଦୂରରେ ହରିଶଟି ଗଛମୂଳରେ
ମରି ପଡ଼ିଥିଲା । ତାହାରି ସଳଖରେ ପଡ଼ିଆ ବା ପାଖରେ ମଲ୍ଲ ଗହଟିଏ ଅଧରୁ
ଦୁଇଗଡ଼ ହୋଇ ଭଜିଯାଇଥିଲା । ଉଚ୍ଚାମୂଳଗଡ଼ ଉପରେ ଲତାପତ୍ର ମାଡ଼ି ଛୁମୁଡ଼ିଆ ପରି
ହୋଇଥାଏ । ଗଡ଼ଟିରେ ସାପ ରହୁବା ଭଲ ଝୋଲ ବା କୋରଡ଼ ନାହିଁ ବୋଲି ପରଖି
ନେଲି । ଗଛମୂଳେ ଶୁଣିଲାପରି ଭିତରେ କଙ୍କଡ଼ାବିଛା ରହନ୍ତି । ପସତକ ଅଡ଼େଇ ସଫା
କରିଦେବା ପରେ ଗଡ଼ଟିକୁ ଆଉଜି ବେଶ୍ ଅରମ୍ଭରେ ବସିହେଲା । ସାମାନ୍ୟ ଭରିଶ ଫୁଟ
ଦୂରରୁ ମଲ୍ଲ ହରିଶଟି ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯିବା ଛଡ଼ା ପଡ଼ିଆ ଶେଷମୁଣ୍ଡରେ ଝରଣା ଓ ତା
ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରକାଶ ଗୋଟିଏ ଅଶୁଦ୍ଧଅଗଛରେ ଲଲମାକଡ଼ ପଞ୍ଚାଏ ଫଳ ଖାଇଥିବା ମଧ୍ୟ
ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।

ମହାବଳ ବାଘ ତା ଶିକାର ପାଖରେ ନାହିଁ ବୋଲି ନିର୍ଭରକ୍ଷେପେ ଜାଣିଲେ
ଚିତାବାଘ ସମୟ ସମୟରେ ଶିକାରଟିକୁ ଖାଇଦିଏ । ତେଣୁ ଶିକାର ପାଖରେ ଚିତାବାଘର
ଅନୁପ୍ରବେଶ ମହାବଳ ବରଦାୟ କରେ ନାହିଁ । ମହାବଳ ଓ ଚିତାବାଘ ଭିତରେ ଥିବା

* ‘କୁମାର’ର ନରଖାଦକ’ ବହୁଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ଏହି ବିଶେଷର ସୁଯୋଗ ନେବାକୁ ଉପାୟ ପାହୁଁ ଯେ ଶିକାର ପାଖରୁ ଚିତାବାଘକୁ ଅନୁକରଣ କରି ହେଣ୍ଡାଲ ଦେଲେ ମହାବଳ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଯେଠାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଚାଲିଆସିବ । ବାଘକୁ ଭଲକରି ଥରେ ଦେଖିପାରି ନିଜର ଉପସ୍ଥିତି ତାକୁ ଜଣାଇଦେବ ଓ ତାକୁ ଯେଠାରୁ ଦଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ନିଜେ ନିରାପଦରେ ଫେରିଯିବ ବୋଲି ବିଚାରିଲି ।

ଚିତାବାଘ ପଶୁ ଅଟ୍ଟଟିଏ ହେଣ୍ଡାଲ ଦେବା ମାତ୍ରେ ମାଙ୍କଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଯତ୍ନ ଧ୍ବନି ଅରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଅଶ୍ରୁତ ଗହର ଲମ୍ବ ଡାଳଟିଏ ଭୂଇଁରୁ ପ୍ରାୟ ଚାଲିଶ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଘାସ ଦୂରକୁ ଲମ୍ବିଯାଇଥିଲା । ପଲ ଭିତରୁ ଜଗୁଆଳି ତନୋଟି ସଙ୍ଗେ ଯଙ୍ଗେ ବାହାରି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଦେବାପାଇଁ ତାଲ ଅଗରେ ଜାଗା ବାଛୁ ବସିଗଲେ । ମୋତେ ଯେମାନେ ଦେଖି ପାରୁ ନ ଥାଆନ୍ତି । କେଶୁ ମିନଟିଏ କାଳ ଅତ୍ୟଧିକ କରିବା ପରେ ଚିତାବାଘର ଦେଖା କିମ୍ବା ତା ଆସିବାର ଶବ୍ଦ ସୁନା କିଛି ନ ପାଇ ମାଙ୍କଡ଼ଗୁଡ଼ିକ ଚାଲି ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

ଶିକାର ପାଖରୁ ଚିତାବାଘର ହେଣ୍ଡାଲ ଓ ତା ପରେ ଯେ ମାଙ୍କଡ଼ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୁଣିଲେ ବାଘ କଦାପି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହୁପାରିବ ନାହିଁ ସ୍ବୀକୃତି ଦେଇଗଲା ଏବଂ ବାଘ ଆସୁଥିବାର ସଙ୍ଗେତ ପାଇବା ପାଇଁ ମାଙ୍କଡ଼ ତନୋଟିଙ୍କ ଉପରେ ଗାନ୍ଧୀ ନଜର ରଖି ବସିଲି । ହଠାତ୍ ମାଙ୍କଡ଼ରୁ ଗୋଟିଏ ପଛପାଖ ଜଙ୍ଗଲ ଅଡ଼କୁ ଚାଲିଯିବ ନିଶ୍ଚୟ କରି କ'ଣ ଦେଖିଲି ଓ ତାପରେ ଉପର ତଳ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ପୁଣି ଅତ୍ୟଧିକ ଅରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ମିନଟିକ ଭିତରେ ତା ଯାଆଁ ଦୁଇଟି ସେଥିରେ ଯୋଗଦେଲେ । ପରେ ପରେ ଗଛ ଉପରୁ ପଲକନ୍ଦାକ ମାଙ୍କଡ଼ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଡାଳ ଓ ଡାନରେ ବିପଦ-ସଙ୍ଗେତ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପାଖରେ କାମେରୁଟିଏ ନ ଥିବାରୁ ଦୁଃଖ କଲି । ବାଘ ଖୋଲପଡ଼ିଆରେ ଯେଉଁ ବାଟେ ଆସିବା କଥା, ଛାତ୍ରେ ତାହା ଉତ୍କଳଭାବେ ଅଲୋକିତ ହୋଇଥାଏ । କାମେରୁ ଥିଲେ ଝଲମଲ କରୁଥିବା ଝରଣା ଓ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ମାଙ୍କଡ଼ପଲଟିକୁ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ରଖି ଉତ୍କଳ ଶରୀରେ ବାଘର ଅତି ସୁନ୍ଦର ଫଟୋଟିଏ ଉଠାଇପାରିଥାନ୍ତା ।

ଏସବୁ ଆୟୋଜନରେ ଅତି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ନାନା ବିଚାର ଘଟିଯାଏ । ଏଥର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ଘଟିଲା ଓ ବାଘର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମୋର କଲକୋଶକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଡ଼ି କରିଦେଲା । ବାଘ ଘାସ ସମୟ ଧରି ଦେଖା ନ ଦେବାରୁ ସେ ହୁଏତ ପଛଆଡ଼ୁ ଛପି ଛପି ଆସୁଛି ବୋଲି ଅଶଙ୍କା ହେଲା । ଏତକବେଳେ ବାଘ କୁଦାମାରି ଜଙ୍ଗଲଟିକୁ ପାର ହୋଇ ପଡ଼ିଆ ତାହାପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଯିବା ମୋତେ ଯେତକ ପାଇଁ ଦିଶିଗଲା । ଝରଣା ଆରମ୍ଭାଣ କାଗଜ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ ବାଘ ଚାଲିଆଡ଼ୁ ନଜର ଦେଇ ବୋଧହୁଏ ସ୍ଥିରକଲ ଯେ ପଡ଼ିଆବାଟେ ସିଧାସଳଖ ଆଗେଇଲେ ଚିତାବାଘ ଆଗକୁ ତାକୁ ଦେଖିଦେଇ ହୁସିଆର ହୋଇଯିବ । ଅତକିତି ଭାବେ ଶିକାର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ଲୁଣ୍ଠନକାରୀକୁ ଘରଜମିନ୍ଦରେ ବମାଲ୍ ଜବରୁ କରିବ—ସନ୍ତବତଃ ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାଘ ବାଟ ଗଢ଼ି ବଞ୍ଚୁଦା

ଗହଳରେ ଚପି ଛପି ଅଗେଇବାକୁ ଶୁଭ ଲେ । ସେବାଟେ ବାପ ମୋ ଅଡ଼କୁ ବେଶି ପାଟେଇ ଅସିବାରୁ ସମ୍ଭାବନା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପେଟ ବସନ୍ତର ବଣେଷ ଅଙ୍ଗେ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ତା ଅସିବାରେ ବାଧା ନ ଦେଇ ପୁଅପରି ଶୁଭକ୍ଷେପେ ଅପେକ୍ଷା କରି ଚାଲିଲି ।

ଜଙ୍ଗଲତମାମ୍ ଶୁଣିଲି ପକ୍ଷ ବହଳରେ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ତାହା ଯତ୍ନେ ବାପ ତା ଉପରେ ଏପରି ନିଶ୍ଚୟରେ ଉପରୁ ଅଡ଼ୁ ବୁଲିଆସି ଶିକାର ପାମେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯେ ତା ଅସିବାର ଟିକିଏ ସ୍ୱରୂପ ବ ମୁଁ ପାଇଲି ନାହିଁ । ତାର ଦେଖା ମିଳିବାବେଳକୁ ଶିକାରକୁ ସେ ଅନାଇ ଛୁଟା ହୋଇଛି । ତାପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଦେଖିଲି ଯେ ସେ ‘ପୋଲଟର କୁମାର ନୁହେଁ—ବଡ଼ ବାଘୁଣିଆ ମାଛ ।

ବାଘୁଣିଆ ଏତେ ପାଖରେ ଦେଖି ମନରେ ଦକ୍ଷା ପଶିଲା । ଯାଆରଣ ଯମସ୍ୱ ବା ପରଶ୍ଚିତରେ ମଧ୍ୟ ବାଘୁଣିଆ ମତରତ ଓ ମିତ୍ରାସ ଅଦୌ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ—ଅର ପାମ୍ରତକ ପରଶ୍ଚିତକୁ ବାଘୁଣିଆ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ‘ସାଧାରଣ’ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ଶିକାରର ଏତେ ନିକଟରେ ମୁଁ ବସିଥିବା ହିଁ ତାକୁ ଗରାଇଦେବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ବାଘୁଣିଆ ଯଦି ଯନ୍ତ୍ରାନ୍ତବଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ଓ କୁଅଗୁଡ଼ିକୁ ଚାରିକିନ୍ଦରେ ଛୁଡ଼ି ଆସିଥାଏ, ଶିକାର ପାଖରେ ମୋତେ ଦେଖିଦେଇ ସେ ଡାକିଉଠିବା ଅଡ଼ୁର ସମ୍ଭବ । ବାଘୁଣି ସେହଠାରୁ ଫେରାଇଥିଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଭଳି ଚଳେ କଟିଆଥଳୀ; କିନ୍ତୁ ତାହା ନ କରି ସେ ଫାର୍ସପକ୍ଷ ଯାଏ ଶିକାରକୁ ଅନାଇ ଛୁଟାହେଲେ ଓ ଛତାବାପ ତା ଶିକାକୁ ହରଣଗୁଳା ନେନାହିଁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ହେବା ପରେ ମୋ ଅଡ଼କୁ ପଡ଼ିଆ ଥାଆଯାଏ ଅଗେଇ ଆସିଲା । ମୁଁ ଯତେ ଯତେ ନିଶ୍ଚୟ ବନ୍ଦକରି ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇଗଲି, ଅତିକ୍ରମ ପକ୍ଷପାତ୍ରରୁ ବାଘୁଣି ଉପରେ ନକର ରଖି ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଦକ୍ଷେପ ପାଇଁ ଗହଳର ଉଦ୍‌ବେଗ ହେଉ ଅପେକ୍ଷା କଲି । ଘୋରକୁ ବାଘୁଣି ଅତି ଆଗକୁ ନ ଆସି ପଡ଼ିଆ ମଝିଦେଇ ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଏ ଲେ ଓ ସେଠାରେ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ି ପେଟପୁର ପାଣି ଟିକିବା ପରେ କୁଦାକେ ଝରଣାଟିକୁ ପାର-ହୋଇ ଆରପାଖର ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚିଗଲା ।

ପୁରୋକ୍ତ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ନିତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଶିଥିବାର କୌଣସି ସୂଚନା ମୁଁ ଅରମ୍ଭରୁ ପାଇ ନ ଥିଲି । ଅପରାଧ-ବିଜ୍ଞାନରେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଯଦି ଅପରାଧ-ମୁଳକ ଘଟଣାରୁ ହିଁ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲ-ବିଜ୍ଞାନରେ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଓ ସାମାନ୍ୟ କୌଣସି ଚିହ୍ନକୁ ମୂଳ କରି ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପଶିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ପରିଶେଷରେ ହିଁ ମିଳେ । ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ବିପଦଜନକ ପଦ୍ଧତିରେ ରହସ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚନ ହେଉଥିବାରୁ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରାହୀୟ ଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଏତେ ଶ୍ରେୟକର୍ଷକ ଓ ସୋମାନ୍ତକର ହୋଇଉଠେ ।

ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଉଚ୍ଚେକ୍ଷିତ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେଜଣ ଲେଖକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲଟିଏ ଅତିକମ କରିବାବେଳେ ଦୃଷ୍ଟିକୁ କେବଳ ସତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ନିବଦ୍ଧ ନ ରଖି ପରିବେଶକୁ ମଧ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ବହୁ ରହସ୍ୟମୟ ଘଟଣାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସନ୍ତାନ ପାଇପାରନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସେ ସବୁ ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବାପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଜ୍ଞାନ ଥିବା ଦରକାର । ଜଙ୍ଗଲ ବିଷୟରେ କିଛି ନ ଜାଣି ଯେଉଁମାନେ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି ବଡ଼େଇ କରନ୍ତି—ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟର ଏ ସବୁ ବହୁ ରହସ୍ୟ ଚିରଦିନ ଯେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରାଳରେ ହିଁ ରହିଯାଏ ।

ନଅ

ଦଶବର୍ଷ ବୟସରେ ନୈନିତାଲ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ରାଇଫଲ୍ ବାହିନୀର ସ୍କୁଲ କାଡ଼େଟ୍ କମ୍ପାନୀରେ ମୋତେ ଯୋଗଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ରାଇଫଲ୍ ବାହିନୀରେ ଭାଲମ ପାଇବା ଦେଶରେ ସର୍ବତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦୃତ ହେଉଥିଲା ଓ ସେଥିପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ୍ ବାଳକ ଓ ଯୁବକମାନେ ସେଥିପାଇଁ ମନୋମତ ହେବାକୁ ପରମ ଯୋଗ୍ୟ ମଣୁଥିଲେ । ଆମ ବାଟାଲିୟନ୍‌ର ସମୁଦାୟ ପାଞ୍ଚଶହ କାଡ଼େଟ୍‌ଙ୍କ ଭିତରୁ କେବଳ ମୋ ପରି ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଓ ସାବାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ନୈନିତାଲ ସହରର ଲୋକସଙ୍ଗୀ ମୋତେ ଛଅ ହଜାର । ସେଥିରୁ ପିଲା ବଡ଼ ମିଶ୍ରି ପାଞ୍ଚଶହ ଜଣ—ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ବାରଜଣରୁ ଜଣେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକ୍ତମେ ରାଇଫଲ୍ ବାହିନୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଏଇ ଭାଲମ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଲୋକପ୍ରିୟତା ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରଭୁତ ପ୍ରମାଣ ଦିଏ ।

ଆମ ସ୍କୁଲ କମ୍ପାନୀରେ ମୋ ସହିତ ପରୀକ୍ଷା ଜଣ କାଡ଼େଟ୍ ଥିଲେ । ସ୍କୁଲର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଜଣେ ପୂର୍ବତନ ସାମରିକ କର୍ମଚାରୀ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷତା କରିବା ଛଡ଼ା କାଡ଼େଟ୍ କମ୍ପାନୀର କାପ୍‌ଟେନ୍‌ଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସେ ଭୁଲୁଥିଲେ । ଦୁଇଟି ପଦ ଅଧିକାର କରୁଥିବା ଏହି ଉନ୍ନତଲୋକଙ୍କର ଆମକୁ ସବୋଲୁଷ୍ଟି କମ୍ପାନୀ କରି ଭୋଲିବାକୁ ଯେଉଁ ଅଦମ୍ୟ ଅଭିଳାଷ ଥିଲା, ତାହା ପ୍ରଶଂସା-ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନ୍ୟ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସେହି ଅଭିଳାଷକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଯେତେ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ତାହା ବାସ୍ତବିକ ବର୍ଣ୍ଣନାର ବାହାରେ ।

ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ସ୍କୁଲ ପଡ଼ିଆରେ ଦୁଇଥର ଡ୍ରଲ୍ କରିବା ଛଡ଼ା ନୈନିତାଲ ହ୍ରଦ ଉପର ଏକ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆରେ ଅନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ସହିତ ଆମକୁ ଥରଟିଏ ସମବେତ ଡ୍ରଲ୍ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଡ୍ରଲ୍‌ରେ ଆମର ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷନ୍ତଟି କ୍ୟାପ୍‌ଟେନ୍‌ଙ୍କ ଟାଣଣ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏଡ଼ାଇ ପାରେନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସ୍କୁଲ

ସରିବା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଭୁଲଭଟକା କଡ଼ାଗଣ୍ଡା କରି ହୁସାବ ହୋଇ ଯେଥିପାଇଁ ଅମକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ । କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଯାହେବ ତାଙ୍କ ଗୁରୁପୁଅ ଲୁହକା ବେତଟି ଧରି ଦୋଷୀଠାରୁ ଠିକ୍ ଗୁରୁପୁଅ ଦୂରରେ ଛୁଡ଼ା ହୁଅନ୍ତି । ପୁଅ ଥରର ବେତମାଡ଼ରେ ନୋଲା ଫାଟି ଯେଉଁ ଜାଗାଟି ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଦରଜ ହୋଇଥାଏ, ପର ଥର ଠିକ୍ ସେହିଠାରେ ପାହାର ବସାଇବାରେ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ସାଧାରଣତଃ ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସ୍ଥିରଲକ୍ଷ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ବେତଟିକୁ ପୁଅଥରର ନୋଲା ଉପରେ ଠିକ୍ କେତେ ଥର ବସାଇ ଦେଇ ପାରିବେ— ନିଜ ଆଡ଼ୁ ପୁଅରୁ କୌଣସି ପଣ ରଖି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ମନେ ମନେ ତାହା ଗଢେ କରୁଥିଲେ କି ନାହିଁ ମୁଁ ଜାଣେନା । ତେବେ ସମବେତ ଗ୍ରହମାନେ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ତାହାର ହୁସାବ ରଖନ୍ତି ଓ ଦଣ୍ଡପାହାରରୁ ଅନ୍ତତଃ ନଅଟି ପୁଅ ଥରର ନୋଲା ଉପରେ ବସିବାର ସମ୍ଭାବନା ନେଇ ଗ୍ରହମନ୍ତ୍ରଲରେ ପ୍ରବଳ ବାଜି ମରାମର ଚାଲେ । ଦଣ୍ଡଦାନ ଶେଷହେବା ପରେ ଫଳାଫଳ ଗଣତି ହୋଇ ହାରକିରୁ ବିଚାର କରାଯାଏ । ଅମେ ପୁରୁଣା ପିଲମାନେ ଗୁଲି, ଲଟୁ, କଲମକଟା ଛୁଇଁ ଏପରି କି ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ବଣ୍ଟାଯାଇଥିବା ବିସ୍କୁଟକୁ ମଧ୍ୟ ପଣ ରଖି କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ବାଜି ପକାଇ ଓ ତାହାଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଲଭବାନ୍ ମଧ୍ୟ ହେଉ । କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ଙ୍କ ହାତ ଓ ବେତର କରମପଦ ଦେଖି ନ ଥିବା ଅନଭିଜ୍ଞ ନୂତନ ଅଗନ୍ତୁକମାନେ କେବଳ ତାଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ବାଜି ମାରି ସଫସ୍ତାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଜଳରଙ୍ଗର ମୋଟ ଗରମ କନାରେ ନିଆରି ଆମ ସାମରିକ ପୋଷାକଗୁଡ଼ିକ ଯେମିତି ଶକ୍ତି, ସେମିତି କର୍କଶ ଓ ରୁଷ୍ଟ । ଜଳରଙ୍ଗ ଯୋଗୁଁ ସେଥିରେ ଧୂଳିମଳି ସହଜରେ ବାରିହୁଏ ନାହିଁ ସତ; କିନ୍ତୁ ପୋଷାକ ସରିହୋଇ ଦେହରୁ ମଳିତମ ଉତ୍ତରିଯାଏ । ପୋଷାକଟି ଏତେ ଶକ୍ତି ଯେ ଦୀର୍ଘକାଳ ବ୍ୟବହାର ପରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଚିରେନାହିଁ; ସାନ ହୋଇଗଲେ, ତାହା ଫେରାଇ ନିଆହୋଇ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ କାଡ଼େଟମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ । ବୋର୍ ଉପରେ ନିଜତାବିଡ଼ା ପରି ଡ୍ରାଲ୍ ବେଳେ ଏଭଳି ପୋଷାକ ସହଜ ସାଞ୍ଜୁଆ ଲୁହା ଟୋପି ଅମକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଟୋପିଟିକୁ ମୁଣ୍ଡାଇବାର ସନ୍ତୁଷ୍ଟା ମୋଟ ଗରମ କନାର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଝରଝରମରେ ଡ୍ରାଲ୍ କରିବାର କଷ୍ଟକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁଗୁଣେ ବଳିଯାଏ । ଟୋପିର ଠିକ୍ ମଝିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଲମ୍ବୁ ମୁନିଆ ଗୋବଟାଏ ଭିତର ପଟୁ ଅଣ୍ଟାଯାଇଥାଏ । ଗୋବତଳୁ ଏହି ମୁଣ୍ଡା ଅଂଶଟି ଟୋପି ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଇଞ୍ଚେ ତଳକୁ ବହକିଥାଏ; ଟୋପିକୁ ଟେକି ନ ରଖିଲେ ସେଇଟି ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁପି ହୋଇ ତାକୁ ଫୁଟାଇଦେଲା ପରି ଲାଗେ । ସେଥିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଭିତର ପାଖେ କାଗଜବିଣ୍ଡା ଶକ୍ତଭାବେ ଟେପ ଦେଇ ଟୋପିଟିକୁ ଟେକି ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏଣେ ଟୋପିର ତମଡ଼ାବନ୍ଧା ଲୁହା ପଟିଟିକୁ ଥୋଡ଼ିତଲେ ଗଲାକଦେଲେ ଟୋପିଟି ମୁଣ୍ଡରେ ସୁଖି ଗୁପି ହୋଇଯାଏ । ଫଳରେ ଗୁରୁପାତ୍ରୁ ଚପିହୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଠିକ୍ ଯନ୍ତ୍ରାର ଜାବ ପଡ଼ିଲା ଭଳି ଲାଗେ । ଟୋପି ମୁଣ୍ଡାଇ, ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଝରଝରମରେ ଡିନିସଣ୍ଡା ଡ୍ରାଲ୍ କରିସାରି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଲାନ୍ତି ଓ ଅବସାଦ ସହଜ ପ୍ରବଳ ମୁଣ୍ଡବନ୍ଧା ନେଇ ଘରକୁ ଫେର । ଘରରେ ଭଲଭାବେ ପଡ଼ାପଡ଼ି କରି

ହୁଏ ନାହିଁ; ପରଦିନ ପାଠରେ ଶିଳ୍ପ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗରେ ଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣିଆ ବେଳଟିକୁ ମୁକ୍ତ ହସ୍ତରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ମିଳିଯାଏ ।

ଥରେ ଆମର ସମବେତ ଡ୍ରାଲ୍ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ସାମରିକ ଅଫିସର ଡ୍ରାଲ୍ ପଡ଼ିଆକୁ ଆସିଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ୮ କାଳ ବନ୍ଦୁ ଧରି ଡ୍ରାଲ୍ ଓ ପଦଗୁଳନା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପରେ ଶସ୍ତ୍ର ସହକ ଶୁଖାଡ଼ାଲ୍ ରାଇଫଲ ମଇଦାନକୁ ଯିବାପାଇଁ ଆମକୁ ଆଦେଶ ଦିଆଗଲା । ମଇଦାନରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଆମେ ସ୍କୁଲ କମ୍ପାନୀର କାଡ଼େଟ୍ ମାନେ ପାହାଡ଼ କଡ଼ରେ ଜାଗାଏ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧ ବସିଲୁ । ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ କାଡ଼େଟ୍ ମାନେ ପରିଦର୍ଶନକାରୀ ଅଫିସରଙ୍କୁ ୪୫୦ ମାର୍ଟିନି-ହେନ୍‌ସି ଲେଫଲ୍ ଦ୍ଵାରା ନିଶାଣ କରି ଦେଖାଇଲେ । ରାଇଫଲ ନିଶାଣ ପାଇଁ ମୋଟ ଲୁହା ଚଦରର ଗୁଳିମାରିଟିଏ ମଇଦାନ ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଵା ଚଉକରରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଗୁଳି ଗୁଳିମାରି ମଝିରେ ନା କଡ଼ରେ ବାଜିଲ, ଅଭିଜ୍ଞ ଲୋକେ ଶବ୍ଦଦ୍ଵାରା ତାହା ଦୂରରୁ କହିଦେଇପାରନ୍ତି ।

ସଞ୍ଚାରପ୍ତୟ ଗ୍ରହରେ ଉଲ୍ଲସ୍ପତମ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବା କେତେ ଜଣ ନାମଜାଦା ନିଶାଣଦାର ବାଟାଲିୟନରେ କ୍ୟାଡ଼େଟ୍ ଥିବାରୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେଥିପାଇଁ କମ୍ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲୁ । ଆମେ ପିଲମାନେ ଯୋମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକଙ୍କୁ ନିଜ ନିଜର ଅଦର୍ଶ ଭାବେ ବାଛି ନେଇ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଗର୍ବପୂର୍ଣ୍ଣା-କରୁଥିଲୁ ଏବଂ ରାଇଫଲ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହର ସହ ତାଙ୍କର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲୁ । କେହି କାହାର ପ୍ରିୟପାତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପଦେ କହିଦେଲେ ଯେପରି ଗାତ୍ର ବାଦବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା, ସାମରିକ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ମରମରି ହେବା ବିରୁଦ୍ଧରେ କଡ଼ା ନିୟମ ନ ଥିଲେ ତାହା ରକ୍ତାକ୍ତ ସଂଗ୍ରାମରେ ପରିଣତ ହେଉଥାଆନ୍ତା ।

ରାଇଫଲ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଜେଡ଼ାମାନଙ୍କ ଫଲାଫଲ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ ସ୍କୁଲ କାଡ଼େଟ୍ ମାନଙ୍କୁ ଧାଡ଼ିହୋଇ ଗୁଳିମାରିଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳେ । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ସ୍କୁଲ କମ୍ପାନୀର ଗୁରୁଜଣ ବହୁ ବହୁ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ କାଡ଼େଟ୍ ନିଶାଣ କରିବାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଏ । ଆମେ ସାଧାରଣ କାଡ଼େଟ୍ ମାନେ ଜାଗାଏ ବନ୍ଦୁ ଜମାଇରଖି ପଛରେ ବସି ରାଇଫଲ୍ ଗୁଳନା ଦେଖୁ ।

ଅନ୍ୟସ୍କୁଲ ଶ୍ରୀତ୍ରୀ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଓ ବିଶେଷ କରି ରାଇଫଲ୍ ନିଶାଣ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍କୁଲ ଭିତରେ ଅତି ଗାତ୍ର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କାଡ଼େଟ୍ ମାନେ ଗୁଳି ଫାଏର କଲବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରତି ଶ୍ଵେତର ଫଲାଫଲ ଯୋର ଉଦ୍‌ବେଗର ସହ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି । ଅସୁପକ୍ଷ ଓ ପ୍ରତିପକ୍ଷର ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠରେ ଅନୁକୂଳ ଓ ପ୍ରତିକୂଳ ନାନା ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଧାରା ବିବରଣୀ ପରି ଅନବରତ ଲାଗିରହିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କମ୍ପାନୀର କମାଣ୍ଡର ତାଙ୍କ ବହୁ ବହୁ

ନିଶାଣଦାରମାନଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରୁଥିବାରୁ ପ୍ରତିଯୋଗୀଙ୍କ ସାଧ୍ୟ ବା ସାଧନାରେ ବିଶେଷ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ଯେଦିନ ଅମ ସ୍କୁଲ ଉଇଫଲ୍ ନିଶାଣରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲ । ଫଳାଫଳ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପରେ କମ୍ପାନୀରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ ଆସୁଥିବା ହୋଇପଡ଼ିଲୁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବା ସ୍କୁଲର କାଡ଼େଟ୍‌ଙ୍କ ସଫଳା ଥିଲା ଅମର ଚିନ୍ତାଗୁଣ । ତାହା ସତ୍ତ୍ଵେ ସେମାନେ ଅମଠାରୁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ପଏଣ୍ଟ ଅଧିକା ପାଇଥିବା ହୋଇଉଠିଥାଏ ଅମ ପାଇଁ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଓ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷର କାରଣ ।

ଯେଦିନ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଶେଷ ହେବା ପରେ ଆମେ ‘ସାଧାରଣ’ କାଡ଼େଟ୍‌ମାନେ ଏକାଠି ଛୁଡ଼ାହୋଇ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କ କୃତ ଓ କରମତ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲୁ । ଏତିକିବେଳେ ଆମ ସର୍ଜେଣ୍ଟ-ମେଜର ସମବେତ ଅଫିସର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ଦଳ ଭିତରୁ ବାହାର “କରବେଟ୍ ! କାଡ଼େଟ୍ କରବେଟ୍ !!” ବୋଲି ଉଚ୍ଚସ୍ଵରରେ ଡାକ ଦେଇ ଆମର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ମୁଁ ଅନାଶ୍ଚିତରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଗୁରୁତର ଦୋଷ କରିଛି ଓ ଦଣ୍ଡଦେବା ପାଇଁ ଏବେ ମୋତେ ଡାକରା ପଡ଼ୁଛି ଭାବି ଲାଗୁଥିବା ସ୍ଵପ୍ନରାଶି । ଦିନଯାକର ସଫଳାଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ମନେ ଥରେ ଗଢ଼ାଇ ନେଇ କେଉଁଠାରେ କିଛି ଦୋଷ କରିଥିବା ଚିନ୍ତା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିବେଚିତ ହୋଇଥିବା ସ୍କୁଲର ଜଣେ ପ୍ରତିଯୋଗୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ମୁଁ କହିଥିଲି ଯେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଗୁଲିଗ୍ଢେଟକ ଦୈବାଦ୍ଵାରା ଗୁମାସତୀରେ ବାଜିଯାଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ସ୍କୁଲର କାଡ଼େଟ୍‌ଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜଣେ ମୋତେ ‘ପାନେ ଦେବ’ ବୋଲି ଧମକାଦେବା ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଥିଲି । ତେବେ ଗଣ୍ଡନୋଲ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, କିଏ ମୋତେ ଧମକ ଦେଲା ତାହା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣିନଥିଲି ।

ତେଣେ ସର୍ଜେଣ୍ଟ-ମେଜର ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ମୋତେ ଡାକ ଦେଉଥାନ୍ତି । ସର୍ଜେଣ୍ଟ-ମେଜରଙ୍କ ସାଧାରଣ କଥା ମଧ୍ୟ ମାଇଲିଏ ଦୂରକୁ ଶୁଭେ ବୋଲି କାଡ଼େଟ୍‌ମାନେ କହନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଉଚ୍ଚସ୍ଵର କେତେ ଦୂରକୁ ଶୁଣୁଥିବ, ତାହା ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏଣେ କାଡ଼େଟ୍‌ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ମୋ ଉପରେ ଡାକନା ଅରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥାଏ । “ସା, ଶୀଘ୍ର ସା ।” “ତୋତେ ଡାକୁଛନ୍ତି—ଶୁଭ୍‌ନାହିଁ ?” “ଜଳିଦି ସା—ନହେଲେ ପାହାର ବସିବ ଜାଣିଥା ।” ଆଦି ନାନା କଥା କହି ସାଙ୍ଗସାଥୀମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଆଡ଼ର ସ୍ତମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ବାହାର ଆସି ଦୁଃଖ ଭଙ୍ଗା ଭଙ୍ଗା ସ୍ଵରରେ “ଆଜ୍ଞା, ହଁ” ବୋଲି ଜବାବ ଦେଲି । “ତାକିଲେ ଜବାବ ଦେଉନୁ କାହିଁକି ? ତୋର କହୁଛି କାହିଁ ? ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଶୀଘ୍ର ଆ ।” —ମଝିରେ ମୁହଁ ଶୁଣି ହେଲେ ନ ଅଟକି ସର୍ଜେଣ୍ଟ-ମେଜର ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, କଠୋର ସ୍ଵରରେ ତାରିଦି ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ ଅଦେଶ ମୋତେ ଏକନିଶ୍ଵାସରେ ଶୁଣାଇଦେଲେ । କଣ ହୋଇଛି ଓ ମୋତେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ବୁଝିନପାରି ମୁଁ କାବା ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ରହିଗଲି । ସେ ଭିତରେ ପଛରୁ କେହି ଜଣେ ବନ୍ଧୁ “ଜଳିଦି ସା”ରେ

ବୋକା !” ବୋଲି କହି ପିଠିରେ ମୁଦୁ ଶୁପ ଦେଇ ବନ୍ଧୁକ ଗଦାଆଡ଼କୁ ମୋଡେ ଠେଲିଦେଲେ ।

ବନ୍ଧୁକଗୁଡ଼ିକ ଆମେ ଗଦାମାରି ରଖିଥିଲୁ । ଗଦାକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବା ପାଇଁ ମୋ ବନ୍ଧୁକଟି ଠେକ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଭରତରରେ ବନ୍ଧୁକଟି କାହିଁନେବା ଫଳରେ ଗଦା ଭୁସ୍ତୁରାଯାଇ ସବୁଜକ ବନ୍ଧୁକ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ମୁଁ ବିକଳ ହୋଇ ତାକୁ ପୁଣି ସଜାଡ଼ି-ବାରେ ଲାଗିବାରୁ ଯର୍ଜେଣ୍ଡ-ମେଜର ଜାତିଭୂପି ପାଟିକରି କହିଲେ; “ଗଦାଟାକୁ ତ ଭାଙ୍ଗିଲୁ, ଏବେ ସେଥରେ ଅଉ ଲାଗିବୁ କାହିଁକି ? ବନ୍ଧୁକ ନେଇ ଶୀଘ୍ର ଆ ।” କାନ୍ଦୁଣି-ମାନ୍ଦୁଣି ହୋଇ ବନ୍ଧୁକ ଠିକ୍ ବାଗରେ ଧରି ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ସାବଧାନ ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହେଲି । ବନ୍ଧୁକ କାନ୍ଦେଇ ତାହାଣକୁ ଗୁଳି କ୍ଷିପ୍ରପଦରେ ରାଇଫଲ ମଜଦାନକୁ ଯାମରିକ କାଜିଦାରେ ଅଗେଇବାକୁ ମୋଡେ ଆଦେଶ ଦିଆଗଲା । ଅନ୍ଧସର ହେବା ପୁର୍ବରୁ ଯର୍ଜେଣ୍ଡ-ମେଜର ଗୁପ୍ତାଗଳାରେ ମୋଡେ ଟେଡାଇଦେଇ କହିଲେ, “ମୋଡେ ଯଦି ବଦ୍ଦମ କଲେ ତ ଖବରଦାର !”

କଲିପଣୁ ଅର୍ଶଳି ପାଖକୁ ଟଣାହୋଇ ଗଲା ପରି ମୋଡେ ଗୁମ୍ଫାମାରି ମଜଦାନରେ ହାଜର କରାଗଲା । ପରିଦର୍ଶନକାରୀ ଅଫିସର ଜଣକ ସେଠାରେ ଥିଲେ । ସମସ୍ତ ବାଟାଲିୟନ୍‌ରେ ମୁଁ କନିଷ୍ଠତମ କାଡ଼େଟ୍ ବୋଲି ପରୁର ବୁଝିବା ପରେ ମୋ ଅଡ଼େ ଅନାଇ ଅଉ କୋମଳ ସ୍ତରରେ ସେ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ କେଇ ଷ୍ଟେଟ ଗୁଳି ଚଳାଇବା ସେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁନା । ତାଙ୍କ କୋମଳ ସ୍ତର ଓ ସହାନୁଭୂତିଭର ସଦୟ ହସ ମନରେ ମୋର ନୁହେଁ ଉତ୍ସାହ ଭରିଦେଲା । ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯମାବେଶରେ ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରାଗଲେ ଗ୍ରେଟପିଲଟିଏ କେଡେ ନିଃସନ୍ଧ ଓ ନିଃସହାୟ ବୋଧକରେ—ମନେହେଲୁ ଯେତେ ଯେପରି ସମବେତ ସମସ୍ତ ସାମରିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ସେ ହିଁ ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛନ୍ତି ।

ଆମକୁ ୪୫୦ ମାଟିନି କାର୍ତ୍ତବାଜନ୍ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ତାଲିମ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଫର୍ସ ହେବାବେଳେ ଏ ବନ୍ଧୁକ ପଛକୁ ପ୍ରତି ଧକ୍କା ମାରେ । ବାରମ୍ବାର ବନ୍ଧୁକ ଧକ୍କା ବାଜି ମୋ କାନ୍ଧ ଭାରି ଦରଜ ହୋଇଥାଏ । ଶୀଘ୍ର ଦୁବଳ ଦେହରେ ଓ ବଶେଷକରି କାନ୍ଧ ପାଖରେ ବନ୍ଧୁକ ଧକ୍କା ଯନ୍ତ୍ରାଳି ନେଲୁଥିଲି ମାତ୍ର ଦୁଇପଲ ବି ନଥିଲା । ବନ୍ଧୁକମୁଠା ମାଡ଼ ହେଲେ କାନ୍ଧ କେଡ଼େ କାଟିବ—ତାହାର ଆଙ୍କୋରେ ମୁଁ ଅନ୍ଧର ବେଶି ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । କନିଷ୍ଠତମ କାଡ଼େଟ୍ ହେବାର ଦୋଷ ପାଇଁ ମୋଡେ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ମନକୁ ବୁଝାଇ ଯର୍ଜେଣ୍ଡ-ମେଜରଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଭୂଇଁରେ ବିଛାହୋଇଥିବା ଡେଲଟିକଟାବୋଲା ମଇଲା ପଶମ ସତରଞ୍ଜିଟିରେ ଯେତେଇ କରି ଶୋଇଲି । ମୋ ପାଇଁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଗୁଳି ସେଠାରେ ଥିଆହୋଇଥିଲା । ଗୁଳି ଭରିସାର ବନ୍ଧୁକ ଯଜକରି କାନ୍ଧକୁ ନେଲି ଓ ହାସମତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ସୋଡ଼ା ଟିପିଲି । ଲୁହା ଗୁମ୍ଫାମାରିରେ ଗୁଳି ବାଜିଲେ ପ୍ରବଳ ବିନୟନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମୁଣ୍ଡବିତ ହୋଇଉଠେ । ବହୁ ଶ୍ୱସ୍ତିତ ସେଇ ଗନ୍ଧଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ

ଅପୂର୍ବ ଆବାନ ହୋଇ ଗୁଲି ଭୂଇଁରେ ବାଜିଥିବା କଥା ସୁରୁଦ୍ଧାବେଳେ । ଏତିକିବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନକାରୀ ଅଫିସର ମୋ ପଛରେ ଆଇ ଦୃଢ଼ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଅଛି ପର୍ଜେଣ୍ଟ ମେଜର, ଏ ପିଲ କଥା ମୁଁ ନିଜେ ଗୁରୁତ୍ଵ ।” ନିଜର ବହୁବିଧ ସୁନ୍ଦର ପରିଧେୟର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ତେଲିଆ ସତରଞ୍ଜିଟିରେ ମୋ ପାଖରେ ସେ ଶୋଇଗଲେ ଓ ବନ୍ଧୁକ ମାଗି ନେଇ ନିଜେ ତାର ମାତ୍ତକୁ ଦୁଇଗଣ୍ଠ ଗଜ ଦୂରତା ପାଇଁ ସଜାଡ଼ିଦେଲେ । ପ୍ରବଳ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ଵା ଯୋଗୁଁ ସେତିକି କରିବାକୁ ମୁଁ ପୁରସ୍କୃତ ଭୁଲିଯାଇଥିଲି । ଧୀରଞ୍ଜିର ଭାବେ ନିଶାଣ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମୟ ନେବାକୁ ମୋତେ ଅତି କୋମଳ ସ୍ଵରରେ ପରମର୍ଶ ଦେଇ ଅଫିସର ମୋ ହାତକୁ ଘଇଫଲ୍ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ।

ପରେ ପରେ ଶୁଭେଷି ଗୁଲି ଚଳାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଟିକୁ ଗୁମାସ୍ତାରେ ବଜାଇ ପାରିଲି । ମୋ ପିଠି ଆସୁଥିବା ବେଳେ ଅଫିସର ଉଠି ଛୁଡ଼ାହେଲେ ଓ ମୋ ଘୋର କେତେ ହେଲି ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ପ୍ରଥମ ଗୁଲିଟି ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ନ ବାଜିବା ହେତୁ ସମୁଦାୟ କୋଡ଼ିଏ ପଏଣ୍ଟ୍‌ସ୍ ମୁଁ ଦଶ ପାଇଲି ବୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଲି । “ସାବାସ୍ ! ଜମିକାର ନିଶାଣ କଲ !” ବୋଲି ମୋର ଭାରିତ୍ କର ଅଫିସର ତାଙ୍କ ସହକାରୀଙ୍କ ଗହଣକୁ ଫେରିଗଲେ । ଗୁମି ମୋର କୁଣ୍ଠେମୋଟ । ଧାଡ଼ିକୁ ଫେରିଲାବେଳେ ଅନନ୍ଦରେ ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲଗ୍‌ନଥାଏ । ସେ ଆନନ୍ଦ କିନ୍ତୁ ବେଶି ବେଳ ରହିଲା ନାହିଁ, ଦୂରରୁ ସାଥୀମାନଙ୍କର ସ୍ଵାଗତ ସମ୍ଭାଷଣ କାନରେ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ତାହା ବାଷ୍ପବଦ୍ଧ ଉଭେଇଗଲା । “ଏଡ଼େ ବାଜେ ନିଶାଣ !” “କମ୍ପାନୀ ନାଁରେ ଚୁନକଲା ଲଗାଇଦେଲା !” “ଅତିଗୁଜ୍ଜକରି ବି ଏହାଠାରୁ ଭଲ ନିଶାଣ ହୋଇଥାଆନ୍ତା !” “ସେଇ ପ୍ରଥମ ଗୁଲିଟା—ଶହେ ଗଜ ନ ଯାଉଣୁ ଭୂଇଁରେ ବାଜିଲା !” ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦର ଗୁଜ୍ଜ ଶିଖରରୁ ମୋଠେ ରସାତଳକୁ ଝସାଇ ଆଣିଲା । ସାନ ସାନ ପିଲଙ୍କ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସବୁଦିନେ ଏମିତି । ସେମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଓ ନିଷ୍ଠୁର ମନେହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ମୂଳରେ ଉଦ୍‌ବେଶ୍ୟ ବା ଅଭିସନ୍ନ ନଥାଏ । ବହୁସମାନଙ୍କ ପରି ମନଜଗା କଥା ସେମାନେ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମନକୁ ଆସେ, ତାହା ମୁହଁ ଖୋଲି କହିଦିଅନ୍ତି ।

ଶୁଖାତାଲ୍ ରାଇଫଲ୍ ମଇଦାନ୍‌ରେ ଯେଉଁ ସାମରିକ ଅଫିସର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପିଲର ଲୁପ୍ତ ଆସ୍ତବଶ୍ଚାୟକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାପାଇଁ ନିଜର ଉଚ୍ଚ ଅସନରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିଲେ, ପରେ ସେ ଫିଲ୍ଡ୍ ମାର୍ଶାଲ୍ ଅର୍ଲ୍ ରବର୍ଟସ୍ ଭାବେ ତାଙ୍କ ଦେଶ ଓ ଜାତିର ଇତିହାସରେ ଅମର ହୋଇ ରହିଲେ । ବାଲୁକାବନରେ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଫର୍ଷ୍ଟରେ ଅସି ଯେଉଁ ମହାନ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିଲା, ତାହା ଜୀବନସାରା ଭୁଲିନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଅତି ବିପଦଜନକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ବହୁବାର ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିଛି—ନାନା ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟରେ ଶେଷ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବାକୁ ହୋଇଛି । ସେ ସବୁ ସମୟରେ ପ୍ରବଳ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ଵା ଯୋଗୁଁ ମନ ଚ୍ୟାଲ ହୋଇ-

ଉଠିଲେ ଅସ୍ଥିର ନ ହୋଇ ଧ୍ୟାନ ଓ ଯୈର୍ଯ୍ୟର ସହ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେଇ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଉପଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ସ୍ମୃତିପଟରେ ଜାଗିଉଠେ । ବିପଦସଙ୍କୁଳ, ସମସ୍ୟାବହୁଳ ମୋର ଜୀବନରେ ସେହିକି ଉପଦେଶ ବହୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋତେ ଯଥସମ୍ଭବ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, ସେଥିପାଇଁ ସେହି ମହାନ ସୈନିକଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଆଜିବନ କୃତଜ୍ଞ ।

ଉପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ସଟଣାରେ ସର୍ବୋତ୍କର୍ଷ-ମେଜରଙ୍କ ଭୂମିକା ସନ୍ଧେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ଏହା ପରଠାରୁ ବହୁବର୍ଷଯାଏ ନିଜର ଉତ୍ତମୂର୍ତ୍ତି ଓ କଠୋର ଶାସନଦ୍ୱାରା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ବାହୁନର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେ ପୁରୁଷ ଜଗତ କରି ରଖିଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଓ ସ୍ଥୂଳକାୟ ଏହି ପଦାଧିକାରୀଙ୍କ ଅନ୍ତର ଯେ ଦୟାରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ, କଠୋରତାର ଆବରଣତଳୁ ତାହା ସହଜରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସେବର୍ଷ ତାଲିମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଶେଷ ହେବା ପରେ ମୋତେ ପାଖକୁ ଡାକ କୁଟିରେ ମୁଁ ରାଇଫଲଟିଏ ସଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଛ କି ବୋଲି ସେ ପଚାରିଲେ । ବିମ୍ବୁସ୍ରେ, ଆନନ୍ଦରେ ହୃଦବାଦ୍ ହୋଇ ମୁଁ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ରହିଗଲି । ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ନିଜଆତ୍ମ ସେ କହିଲେ, “ପରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ବିସ୍ ରାଇଫଲ୍ ଓ ଯାହା ଗୋଲାଗୁଳ ଦରକାର ମୋଠାରୁ ନେଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ରାଇଫଲ୍ ସଫାସୁଗୁରୁ କରି ହେପାଜତ୍ରେ ରଖିବ; ଆଉ ଫୁଟାଗୁଳର ଖୋଲତକ କୁଟି ପରେ ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେବ—ଏହି ଦୁଇଟି କଥାର ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଲେ ମୁଁ ଗୁଳି ଓ ରାଇଫଲ୍ ଦେବି ।”

ସେ ବର୍ଷ ଶୀତଦିନେ ସଙ୍ଗରେ ରାଇଫଲ୍ ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁଳି ନେଇ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ* ଗଲି । ସର୍ବୋତ୍କର୍ଷ-ମେଜର ବାହୁ ବାହୁ ୪୫୦ ରାଇଫଲଟିଏ ମୋତେ ଦେଇଥିଲେ । ଭାର୍ଗବ ଲଗୁଥିବା ହେତୁ ଏ ଯେଉଁ ରାଇଫଲ୍ ଝୁର୍ କୋରରେ ଧକ୍କା ମାରେ; ସ୍ଥିରଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଟିକିଙ୍କ ତାଲିମ୍ ପାଇଁ ତାହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହୁଏନାହିଁ । ସେ ଯାହା ହେଉ, ରାଇଫଲଟି ହାତକୁ ଅସିବା ପରେ ମୋ ଜୀବନର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଛୁଟିକଣି, ଦାଟ୍ଟଲିଖଡ଼ା, ଧନୁଗର ଓ ଶେଷରେ ଦାରୁଖୁନ୍ଦା ବନ୍ଧୁକ ଧରି ମୁଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଜଙ୍ଗଲର ବେଣି ବେଣି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲି । ରାଇଫଲଟି କରଗତ

* ଲେଖକ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ ଗ୍ରାମପମୁହ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗ୍ରେଟି ନିଲଦ୍ୱୀପ ଗ୍ରାମର ବାସିନ୍ଦା । ସେ ସେହିଠାରେ ଶୀତଦିନ ଅତିବାହିତ କରୁଥିଲେ—ଅନୁବାଦକ ।

ହେବା ପରେ ଜଙ୍ଗଲର ଗଭୀରତମ ଅଂଶମାନଙ୍କରେ ଅବାଚେ ପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ପଥ ଉନ୍ମୁଳ ହୋଇଗଲା ।

ବିପଦର ଭୟ ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜୀବଜନ୍ତୁକୁ ସଦା ଯତନ ରଖେ, ସେମାନଙ୍କ ଚେତନାକୁ ଶାଣିତ ଓ ଖାନ୍ତାବେଶ କରେ ଏବଂ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି ଏହି ଉପାଦାନ ସାଯୋଗ କରି ବହୁରହସ୍ୟର ଅନୁଭୂତିକୁ ଅଧିକ ଆମୋଦମୟ ଓ ମାଦକତାଭର କରିଥାଏ । ପ୍ରାଣ ପ୍ରତି ଅହରହ ବିପଦ ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ପ୍ରଭାବ ପକାଏ । ବିପଦର ଭୟଯୋଗୁଁ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଃଶବ୍ଦରେ ଅବସର ହେବା, ଗଛ ଚଢ଼ିବା ଓ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ଶବ୍ଦଭେଦ କରିବାକୁ ଶିଖିଥିଲା । ରାଜପଲ୍ ପାଇବା ପରେ ନିଦାଞ୍ଚ ଗର୍ଭର ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଆକର୍ଷଣ ଓ ଅଭିଳାଷ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜପଲ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଏବଂ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଶ୍ରବଣଶକ୍ତିର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବଳଯୋଗ କରିପାରିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ସାଧାରଣ ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ବିପାକ୍ସ ସାପ ଓ ଅନ୍ୟତମ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବାର ବିପଦ ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ଲାଗିରହିଥାଏ । ତେଣୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି ଦିଗକୁ ଦୃଷ୍ଟିଦେବା ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଦ୍ଧବୃତ୍ତାକାର ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଉପରେ ଦୃଢ଼ପାତ କରିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼େ । ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହ୍ମାନମାନଙ୍କର ଅତି ସାମାନ୍ୟ ସଞ୍ଚଳନ ସହଜରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ; କିନ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରର ଦୂର ପ୍ରାନ୍ତରେ ବସ୍ତୁ ବା ସଞ୍ଚଳନ ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହେଉଥିବାରୁ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ବିପଦର ସୂଚନାପ୍ରାପ୍ତି ଅଧିକ ଆଶଙ୍କା ଥାଏ ।

ଜଙ୍ଗଲର ସାଧାରଣ ଜୀବଜନ୍ତୁ ବିନା କାରଣରେ କାହାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅତି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତଭାବେ ଏଭଳି ବହୁ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣମୁଖୀ କରିଦିଏ । ସେ ଧରଣର ଅନର୍ଥକ ପରିସ୍ଥିତି ଯେପରି ନଦୀକୂଳ, ଜଙ୍ଗଲରେ ଅବସର ହେଲାବେଳେ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଖାନ୍ତାବେଶ ନଜର ରଖି ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅରେ ଗଛ କୋରଡ଼ ମୁହଁରେ ସାପ ଜଳ ଲହଳହ କରୁଥିବା ଠିକ୍ ସମୟରେ ଦେଖିଦେଇ ଗୋଖରସାପ ଶ୍ୱେତ ମାଟିବା ଫୁଲରୁ ମୁଁ ହସିଥାଉ ହୋଇଗଲା ଆଉ ଅରେ ଚୁଆ ପଛରୁ ଆହତ ଚିତାବାଦର ଲୁହର ଅଗତି କେବଳ ଛଟଛଟ ହେଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରି ଆସନ୍ନ ଆକ୍ରମଣରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିଲା । ଏହି ଦୁଇଟି ଚିତାବାଦେ ଦୃଷ୍ଟି-କ୍ଷେତ୍ରର ଶେଷ ପ୍ରାନ୍ତରେ ହିଁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ସଞ୍ଚଳନ ସଂଚାଳିଲା ଏବଂ ମୋର ଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ମୁଖକୁ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଜାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରି ସୋର ବିପଦରୁ ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପାଇଥିଲା ।

ଦାରୁଖୁହା ବନ୍ଧୁକ ପାଇବାଦିନୁ ଗୁଳିବାରୁଦ ଜଗିରଖି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଶିଖିଥିଲା । ତେଣୁ ଗୁଳିମାରିରେ ରାଜପଲ୍ ନିଶାଣ ନକରି ବଢ଼ିଗଲା ଓ ମୟୂର ଆଦି ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଉପରେ ହିଁ

ଲୁଗା ଅଭ୍ୟାସ କଲି । ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଲୁଚିଛପି ଯିବା କଷ୍ଟକର ଓ ସମୟସାପେକ୍ଷ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ନହୋଇ ଜବନ୍ନ ଶରବ୍ୟ ଉପରେ ହିଁ ନିୟମିତ ଲୁଗା କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ରାଇଫଲ୍ ଗୁଳି ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ନ ବସିଲେ ପକ୍ଷୀର ଦେହ ଛୁନୁଥିଲା ହୋଇ ଅଉ ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ ହୁଏ ନାହିଁ । ଲୁଗା ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିବାବେଳେ ଅରେ ମାତ୍ର ପକ୍ଷୀଟିଏ ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ସେପରି ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ମୋର ମନେଅଛି । ସମୟକ୍ରମେ ନିଶାରେ ଭୁଲ୍ଲିତ ଦଟିଲ ଓ ସେଥି ଯଙ୍ଗେ ଅସୁବିଧାସ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଲା । ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପାଦ ଦେବାକୁ ଡରୁଥିଲି, ରାଇଫଲ୍ ଧରି ସେଠାରୁ ନିର୍ଭୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲି ।

ଗାଁପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଓ ଗହଳ ଝାଡ଼ିଭରା ଏକ ଅଂଶକୁ ଆମ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ‘ଫାର୍ମ୍‌ସ୍‌ପୋର୍ଟ୍’ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥାଉ । ଅଳ୍ପ କେତେ ବର୍ଗମାଇଲ ପରିମିତ ସ୍ଥାନଟିରେ ସେତେବେଳେ ବଜେକୁଡ଼ା ଓ ମହାବଳ ବାସ ‘ହାଉସାଉ’ ହେଉଥାନ୍ତି । ‘କୋଟା’ ହେଉ ‘କାଳଦୁଙ୍ଗା’କୁ ସଯୋଗ କରୁଥିବା ସଡ଼କଟି ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରଦେଇ ଯାଇଛି । ଏହାର ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ଆମ ଗାଁକୁ ଡାକ ନେଇ ଅସୁଥିବା ଜଣେ ଡାକହରୁକର ସଡ଼କର ସେହିଠାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବାସ ‘ପୋଲଗଡ଼ର କୁମାର’ର ପାହୁଲ ଦାଶ ଦେଖି ଭାର ସହାନ ପାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥିଲା ।

ଧନୁରେ ଓ ଦାରୁଗୁମା ବନ୍ଧୁକ ନେଇ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଗଲବେଳେ ବାସଭୟରେ ‘ଫାର୍ମ୍‌ସ୍‌ପୋର୍ଟ୍’ରେ ନ ପଶି ବଣ ବାହାରେ ବାହାରେ ଗୁଳି ମୁଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟେ ଯାଉଥିଲି । ରାଇଫଲ୍ ପାଇବା ପରେ ସେଠାକାର ଦକ୍ଷ ଜଙ୍ଗଲଟିରେ ପାଦ ଦେବାକୁ ସାହସ କଲି । ଅଳ୍ପ ଓସାର ବୋଲିଟିଏ ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିଦେଇ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବୁଛି । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଗାଁଲେକଙ୍କ ପାଇଁ ବାରୁହାଟିଏ କମ୍ପା ଦର ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ଚଢ଼େଇଟିଏ ମାରିବା ଆଶାରେ ସେହି ବୋଲରେ ପଶି ଅଗୋଉ ଅଗୋଉ ଡାହାଣ ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଶୁଣିଲି ପକ୍ଷ ଖୋଲୁଥିବା ଶୁଭୁଲ । ବୋଲ ଡାହାଣ ବନ୍ଧର ଗୋଟିଏ ପଥରରେ ଚଢ଼ି ଅଉ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଅନାଇ ଦେଖିଲି ଯେ କୋଡ଼ିଏରୁ ଡରିଣିଟି ବଣକୁକୁଡ଼ା ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ଶୁଣିଲି ଦାସ ପକ୍ଷ ଖୋଲା ଚରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ପର୍ଯ୍ୟାପର ଥିବା ବଡ଼ ଗଞ୍ଜାଟିଏ ଦଳ ଆଗରେ ଥିଲା । ଗୁଳି ଭେଦିବା ପାଇଁ ଗଛ ଆଦି କୌଣସି ଶକ୍ତି ଜନିତ ପଛରେ ନ ଥିଲେ ପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଗୁଳି କରେ ନାହିଁ । ଗଞ୍ଜାଟିକୁ ଶିକାର ରାବେ ବାହୁନେଇ ସେ ଗଛ ସାମନାକୁ ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି, ଏତିକିବେଳେ ବୋଲ ଗାଁପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ବଡ଼ ଜନ୍ତୁଟିଏ ଲଟାବୁଟାରେ ପଶି ଅସୁଥିବା ଶୁଭୁଲ । ଯେଆଡ଼େ ଗୁଳିପଡ଼ି ଦେଖିଲି—ବଡ଼ ଚିତାବାଦଟାଏ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ପାହାଡ଼ରୁ ସଲଖରେ ମୋ’ର ଆଡ଼କୁ ଗଡ଼ୁଛି । ସେଠାରୁ

* ‘କୁମାସୁର ନରଖାଦକ’ ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ଦୁଇଗହ ଗଜ ଉପରକୁ ‘କୋଟା’ ସତ୍ତକର ଗୁଲୁଣି; ସତ୍ତକ ସେଠାରେ ପାହାଡ଼ କଡ଼େ କଡ଼େ ଗୁଲି ଅରପାଖକୁ ଯାଇଛି । ଚିତାବାସ କୌଣସି କାରଣରୁ ମୋଡ଼ ପାଖରୁ ହୁକୁଡ଼ି ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ସନ୍ଧାନରେ ଏଥଡ଼େ ଆସିଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କଲି । ଚିତାବାସକୁ ଦେଖି ବଣକୁକୁଡ଼ାଧାଲକ ତେଣା ଫଡ଼ଫଡ଼ କରି ଉଡ଼ିଗଲେ । ସେ ଗଛରେ ଚିତାବାସର ଧ୍ୟାନଚ୍ୟୁତ ଘଟିଥିବାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମୁଁ ଗୁଲିପଡ଼ି ତା’ର ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ରହିଗଲି । ଚିତାବାସ ମୋତେ ଦେଖି ନ ପାରି ଝୋଲ ଗାଁବନ୍ଧରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

ଝୋଲ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଫୁଟ ଓସାର; ତାର ଘଣ୍ଟ ଗାଁବନ୍ଧଟି ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ବାରଫୁଟ ଓ ତାହାଣବନ୍ଧ ଅଠଫୁଟ ଉଚ୍ଚ । ତାହାଣ ବନ୍ଧ ଧାରରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଫୁଟ ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ପଥର ଉପରେ ମୁଁ ବସିଥାଏ । ଚିତାବାସ ଗାଁବନ୍ଧରେ ମୋଠାରୁ ଦୁଇଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଓ ବାରଫୁଟ ଦୂରରେ ଥାଏ । ଝୋଲ ଧାରରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା ମାତ୍ରେ ଚିତାବାସ ପଛକୁ ମୁହଁ ଗୁଲୁଇ ତା ଆସିବା ବାଟକୁ ଅରେ ଫେରି ଚାହିଁଲା । ସେହି ଅବସରରେ ମୁଁ ଝୋଲ ଉଠାଇ ତା ଛତକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଓ ଚିତାବାସ ମୁହଁ ଫେରାଇବା ମାତ୍ରେ ଘୋଡ଼ା ଟିପିଦେଲି । କଳାବାବୁଦର ବହଳ ଧୂଆଁ ଭିତରେ ଚିତାବାସ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଝୋଲ ତାହାଣ ବନ୍ଧକୁ କୁହୁବା ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଦେଖିଦେଲି । ଝଲକା ଝଲକା ଚକ୍ର ଝରି ମୋ ଲୁଗାପଟା ଓ ପଥରଟି ପୁରୁ ଭଜିଗଲା ।

ଗୁଲିଟିଏ ନିର୍ଭୁଲ ଭାବେ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ବସାଇ ଦେଇ ପାରିବା—ସାମାନ୍ୟ ସେତକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ନିବୋଧଙ୍କ ପରି ମୁଁ ଭାବିଥିଲି ଯେ ଗୁଲି ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଚିତାବାସ ସେହିଠାରେ ମରି ଟଳିପଡ଼ିବ । ଚିତାବାସକୁ ମାରିଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ କେବଳ ଆହତ କରି ନିଜ ପ୍ରତି ଯେ ଘୋର ବିପଦ ବରଣ କରିଛି—ମୋତେ ବିବ୍ରତ କରିବା ଛଡ଼ା ଏହା ମୋର ଅତ୍ୟଧିକ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ମୂଳରେ କୁଠାଗଢାତ କଲି । ପ୍ରଭୂର ରକ୍ତସ୍ରାବ ଘଟିଥିବା ହେତୁ ଚିତାବାସ ସାଂଘାତିକ ଭାବେ ଆହତ ବୋଲି ଆଶା ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଗୁଲି ତା ମର୍ମସ୍ଥଳରେ ବାଜିଛି କି ନାହିଁ ଏବଂ ସେଥିଯୋଗୁଁ ସେ ମରିବ କି ନାହିଁ—ରକ୍ତ ପ୍ରସ୍ରାବୀୟ ଛତର ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ ବା ଗୁରୁତ୍ୱ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଭଳି ଜ୍ଞାନ ନ ଥିବାରୁ ତାହା ମଧ୍ୟ କଲନା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଏଣେ ଆହତ ଚିତାବାସକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନୁସରଣ କରି ନିକାଶ ନ କଲେ ସେ ଦୁର୍ଗମ ଜଙ୍ଗଲ ବା ପଥରଖୋଲରେ ଛପିଯାଇ ପରେ ବନ୍ଧମ ଅନର୍ଥ ଘଟାଇବ । ଏହି ଆଶଙ୍କାରେ ବନ୍ଧନରେ ପୁଣି ଗୁଲି ଭରି ଝୋଲ ତାହାଣ ବନ୍ଧକୁ ଢେଲି ଓ ଚକ୍ରଧାର ଠଉରାଇ ଚିତାବାସକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲି ।

ଝୋଲବନ୍ଧରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଗଜ ଯାଏ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ବୁଢ଼ା ଓ ଗଛ ଥିବା ଚଟକା ଭୂମି ପଡ଼ିଲା । ସେଠାରୁ ପାହାଡ଼ କଡ଼ ଉତ୍ତେଜେ ରହି ପରୁଣ ଗଜ ତଳେ ଆଉ ଚକଡ଼ାଏ ଚଟକା ଜାଗା ସହିତ ମିଶିଥାଏ । ପାହାଡ଼ର ଘଣ୍ଟ ଗଡ଼ାଣି ଝଙ୍କାଳିଆ ବୁଢ଼ା ଓ

ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥରରେ ଭରା । ସେଥିରୁ ଯେକୌଣସି ପଛରେ ଚିତାବାଘ ଛପି ରହିଥିବାର ବିଶେଷ ସମ୍ଭାବନା । ଅତି ସନ୍ତର୍କଷଣରେ ସେ ସବୁକୁ ଜନ୍ମଜନ୍ମ କରି ପସନ୍ଦା କରି ଗଡ଼ାଣିରେ ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧ ଓହ୍ଲାଇଛନ୍ତି, ଏତିକିବେଳେ କୋଡ଼ିଏ ଫୁଟ ଦୂର ଗୋଟିଏ ପଥର ପଛରୁ ଚିତାବାଘର ଲକ୍ଷ ଓ ପଛ ଗୋଡ଼ଟିଏ ପଦାକୁ ବାହାରିଥିବା ଦେଖିଲା । ଚିତାବାଘ ବହୁତ ନା ଦେହଠାରେ ପଡ଼ି ମରିଯାଇଛି ଜାଣିବା ଦରକାର । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ଭିତରେ ଚିତାବାଘ ଗୋଡ଼ ଜାଳିନେଲା, ଲକ୍ଷଟି ଦେବଳ ପଦାକୁ ଦର୍ଶୁଥାଏ । ତାହାଣ କମ୍ପା କାକୁ ନ ଗଲେ ଗୁଲି ଚଳାଇବା ଅସମ୍ଭବ । ପରିସ୍ଥିତିର ସମୀକ୍ଷା କରି ଅତି ସରଳ ଓ ସହଜଭାବେ ସ୍ଥିର କରିନେଇ ଯେ ପୁଅଥର ଦେହରେ ଗୁଲି ଝାଜ ଚିତାବାଘ ମରି ନ ଥିବାରୁ ଏଥର ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଛିଁ ଗୁଲି କରାଯିବା ଉଚିତ । ଅତି ସାବଧାନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଥରକେ ଇଞ୍ଚେ କରି ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇ ଅଳ୍ପ ଅଗେଇବା ପରେ ଚିତାବାଘର ମୁଣ୍ଡ ନଜରକୁ ଆସିଲା । ପଥରକୁ ପିଠି ଲଗାଇ ମୋଠାରୁ ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ମୁହାଁଇ କରି ସେ ଶୋଇଥିଲା । ମୁଁ କୌଣସି ଶବ୍ଦ କରି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଅବଚେତନ ମନର କୌଣସି ସଙ୍କେତରୁ ମୋର ଉପସ୍ଥିତି ସେ ଅନୁଭବ କରିନେଲା । ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଗୁଲି-ଦେବା ମାତ୍ରେ ଅଳ୍ପ ଦୂରରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତା କାନରେ ଗୁଲିଟିଏ ବସାଇଦେଲା ଓ ଚିତାବାଘ ମରିଗଲା ବୋଲି ଧରିନେଇ ବିନା ସନ୍ଦେହରେ ପାଖକୁ ଯାଇ ଲଙ୍ଗୁଳ ଧରି ଚନ୍ଦ୍ରମଳାରୁ ତାକୁ ଦୂରକୁ ଘୋଷାରି ଆଣିଲା ।

ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସେଦିନ ଚିତାବାଘଟି ଶିକାରଭାବେ ହାତଲ କରି । ମଲା ଚିତାବାଘଟିକୁ ଅନାଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବାବେଳେ ମୋର ମନର ଅବସ୍ଥା କଣ ଥିଲା ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଚିତାବାଘ ପାହାଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲାଇଥିବା ବେଳୁ ଲକ୍ଷ ଧରି ତାକୁ ଘୋଷାରି ଆଣିବାଯାଏ ମୋ ହାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିର ଓ ନିଶ୍ଚଳ ରହିଥିଲା । ତା'ପରେ କିନ୍ତୁ ଦେହ ହାତ ଏତେ ଜୋରରେ ଠକ୍ ଠକ୍ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ କୌଣସିମତେ ତାକୁ ରୋକି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଝୋଲା ତାହାଣ ବନ୍ଧକୁ ନ ଡେଇଁ ଚିତାବାଘ ମାତ୍ର ଦୁଇଫୁଟ ଜଳ ପଥର ଉପରକୁ କୁଦପଡ଼ି ମୋତେ ଦେହଠାରେ ମାଡ଼ିବସିଲେ କଣ ଘଟିଥାଆନ୍ତା, ତାହା ଭାବିବା-ବେଳକୁ ପ୍ରବଳ ଆତଙ୍କରେ ଦେହ ଥରିବା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ । ଅପରପକ୍ଷେ ଏଡ଼େବଡ଼ ଚିତାବାଘଟିକୁ ମୁଁ ଯେ ଏକାକୀ ଶିକାର କରିଛୁ ଓ ଘରର ସମସ୍ତେ ଏଥିରେ କେତେ ଆନନ୍ଦ, କେତେ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବେ, ତାହା ଭାବିଲେବେଳକୁ ପ୍ରାଣ ମନ ଦେହ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିବା କଥା । ତେଣୁ ସେ ଧରଣର ଅଦମ୍ଭଯୁ କମ୍ପାନ ସୃଷ୍ଟିହେବା ମୂଳରେ ଦୁଃସାହସର ପ୍ରତିଫଳା, ପ୍ରାଣର ଆତଙ୍କ ନା ମନର ଉଲ୍ଲାସ ଅଧିକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା, ତାହା କଲନା କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ସେଦିନ ଉତ୍ତରରେ ଚିତାର କରି ଗଗନ ପବନ କମ୍ପାଇ ଦେଇଥିଲେ କମ୍ପା ଉଛୁଙ୍ଗଳ ଓ ଅସଂଯତ ଭାବେ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ବା ନାଚିଥିଲେ ମନର ଆନନ୍ଦ ହୁଏତ ଆଂଶିକ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେସବୁ କିଛି ନ କରି ମରବ ଓ

ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ କେବଳ ଠକ୍ ଠକ୍ ଅରବାକୁ ଲାଗିଲି । ଆସୁଥିବା ଆନନ୍ଦ ଏକାନ୍ତରେ ଉପଭୋଗ କରି ହୁଏନା; ସମାନ୍ତରାଳ ଲେକକ ମେଳରେ ହିଁ ତାହା ଆସ୍ତବନ ନରାୟା-ପାରେ । ନିର୍ଜନ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ମନର ଅସୀମ ଅବେଶ ଓ ଉନ୍ମାଦନା ଏବଂ ପ୍ରାଣର ବସୁଳ ସୁଲକର ପରିପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ, କାଳ ଓ ପାତ୍ରର ଅଭାବ ଥିଲା ବୋଧହୁଏ । ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ ଆନନ୍ଦରେ ଆସୁଥିବା ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ମୁଁ ଛୁଡ଼ାହୋଇ କେବଳ ଠକ୍ ଠକ୍ ଅରବାକୁ ଲାଗିଲି ।

ଚିତାବାସର ଓଜନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ମନଃସ୍ପିରେ ନିଜ ଶିକାରକୁ ନିଜେ ହିଁ ବୋହୁନେବ ବୋଲି ଛିରି ଜଲି । ରାଜଫଲ୍ ତଳେ ରଖି ଜଙ୍ଗଲରୁ ଲଇ କାଟି ଅଣିଲି ଓ ତାକୁ ଦଉଡ଼ି ପରି ବଳି ଚିତାବାସର ଗୁଣିଗୋଡ଼କୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧିଲି । ତା'ପରେ ତଳେ ବସି ଗୋଡ଼ ମଝିରେ ଲଇ ଛନ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାଇ ଦଉଡ଼ିକୁ କାନ୍ଧକୁ ନେଇ ସତ; କିନ୍ତୁ ସଲଖି ଛୁଡ଼ାହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚିତାବାସକୁ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ଆଣି ଗୋଟିଏ ପଥର ଉପରେ ଥୋଇ ଆଉ ଅରେ ଚେଷ୍ଟାକରି ସୁଜା ତାକୁ ଉଠାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚିତାବାସକୁ ନିହାତି ଗୁଡ଼ିଆକୁ ପଡ଼ିବ ଜାଣି ତାଳପତ୍ରରେ ତାକୁ ଭଲଭାବରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଢଳିମାଇଲୁ ଦୂର ଅମ ଦରକୁ ଧାଇଁଲି । ଏବର କହୁବାମାତ୍ରେ ସରସାସ ଆନନ୍ଦର ଲହରୀ ଖେଳିଗଲା; କେଇମିନିଟ୍ ଭିତରେ ମ୍ୟାଗି ଓ ମୁଁ ଲୋକ ଦୁଇଜଣ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଚିତାବାସକୁ ଅଣିବାକୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ ।

କଥାରେ ଅଛି—‘ଅରକ୍ଷିତକୁ ଦଇବ ସାହା ।’ ମୋ ପରି ନିରାହୁ ଓ ନିବୋଧ ଅନ୍ଧାରୀମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଦୋଷମୁକ୍ତି ପାଇଁ ପୁଣି ପରାବର ଦେବା ଯଦି ବ୍ୟାତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଆନ୍ତା, ତେବେ ଚିତାବାସ ସହଜ ମୋର ପ୍ରଥମ ସଫର୍ଷ ଅନ୍ତମ ସଂଗ୍ରାମରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଚିତାବାସ ମୋଠାରୁ ଭିତରେ ଓ ସାମାନ୍ୟ ବାରମୁଟ ଦୂରରେ ଅଛି ଏବଂ କୁଦାକେ ଅତି ସହଜରେ ମୋତେ ମାଡ଼ିବସିପାରିବ—ଗୁଲି ଚଳାଇବା ବେଳେ ଏସବୁ ପ୍ରତି ମୋର ଆଦୌ ଖିଆଲ ନ ଥିଲା । ସେଦିନଯାଏଁ ମୁଁ ଦାରୁଗୁମ୍ଫା ବନ୍ଧୁକରେ ହରିଣଟିଏ ଓ ରାଜଫଲ୍‌ରେ ସମୁଦାୟ ଦିନୋଟି ବଣସୁଷ୍ଟ ଓ ଗୋଟିଏ କୁଟୁର ମାରିଥିଲି । କୁଟୁର ଓ ସୁଷ୍ଟ ଦିନୋଟି ଗୁଲିରେ ଗୁଲିଖାଇ ସେହଠାରେ ଟଳିପଡ଼ିଥିଲେ । ସାମାନ୍ୟ ସେତିକି ଅନୁଭୂତିରୁ ମୁଁ ଧାରଣା କରିଥିଲି ଯେ ଗୁଲିରେ ଗୁଲି ବସିଗଲେ ଚିତାବାସ ମଧ୍ୟ ଯଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମରିପଡ଼ିଯିବ । ଏ ଦିଗରେ ଅନୁଭୂତି ବଢ଼ିବା ପରେ ଶିକ୍ଷାହେଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୁଲିରେ ଚିତାବାସକୁ ମାରିଦେବାକୁ ହେଲେ ଗୁଲିଟି ତାର ମର୍ମସ୍ଥଳରେ ବାଜିବା ଦରକାର ଓ ଗୁଲିକୁ ଗୁଲିକଲେ ଚିତାବାସ ସାଧାରଣତଃ ମରେନାହିଁ ।

ଦେହରେ ଗୁଲି ଟାକିବା ପରେ ଚିତାବାସ ଶିକାରୀକୁ ସାଧାରଣତଃ ଆକ୍ରମଣ କରେନାହିଁ । ଗୁଲି ବାଜିବାମାତ୍ରେ ନ ମଲେ ବା ଅଟଳ ହୋଇ ନ ଗଲେ; ଚିତାବାସ କୁଦା ମାରି ଯେଠାରୁ ପ୍ରାଣମୁକ୍ତି ପଳାୟନ କରେ; କିନ୍ତୁ ପଳାଇ ଯାଉ ଯାଉ ଶିକାରୀ ସହଜ

ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ଭେଟ ହୋଇଗଲେ ଅନ୍ଧମଣ କରିବାକୁ ସେ ପଶ୍ଚାଦ୍ୱପଦ ହୁଏନାହିଁ । ଚିତାବାଘ ଶିକାରୀଠାରୁ ଉଚ୍ଚରେ ଏବଂ ଲମ୍ବ ଦେବାଭଳି ଦୂରତା ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଶେଷକରି ଶିକାରୀର ଅବସ୍ଥିତି ଚିତାବାଘକୁ ଜଣା ନ ଥିଲେ, ସେଭଳି ଆକସ୍ମିକ ଭେଟ ଓ ଅନ୍ଧମଣର ସମ୍ଭାବନା ବହୁଗୁଣେ ବୃଦ୍ଧିପାଏ । ସେହିନ ଚିତାବାଘ ଯେ ମୋ ଉପରକୁ ନ କୁଦି ଝୋଲ ଅରବନ୍ଧକୁ ଡେଇଁଲ—ତାହାକୁ କପାଳଜୋର୍ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ଚିତାବାଘ ମୋତେ ଦେଖି ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ପଳାଇ ଯାଇ ଯାଇ ବାଟରେ ମୋତେ ଅକସ୍ମାତ ଭେଟିଥିଲେ ପରିଣତ ମୋପାଇଁ ଅତି ଭୟାବହ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ଏବଂ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ଘଟିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି ଅନ୍ଧମଣର ବାଉସୁତା ଉଦ୍‌ବେଗମୂଳକ ଅନ୍ଧମଣ-ଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣେ କମ୍ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ଚିତାବାଘ ଛୁତିକୁ ଗୁଲି କରିବା ଉପରେ ଯେ ଅସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ତାହାର ଏକ ପ୍ରାମାଣିକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏଠାରେ ଦେଉଛି । କାଳଦୁର୍ଜୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ଭଲ ସାହସୀ ନ ମିଳିଲେ ଗାଁଘାଟର ଗାଈଗୋରୁକୁ ଅମେ ‘ମଙ୍ଗଲିଆ ଝଟା’ ଗୋଶାଳାକୁ ପଠାଇଦେଉ । ଥରେ ଶୀତଦିନେ ଚିତାବାଘଟାଏ ଆମ ଗାଈଗୋରୁକୁ ମାରି ଖାଉଛି ବୋଲି ଖବର ପାଇ ମ୍ୟାଗି ଓ ମୁଁ ‘ମଙ୍ଗଲିଆ ଝଟା’ରେ ଡେଇଁ ପକାଇଲୁ । ଦିନେ ସକାଳୁ ଡେଇଁରେ ବସି ଦୁହେଁ ଜଳଖିଆ କରୁଛୁ, ଏତିକିବେଳେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ହରିଣପଲେ ବୋବାଇ ଉଠି ତାଙ୍କ ପଲରୁ ଗୋଟିକୁ ତୋବାସ ମାରୁଥିବାର ସ୍ବଚ୍ଛ ଦେଲେ । ସେହି ଚିତାବାଘଟି ହୁଏତ ଆମ ଗୋରୁଙ୍କର ଅନ୍ଧସ୍ଥ କରୁଥିବ ବୋଲି ବିଚାର ମୁଁ ଜଳଖିଆ ଗୁଡ଼ି ଉଠିଗଲି ଓ କାଳବିଳମ୍ବ ନ କରି ୧୭୫ ରାଇଫଲ୍‌ଟିଏ ଧରି ଡେଇଁରୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ହରିଣପଲ ଡେଇଁର ପଶ୍ଚିମକୁ ପ୍ରାୟ ଗୁରିଶହ ଗଜ ଦୂରରେ ବୋବାଉଥିଲେ । ସେଠାକୁ ସଲଖ ବାଟରେ ଦୁର୍ଗମ ବେତବଣ ଓ ପାଟ ଗୁଡ଼ିଏ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଦକ୍ଷିଣଦିଗରୁ ଚାଲିଯାଇ ଅଗ୍ରସର ହେଲି । ପବନ ମୋ ଆଡ଼କୁ ବହୁଥିବାରୁ ହରିଣଗୁଡ଼ିକ ମୋ ଗନ୍ଧ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା । ଛପି ଛପି ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି ଯେ ବଣପୋଡ଼ିରେ ପଦା ହୋଇଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପଡ଼ିଆରେ ପ୍ରାୟ ପଚାଶଟି ହରିଣ ହରିଣୀ ବେତବଣକୁ ଅନାଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇଛନ୍ତି । ପଡ଼ିଆ ଓ ବେତବଣ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଦଫଲ ପାଟ ଓ ତା ଆଉପାଖରେ ଦୁଇଶହ ଗଜ ଓସାର କେଡ଼ାଏ ସଞ୍ଜ ସାହବଣ । ମୋଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ଗଜ ଦୂରରେ ଚିତାବାଘଟିଏ ପ୍ରକାଶ୍ଟ ଗୋଟିଏ ମଲ୍ଲହରିଣକୁ ପଡ଼ିଆରୁ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ନେଇ ସାହବଣରେ ପୁରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ସେଠାରୁ ଆଉ ଅଗକୁ ଗଲେ ହରିଣପଲ ଭରକିକରି ଆତଙ୍କଧ୍ବନି ଦ୍ବାରା ଚିତାବାଘକୁ ଚେତାଇଦେବେ । ତେଣୁ ସେହିଠାରୁ ଦୂର ଗଲାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ବସିପଡ଼ି ରାଇଫଲ୍ ସଜ କଲି ।

ପ୍ରକାଶ୍ଟ ମଲ୍ଲ ହରିଣଟିକୁ ଅସମ୍ଭବ ଭୂଇଁରେ ଚିତାବାଘ ଘୋଷାରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । କିନ୍ତୁବାଟ ତାକୁ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ପରେ ଅକ୍ଷୟ ମାରିବା ପାଇଁ ସେ ଅଟକ ଛୁଡ଼ାହେଲା ।

ସେତକ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି । ଚିତାବାଘ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଦେବା ମାତ୍ରେ ତାର ଛୁପିଛୁପିକା ଛୁପି ମୋର ଛିରଲକ୍ଷ୍ୟ ରୁଇଫଲ ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଶରବ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ କଲ । ଛୁପିରେ ଗୁଳି ବସିଯିବାମାତ୍ରେ ଚିତାବାଘ ଉତ୍ତକୁ ଅରେ କୁଦଉଁ ଶୁଣିଗୋଡ଼ ଜମାଇ ସୁଣି ଭୂଇଁରେ ପଡ଼ିଲ ଓ ଗରବେଗରେ ଛୁଟି ପଳାଇଯାଇ ସାଥବଣରେ ପଶି ଲୁଚିଗଲ ।

ମଲ୍ଲ ହରିଣଟି ପାଖକୁ ଯାଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲ୍ଲ ଯେ ଚିତାବାଘ ଯିବା ବାଟରେ ରକ୍ତଧାରେ ଅଣ୍ଟାଏ ଉଠି ଚକଡ଼ାଏ ସାଥବଣକୁ ପଡ଼ିଛି । ଯୁବା ବୟସର ହରିଣଟି ଅତି ଦୃଷ୍ଟସୂକ୍ଷ୍ମ; ତାର ଶିଫ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ମଖମଲ ପରି ଚକ୍‌କଣ । ମୋ ଲେକେ ହରିଣଟିକୁ ପାଇଲେ ଝୁସି ହୋଇ-ଯିବେ ଜାଣି ଶାଗୁଣାଙ୍କ ନଜର ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ତାଲପନ୍ଥ ଛାଡ଼ି ତାକୁ ସୋଡ଼ାଇ ଦେଲି । ତା'ପରେ ତେରକୁ ଫେରି ଜଳଖିଆ ଶେଷ କଲି ଓ ଲେକେ ଶୁଣିଜଣକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସାଥବଣକୁ ବାହୁଡ଼ିଲି । ଯେଉଁଠାରୁ ଗୁଳି ଚଳାଇଥିଲି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଲେକେ ଜଣେ ମୋ କାନ୍ଧରେ ହାତମାରି ସାଥବଣ ଧାର ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇଲ । ସେଅଡ଼େ ଶୁଣି ଦେଖିଲି ଯେ ମୋ ସାମନା ଓ ସାମାନ୍ୟ ଡାହାଣକୁ ପ୍ରାୟ ଅଡ଼େଇଶହ ଗଜ ଦୂରରେ ଚିତାବାଘଟିଏ ବଣରୁ ବାହାରି ଖୋଲମେଲରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇଛି ।

ମୋ ସହୃଦ ଶିକାରକୁ ଅସିଥିବା ଅମ ଗାଁର ଏହି ଲେକମାନେ, ଯେତେ ଯାଚିଲେ ବି ମଜୁରି ନେବାକୁ ରୁକି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଶିକାର ଯୋଗ୍ୟ ଜନ୍ତୁଟିଏ ପ୍ରଥମେ କାହା ନଜରରେ ପଡ଼ିବ—ତାହା ନେଇ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମୋର ବାକି ପଡ଼ିଥାଏ । ବାକିରେ ହାରିଲେ ମୋତେ ଟଙ୍କାଟିଏ ପଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ଏବଂ ସେମାନେ ପରମ୍ପରାଭାସର ସହ ତାହା ଛାଡ଼ି କରନ୍ତି । ଚିତାବାଘକୁ ଦୁଇଜଣ ଏକସଙ୍ଗରେ ଦେଖାଇ ଦେଇ-ଥଲେ, ପଣ ବାବଦକୁ ଦୁହଁକୁ ଟଙ୍କାଏ କରି ଗଣିଦେବା ପରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ଯେ ଚିତାବାଘ ସେ ଉତ୍ତରେ ଗୁଳିପଡ଼ି ଅମରି ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି । ତାହାକୁ ଆହତ ହୋଇଥିବା ଚିତାବାଘର ସାଥୀ ବୋଲି ମନେକରି ରୁବିଲି ଯେ ସମ୍ଭବତଃ ମୋରିପରି ହରିଣଙ୍କ ଅତ୍ୟଧିକ ଶୁଣି ତାର ସାଥୀର ଶିକାରକୁ ଡୋକ ଡୋକ ସେ ସେଠାରେ ଅସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି । ଅମଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଗଜ ଦୂରରେ ପଟାଳିଏ ଗହଳ ସାଥ ବଣଧାରରୁ ପଡ଼ିଅର କେଇ ଗଜ ଉତ୍ତରକୁ ଲମ୍ବି ଅସିଥିଲ । ଚିତାବାଘ ସାଥବଣର ଶେଷମୁଣ୍ଡ ଯାଏ ଅସି ସେଠାରେ ଅଟକି ହରିଣଟିକୁ ଅନାଇ କେଇମିନିଟ ଯେପରି ଛିରଛବେ ଛୁଡ଼ାହେଲ, ସେ ଉତ୍ତରେ ତା ଛୁପିରେ ଗୁଳିଟିଏ ସହଜରେ ବସାଇ ଦେଇପାରି ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଛୁପିରେ ଗୁଳି ଖାଇ ଗୋଟିଏ ଚିତାବାଘ ପାଇଲ ହୋଇ ବଣରେ ପଶିଛି; ଏବେ ଆଉ ଗୋଟିକୁ ସାଏଲ କଲେ ବିପଦ ଦୁଇଗୁଣ ବଢ଼ିଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଗୁଳି ଚଳାଇବାକୁ ପଶ୍ଚାଦପଦ ହେଲି ।

ଚିତାବାଘଟି ହୁରୁଡ଼ିଯିବା ଆଖିଆରେ ଲେକଶୁଣିଜଣଙ୍କୁ ହଲତଲ ନହୋଇ ବସି ପଡ଼ିବାକୁ କହିଥିଲ । ହରିଣଟି ତାଲପନ୍ଥରେ ସୋଡ଼ାହୋଇଥିବା ଦେଖି ଚିତାବାଘ ପ୍ରଥମେ

ତା ପାଖ ପଶିବାକୁ ଭରସିଲ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଆଡ଼େ ଅନ୍ତର ହେବାଦ୍ୱାରା ମୋ ଆଡ଼କୁ ସେ କଡ଼ ବୁଲିକଦେଲା ଏବଂ ଯଙ୍ଗେ ଯଙ୍ଗେ ବାଁ କାନରୁ ଇଷ୍ଟେ ଦୁଇଇଞ୍ଚ ପଛରେ ଗୁଲି ଖୋଲି ଦେହଠାରେ ଭୂଇଁରେ ଲେଟିପଡ଼ିଲା । ଚିତାବାଦ କିଛି ସମୟ ନିଷ୍ଠୁଳ ରହିବା ପରେ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେ ମରିପଡ଼ିଥିବା ଦେଖିଲା । ତାକୁ ଡେଇଁରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାପରେ ହରିଶଟିକୁ ଆସି ନେଇଯିବାକୁ ଲୋକ ଗୁରୁଜଣଙ୍କୁ ବରଦଳାଇ । ତା'ପରେ ଅଷ୍ଟାଏ ଉଷି ଗହଳ ଦାସ ଭିତରେ ଆହତ ଚିତାବାଦକୁ ଠାବ କରି ମାରିବା ଭଳି ଅତି ବିପଦଜନକ ଓ ଅପ୍ରୀତିକର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ଦିଗରେ ମନ ଦେଲି ।

ଆହତ ଜନ୍ତୁକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଶେଷ କରିବା ଶିକାରୀର ଏକ ଅଲଘନୀୟ ନିୟମ । ଆହତ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁକୁ ଅନୁସରଣ କରି ମାରିବାପାଇଁ ଶିକାରୀମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିଆନ୍ତି । ହାତୀ ପିଠିରେ ବସିଥିବା ଶିକାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଧରଣର ଅଭିଯାନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବିପଦମୁକ୍ତ ଓ ସହଜ; କିନ୍ତୁ ମୋ ପରି ପଦଚାରୀ ଶିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଆହତ ଜନ୍ତୁକୁ ଶେଷକରିବା ଯଙ୍ଗେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ସବୁଠାରୁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ପଦ୍ଧା ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ଉଦ୍ଧାବନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆହତ ଜନ୍ତୁକୁ ପଦାକୁ ଦଉଡ଼ାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ କେତେକ ଶିକାରୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ମୋ ମତରେ ସେଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ଜଙ୍ଗଲ ପ୍ରତି କ୍ଷତିକାରକ ନୁହେଁ—ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ମଧ୍ୟ । ଅତଳ ହୋଇଥିଲେ ଜନ୍ତୁଟି ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିହୋଇ ମରେ; ଆଉ ଚଳନକ୍ଷମ ଥିଲେ ଦୂରକୁ ହଟିଯାଇ କେଉଁଠି ଅପନ୍ତରରେ ପଡ଼ି ଦୀର୍ଘକାଳ ଯମଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରି କରି ଶେଷରେ ପ୍ରାଣ ହରାଏ ।

ଗହଳ ଭିତ ଦାସ ଭିତରେ ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲବେଳେ ରକ୍ତଧାର ଠଉରାଇ ଅନ୍ତର ହେବା ଅର୍ଥାତ୍ ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ସେଭଳି ସ୍ଥାନରେ ରକ୍ତଧାରକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପେକ୍ଷା କରି କେବଳ ଜନ୍ତୁର ଗତିପଥ ଅନୁମାନ କରି ମୁଁ ଅତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନ୍ତର ହୁଏ ଏବଂ ଅଭିଯାନର ଶୁଭସମାପ୍ତି ପାଇଁ ଯେତେ ଆଶା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରେମ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଏ । ଆହତ ମାଂସଭୋଜୀ ଜନ୍ତୁ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାମାନେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଛୁଟିଆସନ୍ତି କିମ୍ବା ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠି ନିଜକୁ ଧରଣରେ ଦିଅନ୍ତି । ସେଭଳି ଆକ୍ରମଣରୁ ଜନ୍ତୁଟି ଥରେ ଓହ୍ଲାଇଲେ କିମ୍ବା ସଞ୍ଚଳନ ଯୋଗୁ ତାର ଅବସ୍ଥିତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଗଲେ, ତା ସହିତ ମୁକାବିଲା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ଟେକାଟିଏ, କାଠଝେଣ୍ଡେ କିମ୍ବା କିଛି ନ ମିଳିଲେ ନିଜ ଟୋପିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ତା ନିଜଟିକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ଜନ୍ତୁଟି ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ସେଆଡ଼େ ଛୁଟିଯାଏ ଏବଂ ସେହି ଅବକାଶରେ ତାକୁ ଶେଷ କରିହୁଏ । ଏ ସବୁ ଉପାୟ କେତେକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ପବନରେ ଦାସ

ଦୋହଲୁଥିଲେ ଜନ୍ମଜ ସଞ୍ଚଳନ ଲକ୍ଷ୍ୟକରିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼େ । ଅଫ୍‌କାଂଗ ସମୟରେ ପୁଣି ଆହତ ଜନ୍ମ ଦାହଗହଳରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଗର୍ଜନ-ତର୍ଜନ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମମଣ ବା ଅସ୍ତ୍ରପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦାହ ଗହଳରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଗୁଲି ଚଳାଇ ସଫଳ ହେବା ଭଲ ସାଧ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲେ ଜନ୍ମକୁ ଶେଷକରିବା ପବେର୍ତ୍ତେ ଶିକାରୀ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରିବା ମଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟର ହୋଇପଡ଼େ ।

ଦାହବଣ ପାଖରେ ସେଦିନ ପବନର ବେଗ ବେଶି ନ ଥିଲା । ଲେକକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ରକ୍ତଧାର ଦେଖି ଦେଖି ପଡ଼ିଆଟି ପାରହେଲି ଏବଂ ଦାହବଣରେ ପଶିବାପୂର୍ବରୁ ରାଇଫଲ୍‌ରେ ଗୁଲି ଥଣ୍ଡ ଓ ସେତି ଠିକ୍ ଭାବେ କାମ କରୁଛି ବୋଲି ଶେଷଥର ପାଇଁ ପରଖି ନେଲି । ଦାହ ଭିତରକୁ ପାହୁଣ୍ଡେ, ଆଗେଇଛି, ଏତିକିବେଳେ ସିଟି ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ପଛକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖିଲି ଯେ ଲେକମାନେ ହାତ ଠାର ମୋତେ ଫେରାବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆସିବା ପରେ ମୃତ ଚିତାବାଦ ଦେହରେ ସେମାନେ ସମୁଦାୟ ତନୋଟି ଗୁଲିର ଷଡ଼ ଦେଖାଇଲେ । ମୋର ପ୍ରଥମ ଗୁଳିଟି ଛୁଇଁ ସାମନାରୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଚିତାବାଦର ଲଣ୍ଡଠାରୁ ଦୁଇଇଞ୍ଚ ଛଡ଼ାରେ ବାହାରିଯିବାଦ୍ୱାରା ଦୁଇଟି ଷଡ଼ କରିଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁଳି ବା କାନ୍ଧ-ତଳେ ବସିଯାଇ ତାର ମୁଣ୍ଡ ଘଟାଇଥିଲା ।

ମୃତ ଜନ୍ମଟିକୁ ପାଖରୁ ଦେଖିବାମାତ୍ରେ ଜାଣିଗଲି ଯେ ସେଟି ଚିତାବାଦ ନୁହେଁ— ସନ୍ତାନ ପାଳନ କରୁଥିବା ବାପୁଣୀଟିଏ ମାତ୍ର । ଅତି ଶୋଚନୀୟଭାବେ ଆହତ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ହରିଶପାତକୁ ସେ କାହିଁକି ଫେରିଲା, ତାହାର କାରଣ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଗଲି । ସୁଧାରୁର ସନ୍ତାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆହାର ଦେବାପାଇଁ ବାପୁଣୀଟି ମୁମୂର୍ତ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଘୋର ବିପଦ ସମ୍ମୁଖକୁ ପୁଣି ଫେରି ଆସିଥିଲା ଓ ସନ୍ତାନଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବାର ପ୍ରୟାସରେ ତାକୁ ସେହୁଠାରେ ପ୍ରାଣପାତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା—ଏହା ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେବା ମାତ୍ରେ ଗର୍ଭର ଶୋଭ ଓ ଅନୁତାପରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସନ୍ତାନବସ୍ତ୍ରା ଅତି ସାହସିକା ଏହି ବାପୁଣୀଟିର ଅକାଳ ମୁଣ୍ଡ ଘଟାଇଥିବା ପାଇଁ ନିଜକୁ କ୍ଷମା କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ଶାବକଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜେ ହିଁ ପାଳିବ ବୋଲି ବିଚାରୁ; କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଖୋଜାଖୋଜି କରିବା ପରେ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ବିଫଳ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଚିତାବାଦକୁଆଁ ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରୁ ମୂଷା, ବେଙ୍ଗ ଓ ଛୋଟ ଛୋଟ ପକ୍ଷୀ ମାରି ଖାଅନ୍ତି । ମାତୃହ୍ୱନ ଶାବକଗୁଡ଼ିଙ୍କର ସେତିକି ଶକ୍ତି ହୋଇଥାଉ ଓ ନିଜର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା କରିବା ସହିତ ସେମାନେ ଧନ୍ତତଃ ଶିଶୁହତ୍ୟା-ବୋଧରୁ ମୋତେ ମୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ—ଏତିକି କାମନା କରି ଗର୍ଭର ମର୍ମଦାହ ସହ ତେରୁ ଫେରାବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଚିତାବାଦ ପାଖକୁ ଗଲବେଳେ ମୁଁ ରାଇଫଲ୍‌ରେ ଗୁଲି ଭରିଥିଲି ଓ ତାହାକୁ ପରଖି ନେଇଥିଲି । ତେଣୁ ଦାହବଣରେ ପଶିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୁଲି ଓ ରାଇଫଲ୍‌କୁ ପୁଣି ଥରେ ପସ୍ତକ୍ଷା କରିବା କାହିଁକି ଦରକାର ପଡ଼ିଲା—ପାଠକଙ୍କ ମନରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ହୁଏତ

ଜାଗିପାରେ । ଏହାର କାରଣ ସ୍ବରୂପ ମୁଁ କହିବି ଯେ କେବଳ ଏହି ଘଟଣାରେ ନୁହେଁ; ଜବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଅଭିଯାନରେ ତରମ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ରାଇଫଲ୍ ଓ ଗୁଳିକୁ ମୁଁ ବଦଳର ପସନ୍ଦା କରିଛି ଓ ତାହା ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ହିଁ ପ୍ରାଣ ନେଇ ବର୍ତ୍ତି ଆସି ପାରିଛି । ଗୋଟିଏ ଘଟଣାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଏ ଘରରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିଲି, ତାହା ଜବନସାରା ସ୍ମରଣ ରଖି ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହ ପାଳନ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଆଜିଯାଏ ବଞ୍ଚିକରି ରହିପାରିଛି ।

ମୋକାମା ଘାଟରେ ମୋର ଗୁଳିର ଜବନ ବିଷୟ ‘ମୋର ଭରତ’* ବହିଟିରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛି । ଗୁଳିରରେ ଯୋଗଦେବାର ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ସିଲଭର ଓ ମ୍ୟାନ୍ ନାମକ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ କାଲିଦୁର୍ଜୀରେ ଶିକାର କରିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲି । ବଲ୍‌ଭରୁ ସଦ୍ୟ ଆସିଥିବା ଏହି ବନ୍ଧୁଦ୍ବୟ ଭରତୀୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୁଳି ଶ୍ରେଷ୍ଠେ ଚଳାଇବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲେ । କାଲିଦୁର୍ଜୀରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରଦିନ ଦୁହଁଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶିକାର କରିବାକୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ହଲ୍‌ଦ୍ବୀମା ସଡ଼କରେ ଦୁଇମାଇଲ ଅଳ୍ପଦୂର ହେବା ପରେ ଡାହାଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ଚିତାବାଦ ହରିଣ ମାରୁଥିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ରଲ । ଛପି ଛପି ସେଠାକୁ ଯିବା ବନ୍ଧୁ ଦୁହଁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ଜାଣି ଜଣେ ଶିକାର ନିକଟର ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଜଗାଇବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ବନ୍ଧୁ ଦୁହଁେ ଯେଉଁ ରାଇଫଲ୍ ଧରି ଆସିଥିଲେ, ତାହା ତାଙ୍କର ନିଜର ନଥିଲା । ସିଲଭର .୫୦୦ ରାଇଫଲ୍‌ଟି ଓ ମ୍ୟାନ୍ କଳାବାରୁଦ ଲାଗୁଥିବା ଗୋଟିଏ .୪୦୦ ଏସ୍. ବ. ରାଇଫଲ୍ ମାଗିଆଣିଥିଲେ । ମୋ ହାତରେ ଥିବା .୨୭୫ ମାଗାଜିନ୍ ରାଇଫଲ୍‌ଟି ହାଲୁକା ହୋଇଥିବାରୁ ବନ୍ଧୁ ଦୁହଁଙ୍କର ତାହା ଉପରେ ଆଦୌ ଭରସା ନ ଥିଲା ।

ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ ଗଛରେ ବସିବ—ଗୁଳା ପକାଇ ତାହା ମାମାଂସା କରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି । ସିଲଭର ମ୍ୟାନ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ବୟସରେ ସାମାନ୍ୟ ବଡ଼ ଓ ତାଙ୍କ ରାଇଫଲ୍‌ଟି ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲସ୍ତତର । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମ୍ୟାନ୍ ଉଦାରତା ପ୍ରକାଶ କରି ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ଓ ନିଜଆଡ଼ୁ ସିଲଭରଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ । ଆମେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ ସଦ୍ୟମୃତ ହରିଣଟିର ଗୋଡ଼ ଛଟକି ହେବା ବନ୍ଦ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ସୁନ୍ଦରୀ ହେବାଭଳି ଗଛଟିଏ ବାଡ଼ିଲା । ସିଲଭରଙ୍କୁ ଗଛରେ

* ‘My India’—ମୋର ଭରତ’ ଶିରୋନାମାରେ ଏହି ବହିଟିର ଅନୁବାଦ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ଚଢ଼ିବା ଦେଖିଲେ ଚିତାବାଘ ଭରକି କରି ଶିକାର ଛୁଡ଼ି ପଳାଇବାର ଯତ୍ନାବନା । ତେଣୁ ଗଛ ଚଢ଼ିବାରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମ୍ୟାନ୍‌କୁ ଯେଠାରେ ଛୁଡ଼ି ନିଜେ ଚିତାବାଘକୁ ଘରୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଗଲି । ଚିତାବାଘ ଝେଳିଲା ଥିଲା; ଶିକାର ପାଖରୁ ସେ ସହଜରେ ହଟିଲା ନାହିଁ । ସାମନାରେ କେଇଥର ଆଗପଛ ହୋଇ ତାକୁ ଦୂରକୁ ଜଡ଼ିଦେବା ପରେ ଫେରିଆସି ଦେଖିଲି ଯେ ସିଲଭର୍ ମନ ମାରିଦେଇ ଗଛଡ଼ାଳରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ କୁଆଡ଼େ ପୁଅରୁ କେବେ ଗଛ ଚଢ଼ି ନ ଥିଲେ; ତା ପରେ ଚିତାବାଘଟି ବେଶ୍ ବଡ଼ ପୁରୁଷ ଜନ୍ମଟିଏ ଓ ଅତି ସାବଧାନରେ ତାକୁ ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ହେବ ବୋଲି ମୋଠାରୁ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନ ଆନ୍ତରିକ ଦବିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଉଣା ଅଧିକେ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ଭିତରେ ହିଁ ଚିତାବାଘ ଶିକାର ପାଖକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବାହୁଡ଼ିବ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଇ ମ୍ୟାନ୍‌କୁ ତାଳନେଇ ଯେଠାରୁ ଚାଲିଗଲା ।

ହରିଠୋରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେଗଜ ଛଡ଼ାରେ ପୋତାହରିଟିଏ ହଲଦ୍ୱାଳା ସଡ଼କ କଡ଼ରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରକୁ ଲମ୍ବିଥିଲା । ଜଙ୍ଗଲ ପାରହୋଇ ମ୍ୟାନ୍ ଓ ମୁଁ ଯେଥିରେ କେଇ ପାହୁଣ୍ଡ ଆଗେଇଛୁ, ଏକଜବେଳେ ସିଲଭର୍ ଲାଗି ଲାଗି ଦୁଇଗୋଟି ଗୁଲି ଫାଏର କଲେ । ଆମେ ଦୁହେଁ ଗୁଲିପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ଚିତାବାଘ ଆଗରେ ଠାଏ ଦାଣ୍ଡି ପାରହୋଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଯିବା ଦେଖିଲୁ । ଚିତାବାଘ ସାଏଲ୍ ହୋଇଛୁ ନା ନାହିଁ—ସିଲଭର୍ ତାହା ନିର୍ଭରଭାବେ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତନିହେଁ ଆଗେଇ ଯାଇ ଚିତାବାଘ ପାର ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନରେ ସରିଯିପରେ ରକ୍ତ ଧାରେ ଝରିଥିବା ଦେଖିଲୁ । ବନ୍ଧୁ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଯେଠାରୁ ଦୂରରେ ଖୋଲମେଲରେ ବସିବାକୁ ପଠାଇଦେଇ ଚିତାବାଘକୁ ଖୋଜି ନିକାଶ କରିବାକୁ ମୁଁ ଏକାକୀ ବଣରେ ପଶିଲି । ଏକାକୀ ବଣରେ ପଶିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇ ନ ଥିଲି । ଏସବୁ ବିପଦଜନକ ଅଭିଯାନରେ ସହଚର କେହି ସଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ଉପସ୍ଥିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରୁ ଧ୍ୟାନଚ୍ୟୁତ ସଟିବାର ଯତ୍ନାବନା ଥାଏ । ଏହାଛଡ଼ା ବନ୍ଧୁକପୋଡ଼ା ଉପରେ ଟିପ ରଖି ଅନ୍ତର ଦେଉଥିବା ଲୋକେ ଉକ୍ତଶ୍ରୀର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯେପରି ଦୁର୍ବଚ୍ଚଣାମାନ ଦଟାନ୍ତି, ତାହା ଆହତ ହୁଏ ଜନ୍ମଠାରୁ ବିପଦକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁଗୁଣେ ବଳିଯାଏ ।

ଅଳ୍ପଦୂର ନ ଯାଉଣୁ ସିଲଭର୍ ଆସି ମୋ ସହଚର ଯୋଗଦେଲେ ଓ ଚିତାବାଘ ଯନ୍ତ୍ରାନ୍ତରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଯିବେ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ମୁଁ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାରୁ ନିଜ ରାଇଫଲ୍‌ଟିକୁ ମୋତେ ଯାଗ ସେ କହିଲେ ଯେ ହାଲୁକା ରାଇଫଲ୍ ଯୋଗୁ ଚିତାବାଘଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରିବାରେ ଯଦି ମୁଁ ଅସଫଳ ହୁଏ, ତେବେ ସେ ନିଜକୁ କଦାପି ଛମା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ମନାଇ ବିଦା କରିଦେବା ପାଇଁ ଶେଷରେ ରାଇଫଲ୍ ବଦଳ କରିବାକୁ ରାଜହେଲି । ସିଲଭର୍ ମୋ ରାଇଫଲ୍ ନେଇ ଫେରିଗଲେ । ଗନ୍ତବ୍ୟପଥରେ ନିଜେ ଅନ୍ତର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ରାଇଫଲ୍‌ର ବ୍ଲିର୍ ଖୋଲି ଚେମ୍ବରରେ ଦୁଇଟି କାର୍ତ୍ତିକ ଥିବା ଦେଖିଲି ।

ସେଠାରୁ ଶହେଗଜ ଯାଏ ଖୋଲି ଜାଗା ପଡ଼ିଲା । ସେତକ ପାରହେବା ପରେ ରକ୍ତଧାର ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖିଲି । ସେଆଡ଼େ ଅନ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଉଛି, ଏତକବେଳେ ଠିକ୍ ସାମନା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଚତାବାସ ଗହଳ ଲଟାବୁଦାରେ ପଶି ଆଗଉଥିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ । ତାର ଅନ୍ତମଣ ଆଗତପ୍ରାୟ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଗଲି । ଶବ୍ଦର ପୁନରୁଦ୍ଧି ନ ହେବାରୁ ଅତି ସାବଧାନରେ ପୁଣି ଅନ୍ତର ଦେଖି ଜଙ୍ଗଲର କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଭିତରକୁ ପଶି ଦେଖିଲି ଯେ ଚତାବାସ ସେଠାରେ ଜାଗାଏ ଶୋଇଥିଲା ଓ ମୋତେ ଆସିବା ଦେଖି ଲଟାବୁଦାରେ ପଶି ପଳାଇଗଲା । ଅତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆହୁରି ଦେହଶହ ଗଜ ଅନ୍ତର କରି ସାମନାରେ ପଦାକାଗାଟିଏ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି । ସେତକ ବାଟ ଅଧିକ ବେଗରେ ଆଗେଇବା ପରେ ପ୍ରକାଶ ଗୋଟିଏ ହାଲୁକ୍ ଗଛ ପଛରେ ଚତାବାସର ଲକ୍ଷ୍ମର ଅଗତି କେବଳ ଦିଶିଗଲା । ମୁଁ କମାଗତ ଭାବେ ତାକୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି ଦେଖି ଚତାବାସ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମଣ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ମୁଁ ପାଞ୍ଜେଇବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଗଛ ଉଡ଼ାଳରେ ଜଗି ବସିଥିଲି ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଚତାବାସ ମୋତେ ସମ୍ମୁଖରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ହିଁ ଅଧିକ ପୁରାଧାନକ ହେବ ବୋଲି ବିଚାର କରି ଏବଂ ସେଭଳି ଆକ୍ରମଣକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କରିବା ପାଇଁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଅଡ଼େଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲି । କ୍ରମେ ଚତାବାସର ମୁଣ୍ଡ ପୁରୁ ଦେଖାଗଲା; ପଞ୍ଚା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଛୁଟିଆସିବା ପାଇଁ ସେ ଛଳିଆ । ତା କାନ ଓ ନିଶର କମ୍ପନରୁ ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ଆଉ ବେଶି ଡେରିନାହିଁ ଜାଣି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କଲି । ସାମାନ୍ୟ କେଇ ଫୁଟ ବ୍ୟବଧାନରୁ ଗୋଟିଏ ଗୁଲିରେ ଚତାବାସର ମୁଣ୍ଡ ଉଡ଼ାଇଦେଇ ପାରିଥାଆନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମୁଣ୍ଡ ବିନା ତା ଚମଟିର ମୂଳ ନଥାନ୍ତା ଓ ସିଲିଭର୍ ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଶିକାରର ଅତି ସୁନ୍ଦର ନିର୍ଦ୍ଦାନଟିଏ ହାସଲ କରିବାରୁ ବହୁତ ହୋଇଥାଆନ୍ତେ । ଚତାବାସ ସହୁତ ଅତି ମିଶାଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ରହିବା ଭିତରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତା ଅତି ଦୁଇଟି ମୁଦହୋଇ ଆସିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି ଶୋଇରହି ସେ ପ୍ରାଣେଷାଗ କଲା । ମୁଁ ଖଣି କାଶି ମାରିଲି; କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନ ଦେଖି ଚତାବାସ ମୁଣ୍ଡକୁ ଟେକାଟିଏ ମଧ୍ୟ ପକାଇଲି । ମରିଯାଇଛି ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଜାଣିବା ପରେ ସିଲିଭର୍ ଓ ମ୍ୟାନ୍‌ଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲି ।

ସିଲିଭର୍‌ଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ରାଇଫଲ୍‌ଟି ଫେରାଇଦେବା ପୂର୍ବରୁ ବୁଲୁଥିବା କାର୍ତ୍ତିକ ଦୁଇଟି କାଢ଼ିଆଣି ଯାହା ଦେଖିଲି, ସେଥରେ ଅତିକ୍ରମ କରିବା କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦୁଇଟିଯାକ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ବରୁ ଫେରୁ ହୋଇ କେବଳ ଫମ୍ପା ଖୋଲି ଦୁଇଟି ଡେମ୍ବରରେ ଥିଲା । ପରେ ପରେ ଦୁଇଥର ଫେରୁ କରିପାରି ସିଲିଭର୍ ରାଇଫଲ୍‌ରେ ନୂଆ ଗୁଲି ଭରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଅତି ସଙ୍କଟମୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଖାଲି ରାଇଫଲ୍ ଗୁଲି ଟିପି

ଯେଉଁ ଶିକାରୀମାନେ ନିଜ ଅସାବଧାନତାର ପ୍ରତିଫଳ ପାଇଛନ୍ତି, ଗୁମାସ୍ତାରୁ ସେ ଗୋଷ୍ଠୀର ସଂଖ୍ୟାବୃଦ୍ଧି କରିବାରୁ ସେଦିନ ମୁଁ ଅଳ୍ପକେ ନିଷ୍ଠୁର ପାଇଗଲି । ଆହତ ହୁଏତ କିନ୍ତୁ ଦ୍ଵାରା ଗୋତମୟ ଭାବେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଶିକା ଲାଭକଲି, ତାହା ଜୀବନସାରା ମୁଁ ଭୁଲିନାହିଁ । ସେହିଦିନୁ ନିପଦପୁଣ୍ୟ ପରିବେଶରେ ପଦାର୍ପଣ କରିବାର ଠିକ୍ ପୁଣ୍ୟରୁ ଗୁଲି ଓ ବନ୍ଧୁକକୁ ମୁଁ ନିୟମିତ ପରୀକ୍ଷା କରିନିଏ । ହାତରେ ସାଧାରଣ ଗୁଳିଚଳ ଥିଲେ ଗୁଲି ଠିକ୍ ଅଛି ଓ ବୋଲଟ୍ ଠିକ୍‌ଭାବେ କାମ କରୁଛି ବୋଲି ଦେଖିଯାରି ଗୁଳିଟିକୁ ତେମ୍ବରକୁ ଫେରାଏ; ଦୁଇନଳିଆ ବନ୍ଧୁକରୁ ଦୁଇଟିଯାକ ଗୁଲି ପଦାକୁ କାଢ଼ି ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପରେ ମୁଁ ତାକୁ ଅଦଳବଦଳ କରି ତେମ୍ବରରେ ଭରିଦିଏ ।

ଦଶ

ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ନାମକାଦା ଗ୍ରେର ଶିକାରୀ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କ ବନ୍ଧୁରେ ‘ମୋର ଭରତ’ ବହୁରେ ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାୟ ଲେଖିଛୁ । କୁଅଁର ସିଂ ଗାରୁପ୍ତ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚୁଗୁଚୁରେ ବରାବର ଶିକାର କଲେ; କିନ୍ତୁ କାଲିଦୁର୍ଗା ପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିବାକୁ ଆସିବାକୁ ଶକ୍ତି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲରେ ଭୁଲିରେ ମାଡ଼ିଥିବା ଜଟାଳିଆ ଲଇଲିଟା ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ କୁଆଡ଼େ ଛଇଦିଏ; ଜଙ୍ଗଲରକ୍ଷୀ କଟାଳ କଲେ କିମ୍ବା ମହାବଳ ବାଘ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଗଲେ ହଠାତ୍ ଧାଇଁ ପଳାଇ ଯାଇ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗାରୁପ୍ତ ଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ୟତମ ସବୁ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କୁ ଜଣା । ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଧୁରେ ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ; ଦକ୍ଷ କିଶୋର କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅତିଶୟ ଧୂରନ୍ଧର । କିନ୍ତୁ ଶିକାରର ଉଦ୍‌ନନ୍ଦ ଓ ଆଚରଣବିଧି ଆସିବା ମାତ୍ର ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଉଚ୍ଚକୋଟିର ଶିକାରୀର ସ୍ଥାନ ଦେଉନାହିଁ । ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ବିନା ଗୋତନାରେ ସେ ଯଶରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତି ଓ କିନ୍ତୁ ଜାନ୍ତୁଥିବାର ହୁରୁଡ଼ି ପଳାଇଗଲେ ସେଥିପ୍ରତି ଭ୍ରଷ୍ଟେପ ନକରି ଆଗକୁ ସେପରି ଅହୁରି ଅନେକ ଶିକାର ମିଳିବେ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଏସବୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଯେତେ ଶିକାର ମିଳୁଥିଲା, ତାହା ଆଜିକାଲି ଦେଖିବାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ । ହୁଏତ ସେଇଥିପାଇଁ ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ମାନି ବିଶିଷ୍ଟ ଶିକାରୀ ବୋଲିବାବାର ଆବଶ୍ୟକତା କୁଅଁର ସିଂ କେବେ ଅନୁଭବ କରି ନ ଥିଲେ ।

ବାଲ୍‌ଜୀବନରେ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଅସି ଜଙ୍ଗଲ ବନ୍ଧୁରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଯେ ଅନେକ ଶିକା ପାଇଛୁ, ତାହା କୌଣସିକାଳେ ଅସ୍ମୀକାର କରିନାହିଁ । ସବୋପରି ଜଙ୍ଗଲରେ ଅଜଣା ଆପଦ-ବିପଦ ପ୍ରତି ପିଲୁଦିନେ ମୋର ଯେଉଁ ଗଭୀର ଭୟ ଥିଲା, ସେଥିରୁ

ମୋତେ ମୁକ୍ତ କରିବାରେ କୁଅଁର ସିଂହର ଯଥେଷ୍ଟ ଅବଦାନ ଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ବଣ-ପୋଡ଼ାକୁ ମୋର ଭାରି ଭୟ ଥିଲା । ଅତି ଅଳ୍ପ ବୟସରୁ ସେ ବିଷୟରେ ନାନା ଭୟଙ୍କର କାହାଣୀ ଶୁଣି ଓ ବଣପୋଡ଼ାର ବିଶ୍ୱସିକା ଅଖିରେ ଦେଖି ମୋର ଦୃଢ଼ ଅନ୍ତଃ ଥିଲା ଯେ ଘନେ ନା ଘନେ ମୁଁ ବଣପୋଡ଼ାରେ ହିଁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାତ୍ ହୋଇଯିବି । କେବଳ କୁଅଁର ସିଂହ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ମନରୁ ସେହି ଦୃଢ଼ମୂଳ ଅହେତୁକ ଆତଙ୍କ ଚରଦନ ପାଇଁ ବର୍ଜନ କରିପାରିଲି ।

କଥାରେ ଅଛି, “ଗାଁରେ ଯେବେ କରିବ ଘର, ଅଧେ ଆପଣା ଅଧେ ପର ।” ପାହାଡ଼-ପଟ୍ଟତରଫ କୁମାୟୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ଗ୍ରାମରୁ ଡିକ ପ୍ରତି ଏହି ଉକ୍ତିଟି ବିଶେଷଭାବେ ପ୍ରୟୁକ୍ତ । ଯେଠାକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମବାସୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଏବଂ ବ୍ୟବହାର ଓ ପାରିବାରିକ ବ୍ୟାପାରମାନ ଜାଣିବା ପାଇଁ କେବଳ କୌତୁହଳୀ ଓ ଆଗ୍ରହୀ ନୁହଁନ୍ତି, ବିଶେଷ ବ୍ୟଗ୍ର ଓ ବ୍ୟାକୁଳ ମଧ୍ୟ । ଦୈନିକ ଯମ୍ଭାତପସର ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ପ୍ରବେଶ ନ ଥାଏ । ଯେଠାକାର ଲୋକଙ୍କ ସଂସାର ଜଙ୍ଗଲରେ କେତେଟି ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ବିସ୍ତୃତ ଓ ପରିସର ମଧ୍ୟ ସେହି ଜଙ୍ଗଲର ବେଷ୍ଟନଦ୍ୱାରା ସୀମିତ । ତେଣୁ ନିଜର ବା ଅଖପାଖ ଗ୍ରାମରୁ କୌଣସି ଝବର ମିଳିଗଲେ, ସେମାନେ ତାହା ପ୍ରକଳ ଉତ୍ସାହ ସହ ପ୍ରସୂର କରିନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା ସହିତ କଲ୍ପନାପ୍ରଯୁକ୍ତ ବହୁ ତଥ୍ୟ ମିଶାଇ ତାହାକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଓ ବହୁ-ରୂପେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିଦିଅନ୍ତି ।

‘ଫାର୍ମ ଷ୍ଟାଡ଼’ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଁ ଚିତାବାଘଟିଏ ମାରିଛି—ଚିତାବାଘ ଦେହରୁ ଉଷ୍ମ ଗୁଡ଼ିବା ପୁଷ୍ଟରୁ ଏ ଖବର ଗୁରୁଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଗଲା । ସବୁ କୀଡ଼ାବିଭୁଙ୍କ ପରି ଶିକାରିମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟର କୃତଦ୍ୱ ପାଇଁ ଅଭିନନ୍ଦନ କରିବାରେ ଅତିଶୟ ଉଦାର । ଖବର ପାଇବାମାତ୍ରେ କୁଅଁର ସିଂ ନିଜେ ଆସି ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ସର୍ବେଷ୍ଟ-ମେଜରଙ୍କ କୃପାରୁ ମୁଁ ରାଇଫଲ୍‌ଟିଏ ପାଇଥିବା କଥା ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବି ବୋଲି ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା । ମୋ ସାମର୍ଥ୍ୟ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ପାଇବା ପରେ କୁଅଁର ସିଂ ମୋ ପ୍ରତି ଓ ମୋ ରାଇଫଲ୍ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟିଦେଲେ । ସେଦିନ ବିଦାୟ ନେବା ପୁଷ୍ଟରୁ ମୋଠାରୁ ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଆଦାୟ କରିନେଲେ ଯେ ପରଦିନ ଭୋର ପାଞ୍ଚଟାରେ ଗାରସ୍‌ପୁ ସଡ଼କର ଗୁରୁ ନମ୍ବର ମାଇଲ୍‌ଗୁଣ୍ଠ ପାଖରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବି ।

ପରଦିନ ଅନ୍ଧାରୁଆରୁ ଉଠି ମ୍ୟାଗି ମୋ ପାଇଁ କପେ ଗୁହା କରିଦେଲା । ଗୁହା ଡାଲ କଟିକଟି ଅନ୍ଧାରରେ ଭୋର ଗୁରୁଟାରେ ଘରୁ ବାହାରିଲା । ଘରରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ବହୁବାର ଯାତାୟାତ କରି ଅନ୍ଧାରରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମୋର ଭୟ ନ ଥାଏ । ଗୁରୁନମ୍ବର ମାଇଲ ଗୁଣ୍ଠ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଅଛି, ଏତିକିବେଳେ ଗଛମୂଳେ ଗୋଟିଏ

ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଲୋକ ଦେଖିଲେ । କୁଅଁର ସିଂ ମୋ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚି
ସେଠାରେ ବସି ନିଆଁ ପୋତିଥିଲେ । ହାତ ଦୁଇଟି ନିଆଁକୁ ଦେଖାଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି
ପଡ଼ିଲି । କୁଅଁର ସିଂ ମୋ ଆଡ଼େ ଥରଟିଏ ଅନାଇ ଦେଇ ଭର୍ଷ୍ଟ ନାଭର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ,
“ତମେ ଏଡ଼େ ତରତରରେ ପଳାଇ ଆସିଲି ଯେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିବାକୁ ହେଜ ହେଲ ନାହିଁ ।”
ସେଦିନ ନୂଆ କରି ମୁଁ ଅଧା ପେଣ୍ଟିଟିଏ ପିନ୍ଧିଥିଲି । ଯେତେବେଳେ ଅଧାପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିବା ନୂଆ
ନୂଆ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ତାର ବିଶେଷ ପ୍ରଚଳନ ନ ଥାଏ । ମୁଁ ପ୍ୟାଣ୍ଟ
ପିନ୍ଧିବାକୁ ଭୁଲିନାହିଁ—ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ନୂଆ କିସମର ପ୍ୟାଣ୍ଟ ବୋଲି ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ
ମଧ୍ୟ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କ ମନକୁ ତାହା ପାଇଲ ନାହିଁ । ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ଦୃଢ଼ବୁଲିବା ପାଇଁ ଏଭଳି
‘କଂପିଆ’ ଉପଯୁକ୍ତ ପୋଷାକ ନୁହଁ ବୋଲି ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲେ, ତାଙ୍କ ହାବଭାବରୁ
କିନ୍ତୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ମୋର ଏଭଳି ପୋଷାକପନ୍ଥ ପିନ୍ଧିବାକୁ ସେ ଅଦୌ ଉଦ୍ଘୋଷିତ
ମନେ କରୁନାହାନ୍ତି ଓ ବାନ୍ଧ ବାଡ଼େଇଲେ ବି ମୋ ପରି ଗୋଟିଏ ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ବାଳକ ସହଜ
ସେ ଇନ୍ଦ୍ର ସମାଜରେ କଦାପି ମୁହଁ ଦେଖାଇବେ ନାହିଁ । ଆରମ୍ଭରୁ ବୁଝାମଣାର ଏଭଳି
ବିଭ୍ରାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଏକ ଅସ୍ପଷ୍ଟିକର ପରିସ୍ଥିତି ଉତ୍ପନ୍ନ କଲା । କୁଅଁର ସିଂ ମୋ ସହଜ କଥାବାର୍ତ୍ତା ନ
କରି ଗୁମ୍ ମାରି ବସିଲେ । ଶେଷରେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗଛରୁ ବଣକୁକୁଡ଼ାଟିଏ ଉଠି
ଉଠି ତାଙ୍କ ଅଣାନ୍ତର କହିତ ଉପଶମ ଦେଖାଇଲେ । ନିଆଁ ଲିଭାଇ ଦେଇ କୁଅଁର ସିଂ
ଉଠି ଛୁଡ଼ାହେଲେ ଓ ଆଗକୁ ଦୂର ବାଟ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି କହି ଯାହା ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ
ସୁବିଧା ଦେଲେ ।

ଗଛମୂଳ ଛୁଡ଼ି ଦୁହେଁ ସଡ଼କକୁ ଉଠିଲବେଳକୁ ଚଉଦିଗରୁ-ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ଵର
ଓ କଲରବରେ ଜଙ୍ଗଲ ମୁଣ୍ଡଗିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଗଛମୂଳେ ନିଆଁ ଜଳିବା ଯୋଗୁ
ବଣକୁକୁଡ଼ାଟି ଜାଗି ଉଠି ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଜାଗରଣ ପାଇଁ ସତମ ସଙ୍କେତ ଜଣାଇଥିଲା ।
ନାନାଜାତିର ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀ ସେ ଯେତେବେଳେ ଉଡ଼ି ତେଜ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ତାଳ ଓ ତାନରେ
କଳଧ୍ଵନି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ପ୍ରକୃତର ଆଗମନରେ ବଣକୁକୁଡ଼ା ହିଁ ଜାଗରଣ ପାଇଁ ପ୍ରଥମ
ସଙ୍କେତ ଦିଏ ଏବଂ କମ୍ପର ତଡ଼େଇ ସବୁପ୍ରଥମେ ଭୁଲିଲୁ ଓଭୁଲିଲୁ ଆସି ଆହାର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼େ । ପ୍ରଭାତ ଓ ପ୍ରଦୋଷର ଉତ୍ତମ ଅନ୍ଧକାରରେ କମ୍ପର ତଡ଼େଇ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭ
ଉଡ଼ିବୁଲି ଯେପରି ଲଳିତ କୁହୁ ତାନରେ ଚଉଦିଗ ମୁଣ୍ଡଗିତ କରିଦିଏ, ତାହା ଅରେ ଶୁଣିଲେ
ଭୁଲିହୁଏ ନାହିଁ । ସୁଶୁଙ୍ଗଳ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ଗ୍ରହ ଗାନ କଲ ପରି ଦିବସର ଆଗମନ ଓ ଅବସାନରେ
ଏହି ସୁସ୍ଵନ ପକ୍ଷୀ ସ୍ଵାଗତକା ତଥା ବିଦାୟ ଗୀତ ଗାଏ ଏବଂ ଦିନସାରା ଗଛପତ୍ର ଗହଳରେ
ଛପି ରହି ଶିଖାରତ ଗୁମ୍ ସ୍ଵରତୋତ୍ତ କଲ ପରି ଅନୁତ ସ୍ଵରରେ ଅବିରାମ ଗାଇବାରେ
ଲାଗିଥାଏ । କ୍ରମାୟୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ କମ୍ପର ତଡ଼େଇକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଯେଉଁ ନାମଟି ଦେଇ-
ଆଆନ୍ତି, ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ତାର ଅର୍ଥ ହେଲା ‘ଗାୟକ ଗୁମ୍’ । କମ୍ପର ତଡ଼େଇର ଠିକ୍ ପରେ

ପରେ ଭୁଞ୍ଜିବା ମଧ୍ୟ ଜାଗି ଉଠି ଉଷାର ସଂଗତକାରେ ଯୋଗଦେଏ । ତା'ପରେ ମୟୂର-ମୟୂରା ବାବୁକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଶିମିଳି ଗଛ ଆଗଡାଳରୁ ମୟୂରଙ୍କ ଉଚ୍ଚ କେକାରବ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପରଠାରୁ ସମସ୍ତ ଜଙ୍ଗଲରେ କୌଣସି ପଶୁପକ୍ଷୀ ଆଉ ଶୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୁହୀର ଅବସାନ ଓ ଉଷାର ଆଗମନର ସନ୍ଦେଶ ଜଣାଇ ସେମାନଙ୍କର ସମବେତ କଣ୍ଠସ୍ଵର ବନ୍ଦ-ଜଙ୍ଗଲରେ ନୂତନ ପୁଲକର ସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।

ସେଦିନ ପ୍ରଭାତରୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ କଲଧ୍ବନି ସହିତ ପଶୁଙ୍କର ସଞ୍ଚଳନ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ସାମନାରେ ସଡ଼କରେ ଖୁରୁଦାଗ ଦେଖି ଜାଣିଲୁ ଯେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୁର୍ବରୁ ହରିଣଙ୍କର ଛୋଟ ପଲଟିଏ ସେଠାରେ ସଡ଼କ ପାର ହୋଇଛି । ଦୁଇଶହ ଗଜ ଆଗକୁ ମାରି ଯମୁରଟିଏ ତା କୁଆ ସହିତ ରାସ୍ତାକଡ଼ରୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଘାସ ଖୁଣ୍ଟି ଖାଉଥିଲା । ସେତକବେଳକୁ ପୁର୍ବଦିଗରୁ କେଉଁଠି ବାଦଟିଏ ହେଣ୍ଟାଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସେ ବେଳେ ଜଙ୍ଗଲର ସବୁଆଡ଼ୁ ଅସଂଖ୍ୟ ମୟୂର-ମୟୂରା ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ଆତଙ୍କ ଧ୍ବନି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୁଆଁର ସିଂ କହୁ ସମୟ କାନ ଡେରିବା ପରେ କହିଲେ ଯେ ଆମଠାରୁ ଗୁରୁତା ଗୁଲିର ଦୂରତା* ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ବାଲିଭର ଶୁଣିଲା ନାଲିପାଖରୁ ବାଦ ଗର୍ଜନ କରୁଛି । ସେ ନାଲିଟି ସହିତ କୁଆଁର ସିଂ ପୁର୍ବରୁ ଭଲଭାବେ ପରିଚିତ । ତାହାର ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଓ ହର ସିଂଙ୍କୁ ବାଦଟାଏ ଅନ୍ଧମଣ କରିଥିଲା; ଗୁରୁତର ଭାବେ ଅନୁତ ହୋଇ ଓ ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଶକ୍ତି ଶାବେ ଚିକିତ୍ସିତ ହେବା ଯତ୍ନେ ହର ସିଂ କପରି ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ବହୁଗଲା; ତାହା ମଧ୍ୟ କୁଆଁର ସିଂ ସ୍ଵରଣ କଲେ* । ଠିକ୍ ତା ପରେ ପରେ ନାଲି ଆଖିପାଖରୁ ପ୍ରଥମେ କୁଟୁରୁଟିଏ, ତା'ପରେ ଦୁଇଟି ସମ୍ପର ଓ ଶେଷରେ ହରିଣପଲେ ବୋବାଇ ଉଠି ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ ବାଦ ଶିକାର ମାରି ବସାକୁ ଫେରୁଛି ଓ ଲୁଚି ରହିବାର ଆଉ ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିବାରୁ ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ଶୋଲମେଲରେ ବେପରବାୟୁ ଭାବେ ଘରମୁହାଁ ଆଗୋଉଛି ।

ଗାରପ୍ପୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଆମେ ପହଞ୍ଚିବାବେଳକୁ କଥା ଶୁଣି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛର ଅଗ ଛୁଆଁଥାଏ । ଆଗରେ ଶୁଣିଲା ନାଲିଟିଏ ପଡ଼ିଲା । ଏକଦା ନାଲି ଉପର କାଠର ପୋଲଠାରୁ

* କୁମାୟୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ସାଧାରଣ ବାଣିଆମାନେ ଗୁଲିର ଶେପକ୍ଷୀମା ଅନୁସାରେ ଦୂରତା ନିରୂପଣ କରନ୍ତି । ବହୁକର ଗୁଲି ଯେତକ ଦୂର ଯାଏ, ତାହାକୁ 'ଗୋଟିଏ ଗୁଲିର ଦୂରତା' ବୋଲି ଧରାଯାଏ—ଅନୁବାଦକ

* ଘଟଣାଟି 'ମୋର ଭାବ' ବହିରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି —ଅନୁବାଦକ

ଅଳ୍ପ ଛତ୍ରାରେ ଆଉ ବନ୍ଧରେ ବାଟୋଇଙ୍କ ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ଯତ୍ନକ କଡ଼ରେ ପକ୍କା ଦଲୁଟିଏ ଥିଲା । ବହୁଦିନୁ ଗର୍ଜିରୁକ ପଡ଼ିଥିବା ଯେହୁ ଦଲୁଣ ଉପରେ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଜଙ୍ଗଲ ମାଡ଼ିଲେଣି । ଦଲୁଣ ପାଖ ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ଶୁଣିଲପନ ଖୋଲାଉଥିବା ପଶୁରୁ ଅଧିକ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଆମକୁ ଦେଖି ଫଡ଼ଫଡ଼ ହୋଇ ଉଡ଼ିଗଲେ । ପୋଲମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଟିଏ ସରୁ ବାଟରେ ଦୁହେଁ ଦଲୁଣ କଡ଼େ କଡ଼େ ଲେଉଟି ଅଳ୍ପ ଓହ୍ଲାଇ ପଟାଏ ଝାଟିବଣ ପାରହୋଇ ବନ୍ଧର ନାଲିକୁ ଗଢ଼ିଲୁ । ନାଲିଟିରେ କେବଳ ଚେରମାଂସରେ ପାଣି ଅମେ, ଅନ୍ୟ ଯମ୍ବୁରେ ଏଠାରୁ ଚନ୍ଦ୍ର ମାଲଲ ତଳେ ବାଲିଘେରେ ନିର୍ମଳ ପାଣିର ଯେଉଁ ଧାବଟିଏ ଝଟିଆଏ । ଜଙ୍ଗଲର ଜନ୍ମ ନାଲି ଶେଯର ଶୁଣିଲ ବାଲିରେ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ଯେହୁ ଝରୁ ପାଣି ପିଅନ୍ତି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କେତେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏହି ନାଲି ଅଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲ ସହଜ ପରିତପ୍ତ ନିବଡ଼ତର ହେବା ଯଙ୍ଗେ ଯଙ୍ଗେ ତାହା ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ଶିକାର କ୍ଷେତ୍ର ତଥା ପ୍ରମୋଦ ଉଦ୍ୟାନରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଜନବହନ ତଥା ଜନସମାଗମଠାରୁ ବହୁଦୂର ଏହି ଜଙ୍ଗଲଟି ନାନା ରକମର ଅସଂଖ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଆବାସସ୍ଥଳୀ ଏବଂ ଚାନ୍ଦିଆ ବା କାମେରେ ଯଦୁପଯୋଗ ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର । ନାଲିର ଶୁଣିଲ ବାଲିରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଜନ୍ମୁଙ୍କ ଝୁରୁ ଓ ପାହୁଲଦାର ଭିତରେ ମଣିଷର ଖୋଜ କେବେ ଦେଖିଦେଲେ ରବିନନ୍ଦନ କୃପା ନିର୍ଜନ ଦ୍ଵୀପର ବେଳାଭୂମିରେ ମ୍ୟାନ ଟ୍ରାକଡ଼େର ପାଦଚେର ଦେଖିଲ ପରି ବିଦୁଳ ବିଷୟ ଜାତ ହୁଏ ଓ କୃତ୍ରିୟ ପରି ସ୍ଵାଧୀନ ଏକ ଜନମାନବଶୂନ୍ୟ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ୟର ଅନୁପ୍ରବେଶ ପାଇଁ କାରଣ ଖୋଜିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମନରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜାଗିଉଠେ ।

ନାଲି ଦୁଇକଡ଼େ ପ୍ରଥମ ଅଧମାଲଲ ଝାଟି ଜଙ୍ଗଲ ପଡ଼େ; ତା'ପରେ ଛେଠ ମାଲଲ ଓହ୍ଲାଇ ଗହଳ ନଳବଣ* ଦୁଇ ବନ୍ଧରେ ଘାଟି ଦୂର ଲମ୍ବିଆଏ । ବାଉଁଶ ପରି ପବ ଓ ଗଣ୍ଡି ଥିବା ପ୍ରାୟ ଚଉଦ ଫୁଟ ଲମ୍ବିଶିଷ୍ଟ ଏହି ସଦାସବୁଜ ଶରତ୍ରଣ ଅମ ଗାଁଗଣ୍ଡାରେ ଚର ଗୁଆଣି ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଶରତ୍ରଣ ଓହ୍ଲାଇ ସନ୍ତୁଳିଆ ସ୍ଥାନରେ ମାଡ଼େ ଓ ତାହା ବାରମାସି କଷ୍ଟା ଥାଏ । ଗୋବର ଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ଲୋକେ ଜଙ୍ଗଲ ପୋଡ଼ିଦେଲେ ନଳବଣ ତାର ଅର୍ଦ୍ରତା ଯୋଗୁ ନିଆଁରୁ ବଢ଼ିଯାଏ ଓ ଜନ୍ମମାନେ ଯେଠାକୁ ପଳାଇ ଯାଇ ଆଶ୍ରୟ ନିଅନ୍ତି । ତେବେ କ୍ରମାଗତ ଅନାବୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁ ଶରତ୍ରଣ ଶୁଖିଯିବା ପରେ ଯଦୁ ନିଆଁ ଲାଗେ ତାହା ଅତି ଭୟଙ୍କର ଦାବାକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଶରତ୍ରଣର ଗଣ୍ଡିମାନ ନିଆଁରେ ଠିକ୍ ପିସ୍ତଲ ପରି ଆବାଜ କରି ଫୁଟେ; ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗଣ୍ଡି ଏକସଙ୍ଗରେ ଫୁଟିବାଦ୍ଵାରା ଯେପରି ଶବ୍ଦ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଘାଟି କେତେ ମାଲଲ ଦୂରରୁ ମଧ୍ୟ କାନ ଅଡ଼େ ପଡ଼ିଯାଏ ।

* ଶରତ୍ରଣର ଜଙ୍ଗଲ—ଅନୁବାଦକ

ସେଦିନ କୁଅଁର ସିଂଙ୍କ ସହିତ ନାଲରେ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ଦୂରରେ ଜାଗାଏ କଲା କଲା ଧୁଆଁ ଭେଉ ପରି ଫୁଲ ଫୁଲ ଉଠୁଥିବା ଦେଖିଲା । କ୍ରମେ ବଣପୋଡ଼ିର ସ୍ୱପ୍ନ ଗର୍ଜନ ଓ ଚଢ଼ଚଢ଼ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା । ନାଲଟି ସେଠାରେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଢ଼ କରିଥାଏ । ନାଲ ବା ବନ୍ଧରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ପୁଂ ପାଖର ଜଙ୍ଗଲରେ ନିଆଁ ଲାଗି ବଢ଼ାସିଆ ପବନଭୋଡ଼ରେ ଆମର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଆସୁଥାଏ । କୁଅଁର ସିଂ ଆଗରେ ଥିଲେ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ‘ଦଶବର୍ଷ ପରେ ଏଥର ନଳବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା’ ବୋଲି ଅତି ସହଜଭାବେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ବିନା ଶୋଚନାରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ । ନାଲର ମୋଡ଼ ବୁଲିବା ମାତ୍ରେ ନିଆଁ ନାଲବନ୍ଧରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିଥିବା ଦେଖିଲୁ । ପ୍ରବଳ ନିଆଁର ଏକ ଅବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରାଚୀର ବନ୍ଧୁ ଉଠିଲା ଲହଲହ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ; ଧୂସର ଧୁଆଁ ଆକାଶ ସାର୍ବ ବନ୍ଧୁଇ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଟିଣ୍ଡିକା ଆଦି ଅସଂଖ୍ୟ ପୋକଲୋକ ଝାଞ୍ଜିରେ ପଦାକୁ ଚଢ଼ି ହୋଇ ଆସୁଥାନ୍ତି । ନଳବଣ ଧାରରେ ମଇନା, ଭରଦ୍ୱାଜ, ମୀନା ଓ ବଣି ଆଦି ପକ୍ଷୀ ପଲ ପଲ ହୋଇ ନିଆଁ ପାଖରେ ଖଣ୍ଡିଭଢ଼ା ଦେଇ ପୋକ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଖସି ଆସିଥିବା ପୋକଲୋକ ନାଲରେ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ସେଠାରେ ଠୁଲ ହୋଇଥିବା ମୟୂର, ବଣକୁକୁଡ଼ା ଓ କଳାଢ଼ିଉରଙ୍କ ଶିକାର ହେଉଥାନ୍ତି । ନାଲବନ୍ଧର ପ୍ରକାଶ ଶିମିଳି ଗଛଟିରୁ ରସାଳିଆ ବଡ଼ ବଡ଼ ଫୁଲ ପବନଭୋଡ଼ରେ ଝୁଡ଼ି ବାଲିରେ ଆସି ପଡ଼ିଥାଏ । ଚଢ଼େଇଙ୍କ ମେଲରେ ଗଲପଣି କୋଡ଼ିଏଟି ଯାଏ ହରିଣ ବାଲିରେ ବୁଲି ବୁଲି ଆନନ୍ଦରେ ଶିମିଳିଫୁଲ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ବଣପୋଡ଼ି ପାଖରୁ ଦେଖିବା ମୋ ଜୀବନରେ ସେଇ ପ୍ରଥମ । ଅଜଣା ଅଦେଖା ବିପଦକୁ ମଣିଷ ପରଦିନେ ବେଶି ଭୟ କରେ; ସମ୍ଭବତଃ ପାଖରୁ କେବେ ନ ଦେଖିଥିବାରୁ ବଣପୋଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଏତେ ବେଶି ଭରସା କଲି । ଏବେ ପ୍ରବଳ ହୁତାଶନର ଅତି ନିକଟରେ ଏତେ ରୁଚିଏ ପଶୁପକ୍ଷୀ ନିର୍ଭୟରେ ଚରୁଥିବା ଦେଖି ବୁଝିଗଲି ଯେ ମୋର ଭୟର କୌଣସି ଭାସି ନାହିଁ । ସେଦିନ ଏକାକୀ ଥିଲେ ସେତକ ବୁଝିବାର ସୁଯୋଗ ଜୁଟି ନ ଥାଆନ୍ତା; ଦୂରରୁ ଧୁଆଁ ଦେଖିଦେବା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ଫେରିପଡ଼ି ଘରମୁହଁ ଧାଇଁଥାଆନ୍ତି । କୁଅଁର ସିଂ ମୋତେ କାଲେ ଡରୁଆ ଭାବିବେ ବୋଲି ସେଦିନ ପଲାଇ ପାଶଲ ନାହିଁ । ପ୍ରବଳ ହୁତାଶନ ହୁ-ହୁ ଜଳୁଥିବା ବେଳେ ସେଥିପ୍ରତି ଆଦୌ ଧ୍ୟାନ ନ ଦେଇ ଶିକାରଯୋଗ୍ୟ ଜନ୍ତୁଟିଏ ବାହାରିବା ଅପେକ୍ଷାରେ ଯେ ଆମେ ସେଠାରୁ ଅତି ନିକଟରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଛୁ, ଏହା ହିଁ ସେଦିନ ବଣପୋଡ଼ି ପ୍ରତି ଅହେତୁକ ଭୟକୁ ଚରଦିନ ପାଇଁ ମୋ ମନରୁ ଅପସାରି ଦେଲା । ନିଆଁ ଧାସ ଅସମ୍ଭାଳ ହେବା ପରେ ହରିଣ ଓ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆରକ୍ତଲର ଜଙ୍ଗଲକୁ ଫେର-ଗଲେ । ଆମେ ଦୁହେଁ ସେହିଠାରୁ ବୁଲି ଗାରପ୍ପୁ ବାଟେ ଗାଁକୁ ବାହୁଡ଼ିଲୁ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବନରେ ଘାସବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗାଇ ବହୁବାର ଶିକାର କରିଛୁ । ହିମାଳୟର ଜଙ୍ଗଲଭରା ଜଳପାଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୁଷ୍କବାସ କରି ଚଳୁଥିବା ଆମ ପରି

ଲେକମାନଙ୍କୁ ଅସରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲରେ ସାହବଣ ପଦାକର ବେଲୁଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଏ । ଏଠାକାର ଜଙ୍ଗଲରେ ମିଳୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରକମର ସାହ ବିନ୍ନ ବିନ୍ନ ସମୟରେ ଶୁଖିବାକୁ ଲାଗେ । ତେଣୁ ଫେବୃଆରୀ ମାସରୁ ସାହବଣ ପୋଡ଼ାପୋଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଜୁନ୍ ମାସରେ ସରିବ । ସେହି ପାଞ୍ଚ ମାସ ଯାକ ଜଙ୍ଗଲର ଜାଗା-ଏ ଜାଗା-ଏ ସାହବଣ ଜଳୁଥିବା ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଲେକେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଶୁଖିଲା ସାହରେ ନିଆଁ ଲାଗାନ୍ତି; ବଣ ଭିତରେ ଯାତାୟାତ କଲବେଳେ ସାହ ତଳଡ଼ାଏ ଶୁଖିଥିବା ଦେଖିଲେ ବାଟୋଇମାନେ ମଧ୍ୟ ବିନା ଶୋତନାରେ ସେଥିରେ ନିଆଁ ଧରିବା ଦିଅନ୍ତି ।

ସାହବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗାଇ ଶିକାର କରିବାର ଏକ ବିଶେଷ ଅନୁରୂପ ସବୁଦିନେ ମୋ ମନେଥିବ । ଥରେ କମିଶନର୍ ଉଇଣ୍ଡହାମ୍‌ଙ୍କ ସହିତ କଳାଦିବର ଶିକାର କରିବା ପାଇଁ ଡରା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବିନ୍ନ ଡେଇଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇଥିଲି । ଶିକାର ସାରି ସକାଳୁ ବାହାଦୁର ସହିତ ଦୀର୍ଘ ପରିଣ ମାଇଲ ଦୂର ଆମ ଗାଁକୁ ବାହୁଡ଼ା ଯାଆ ଆରମ୍ଭ କରି । ବାହାଦୁର ଗତ ଦିଗଣ ବର୍ଷ ଧରି ଆମ ଗାଁର ମୁଖିଆ । ଆଗପଛ ହୋଇ ଚାଲିବା ଭିତରେ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଚକଡ଼ା ଛଡ଼ା ବାଟ କଡ଼ର ଅଧିକାଂଶ ସାହବଣ ପୋଡ଼ା ସରିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲୁ । ଜାଗା-ଏ ଶଗଡ଼-ଗୁଳାଟିଏ ହାତୀଆ ସାହର ଗହଳ ବଣ ପାଖ ଦେଇ ଯାଇଥିଲା । ହଠାତ୍ ଆମ ସାମନାରେ ବଡ଼ ଜଳୁଟିଏ ସାହବଣରୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଶଗଡ଼ଗୁଳାରେ ମିନଟିଏ କାଳ କଢ଼େଇ କରି ଛୁଟା-ହୋଇ ରହିଲା । ସକାଳବେଳା; ଜଳୁଟି ଉପରେ କଅଁଳଗଣ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରକାଶ ଆକାର ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ମହାବଳ ବାସ ବୋଲି ଭୁଲି କଲି । ଜଳୁଟି ଶଗଡ଼ଗୁଳା ପାର ହୋଇ ସାହବଣରେ ପଶିଯିବାବେଳକୁ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ର ଲମ୍ବ ଦେଖି ତାକୁ ମୁହବଡ଼ ଚିତାବାସଟିଏ ବୋଲି ଚିହ୍ନିଲି । ବାହାଦୁର ଦୁଃଖ କରି କହିପକାଇଲା, “ଆହା ! କମିଶନର୍ ସାହେବ ତାଙ୍କ ହାତୀଙ୍କ ସହିତ ଦଶ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଯାହା ରହିଗଲେ ! ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଚିତାବାସ ଡରାଇ ମୁଲକରେ ଆଉ କେଉଁଠି ନ ଥିବ ! କମିଶନର୍ ସାହେବ ଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ମନଲାଗି ଶିକାରଟିଏ ମିଳିଥାଆନ୍ତା !”

ଚିତାବାସ ଯେଉଁଆଡ଼ୁ ଆସିଥିଲା, ସେଆଡ଼େ ଗୋଶାଳାଟିଏ ଥିବା ଅମେ ଜାଣିଥିଲୁ । ଚିତାବାସ ଲୁଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ଦିନବେଳେ ଖୋଲମେଲରେ ଏପରି ବେପରବାୟୁ ଭାବେ ସେହିଆଡ଼ୁ ଆସିବାଦ୍ୱାରା ଜଗାଗଲା ଯେ ଗୋଶାଳା ନିକଟରେ ପୁଷ୍କରିତରେ ହିଁ ସେ ଶିକାର ମାଗନ୍ତୁ । ତେଣୁ ଉଇଣ୍ଡହାମ୍ ଓ ତାଙ୍କ ହାତୀଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି ଚିତାବାସକୁ ଗୁଡ଼ିଦେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ ନଥିଲା । ସାହବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗାଇ ଚିତାବାସକୁ ପଦାକୁ ପଡ଼ିତାଇ ଆଣିବାକୁ ମୋର ପ୍ରସ୍ତାବ ବାହାଦୁରର ମନକୁ ପାଇଲନାହିଁ । ସେଥିରେ ସଫଳ ହେବା ସମ୍ଭବରେ ଘୋର ସନ୍ଦେହ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ରାଜିହେଲେ ।

ନଆଁ ଲଗାଇବା ପୂର୍ବରୁ ସାହବନ୍ଦର ଆକାର ଓ ଆୟତନ ସଠିକ୍‌ରୂପେ ଜାଣିବା ଦରକାର । ଶଗଡ଼ଗୁଳା ଗୁଡ଼ିକ ଗୁଣପଟେ ଦେଖିବା ବୁଲି ଦେଖିଲେ ଯେ ବଣଟି ପ୍ରାୟ ହିକୋଶାକାର ଓ ଡାର ଆୟତନ ପ୍ରାୟ ଦଶମାଣ । ହିକ୍‌ଜର ଭୂମି ପାଖେ ପାଖେ ଶଗଡ଼-ଗୁଳାଟି ଯାଇଥାଏ । ପବନର ଗତ ପରୀକ୍ଷା କରି ତାହା ମୋ ପ୍ରତି ଅନୁକୂଳ ହେବ ବୋଲି ଜାଣିଲି । ହିକ୍‌ଜାକାର ବଣଟିର ଶୀର୍ଷବନ୍ଦୁ ଭୂମିଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଶହ ଗଜ ଦୂର । ଦୁହେଁ ସେଠାକୁ ଯାଇ ସାଥ ବଣିଆ ବଳି ସେଥରେ ନଆଁ ଧରାଇଲୁ ଏବଂ ଡାହାଣ ଓ ବାଁ ପାଖରୁ ବଣରେ ଏକସଙ୍ଗରେ ନଆଁ ଲଗାଇଦେଲୁ । ବାରମ୍ବଟ ଉଚ୍ଚ ହାତଆସାସ ଖସିବେ ଶୁଣି ଶୁଣି ଥିଲୁ, ନଆଁ ଲଗିଯିବାର ମିନଟକ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ଝୁ-ଝୁ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାହାଦୁର ପ୍ରତି କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ବିପଦ-ଆପଦ ଯେପରି ନ ଘଟେ, ସେଥିପାଇଁ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ତାକୁ ଚଢ଼ାଇ ନିଜେ ଶଗଡ଼ଗୁଳାକୁ ଧାଇଁଗଲି ଓ ବଣଧାରରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶମ୍ବଟ ଛଡ଼ାରେ ଭୂଇଁରେ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଶୋଇଯାଇ .୨୫° ଶର୍କ ବାଇଫଲଟିକୁ ଠିକ୍ ଚିତାବାସର ଉଚ୍ଚତାରେ ଶଗଡ଼ଗୁଳାକୁ ମୁହଁାଇ କରି ଧରିଲି । ସେଠାରୁ ପରୁଣ ଗଜ ଦୂରରେ ଚିତାବାସ ବଣରେ ପଶିଥିଲା । ବଣରୁ ବାହାରି ସେ ଶଗଡ଼ଗୁଳା ପାହେଁବାବେଳେ ଗୁଳି ଚଳାଇବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ବେଗବାନ୍ ରେଳଗାଡ଼ି କାଠପୋଲ ପାରହେଲା ପରି ଦୂ-ଦୂ ଗର୍ଜନ କରି ସାହବଣ ଜଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବଣଟି ପ୍ରାୟ ଅଧାଅଧ ଗଲପରେ ଶଗଡ଼ଗୁଳାକୁ ଅନାଇ ରହି ଚିତାବାସ ବାହାରିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି—ଏତିକିବେଳେ ମୋ ଡାହାଣ କାନ୍ଧ ପାଖରେ ମଣିଷର ନଗ୍ନପାଦଟିଏ ଦେଖି ତମକପଡ଼ିଲା । ଲୋକଟିଏ ସେ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟରେ ଶଗଡ଼ଗୁଳାରେ ଆସି ମୋ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ନେଉଟେବେଳେ ଏତେ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲା । ପୋଷାକପନ୍ଥରୁ ଜାଣିଲି ଯେ ସେ ମୁସଲମାନ ଶଗଡ଼ଆଟିଏ, ସମ୍ଭବତଃ ହଜିଲା ବଳଦଟିଏ ଖୋଜି ଖୋଜି ଅକ୍ଷୁତ ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି । ଲୋକଟିକୁ କିଛି ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ଡର ନଥିଲା, କହିଥିଲେ ବି ନଆଁର ଦୂ-ଦୂ ଗର୍ଜନ ଭିତରେ ତାହା ଶୁଭିଆଆନ୍ତା କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ତେଣୁ ବିନା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟରେ ତାକୁ ଡରଡରରେ ଭିଡ଼ିଆଣି ମୋ ପାଖରେ ଭୂଇଁରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୁଆଇଦେଲି ଓ ହଳଚଳ ନ ହେବାକୁ ତା କାନପାଖରେ ଥରଟିଏ ଚିତାର କରି କହି ତା ଉପରେ ଗୋଡ଼ା ପକାଇ ଭୂଇଁରେ ମାଡ଼ିଧରିଲି ।

ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ନଆଁ ବଣଧାରରୁ ପଶି ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଏତିକିବେଳେ ଚିତାବାସ ସାହବନ୍ଦରୁ ଗରବେଗରେ ବାହାରିଆସି ଶଗଡ଼ଗୁଳା ପାରହୋଇ ଆରପାଖକୁ ଧାଇଁଲା । ମୁଁ ବାଇଫଲର ଘୋଡ଼ା ଟିପିଦେଲି; ଗୁଳା ଫୁଟିବାମାତ୍ରେ ଚିତାବାସ ଥରଟିଏ କେବଳ ଲକ୍ଷ୍ମି ଟେକିଦେବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି । ଶଗଡ଼ଗୁଳା ଆରପାଖେ ସାହବଣ ପୂର୍ବରୁ ପୋଡ଼ା ସରିଥିଲା । ସେଥିର କଳା କଳା ଦରପୋଡ଼ା ଡାହାଣ ଓ ଡାକି ଭିତରେ ଚିତାବାସ

କୁଅଡ଼େ ଗଲଗଲା । ଗୁଲି ତା'ଠାରେ ବାଜିଲା ନା ନାହିଁ ନିର୍ଭରକ୍ଷେବେ ଜାଣି-
ପାରିଲନାହିଁ ।

ଗୁଲି ଫୁଟିବା ମାତ୍ରେ ଚିତାବାଘ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଟେକିଦେବା ସେ ମାରୁହଙ୍କ ଭାବେ ଅଦ୍ଭୁତ
ହୋଇଥିବା ସପକ୍ଷରେ ଯାଉଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ ନିଆଁ ପ୍ରାୟ ଅମ ଉପରକୁ ମାଡ଼ିଆସିଲଣି;
ଧୂଆଁରେ ଶଗଡ଼ଗୁଲା ଆଉ ଦୃଶ୍ୟନାହିଁ । ଡରଡରରେ ଶଗଡ଼ିଆକୁ ଟିକି ହୁଡ଼ାକରାଇଦେଲି
ଓ ତା' ହାତ ଧରି ନିଆଁ ଧୂଆଁ ନ ମାନି ଶଗଡ଼ଗୁଲାରେ ଚିତାବାଘ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁଲା ।
ବାଟ ନ ଦେଖି ଅମୁହାଁ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଘାଇଲ ଚିତାବାଘକୁ ଠିକ୍ ଝୁଲିବା ପୁଅରୁ ଦୁହେଁ
ଅଲଙ୍କେ ଅଟକିଗଲା । ନିଆଁ ଆସି ଅମକୁ ଛୁଇଁବା ଉପରେ । ପ୍ରବଳ ଯାସରେ ହୁଡ଼ାହୋଇ
ହେଉନଥାଏ । କାଳବଳମ୍ବ ନ କରି ଶଗଡ଼ିଆକୁ ଚିତାବାଘର ଲୁହଟି ଧରାଇଦେଲି ଓ
ନିଜେ ତା ହାତକୁ ଶୁଷ୍କକ୍ଷେପେ ମୁଠାଇ ଧରି ଚିତାବାଘକୁ ନିଆଁ ପାଖରୁ ହଟାଇବାକୁ
ଘୋଷାରିଲା । ଚିତାବାଘ ବେକରେ ଗୁଲିଖାଇ କେବଳ ଅତଳ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତା ଲୁହ
ଆମେ ଭିଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ପଛକୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ସେ ଆଁ କରି ଯେପରି ଝେଙ୍କାରି ଉଠିଲା, ମନେ
ହେଲା ଶୁଣି ପାଇଥିଲେ ସେଦିନ ସେ ଆମ ପ୍ରାଣ ରଖିନଥାନ୍ତା । ଚିତାବାଘର ଗର୍ଜନରେ ମୁଁ
ଭୟରେ ଅବହେଳି; ତେଣୁ ଶଗଡ଼ିଆ ଉପରେ ତାହାର କେଉଁ ପ୍ରକାର କଣ ପ୍ରସ୍ତବ ପଡ଼ିଥିବ
ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । ସେ ଯାହାହେଉ, ଟିକି ଓଟାରି ପରୁଣ ଗଜ ନେବା ଭିତରେ
ଚିତାବାଘର ପ୍ରାଣ ବାହାରିଗଲା । ମୁଠା ଫିଟାଇଦେବାମାତ୍ରେ ମୁଁ ତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇଲା
ପରି ଶଗଡ଼ିଆ ବାପୁଡ଼ା କୁବାକେ ଛଅହାତକୁ ହଟିଗଲା ଓ ମୁଣ୍ଡରୁ ପଗଡ଼ିଟିକୁ ଫିଟାଇ ଧରି
ଅମଡ଼ାମଡ଼ା ନ ମାନି ପ୍ରାଣମୁର୍ତ୍ତୀ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଗଟି ପଛରେ ଭୂଇଁରେ ଲୋଟିଥିବା
ପ୍ରତି ତା'ର ନିନ୍ଦା ନଥାଏ । ଆଜବନ ଧୀର ମନ୍ତ୍ରର ଗଡ଼ରେ ବଳଦ-ଅଡ଼ାଇଥିବା ଶଗଡ଼ିଆ
ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ଏଡ଼େ ବେଗରେ ଧାଇଁପାରେ, ଅଖିରେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ତାହା କଦାପି
ବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ଥାଆନ୍ତୁ ।

ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିଲା ପରେ ଶଗଡ଼ିଆ ଏ ବିଷୟରେ କଣ କଣ କହିଥିବ ଜାଣିବା ପାଇଁ
ପ୍ରବଳ କୌତୁହଳ ହୁଏ । ଅମ ଏଠାକାର ଲୋକେ ଗପ ଶୁଣିବାକୁ ଯେତେକ ଉତ୍ସୁକ,
ଗପ ଶୁଣାଇବାରେ ମଧ୍ୟ ସେତେକ ପାରଙ୍ଗମ । ବିଷୟବସ୍ତୁର ଅନ୍ତରଞ୍ଜନ ଓ ବର୍ଣ୍ଣନାର
ପରିପାଟୀରେ କେତେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଳିଯିବନାହିଁ । ଶଗଡ଼ିଆଟି ପାଖପଡ଼ିଣା ବନ୍ଧୁବିରାଦରଙ୍କ
ମେଳରେ ବସି 'ପାଗଲା ସାହେବ' ହାତୁଡ଼ରୁ ଝିଅ ପଲାଇ ଅସିବାର ବୃତ୍ତନ୍ତ ଯେପରି
ନାଟକୀୟ ଭଙ୍ଗୀରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବ, ତାହା ଶ୍ରବଣୀୟ ହୋଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । ବାହାଦୂର
ଗଛ ଓ ତାଳରେ ବସି ଦଟଣାଟିକୁ ଅରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟକରୁଥିଲା । ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା
ମରେ ସେ କହିଲା, “ଆଜିଠୁଁ କେତେବର୍ଷଯାଏ ଶୀତଋତୁରେ ନିଆଁ ପୋଇଲିବେଳେ

ବିଚରଟିର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ବହୁତ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହେବେ, କିନ୍ତୁ ତା କଥାରେ କେହି ପରତେ ଯିବେନାହିଁ ।

ହୁଏଜନୁଜ ନିକଟକୁ ଛପି ଛପି ପାଖେଇବା ସୁବିଧାଜନକ ନ ହେଲେ ହାତୀ ବା ଘଉଡ଼ାଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ବଣକୁଦାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପଦାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଅଣାଯାଏ । ଜନୁକୁ ବଣଜଙ୍ଗଲରୁ ଘଉଡ଼ାଇ ବାହାର କରିବାର ବହୁ ଅନୁଭୂତ ଭିତରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ତିନୋଟି ଶିକାର ଅଭିଯାନ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ସେଥିରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ଅଭିଯାନରେ ଅତି ଅଲ୍ପସଂଖ୍ୟକ ଘଉଡ଼ାଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସଫଳ ହୋଇପାରିଥିଲି । ଶେଷଟିରେ ମୋର ଏପରି ଅତ୍ୟନ୍ତମଧ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ସ୍ମରଣକଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ହୃଦୟଲଗ୍ନ ସ୍ମରଣରେ ତାଳକୁଣ୍ଡ ଘଟିଲି ପରି ଲାଗେ ।

ପ୍ରଥମ ଅଭିଯାନ

ଆମ ଗାଁ ପାଖରେ ମୋଆର ନଦୀର ପୋଲଠାରୁ ଅଧମାଇଲ ପଶ୍ଚିମକୁ ସଡ଼କ ପରି ଓହ୍ଲାଇ ପୋଡ଼ାସରିଟିଏ । ଜାଗାଏ ସେହିନ ଯକାଳୁ ରବିନ୍ଦୁ* ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେଠାକୁ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ସରିଟିରେ ଜାଗାଏ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦାସ ମାଡ଼ିଥିଲା । ରବିନ ଦାସ ଶୁର୍ଦ୍ଦି ଶୁର୍ଦ୍ଦି ଆଗରେ ଚାଲୁ ଚାଲୁ କଣ ଗନ୍ଧ ବାରି ପ୍ରଶ୍ନିଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଚାହିଁଲା । ସେଠାରେ ଖୋଜିଦାଗ ନ ଥିବାରୁ ଗନ୍ଧ ବାରି ଆଗେଇବାକୁ ତାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲି । ରବିନ୍ଦ ବନା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବାଁକୁ ବୁଲି ପଡ଼ିଆ ଧାରଯାଏ ଲେ ଓ ସେଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଦାସକୁ ଭଲଭାବେ ଶୁର୍ଦ୍ଦି ସାରି ମୁହଁ ବୁଲାଇ ମୋତେ ଯେପରି ଅନାଇଲା, ମନେହେଲ ସେ କହୁଛି, “ମୁଁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଗନ୍ଧ ବାରିଛି—ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ଭଟକା କିଛି ନାହିଁ ।” ସେଠାରୁ ଆଗକୁ ହାତେ ଉତ୍ତର ଗହଳ ଦାସ । ରବିନ୍ଦ ଦାସରେ ପଶି ଅତି ସାବଧାନରେ ଗନ୍ଧ ବାରି ଶହେ ଗଜ ଦୂର ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଖାଲପାଖଯାଏ ଗଲା । ଖାଲ ଭିତର ଓଦାମାଟିରେ ପାହୁଲଦାଗ ଦେଖି ଜାଣିଲି ଯେ ରବିନ୍ଦ ମହାବଳ ବାଘର ହିଁ ପିତ୍ରୁ ଧରିଛି । ଖାଲ ଆରପାଖେ ରବିନ୍ଦ କେରୁଏ ଦାସ ଶୁର୍ଦ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲି ନିଜେ ସେଠାରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦେଖିଲି ଯେ ଦାସରେ ରକ୍ତବୁନ୍ଦାଏ ପଡ଼ିଛି । ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ମହାବଳ ବାଘର ଯିବାବାଟରେ ରକ୍ତ ବୋଥିବା

* ‘ରବିନ୍ଦ’ ଲେକେଙ୍କ ଷ୍ଟିଙ୍ଗର୍-ମାନ୍ଦିଏଲ କୁକୁର । ତା ବିଷୟରେ ‘କ୍ରମାସୁର ନରଖାଦକ’ ବନ୍ଧୁରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଅଧ୍ୟାୟ ଲେଖିଛନ୍ତି—ଅନୁବାଦକ ।

ଦେଖିଲେ ବାପକୁ କେହି ଅହତ କରିବ ବୋଲି ମୋର ଆଶଙ୍କା ହୁଏ । ତେବେ ଚନ୍ଦ୍ରଚୌପାଳ ତାଜା ଥିଲା; ହଜାଡ଼ ଆଖପାଖରୁ କେଉଁଠୁ ବନ୍ଧୁକ ଆବାଜ ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଅନୁମାନ କଲି ଯେ ବାପ ହୁଏତ ଦୁର୍ଗଣ କାମ୍ବା ବଡ଼ ବାବୁହାଟାଏ ମାରି ସେହିବାଟେ ବୋହୁନେଇଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ଆଗକୁ ପରୁଣ ଗଜ ଲମ୍ବ ଓସାର ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ ଗେଜୁଟି ଗହର ଗହଳ ବଣଟିଏ । ରବିନ୍ ବଣଧାରରେ ଅଟକି ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲା ।

ପାହୁଲ ଦାଗରୁ ବାପଟିକୁ ନିର୍ଭରକ୍ଷେପେ ଚିହ୍ନଟ କରିପାରିଲି । ମୁଦ୍ରବଡ଼ ସେହି ମହାବଳବାଦୀ ନର ସେପାରି ଝାଟିବଣରେ ରହୁଥିବା ମୋତେ ଜଣାଥିଲା । ନୈନିତାଲରୁ ଆସିବାଦିନୁ ଗତ ତିନିମାସ ଧରି ସେ ବାପର ଘେରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି; ତାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦେଖି ମୋ ମନରେ ଦକ ପଶିଥିଲା । ଆମେ ଘେରୁ ବାଟେ ନିୟମିତ ଯାତାୟାତ କରୁ ଓ ହଜାଡ଼ ଗୁଲିବାକୁ ଯାଉ, ବାପ ମଧ୍ୟ ସେ ବାଟେ ବରାବର ସିବାଆସିବା କରୁଥାଏ । ମୁଁ ଘରେ ନ ଥିଲେବେଳେ ମ୍ୟାଗି ଓ ରବିନ୍ ଏକାକୀ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ଚାକୁ କେତେଥର ଭେଟିଆଅନ୍ତି; ତାଙ୍କୁ ବାଟ ପ୍ରତିବାକୁ ବାପ ଚମେ ଚମେ ଅଧିକ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହେଲପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ । ସେସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଗୁଲିବା ମ୍ୟାଗି ପ୍ରତି ନିରାପଦ ନୁହେଁ ବୋଲି ଶେଷରେ ରବିନ୍ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରିଲା ଓ ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ନ ଥିଲେ ମ୍ୟାଗି ସହଜ ବୋଆରୁ ପୋଲ ପାରହେବାକୁ ଆଦୌ ମଙ୍ଗିଲାନାହିଁ । ଅପଟଣ କିନ୍ତୁ ଦଟିବା ପୁଙ୍ଗୁ ବାପଟିକୁ ଶେଷକରିଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିଲି । ଯୋଗକୁ ବାପ ସେହିନ ଶିକାର ସହ ଗେଜୁଟି ବଣରେ ପଶି ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ସୁଯୋଗଟି ଜୁଟାଇଦେଲା ।

ପବନ ଆମ ପାଖରୁ ବଣ ଆଡ଼କୁ ବହୁଥିବାରୁ ସେବାଟେ ଅଉ ଆଗେଇବା ତଳି ନ ଥାଆନ୍ତା । ବଣ ବାହାରେ ବାହାରେ ଘେରୁଏ ଗୁଲି ଆରମ୍ଭରୁ ଅଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲି । ବଣ ଧାରରୁ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ଗଜ ଛଡ଼ାରେ ରବିନ୍ ଆମଣି ଟେକି ପବନରୁ ଗନ୍ଧ ବାରିଲା ଓ ତା' ପରେ ଆମଣି ଉପର ତଳ ହଲାଇ ବାପ ବଣ ଭିତରେ ହିଁ ଅଛୁ ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାଇଦେଲା । ସେତିକି ନିର୍ଭରକ୍ଷେପେ ଜାଣିବା ପରେ ଅଉ ଆଗକୁ ନ ବଢ଼ି ରବିନ୍ ସହଜ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲା ।

ଜଳଖିଆପସ ସାରି ବାହାଦୁର ତକାଇ ବାପ ବିଷୟ କହିଲି ଏବଂ ଧନବାନ୍ ଓ ଧର୍ମାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଚାଁରୁ ତାଙ୍କ ଆଣିବାକୁ ତାକୁ ପଠେଇଲି । ସେ ଦୁହେଁ ମୋର ଅତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସହଚର । ନିଷ୍ଠାର ସହଜ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନ କାମକରିବା ଛଡ଼ା ବାହାଦୁର ଓ ମୋପରି ଦୁହେଁ ସହଜରେ ଗଛ ଚଢ଼ିପାରନ୍ତି । ଖିଆପିଆ ସାରି ଖରବେଳେ ଆମ ଘରେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହେଲୁ ଓ କାହାରି ପକେଟରେ ଘେ ହେବା ଭଳି କିଛି ଜନନ ନାହିଁ ବୋଲି ଯାଆ - କଲପରେ ଘରୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲୁ । ୪୦୦/୪୫୦ ରୁଇଫଲଟିଏ ଧରି ମୁଁ ଆଗରେ ରହିଲି । ବାହାଦୁର, ଧନବାନ୍ ଓ ଧର୍ମାନନ୍ଦ ଚଟି କୋକା ଆଇ ଦେଇ ଖାଲି ପାଦରେ ମୋ ପଛେ

ପଛେ ଚାଲିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ଲୋକରେ ସ୍ବରୂପରୂପେ ଘଉଡ଼ା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଯାହା ଯାହା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ବାଟ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ଯେଉଁଠା ଚାଲୁ କହିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ସହଜ ଅତି ଭଲଭାବେ ପରିଚିତ । ମୋ ଯୋଜନାଟି ବୁଝିଯିବା ମାତ୍ରେ ତିନିହେଁ ପରମ ଆଗ୍ରହ ସହ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ।

ଯୋଜନାଟି ଥିଲା ଅତି ସହଜ ଓ ସରଳ । ବଣ ତନିପାଖେ ତନୋଟି ଗଛରେ ସେମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ଜଗି ବସିବେ; ଚତୁର୍ଥଟି ପାଖରେ ମୁଁ ଶୁଭାଙ୍ଗଲୁ ଧରି ଛପିରାହବ । ବାହାତୁର ମଝିରେ ରହୁବ । ଚିତାବାଘକୁ ଅନୁକରଣ କରି ମୁଁ ଥରଟିଏ ହେଙ୍ଗାଳି ଦେବା ମାତ୍ରେ ଶୁଣିଲୁ କାଠ ଖଣ୍ଡିଏ ଗଛତାଳରେ ବାଡ଼େଇ ବାଘକୁ ସେ ହୁରୁଡ଼ାଇ ଦେବ । ବାଘ ଜଙ୍ଗଲଧାର ଅଡ଼େ ମୁହଁଇଲେ ସେ ପାଖର ଜଗୁଅଳି ତାଳି ମାରି ତାକୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ଦେବ । ତନି ପାଖରେ ବାଟ ଉଠୁଲା ଦେଖି ବାଘ ଶେଷରେ ମୋରି ଆଡ଼କୁ ଯିବାକୁ ବାଧା ହେବ । ଯୋଜନାଟି ସଫଳ ହେବାପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରବତା ରକ୍ଷା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଜୋର୍ ଦେଇ କହିଲୁ । ବାଘଠାରୁ ମୋଟେ ତରିଶ ଚାଲିଶ ଚଳକୁ ଅମେ ପାଖଉଥବାକୁ ବାଟ ଚାଲିବା, ଗଛ ଚଢ଼ିବା ବା ମୋ ସଙ୍କେତକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥବା ବେଳେ କେହି ଟିକିଏ ଶବ୍ଦ କରିଦେଲେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯିବ ।

ସକାଳେ ରବିନ୍ଦ୍ର ଯେଉଁଠାରେ ବାଘର ଗନ୍ଧ ବାରିଥିଲା, ଧନବାନ୍ ଓ ଧର୍ମାନନ୍ଦକୁ ସେଠାରେ ବସାଇ ବାହାତୁରକୁ ନେଇ ବଣଧାରରୁ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଛଡ଼ା ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଚଢ଼ାଇଲୁ । ତା'ପରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣକୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ବଣ ଦୁଇପାଖେ ଦୁଇଟି ଗଛରେ ଚଢ଼ାଇଲୁ । ଗଛ ତନୋଟି ଯେମିତି ଥାଏ, ସେଥିରେ ବସି ପରସ୍ପର ଉପରେ ନଜର ରଖିବା ଛଡ଼ା ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ବାଘର ଗନ୍ଧବିଧି ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ବଣ ମଝିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛଧାଡ଼ିଏ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାରୁ କେବଳ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ ।

ନିଶେଇରେ ସେତିକି କାମ ଶେଷ କରି ନିଜ ଜାଗାକୁ ବାହାରିଲୁ । ସେଠାରୁ ଶହେଗଜ ଦୂରରେ ସବୁ ବାଟଟିଏ ପାହାଡ଼ କଡ଼େ କଡ଼େ ଚାଲିଆସି ଗୋଟିଏ ବଣ ପାଖଦେଇ ଯାଇଥିଲା । ବାହାତୁର ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁ ପାଖରେ ଥିଲା; ବାଟଟି ଠିକ୍ ତାର ବିପରୀତ ପାଖରେ । ସେଠାରେ ପାହାଡ଼କଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପ ଓସାର ଅଗଛର ଝୋଲିଭିତରେ ଦେଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜମ୍ବୁମାନେ ଡଳକୁ ଗଡ଼ନ୍ତି । ତେଣୁ ବଣରୁ ହୁରୁଡ଼ିଯିବା ପରେ ବାଘ ମଧ୍ୟ ସେହି ଝୋଲିରେ ପଶି ପଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରିବ ବୋଲି ମୋର ଆଶା ଥାଏ । ତଳୁ ପ୍ରାୟ ତରିଶ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ଝୋଲି ଡାହାଣପାଖେ ପାହାଡ଼ କଡ଼ରେ ବଡ଼ ଜାମୁଗଛଟିଏ । ସେହି ଗଛରେ ବସି ବାଘ ଝୋଲି ଭିତର ଦେଇ ଗଲବେଳେ ଗୁଲି ଚଳାଇବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ଯେ ଓଜନଦାର୍ ଶୁଭାଙ୍ଗଲୁଟି ଧରି ଗଛରେ ଚଢ଼ିହେବ

ନାହିଁ । ସୁବିଧା ହେବାଭଳି ଅନ୍ୟ ଗଛ ବି ପାଖରେ ନ ଥିଲା । ଅଗତ୍ୟା ଶୁଣିଲା ପରି ଅନ୍ତେଇ ଜାମୁଗଛକୁ ଆଉଜି ଭୂଇଁରେ ବସିପଡ଼ିଲା ଓ ସେହିଦିନାର ଖୋଲି ଚାଲିଯିବ କାନ୍ଧକୁ ନେଲପରେ ଚିତାବାଦ ପରି ଅରଟିଏ ହେଉଥିଲା ବୋଲି ।

ଚିତାବାଦର ହେଉଥିଲା ଅନୁକରଣ କରି ବାହାଦୁରକୁ ସନ୍ଦେହ ଦେବା ଛଡ଼ା ବଣ ଏ ପାଖରୁ ବିପଦର ଅଟନ୍ତା । ନାହିଁ ବୋଲି ବାଦର ବିରାସ ଜନ୍ମାଇବା ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ତାହା ହିଁ ଘଟିଲା । ମୁଁ ଯେତେ ଦେବାର କେଇ ସେକେଣ୍ଡ ଭିତରେ ବାହାଦୁର ତାଳ ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲ ଓ ଠିକ୍ ତା'ପରେ ପରେ ପ୍ରକାଶ ମହାବଳ ବାଦଟିଏ ଗୋଟୁଟି ବନ୍ଧୁ ବାହାରି ମୋ ସାମନାରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇଗଲା ।

ଦୀର୍ଘ ଦଶବର୍ଷ କାଳ ମହାବଳ ବାଦର ଚଳିଥିବା ଉଠାଇବାକୁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ଓ ମହାବଳ ବାଦ ବହୁବାର ସାମନାରେ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ମନଲୁଣ୍ଠି ଚଳିଥିବଟିଏ ଉଠାଇବାକୁ ସୁଯୋଗ କେବେ ପାଇ ନ ଥିଲା । ବାଦ ବନ୍ଧୁ ବାହାରି ପ୍ରବେଶ ଖବର ଅତି ସୁନ୍ଦର ଠାଣିରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇଯିବାମାତ୍ରେ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଚଳିଥିବଟିଏ ଉଠାଇନେବାର ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରର୍ଥକ ହୋଇଗଲାବୋଲି ଜାଣିଲି । ବାଦ ମୋଠାରୁ ମୋଟେ କୋଡ଼ିଏ ଗଜ ଛଡ଼ାରେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଛୁଡ଼ାହୋଇଛି । ଶୀତରତ୍ନର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଚିକ୍କଣ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ତାର ଚମ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଖବରରେ ମଣ୍ଡଳ ପରି ଝଟକୁଛି—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଲ୍ଲେଖରେ ଅନୁରାଗ ସୃଷ୍ଟି କଲା ବୋଲି ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧ କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ—ପରିବେଶ ଓ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ମଧ୍ୟ ଚଳିଥିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଓ ମନୋରମ—ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଏ ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଅବଶେଷରେ ମନ ଭରିଗଲା । ଚଳିଥିବା ଉଠାଇବା ପାଇଁ ସେଭଳି ସୁଯୋଗଟିଏ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯେତେ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ ଓ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେ ସୁଯୋଗ ଏପରି ଅକ୍ଷୟ ଓ ଅଯାଚିତ ଭାବେ ମିଳିଲା ଯେ ତାହା ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ବଞ୍ଚିଜଙ୍ଗଲରେ ପଶୁଜନ୍ତୁକୁ ଅନୁସରଣ କଲପରେ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରେନାହିଁ; ଅନେକ ସମୟରେ ଦିନ ଦିନ ଧରି ଅନ୍ଧାବନ କରୁଥିବା ଜନ୍ତୁକୁ ପାଖରେ ପାଇ ମଧ୍ୟ ଗୁଲି ଲୋଇବାକୁ ମୋର ହାତ ଯାଏନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି କାଢ଼ି ଅରଟିଏ ହଲଇ ଦେଇ ଜନ୍ତୁଟିକୁ ମୁଁ ଡୁରୁଡ଼ାଇ ଦିଏ ଏବଂ ଅନାହତ ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ପ୍ରାଣମୁକ୍ତି ପଳାୟନ ତାକୁ ମାରିଦେବା ଅପେକ୍ଷା ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ଅନନ୍ଦ ଯୋଗାଏ । ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବାଦଟିକୁ ମାରିଦେବାକୁ ସେଦିନ କାହିଁକି ମନ ବଳିଲନାହିଁ । ଟୋପି ହଲଇ ସେଠାରୁ ତାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବ ବୋଲି ଭାବିଲି । ଗୁରୁଆଡ଼ୁ ବିରୁଦ୍ଧ କଲା ପରେ ସେପରି କରିବା ଜନ୍ତୁ ଉଚିତ ମନେହେଲନାହିଁ । ମ୍ୟାଗି ପ୍ରତି ବିପଦ ବିରୁଦ୍ଧ ନ ନେଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷି**

* 'ମୋର ଭାବ' ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ

ଓ ତା'ପରି ଆମ ଗାଁର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲାମାନେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୋରୁଗାଈ ଚରାଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ତାଳପତ୍ର ଗୋଟାଇବାକୁ ଗାଁର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଓ ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ବଣରେ ପଶନ୍ତି । ବାସ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରି ନ ଥିଲେହେଁ ମଣିଷ ଦେଖିଲେ ସେ ଯେମିତି ରାଗୁଛି, ହଠାତ୍ କେତେବେଳେ ତାତଉଠି ବିଷମ ଅନର୍ଥ ଛଅଇଦେବା ତା ପକ୍ଷରେ ଅଦୌ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏ ସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଶୀଘ୍ର ତାକୁ ଶେଷକରିବା ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି ସ୍ଥିରକଲି ।

ବଣରୁ ବାହାର ଆସିବା ପରେ ବାସ ପୁରୁ ଦୁଇମିନିଟ୍ କାଳ ମୋ ସାମନାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ମୁହଁ ଫେରାଇ ବାହାଦୁରୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ତା'ପରେ ଅତି ମନ୍ଦ୍ରରଗତରେ ଝୋଲି ବା ବନ୍ଧକୁ ଉଠି ସେ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗେଜୁଟି ଗଛ ଫାଙ୍କରୁ ତା ମୁଣ୍ଡ ଦେଖାଦେବାବେଳୁ ମୁଁ ରାଜଫଲ୍ ତା ଆଡ଼କୁ ମୁହଁଇ ନିଶାଣ କରି ଧରିଥିଲି । ବାସ ମୋ ସହିତ ସମାନ ଉଚ୍ଚତାକୁ ଆସିଯିବା ମାତ୍ରେ ରାଜଫଲ୍ ଗଞ୍ଜିଉଠିଲା । ବାସ ଚଢ଼ିକ୍ଷଣାରୁ ସେହିଠାରେ ଟଳପଡ଼ି ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣିରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଖସି ଖସି ଆସିଲା । ଗୁଲି ଫୁଟିବା ଓ ବାସ ମରଯିବା ଭିତରେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ଏତେ କମ୍ ଥିଲା ଯେ ବନ୍ଧୁକର ଆବାଜ ସେ ଶୁଣିଥିବ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଭିଯାନ

ଜନ୍ମର ମହାରାଜାଙ୍କ ଦେହାବସାନରେ ଦେଶ ଜଣେ ଅତି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଶିକାର-ପ୍ରେମୀଙ୍କୁ ହରାଇଲା । ତାଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ମହାରାଜା ବିଭିନ୍ନପ୍ରକାର ବହୁଲୋକଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଲାଭକରିଥିଲେ । ଡେରଶହ ବର୍ଷମାଇଲ ବିସ୍ତୃତ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା ଚିତ୍ତଲକ୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ, ଲୋକଙ୍କର ଶାସକ ଏବଂ ବିପୁଳ ରାଜସ୍ଵ ଓ ସୌଖିନ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଗର୍ବ ବା ଅହଙ୍କାର କେବେ ଷ୍ଠି କରିନଥିଲା । ଶିକାରୀ କୁକୁରକୁ ତାଲିମ୍ ଦେବାରେ ଏବଂ ମହାବଳ ବାସ ଶିକାରରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ସମକକ୍ଷ ଲୋକ ଆମ ଦେଶରେ ବିରଳ । ମୋ ସହିତ ପ୍ରଥମ ପରବର୍ତ୍ତୀ ହେଲବେଳେ ମହାରାଜାଙ୍କର ସମୁଦାୟ ଗୁରୁତ୍ଵ କୁକୁର ଥିଲେ । କୁକୁରଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ତାଲିମ ଦେବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଗଞ୍ଜାର ମନୋଯୋଗ ସହ ବହୁବାର ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେଥିରୁ ଧ୍ୟାନ, ସୈଦ୍ଧ୍ୟ ଓ ଧୀରତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଛି । ମୋ ଦେଖିବାରେ ମହାରାଜା ଥରେ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ କୁକୁରକୁ ବଡ଼ପାଟିରେ ତାଗିଦ୍ କରିଥିଲେ ଓ ଦଣ୍ଡ ଦେବାପାଇଁ ତା ପାଖରେ ଭୁଲ୍ କେତେ ଥର ଗୁରୁକ୍ତରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେଦିନ ରାତିରେ

ଆମେ ଖାଇବାବେଳେ ମହାରାଣୀ ସେ ବସ୍ତ୍ରରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାରୁ ମହାରାଜା କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ, “ସାଣ୍ଟି” ଅଳ୍ପ ଅମାନିଆ ହେବାରୁ ତାକୁ ନିଷ୍ପକ ମାଡ଼ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।”

‘ସାଣ୍ଟି’ ସୁନେଲ ରଙ୍ଗର ଲଗାଡ଼ର କୁକୁର । ଛୋଟ ଛୋଟ ଶିକାର ଗୋଟାଇ ଅଣିବା ପାଇଁ ତାକୁ ଭାଲିମ୍ କରାଯାଇଥିଲା । ସେଦିନ ମହାରାଜା ଓ ମୁଁ କୁକୁରକୁ ପଙ୍ଗରେ ନେଇ ଚଢ଼େଇ ଶିକାରରେ ବାହାରିଥିଲୁ । ଘରଢାଳିମାନେ ଧାଡ଼ିଏ ହାତଙ୍କ ସହକାରେ ଲମ୍ବ ପଟାକିଏ ଦାସ ଓ ଝାଟି ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶି ଅମ ଅଡ଼କୁ ଅଗୋରୁଆନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲ ଅରପାଶେ ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆରେ ମହାରାଜା ଓ ମୁଁ ପରସ୍ପରଠାରୁ କେଇ ଗଜ ବ୍ୟବଧାନରେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥାଉ । ପଡ଼ିଆପାରି ଗୁଡ଼ା ଗୁଡ଼ା ଦାସ । ସାଣ୍ଟି ସହକାରେ ଜଳାଗର ଅଉ ଦୁଇଟି ଲଗାଡ଼ର କୁକୁର ମହାରାଜାଙ୍କ ବାଁ ପାଖରେ ଧାଡ଼ିହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ବନ୍ଧୁର ଜଳା ଚିତରଟିଏ ହୁରୁଡ଼ି ଅସି ମହାରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶିକାର ହେଲା । ଚଢ଼େଇଟି ପଡ଼ିଆରେ ପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରେ ମହାରାଜାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ଜଳା କୁକୁରରୁ ଗୋଟିଏ ଧାଇଁଯାଇ ତାକୁ ଗୋଟାଇ ଅଣିଲା । ତା’ପରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡପରେ ଦେଇ ଅଲ୍ଲ ଭିତରେ ଭିଡ଼ିଯାଉଥିବା ବଣ କୁକୁଡ଼ାଟିଏ ମୋର ଛରୁର ମାଡ଼ରେ ପଡ଼ିଆ ପଛ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାସ ଭିତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା । ମହାରାଜା ଇଚ୍ଛା ଦେଲେ; ସୁଶୁଣ୍ଠ ସୈନିକ ପରି ଅଉ ଜଳା କୁକୁରଟି ଚିଠିଯାଇ କୁକୁଡ଼ାକୁ ନେଇଆସିଲା । ସେ ଭିତରେ ମୟୂର ପଲେ ବଣରୁ ବାହାରି ଆସୁଥିଲେ । ସାମନାରୁ ବନ୍ଧୁକ ଆବାଜ ଶୁଣି ପଲକଯାକ ବାଁକୁ ଗୁଲି ଦୂରକୁ ପଳାଇଗଲେ । ଠେକୁଆଟିଏ ଠିକ୍ ସେହିକାଳେ ଧାଇଁ ଆସୁ ଅସୁ ଅଗରେ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଦେଖି ବାଟ ଝୁକି ମୋ ସାମନାଦେଇ ଛୁଟିଗଲା । ମହାରାଜା ସେହିକାଳେ ମୁହଁ ଫେରାଇ ତାଙ୍କ ପାଖ ଲେକଟିକୁ ଜଣ କହୁଥିଲେ । କୁକୁରଙ୍କ ନିରାପଣ ପାଇଁ ଠେକୁଆକୁ ଝଣେଦୂରକୁ ଯିବାକୁ ଦେଇ ମୁଁ ଗୁଲି ଚଳାଇଲି । ଠେକୁଆଟି ସେହିଠାରୁ ବାଡ଼ୁଡ଼ି ଅସି ମହାରାଜାଙ୍କଠାରୁ ମାତ୍ର ଚିରିଗଗଇ ଛଡ଼ାରେ ପଡ଼ି ମରିଗଲା ।

ଠେକୁଆକୁ ସାମନାରେ ଦେଖି ‘ସାଣ୍ଟି’ ଲେଉ ଫୁଲିପାରିଲାଣି । ଧାଡ଼ିରୁ ହଠାତ୍ ବାହାରିଯାଇ ସେ ଖରବେଗରେ ଛୁଟିଗଲା ଅଗକୁ । ମହାରାଜା ତା ନାଁ ଧରି ଅରଟିଏ ଡାକିଲେ, ସାଣ୍ଟି ନ ଶୁଣିବାରୁ ସେ ତାକୁ ବଡ଼ପାଟିରେ ଆଉ ଥରେ ଡାକିଦେଲେ । ମହାରାଜା କୁକୁରଙ୍କୁ ବଡ଼ପାଟିରେ ଡାକିଦେବା ଜନନରେ ସେଇ ଅରକ ହିଁ ଶୁଣିଲା । ସାଣ୍ଟି କିନ୍ତୁ ଡାକିହାକ ଆଉ ନ ଶୁଣେ । ତା ସାଥୀ ଦୁଇଟି ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଥରେ ଜଣ ଶିକାର ଗୋଟାଇ ଅଣିଲେଣି । ଏଥର ତାର ପାଲ । ଠେକୁଆଟିକୁ ଅଣିବା ପାଇଁ ସେ ହଲ୍‌ଦାର । ହଲ୍‌ ଦାସ ହାସଲ କରିବାରେ ସେ କାହାର ବାଧାବିରୋଧ ନାହିଁବା ଜନ୍ମ ନୁହେଁ । ଠେକୁଆଟିକୁ ଅଣି ମୋ ଗୋଡ଼ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ ସେ ଧାଇଁଯାଇ ଧାଡ଼ିରେ ନିଜଜାଗାରେ ବସିପଡ଼ିଲା । ମହାରାଜା ତାକୁ ଡାକି ଠେକୁଆଟିକୁ ତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଅଣିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ଦେଲେ ଓ ସାଣ୍ଡି ତାହା କରିବା ମାତ୍ରେ ବାରମ୍ବାର ହାତଠାରି ଠେକୁଆକୁ ସ୍ଥାନକୁ ଫେରାଇନେବାପାଇଁ ତାକୁ ବାଧକଲେ । ‘ସାଣ୍ଡି’ ସେତେବେଳକୁ ନିଜ ଦୋଷ ବୁଝିଲଣି । ଠେକୁଆକୁ ଥୋଇଦେଇ ଫେରିବାବେଳକୁ ଅନୁତାପରେ ତା ଲଙ୍ଗୁଡ଼ ଓ ନାନଦୁଇଟି ଝୁଲି-ପଡ଼ିଥାଏ । ଧାଡ଼ିରେ ସେ ବସିଲାପରେ ତାହାର ସାମନାରେ ଠେକୁଆଟିକୁ ପୁଣି ଅଣିବା ପାଇଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କୁକୁରକୁ ପଠାଗଲା । ତା’ପରେ ମହାରାଜା ତାଙ୍କ ପାଗ ଲେକକୁ ବନ୍ଧୁକ ଧରିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ହାତକୁ ନେଲେ ଓ ସାଣ୍ଡିକୁ ସେଥିରେ ଯେପରି ‘ନିଷ୍ପନ୍ନ ମାଡ଼’ ଦେଲେ, ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଅତି ବିଚିତ୍ର । ସାଣ୍ଡିକୁ ବେକରୁ ଝୁଲାଇ ଧରି ସେ ଚାଲିଗଲା; ଚାଲିଗଲା; ଚାଲିଗଲା ପାହାର କିନ୍ତୁ ସାଣ୍ଡି ଦେହରେ ନ ବାଜି ଦୁଇପାଖରେ ଭୂଇଁରେ ବସୁଥାଏ ।

ମହାରାଜା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଧୂର ଥିବାରୁ ସବୁ ବିଷୟ ତାଙ୍କୁ ଲେଖିକରି ଜଣାଇବାକୁ ପଡ଼େ । ସାଣ୍ଡିକୁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ମାଡ଼ଦେବା କଥା ସେଦିନ ରାତିରେ ସେ ମହାରାଜାଙ୍କୁ କହିଲା-ବେଳେ ଅମେ ଶାରବସିଥିଲୁ । ପରିସରକଠାରୁ କାଗଜ ଶୁଣି ଏ ନେଇ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଲେଖି ଜଣାଇଲି, “ସାଣ୍ଡି ବାହାଦୂର ଆଜି ଆପଣଙ୍କ କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ ସତ; କିନ୍ତୁ ତା ଭଳି ଶିକାରୀ କୁକୁର ଦେଖିଯାଇ କେଉଁଠି ନଥିବ । ଆସନ୍ତା ଅତି ଶିକାରୀ କୁକୁରଙ୍କ ମୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେ ନିଷ୍ପନ୍ନ ଉଲ୍ଲାସପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବେଚିତ ହେବ ।” କେଇ ମାସ ପରେ ମହାରାଜାଙ୍କଠାରୁ ତାରବାଣ୍ଟିଟିଏ ପାଇଲି । ସେ ଲେଖିଥିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ କଥା ଠିକ୍ ହେଲା । ଏ ବର୍ଷର ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ସାଣ୍ଡି ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଛି ।”

ମହାରାଜା ଥରେ ଶିକାରକୁ ଆସି ମୋହାନରେ ଡେଇଁ ପକାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର ପାଇ ପରଦିନ ବଡ଼ସକାଳୁ ମୁଁ ମୋହାନ ବାହାରିଲି । ଅପ୍ରେଲ ମାସ; ଦିନ ଲମ୍ବିବା ସଙ୍ଗେ ଖୁବ୍ ଶୀତଳ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁଥାଏ । ଘର ଦଶମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଡେଇଁରେ ମୁଁ ପହଞ୍ଚିବା-ବେଳକୁ ରାଜପରିବାରର ସମସ୍ତେ ବସି ଜଳଖିଆ କରୁଥିଲେ । ଟେବୁଲରେ ମୋ ପାଇଁ ଠାଆ କରାଗଲା । ଖାଇବାବେଳେ ମହାରାଜା କହିଲେ, “ଆପଣ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସିଗଲେ । ବୁଢ଼ା ବାଘଟାଏ ଗତ ଦିନଦର୍ଶିଧରି ଆମ ଅଖିରେ ଧୁଳିଦେଇ ଖସି ପଳାଉଥିଲା । ଏବେ ତାର ଟେର୍ ମିଳିଛି; ଜଙ୍ଗଲରୁ ତାକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ଆଜି ଉତ୍ତମର ଆୟୋଜନ କରିଛି ।” ଅତି ଚତୁର ସେହି ବାଘ ବିଷୟରେ ପୁଅରୁ ମୁଁ ଅନେକ ଆଲୋଚନା ଶୁଣିଥିଲି ଏବଂ କଲକତ୍ତାରେ ତାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ମହାରାଜା ସେ ଅତିଶୟ ଉତ୍ସାହ—ତାହା ମଧ୍ୟ ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିଲି । ଶିକାରକ୍ଷେତ୍ରରେ ସମୁଦାୟ ଦିନୋଟି ମଞ୍ଚା ବନ୍ଧା

ହୋଇଥିବା କଥା ମହାରାଜା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଲେ ଓ ନିଜର ସ୍ବାଭାବିକ ମହନଯୁକ୍ତା ପ୍ରକାଶ କରି ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ନେଇ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ମଞ୍ଚାଟିରେ ବସିବାକୁ ମୋତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ । ବାଘଟିକୁ ନିଜେ ଶିକାର କରିବାକୁ ମହାରାଜାଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଓ ଅଭିଳାଷ ଥିବା ପୁରୁ ମୁଁ ଧନ୍ୟବାଦ ଜଣାଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଏବଂ କହିଲି ଯେ ମୁଁ କେବଳ ଶିକାର ଦେଖିବାକୁ ଆସିଛି ଓ ଖାଦ୍ୟ କରି ସେଇଥିପାଇଁ ନିଜ ରାଜ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିନାହିଁ ।

ଦିନ ଦଶଟାବେଳେ ମହାରାଜା, ମହାରାଣୀ, ରାଜକୁମାରୀ ଦୁଇଜଣ ଓ ମୁଁ ମୋଟର ଯୋଗେ ଶିକାରକୁ ବାହାରିଲୁ । ଜେମା ଦୁହଁଙ୍କର ଜଣେ ମହିଳାବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଗଲେ । ସକାଳେ ଯେଉଁ ସଡ଼କରେ ଘାଟି ଦଶ ମାଇଲ ବାଟ ମୋତେ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ମୋଟର ଯୋଗେ ଅତି କମ୍ ସମୟରେ ତାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପ ଓହାରି ଉପତ୍ୟକାର ଭଲମୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ତିନିଶହ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ଦୁଇଟି ପାହାଡ଼ ମଝିରେ ଥିବା ସେହି ଉପତ୍ୟକାର ମଝିଆଁଶଟି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ସେଠାରେ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମାଣ ଅୟତନର ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ । ସେଠାରୁ ଉପରକୁ ଓ ତଳକୁ ଉପତ୍ୟକାଟି କ୍ରମେ ସବୁଗତ ହୋଇ ଅଧମାଇଲ ଭିତରେ ତାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ ପରୁଣ ଗଜକୁ କମିଆସିଥାଏ । ନିର୍ମଳ ଜଳଭାଗ ସବୁ ଝରଣାଟିଏ ଉପତ୍ୟକା ମଝିବେଳ ବହୁଆସିଥାଏ ତଳକୁ ।

ବାଘ ପୁରୁଷରୂପେ ମଝିଶିଟିଏ ମାରି ଶିକାର ସହିତ ଉପତ୍ୟକା ମଝିର ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଥିଲା । ଉପର ପାଖରୁ ଉପତ୍ୟକାକୁ ପଶିଆସିଥିବା ଏକ ପବିତ୍ର ଶାଖାର ଯେଉଁ ଗଛଟିରେ ମଞ୍ଚା ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା, ତା'ଉପରୁ ଦୁଇ ପାହାଡ଼ର ଗଡ଼ାଣି ଉପରେ ନଜର ରଖିବା ସହଜ । ପବିତ୍ର ଶାଖାକୁ ଅତିକ୍ରମ କଲେ ପରେ ଝରଣାଟି ଉପତ୍ୟକାର ବାଁକୁ ମୋଡ଼ ଚାଲିଥିଲା । ଆଗକୁ ଝରଣା ଆରମ୍ଭରେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ ଗଜ ଛଡ଼ାରେ ଆଉ ଦୁଇଟି ମଞ୍ଚା ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧାହୋଇଥିଲା ।

ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ବାଣୀଆ ଓ ପାରିଧ୍ୟ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ବେବର୍ତ୍ତୀ ଜଣେ ସଡ଼କରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମୋଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ପରେ ଦୁହେଁ ବାଟ କଡ଼ାଇ ଆମକୁ ଉପତ୍ୟକା ଉପର ଆଡ଼କୁ ନେଇଗଲେ । ଜଙ୍ଗଲ ଧାରେ ଧାରେ ଚାଲି ପବିତ୍ରଶାଖାର ମଞ୍ଚା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ମହାରାଜା ଓ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁକୁହାଲି ସେଥିରେ 'ବସିବା ପରେ ମହିଳା ଚାଲିଗଲା ଓ ମୁଁ ଝରଣା ପାରହୋଇ ଆରମ୍ଭରେ ଥିବା ମଞ୍ଚା ଦୁଇଟିରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ବସିଲୁ । ମଞ୍ଚାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁବିଧାରେ ବସାଇସାରି ବେବର୍ତ୍ତୀ ଘଉଡ଼ା ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାପାଇଁ ବାଣୀଆ ସହିତ ସଡ଼କ ପାଖକୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ ।

ରାଜକୁମାରୀ ଦୁହଁଙ୍କ ସହିତ ଯେଉଁ ମଞ୍ଚାରେ ମୁଁ ବସିଲି, ତାହା ଅତି ଶୁଭ୍ରବେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା ଓ ବସିବା ପାଇଁ ସେଥିରେ ମୋଟ ଗାଲିବୁ ବିଛାହୋଇ ଆଉଜବାପାଇଁ ରେଶମର

ତଳଆମାନ ପଡ଼ିଥିଲା । କଠିନ ଗଛଜାଲରେ ରୁଦି ରୁଦି ଉଜାଗର ହୋଇ ବସିବାରେ ମୋ ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ କଟିଯାଇଛି । ଗୁମାସ୍ତାଗୁଡ଼ିଙ୍କ ସହିତ ଏଡ଼େ ଅସୁବିଧାରେ ମଞ୍ଚାରେ ବସିବା ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ କେବେ କୁଟି ନଥିଲା । ରାତିରୁ ଉଠି ଦୂର ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିବା ପରେ ରାଜପରିବାରଙ୍କ ସହିତ ପେଟପୁରୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇଥିଲି । ତେଣୁ ନରମ ଚାଉଁଶ ଗାଲିଗୁରେ ବସି ମୋତେ କେତେବେଳେ ନିଦ ଲାଗିଗଲା ଶିଥିଲ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଘଉଡ଼ା ଅରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଭୁବ୍ବଭେଷ୍ୟ ବାଜିଉଠିବାରେ ମୋ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଘଉଡ଼ାର ଯାହା ଆୟୋଜନ ଦେଖିଲି, ତାହା ଏକ ଜାକଜମକଭରୁ ଅତି ଅଡ଼ମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାପାର । ବେବର୍ତ୍ତୀ-ମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତ ଏବଂ ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ବାଣୀଆ ଓ ତାଙ୍କ ସହକାରୀଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଉଆସର ବହୁ ପରିଚାଳକ ଘଉଡ଼ାରେ ଭାଗ ନେଇଥାଆନ୍ତି । ଏସବୁ ବେତନଭୋଗୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଖିପାଖି ଗାଁଗଣ୍ଡାରୁ ଯମୁଦାୟ ଦୁଇଶହ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଡାକରା ପାଇ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ମହାରାଜାଙ୍କର ଦଶଟି ହାତୀ ମଧ୍ୟ ଆସିଥାନ୍ତି । ବେବର୍ତ୍ତୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀବର୍ଗ ହାତୀରେ ବସି ଉପତ୍ୟକା ମଝିରେ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲରେ ଘଉଡ଼ା ଚଳାଇଥାଆନ୍ତି । ଘଉଡ଼ାଲଙ୍କ ଘେର ଭାଙ୍ଗି ବାଦ କାଳେ ପଲାଇସିବ—ସେଥିପାଇଁ ଅତି ଧାଡ଼ିଏ ଲୋକ ବାଟ କଡ଼ାଇଲା ପରି ଘଉଡ଼ାଲଙ୍କ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି ।

ଘଉଡ଼ାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଂଶ ଓ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ମୁଁ ଗଭୀର କୌତୁହଳ ଓ ଆଗ୍ରହ ସହିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲି । ନିଜେ ଏଭଳି ବହୁ ଅଭିଯାନର ଆୟୋଜନ କରିଥିବାରୁ ଅସଫଳ ଦର୍ଶକଭାବେ ତାହା ଦୂରରୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ଥିଲା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଅନୁଭୂତି । ଆୟୋଜନରେ କୌଣସି ସାଂଗଠନିକ ଦୋଷଟି ନ ଥିଲା । ଅମେ ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ନରବତା ରକ୍ଷାକରି ମଞ୍ଚାପାଖକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ଘଉଡ଼ା ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; ପଲ ପଲ ପାହାଡ଼ିଆ କୁକୁଡ଼ା, ମୟୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଡୁବୁଡ଼ି ବାହାରି ଆସୁଥିବା ଘଉଡ଼ାଲ-ମାନଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ନିଷ୍ଠାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ଦେଉଥିଲା । ଘଉଡ଼ା ଦେଖିବା ଯେ କେତେ ଉତ୍ତେଜକ, ଦେଖିଥିବା ଲୋକେ ଅବଶ୍ୟ ତାହା ଅନୁଭବ କରିଥିବେ । ଘଉଡ଼ାଲଙ୍କ ପାହାଡ଼ିଆ ଶୁଣିବା ପରଠାରୁ ବାଦ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗକରିବାକୁ ତତ୍ପର ହୋଇ ଉଠିଥିବ ଏବଂ ବଣରୁବା ଉହାଡ଼ରୁ ସେ ହଠାତ୍ କେଉଁଠାରୁ ବାହାରିପଡ଼ିବ—ଏହି ଅନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶକକୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଓ ଅଗାଧ ଚଞ୍ଚଳ କରିପକାଏ ।

ମହାରାଜା ନିଜେ ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ବୟସ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁକୁହାଳି ଶିବାର ବସୟରେ ଅତି ଧୂରନ୍ଧର । ମୁଁ ଅନାଇଥିବା ଭିତରେ ଲୋକଟି ଉପତ୍ୟକାର ଡାହାଣ ପାଖକୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇଲା । ମହାରାଜା ସେଆଡ଼େ ଅନାଇ ଦେଖିବା ପରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ; ଟିକିଏ ପରେ ପୁରୁଷ ସମ୍ବରଟିଏ ସେଠାରେ ଝରଣା ପାରହୋଇ ଅଗେଇ ଆସିଲା ଓ ମହାରାଜାଙ୍କ ମଞ୍ଚାରୁ ମଣିଷର ଗନ୍ଧ ପାଇ ବାଟଭାଙ୍ଗି ଦୂରକୁ ଛୁଟି ପଳାଇଗଲା ।

ଉପତ୍ୟକା ବା ପାଞ୍ଚ ପାହାଡ଼ରେ ଘଡ଼ଡ଼ାଳିମାନେ ଚମ୍ପେ ନଜରକୁ ଅସିଗଲେ । ଧାଡ଼ିକପାକ ଲେକ ପାଟିଚୁଣ୍ଡ କରି ତାଳିମାର ଅଗୋଉଥାନ୍ତି । ବାଘ ଏତିକିବେଳକୁ ବାହାର ଅସିବା କଥା । ମହାରଜା ରାଜଫଲ୍ ସଜ କରି ଗୁଲି ଲୋଇବାକୁ ଚିଅର ହୋଇ ରହୁଲେଣି । ଅମ ମଞ୍ଚାରେ ରଜଜେମା ଦୁହେଁ ପ୍ରକଳ ଉଦ୍‌ବେଗରେ ଅସ୍ଥିର, କନ୍ଥୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପଶୁ ବା ପକ୍ଷୀର ଅଙ୍ଗେଧୁନ ବାଘର ଉପସ୍ଥିତି ସୁରୁଜ ନ ଥିବାରୁ ମୋ ମନକୁ କାହିଁକି ପାପ କୁଉଁଥାଏ । ଘଡ଼ଡ଼ାଳିମାନେ ଯେତିକି ପାଶେଇଲେ, ବାଘର ଭେଟ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ଯେତିକି କମି କମି ଅସିଲା । ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ବାଘର ଦର୍ଶନ ନ ମିଳିବାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ହେଜ ହେଲା ଘଉଡ଼ା ଚାଲୁଥିବାବେଳେ ବାଘ ଉପତ୍ୟକା ଭିତରେ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଯେତେ ଯନ୍ତ୍ରସହକାରେ ଘଉଡ଼ା ଲୋଇଲେ ମଧ୍ୟ ତାର ଦେଖାମିଳିବ କିପରି ?

ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅଣାଯାଇ ମଞ୍ଚାକୁ ଡେଇଁଗଲା । ମହାରଜା ଓ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ସମସ୍ତେ ଏହି ବିଷୟ ହୋଇ ମଞ୍ଚାରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ସମବେତ ରଜକର୍ମସୁଦ୍ଧାମାନଙ୍କୁ କ୍ଳାନ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ନୈରାଶ୍ୟ ବେଶି ଅଧିକ ଅବସନ୍ନ କରିଦେଇଥିଲା । ଘଉଡ଼ା ଚଳାଯିବା ଭିତରେ ସେମାନେ ବାଘର ଚକ୍ଷୁବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିନଥାନ୍ତି । ଅସ୍ଫୋଜନରେ କୌଣସି ଦୋଷ ନଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଘଉଡ଼ା କାହିଁକି ବଫଳ ହେଲା; ତାର କାରଣ କେହି ଅନୁମାନ କରିପାରୁନଥାନ୍ତି । ଅମ ମୋଟର ପହଞ୍ଚିବାର ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ବାଘ ଉପତ୍ୟକା ମଝି ଜଙ୍ଗଲରେ ହିଁ ଗର୍ଜୁଥିଲା । ତା'ପରେ କନ୍ଥୁ ସେ କେତେବେଳେ, କାହିଁକି ଓ କିପରି ଖସି ପଳାଇଗଲା, ତାହା କେହି ଧାରଣା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାଘ ପଳାଇଯିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ଅନୁମାନ ସେଠାରେ ପ୍ରକାଶ କଲିନାହିଁ । ସା'ପ୍ରତିକ ପରସ୍ପରିତରେ ମୋ ଭାବି ଜଣେ ଦର୍ଶକଠାରୁ ସେଭଳି ମନ୍ତବ୍ୟ ଆସ୍ଫୋଜକମାନଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କଲପରି ହୋଇଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ମନକଥା ମନରେ ରଖି ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନରେ ଯୋଗଦେଲି । ଜଙ୍ଗଲରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ-ଭୋଜନ ବଣଭୋଜି ଢାଆରେ ଆସ୍ଫୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଭୋଜନ ପରେ ସମସ୍ତେ ଫେରିଆସିଲୁ; ଅନ୍ୟମାନେ ଡେଇଁରେ ବସ୍ତ୍ରାମ କଲବେଳେ ମୁଁ ନଇରୁ ମାଛ ମାରିବାରେ ମନଦେଲି । ଅପ୍ରେଲ ମାସର ଶେଷଭାଗ ସେସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ମାଛ ମାରିବା ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ନିଃଟକ୍ଷ କୋଣୀ ନଦୀର ଜଳଧାରରେ ମାଛ ହାଉଜାଉ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ଖରବେଳ ସାରା ମନ ଝୁରାଇ ମାଛ ମାରି ସଞ୍ଚକୁ ଡେଇଁବାକୁ ବାଡ଼ୁଡ଼ିଲି ।

ରାସି-ଭୋଜନର ସମାବେଶରେ ପଦସ୍ଥ କର୍ମସୂତ୍ରମାନେ ସମସ୍ତେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସେହିନର ଓ ସେଥିପୂର୍ବରୁ ସମୁଦାୟ ପାଞ୍ଚ ଥର ଘଉଡ଼ା ବଫଳ ହୋଇଥିବାର କାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନେ ପୁଞ୍ଜାନ୍ତପୁଞ୍ଜ ଅଲୋଚନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରଥମ ଥର ଏଇ ଉପତ୍ୟକାରେ ହିଁ ଘଉଡ଼ାର ଆସ୍ଫୋଜନ ହୋଇଥିଲା । ସେଥର ବାଘ କୁଆଡ଼େ ମଞ୍ଚା ଡାହାଣପଟେ ଅସି ହାଜର ହୋଇଗଲା; ମହାରଜା ସେ ପଟକୁ ଗୁଲି ଅଘଟରେ ଗୁଲି

ଚଳାଇ ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନବର୍ଷ ଭିତରେ ବାଘ ଉପତ୍ୟକା ଭିତରେ ହିଁ ଅଛୁ ବୋଲି ନିର୍ଭରତ୍ୱେ ଜାଣିଯାଉ କେତେ ଥର ଘଉଡ଼ା ଚଳାଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାଘର ଭେଟ ମିଳନଥିଲା; ଉପସ୍ଥିତ ଉଦ୍ରେବ୍ୟକ୍ରମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ମନ୍ତବ୍ୟମାନ ଲିଖିତାକାରରେ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଜଣାଉଥାନ୍ତି । ଶିକାର ପ୍ରତି ମହାରାଜାଙ୍କ ଅନୁରାଗ ମୋଡେ ଅଜଣା ନଥିଲା । ସେ ଦିଗରେ ତାଙ୍କୁ ସାଧ୍ୟମତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଥିଲା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ତେଣୁ ପୁସ୍ତକ୍ଷୁ ତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସେହିଦିନର ଗଟଣାବଳୀକୁ ମିଶାଇ ସେଥିରୁ ସମାଧାନର ସୁନ୍ଦ ଖୋଜିଲି ।

ଉପତ୍ୟକା ମଝିର ଜଙ୍ଗଲ ପାଖଦେଇ ମଞ୍ଚା ନିକଟକୁ ଯିବା ଉଚିତ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଧାରଣା ମୋ ମନକୁ ଫେଟେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥିଲା । ତେବେ ସବୁଆଡ଼ୁ, ବିଶ୍ୱାସୀ ପରେ ସ୍ଥିରକଲି ଯେ ବାଘ ଆମକୁ ଦେଖି ତରଳ ନାହିଁ—ଅସଲରେ ଆମେ ତଳପାଖରୁ ଉତ୍ୟେକାରେ ପ୍ରବେଶ କଲବେଳକୁ ବାଘ ହିଁ ଉପରପଟୁ ସେଠାରୁ ବାହାରିଯାଇଛି । ଠିକ୍ ଯେତେବେଳକୁ ପାହାଡ଼ କଡ଼ରେ କୁଟୁରୁଟିଏ ଅତ୍ୟଧୁନି କରିଉଠିବା ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲି; ଯନ୍ତ୍ରବତଃ ବାଘ ବାହାରି ଯାଉ ଯାଉ କୁଟୁରୁଟି ତାକୁ ଦେଖିଦେଇଥିଲା । ବାଘ ଘଉଡ଼ା ପୁସ୍ତରୁ ହିଁ ଖସି ପଳାଇଛି ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ ଧାରଣା ହେବା ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଲାଇ ଉପତ୍ୟକାରୁ ବାହାରିଯିବା ଭଳି ଗୁପ୍ତ ପଥଟିଏ ଖୋଜିଲି । ପାହାଡ଼ କଡ଼ରୁ ଜାଗାଏ ଅଜଡ଼ା ଖସି ମାଟିଗଦାଏ ଜମାହୋଇଥିଲା । କୁଟୁରୁ ଯେଇ ଅଜଡ଼ା ଉପରୁ କେଉଁଠୁ ବୋବାଇଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ମାଟିଗଦା ଉପରଦେଇ ଉପତ୍ୟକାରୁ ବାହାରି ଯିବାପାଇଁ ଯଦି ବାଟ ଥାଏ, ଘଉଡ଼ାଇ ସୁରୁକୁ ପାଇବାମାତ୍ରେ ବାଘ ପ୍ରତିଥର ଯେଇ ବାଟେ ହିଁ ଖସି ପଳାଇଯାଉଥିବା ଝୁବ୍ ସମ୍ଭବ ।

ଅନ୍ୟମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ଭିତରେ ମୋ ମନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା ଆକାର ନେଲା । ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଅଜଡ଼ା ଉପରମୁଣ୍ଡରେ ଜଗାଇଦେଇ ଉପତ୍ୟକାରେ ଘଉଡ଼ା ଚଳାଇଲେ ବାଘ ପୁସ୍ତପରି ମାଟିଗଦା ଉପରଦେଇ ପଳାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବ ଏବଂ ସେହିଠାରେ ହିଁ ମହାରାଜାଙ୍କ ହାତୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଯିବ । ଏ ଦିଗରେ ମୁଁ ସୁଦୃଢ଼ ଦେବାମାତ୍ରେ ଲାଗି ଲାଗି ଦୁଇଦିନ ଶିକାର ଚଳାଇବା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମସ୍ତେ ଖସି ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ।

ବାଘ ବାସି ମଢ଼ି ପାଖକୁ ଫେରିବାର ଅଦୌ ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କରି ସେମାନେ ଏକସ୍ତରରେ କହିଲେ ଯେ ବାଘ ଅଛୁ ଥରେ ଶିକାର ମାରିବାଯାଏ ଆମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେ ପରଦିନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ନ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯୋଜନାଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଦିଗରେ ଅନ୍ତତଃ ଅରଟିଏ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ କିଛି କ୍ଷତି ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ବେବର୍ତ୍ତୀକ୍ରମରୁ ଟପା ଖଣ୍ଡିଏ ନେଇ ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଲେଖିକରି ଜଣାଇଲି, “କାଲି ଭୋର ପାଞ୍ଚଟା ସୁଦ୍ଧା ଆପଣ ଯଦି ବାହାରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ

ହୋଇପାରିବେ, ତେବେ ମୁଁ ଏକା ଘଉଡ଼ା ଚଳାଇ ଅଛୁ ଥରେ ଉଦ୍ୟମ କରିବି ।” ମହାରାଜା ଚିଠିଟିକୁ ପଢ଼ି ବେବତ୍ତୀଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ; ହାତରୁ ହାତ ହୋଇ କାଗଜଖଣ୍ଡିକ ଘରଯାଏ ବୁଲିଗଲା । କର୍ମଗୁଣମାନେ ସେଥିରେ ବାଧାଦେବେ ବୋଲି ଅଟେ । କରୁଥିଲି । ମହାରାଜା କିନ୍ତୁ ପ୍ରସାବଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ଘରୁ ବାଧା ବିରୋଧରେ ପୁଣି ଛେଦ ପକାଇ ଦେଲେ ଓ ରାଜଜ୍ୟ ସମ୍ପାଦନାକୁ ଜଳାଞ୍ଚଳି ଦେଇ ମାତ୍ର ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁକୁହାଳିଙ୍କ ସହିତ ଶିକାରକୁ ଯିବେ ବୋଲି କହିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଘୋର ଅନ୍ଧାରରେ କର୍ମଗୁଣ-ମାନଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପରଦିନ ଠିକ୍ ସକାଳ ପାଞ୍ଚଟାବେଳେ ମହାରାଜା, ବନ୍ଧୁକୁହାଳି ଦୁଇଜଣ ଓ ମୁଁ ତେରୁ ବାହାରିଲୁ ଏବଂ ମୋଟରଯୋଗେ ଡେମାଟିଲ୍ ଗଲପରେ ମଞ୍ଚା ପାଇଁ ଦଳମ ବୋହନେଉଥିବା ଗାଡ଼ିଟିକୁ ବାଟରେ ଡେଇଁଲୁ । ମହାରାଜା ଓ ବନ୍ଧୁକୁହାଳି ଦୁହେଁ ମୋଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ହାତରେ ବସିଲେ । ମୁଁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଲି । ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ସହଜ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦଗଢ଼େଇ କରିବାରେ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଅଭ୍ୟାସ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ବାଟବଣା ନ ହୋଇ ଆହାରରେ କେତେ ମାଇଲ୍ ଅତିକ୍ରମ କଲି ଓ ଠିକ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ହେଲାବେଳକୁ ଅତିକ୍ରମ ଉପରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ଯେ ସତକୁ ସତ ମାଟିଗଡ଼ା ଉପରଦେଇ ଉପତ୍ୟକାରୁ ପାହାଡ଼କଡ଼କୁ ଯିବା ଶିକାର-ସରଟିଏ ପଡ଼ିଛି । କେବଳ ଅନୁମାନ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରି ମହାରାଜାଙ୍କୁ ଏତେଦୂର ନେଇ ଆସିଥିଲି; ସେ ଅନୁମାନ ଠିକ୍ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ପାଇବାଦ୍ୱାରା ଅନନ୍ଦ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ଭରିଗଲା । ଶିକାରସର ପାଖରେ ପୁରାଣ ହେବାଭଳି ଗଛଟିଏ ବାହୁ ମଞ୍ଚା ବାନ୍ଧିଲୁ; ମହାରାଜା ଜଣେ ବନ୍ଧୁକୁହାଳି ସହିତ ସେଥିରେ ବସିବା ପରେ ମୁଁ ହାତୀ ବାହୁଡ଼ାଇ ଦେଲି । ମଞ୍ଚାଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ପାହାଡ଼ କଡ଼ର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଆଉ ବନ୍ଧୁକୁହାଳିକୁ ଚଢ଼ାଇସାରି ଘଉଡ଼ା ଚଳାଇବାକୁ ଏକାକୀ ଉପତ୍ୟକାକୁ ଗଢ଼ିଲି ।

ପାହାଡ଼ ଗଡ଼ାଣି ଯେଠାରେ ଅତି ଚଢ଼ ଓ ବହୁର । ତେବେ ହାତରେ ରାଇଫଲ୍ ନ ଥିବାରୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହେଲାନାହିଁ । ପୁରାଦିନର ମଞ୍ଚାଗୁଡ଼ିକୁ ନିଶ୍ଚୟରେ ଅତିକ୍ରମ କରି ଜଙ୍ଗଲଟିକୁ ପାରହୋଇ ଦୁଇଶହ ଗଜ ଆଗକୁ ଚାଲିଗଲି ଓ ସେଠାରୁ ଉଜାଣି ବାହୁଡ଼ି ଆସି ଅନୁତପ୍ତରେ ଗୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇ କଥା କହି କହି ଜଙ୍ଗଲଅଡ଼କୁ ଆଗେଇଲି । ବାପ ମଲା ମଇଁଷିକୁ ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁଠାରେ ପୁରୁଷଥିଲା, ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ଉପୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥିବା ବଡ଼ ଗଛଟିଏ ପାଣି ପବନରେ ଖତର ଯାଇ ସେଥିରେ କୋରଡ଼ ଗୁଣ୍ଡଏ ହୋଇଥିଲା । ସିଗାରେଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଲଗାଇ ଗଛଟିରେ ବସି ବାପର ଉପସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଶବ୍ଦ ସଙ୍କେତ କିଛି ପାଇବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲି । ଜଙ୍ଗଲ ନିରବ ରହିବା ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ଖଣ୍ଡିକାଗ ମାରିଲି ଓ ପୋଲ ଗଛଟିରେ ଗୋଇଁ ବାଡ଼େଇ ଗଲ ପୁଣି କଲି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଏହିପରି କରିବା ପରେ ସିଗାରେଟ୍ ଲିଭାଇ ମଡ଼କୁ ଠାବ କରିବାକୁ

ଜଙ୍ଗଲରେ ପଶିଲି । ମଢ଼ ଚକଡ଼ାଏ ଗହଳ ବୁଦା ଉହାଡ଼ରେ ଲୁଚୁହୋଇଥିଲା । ବାଘ ମାଝି କେଜମିନିଟ୍ ପୁଅରୁ ଯେଥିରୁ ବକଡେ ମାଂସ ଖାଇଛି ଓ ସେ ଶୋଇଥିବା ସ୍ଥାନଟିରୁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଷ୍ମ ମୁଣ୍ଡନାହିଁ ଦେଖି ଉଡ଼ୁଥିଲା ହୋଇଉଠିଲା । ଶିତ୍ରବେଗରେ ଧାଇଁଯାଇ ପଥର ଶୃଙ୍ଗରେ ପୋଲ ଗଛଟିକୁ ଠକ୍ ଠକ୍ ବାଡ଼େଇବା ସଙ୍ଗେ ଉଚ୍ଛ୍ଵରରେ ଡାକଦେଇ ବାଘ ଏଆଡ଼ୁ ଯାଉଥିବା କଥା ମହାରାଜାଙ୍କ ବନ୍ଧୁକଗୁହାଳକୁ ଚେତାଇ ଦେଲା । ମିନିଟିଏ ଦୁଇମିନିଟ୍ ପରେ ରାଇଫଲ ଆବାଜ ଶୁଣାଗଲା । ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲି ଯେ ମହାରାଜା ମହାରୁ ଓଲ୍ଲାଇ ଶିକାରସର ପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ମସ୍ତବଡ଼ ମହାରାଜା ବାଂଝିଏ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ପାଖରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ମହାରାଜା ପରଲୋକ ଗଲେଣି । ଯୁବରାଜ ଅଭିଷେକ ପରେ ନଅବର୍ଷେ ଏବେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ବାଘର ଚମ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ଉଆଁସରେ ଝୁରୁ ହେପାଜତରେ ରଖାଯାଇଛି; ପାଖରେ ଲାଗିଥିବା ନାମପତ୍ରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି ‘ଜମ୍ବର ବାଘ’ । ସ୍ଵର୍ଗତ ମହାରାଜା ତାଙ୍କ ଶିକାର ଖାତାରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନକାଳ ଉନ୍ନେଷ କରି ଘଟଣାଟିକୁ ବୃହତ ଭାବେ କର୍ମ୍ମନା କରିଛନ୍ତି ।

ତୃତୀୟ ଅଭିଯାନ

ସେଦିନ ଥିଲା ଏକ ବିଶେଷଧରରେ ଅଭିଯାନର ଶେଷ ଦିବସ । ଅଭିଯାନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଆମ ପରିସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଯେ ଦିନଟି କେବଳ ସୁରଣୀୟ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ—ଏମିତି ଭରତବର୍ଷର ସରକାରୀ ଶାସକଗୋଷ୍ଠୀ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ଥିଲା ଅତି ଡାଫ୍ଟିପୁଣ୍ଡ୍ରୀ । ସେ ଅଭିଯାନରେ ଶତଚରତ ପକ୍ଷ ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ସ୍ଵୟଂ ଭରତର ବଡ଼ଲଟ ଶିକାର କରିବା ପାଇଁ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ ଆଗମନ କରିଥିଲେ ।

ଭରତର ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଯେପରି ନିୟମିତ ପକ୍ଷରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଏ, ସପାରିରେ ବୋଧହୁଏ ଅତି କାହାରି ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ ଉପରେ ସେତେ କାଲଦା କଟକଣା ନଥିବ । ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିବା କଲ୍ଲନା ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ ନାହିଁ; ତେଣୁ କଦବା କୃତ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିଗଲେ ପ୍ରତିବନ୍ଧନ କରି କରାଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ପୁଅରୁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥାଏ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପୁରୀଧିକାରୀମାନଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ ନକରି ବଡ଼ଲଟ ଲଡ଼ି ଲାଲିଥରୋ ନିଜ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାଦ୍ଵାରା ଦେଶର ସୁରାଧିକେ ଚନ୍ଦ୍ରଲ ଖେଳିଗଲା । ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁରେ ଦକ୍ଷିଣ

ଶାସନ ଦସ୍ତର ବନ୍ଦହେବା ଓ ସିମ୍ବଲରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟକାଳୀନ ଦସ୍ତର ଖୋଲିବା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଦଶ ଦିନର ବ୍ୟବଧାନ ଥାଏ, ବଡ଼ଲଟ ସେତେବେଳେ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଗସ୍ତକରିବା କଥା । ଲଡ଼୍ ଲିଲ୍ଲିଥିଗୋ ଏହି ଚରଚଚେତ୍ର ପ୍ରଥାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ସମ୍ମତ ନ ହେବା ଫଳରେ ଯରକାରୀ ଦସ୍ତରଗୁଡ଼ିକରେ ଯେପରି ଚୁଆଁ ଖେଳିଗଲା, ତାହା ଅନେକେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ନଥିବେ ।

ମୁଁ ଜଣେ ସାଧାରଣ ନାଗରିକ; ଯରକାରଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଯରକାର ଶାସନର କଳକବ୍ଜା କପରି ରୁଲେ—ସେ ଯମୁନରେ ମୁଁ ସପ୍ତର୍ଷି ଅଙ୍କ । ତେଣୁ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ କାଲଦୁଙ୍ଗୀ ଆଗମନ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅତି ଅକସ୍ମିକ ଭାବେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି । ସେତେବେଳେ ଆମେ କାଲଦୁଙ୍ଗୀରେ ଥଲୁ । ସେଦିନ ମାଛ ମାରିବାକୁ ଘରୁ ବାହାରିବୁ, ଏତିକିବେଳେ ରାମସିଂ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସି ମୋ ହାତକୁ ଟେକିଗ୍ରାମଟିଏ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ଦୁଇମାଇଲ ଦୂର ଗାଁ ପୋଷ୍ଟଅଫିସରୁ ପ୍ରତିଦିନ ଚିଠିପତ୍ର ଅଣିବା ରାମସିଂର କାମ । ଟେକିଗ୍ରାମଟି ବଢ଼ାଇଦେଇ ସେ କହିଲ ଯେ ସେଠି ବଡ଼ତ ଜରୁରୀ ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାଇଦେବାକୁ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ଡାରିବୁ କରିଛନ୍ତି । ଟେକିଗ୍ରାମଟି ନୈନିତାଲ୍ ତାର ଅଫିସରେ ଗୁରୁତ ହେବା ପରେ ସାଧାରଣ ଜାକ ଯୋଗେ ଆମ ଗାଁ ପୋଷ୍ଟଅଫିସକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ଟେକିଗ୍ରାମଟି ଖୋଲି ଦେଖିଲି ଯେ ଡେରକ ହେଉଛନ୍ତି ବଡ଼ଲଟଙ୍କର ସାମରିକ ସତ୍ତା ହଉ ଷ୍ଟେବଲ୍ । ଲଟସାହେବଙ୍କ ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଗସ୍ତ ବାଢ଼ିଲ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ଜଣାଇ ସିମ୍ବଲ ସିବାସୁବରୁ ଦଶଟିଦିନ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଅବସରବିନୋଦନ ଓ କିଛି ଶିକାର ପାଇଁ ସୁବିଧା ହେବାଭଳି ଜାଗାଟିଏ ବାଛିଦେବାକୁ ସେ ଅନୁରୋଧ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସମୟର ସ୍ଵଳତା ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁର ଗୁରୁତ୍ଵ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ଉତ୍ତରଦେବାକୁ ନିବେଦନ ଜଣାଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ରାମସିଂ ଆମ ଘରେ ଭରିଶବର୍ଷ ରୁକି କଲଣି; କହୁ ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ସେ ବେଶ୍ ଭଲଭାବେ ବୁଝିପାରେ । ତାରବାର୍ତ୍ତୀର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ଗହୀର କୌତୁହଳ ସେ ତପାଇ ପାରୁନାଥାଏ । ତେଣୁ ବାର୍ତ୍ତାଟି ମୁଁ ମ୍ୟାଗିକ୍ ପଡ଼ି ଶୁଣାଇବାଯାଏ ନାନାପ୍ରକାର କାମ ଆଳରେ ସେ ସେହି ସରଭିତରେ ନାକେଇଲ ଓ ତାହା ଶୁଣିଦେବା ମାତ୍ରେ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ କହିଉଠିଲି ଯେ ଚଟ୍ଟର ଖାଇଦେଇ ନିଜେ ହିଁ ଉତ୍ତରନେଇ ସେ ହଲଦ୍ଵାମ ବାହାରିଯିବ । ନିକଟତମ ହଲଦ୍ଵାମ ତାର-ଅଫିସ ଆମ ଗାଁରୁ ତିରିଶମାଇଲ ଦୂର । ତାଙ୍କ ହରିକବ୍ଜା ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଉତ୍ତରଟି ରାମସିଂ ହାତରେ ହଲଦ୍ଵାମ ପଠାଇଦେଲେ ଅନ୍ତତଃ ଚବିଶଘଣ୍ଟା ସମୟ ରକ୍ଷାହେବ ।

ଅତି ବିଷମ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ପାଇଁ ହଉ ଷ୍ଟେବଲ୍ ଯେ ପରୋକ୍ଷଭାବେ ନିବେଦନ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ବାର୍ତ୍ତାରୁ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ । ତାଙ୍କୁ କପରି

ସାହାଯ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ, ତାହା ଅତିଶୀଘ୍ର ମୋତେ ଛିଡ଼ା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଣେ ରାତି ରୋଷାଇ ପାଇଁ ମାଛ ଶୀଘ୍ର ନ ଆଣିଲେ ନ ଚଳେ । ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟମାନ ମାଛମାରିବା-ବେଳେ ହିଁ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବେ ଚନ୍ଦ୍ରାକରବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ । ତେଣୁ ବନଶୀଖଡ଼ା ଧରି ବାହାରିବା ପୁଅରୁ ଶ୍ଵେତଲୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଟେକିଗ୍ରାମଟିଏ ଲେଖି ରାମସିଂ ହାତରେ ହଲଦ୍ବୀନା ପଠାଇଦେଲି । “ବାଉଁଟିରେ ଲେଖିଥିଲି କାଲି ଦିନ ଏଗାରଟାବେଳେ ହଲଦ୍ବୀନା ଅର୍ଘ୍ୟକୁ ଟେକିଯୋନ କରି ମୋ ସହୃଦ କଥାବାଉଁଟା କରିବେ ।”

ସେଦିନ ବୋଆର ନଦୀ ଗଣ୍ଡରେ ରହୁଥିବା ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ କେଜି ଓଜନର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଖେଳୁ ମାଛକୁ ଧରିବା ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଗାଁପାଖ ଜଙ୍ଗଲର ‘ଫାର୍ମ୍‌ସ୍‌ପ୍ଲଟ୍’ ନାମକ ଏକ ଅଂଶରେ ପିଲୁଦିନେ ଚିତାବାଘଟିଏ ମାରିଥିବା କଥା ପୁଅରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି । ସେଦିନ କୋଟା ସଡ଼କରେ ଦୁଇମାଇଲ୍ ଗଲ ପରେ ‘ଫାର୍ମ୍‌ସ୍‌ପ୍ଲଟ୍’ର ତଳେ ତଳେ ବୁଲି ବୋଆର ନଦୀର ଗଣ୍ଡପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ଗଣ୍ଡଟି ଉପରପାଖରେ ବେଶି ଗଭୀର ଓ ଯେଠାରେ ପାଣିର ତୋଡ଼ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅନୁପାତରେ ବେଶି । ଯେଠାରେ ବୁଡ଼ି ରହୁଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ତିନୋଟିର ଉପରିଭାଗ ପାଣିରୁ ଫୁଟେ ଉପରକୁ ଉଠିଥାଏ; ପାଣିଛୁଟିରେ ବରାବର ଓଦା ରହୁ ପଥର ତିନୋଟିରେ ଶିଉଳି ପ୍ରସ୍ତେ ବହଳରେ ବସିଥାଏ । ସେଭଳି ଚକ୍‌କଣ ଖସଡ଼ାପଥର ଉପରେ କେବଳ ଚିତାବାଘ ଗୋଡ଼ ଜମାଇ ରହୁପାରେ । ପଥର ତିନୋଟିରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଚିତାବାଘ ବରାବର ନଇ ପାର ହେଉଥିବା ମୋତେ ଜଣାଥାଏ ।

ମହାବଳ ବାଘଟିଏ ଥରେ ଚିତାବାଘକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ବଡ଼ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗକରିଥିଲା । ସେ ବାଘକୁ ମୁଁ ସେଦିନ ଅନୁସରଣ କରି ପ୍ରାୟ ମାଇଲ୍‌ଏ ଅସିଲ ପରେ ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ମୁଁ ପଛରେ ଥିବା କଥା ବାଘକୁ ଜଣା ନଥିଲା । ସେ ଭିତରେ ଦୁଇଥର ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଚୋଟେ ଗୁଲିରେ ବାଘକୁ କାନ୍ଦୁ କରିଦେବି ବୋଲି ଭରସା ନ ହେବାରୁ ବନ୍ଧୁକ ପୁଣି ଗୁଆଁଇ ଦେଇଥିଲା । ବାଘ ନଇ ପାରହେଲେବେଳେ ବେଶି ସୁବିଧା ମିଳିବ ଭାବି ଦ୍ରୁତବେଗରେ ଆଗରୁରୁ ନଇକୁଲୁ ଗୁଲିଗଲା । ବାଘ ପାଣିରେ ନ ପଶି ପଥର ଉପରେ ହିଁ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଯିବାକୁ ବାହୁନେଲା । ତାର ଯେପରି କରିବା ମୋତେ ବି ବେଶି ସୁହାଇଲା । ପଥର ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ ସେ ବନ୍ଧୁ-ଜଳକୁ ଗଢ଼ିଲମାଣେ କୋଡ଼ିଏ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ବନ୍ଧୁ ଉପରେ ମୁଁ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ି ରାଜଫଲ୍ ସଜକରି ଧରିଲି ।

ପଥର ତିନୋଟି କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧମାନ ବ୍ୟବଧାନରେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଯେତେକ ଦୂତାରେ ଥିଲେ, ଅଲମ୍ପିକ୍ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର କୌଣସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖେଳବାଡ଼ ସେଥିରେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ‘ହସ୍, ହସ୍ ଆଣ୍ଡ୍ ଜମ୍’ କରି ପାରିଥାଆନ୍ତେ । ଚିତାବାଘ ଅତି ଲଳିତଠାଣିରେ

ପଥରଗୁଡ଼ିକୁ ଚନ୍ଦ୍ର କ୍ଷେପାରେ ପାରହୋଇଯିବା ମୁଁ ଦେଖିଛି । ବନ୍ଧୁ ଉପରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ମୁଁ ଅନାଇଥିବା ଭିତରେ ବାଦ କୁଦାକେ ପ୍ରଥମ ପଥରଟି ଉପରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି । ତା'ପରେ କ୍ଷେପାରେ କିନ୍ତୁ ପଥରରୁ ଗୋଡ଼ ଖସି ବାଦ ଭାସି କରି ପାଣିରେ ପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ଠିକ୍ ସେହି ପଥର ଉପରୁ ଗୋଡ଼ ଖସି ମୁଁ ନିଜେ ଅରେ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଥିଲି; ପୁରା ଜୁଡ଼ ବୁଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲା ପରେ ପଥରଟିକୁ ଖୁବ୍ ଚରସାର ମଧ୍ୟ କରିଥିଲି । ସେଦିନ ବାଦ ବନ୍ଦ ହେଉଥିବା କଣ ପଥରଟିକୁ ଗାଳିଗୁଳିକ ଦେଇଥିବ, ସମ୍ଭବତଃ ପାଣିରେ ସେ ଚବର ଚବର ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ତାହା ଶୁଣିପାରି ନ ଥିବି । ସେ ଯାହାହେଉ, ବାଦ ସେଇଠାରୁ ପାଣିରେ ପଶି ଲସରପସର ହୋଇ ଆଉ କୁଲକୁ ଉଠିଲା ଓ ଝାଡ଼ିବୁଡ଼ି ହେବା ପରେ ତାହାର ବାଲିରେ ଗଡ଼ାମାରି ଦେହରୁ ପାଣି ଶୁଖାଇଲା । ଶୀତରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥାଏ; ବାଦର ତମ ଖଣ୍ଡରେ ଅତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଚକ୍ଚକଣ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଦେହ ଶୁଖିଯିବାପରେ ବାଦ ଝାଡ଼ିହୋଇ ଦେହରୁ ବାଲିଜଳ ଛଡ଼ାଇଲା ଓ ତା'ପରେ ନିଜ ଗନ୍ତବ୍ୟପଥରେ ଚାଲିଗଲା । ଜଙ୍ଗଲରେ କୌତୁକ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା କିନ୍ତୁ ଶିକାରୀମାନେ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ବ୍ୟବସାୟ କରି ବାଦକୁ ସେଦିନ ଅନାହତ ଅବସ୍ଥାରେ ଚାଲିଯିବାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲି ।

ଝେଳୁରା ମାଛ ସନ୍ଧ୍ୟାନରେ ସେ ଦିନ ଗଣ୍ଡ ପାଖକୁ ଯାଇ ଯାଇ ବାଲିରେ ମହାବଳ ବାଦର ପାହୁଳଦାଗ ପଡ଼ିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକଲି । ଗୁପ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣିଲା ଥିଲା; ପକ୍ଷୀମାନେ ଚିତ୍କାଟ କଲା ପରେ ଜାଣିପାରିଲା ଯେ ମୋର ସେହି ପୁଷ୍ପପରିଚିତ ମହାବଳ ବାଦ ସେଠାରେ ନଇ ପାରିହୋଇଛି ଏବଂ ଏହି ଅରକ ଅନ୍ତତଃ ପଥରରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ନଇ ପାରି ହେବାରେ ସଫଳ ହୋଇପାରିଛି । ସେଠାରୁ ସଲଖରେ ନଇ ଆରବନ୍ଧରୁ ନୁଆଁଣିଆ ବଡ଼ ପଥରଟିଏ ପାଣିକୁ ପଶିଆସି ସ୍ଥିର ଜଳର ଗ୍ରୋଷ୍ଟ ଚବକାଟି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ସେହି ଚବକାଟି ଥିଲା ମୋର ପୁରାତନ ବନ୍ଧୁ ସେହି ଝେଳୁରା ମାଛର ଶିକାର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦାୟିନୀ । ପଥରର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ପାଣି ତଳେ ବୁଡ଼ିଥିଲା; ପୁଣି ଦୁଇଅର ସେହି ବୁଡ଼ିଲା ଅଂଶ ଉପରେ ଥୋପ ପକାଇ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିଲା ଯେ ଥୋପ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟାଣିନେଲବେଳକୁ ମାଛ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଥୋପ ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଆସୁଛି । ପାଣି ତଳ ପଥର ଉପରେ ଥୋପ ପକାଇବା କିନ୍ତୁ ସେତେ ସହଜ ନଥିଲା । ଗଛଡ଼ାଳଟିଏ ଚବକା ଉପରକୁ ଲମ୍ବିଥିବାରୁ ଥୋପ ପକାଇବା ପାଇଁ ସେଥିରେ ଜାକଜୁକ ହୋଇ ବସିବାକୁ ପଡ଼େ । ତା'ପରେ ଖେଳୁରା ମାଛ ଅତି ତରଳା; ଜଳ, ସ୍ଥଳ ଓ ଆକାଶରେ ତାର ଅନେକ ଶକ୍ତି ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଶବ୍ଦ ହେଲେ ସେ ସହଜରେ ପଦାକୁ ବାହାରେ ନାହିଁ । ଏହିବୁ କାରଣରୁ ମାଛଟିକୁ ଅନ୍ତରାଳକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ମୋତେ ବିଶେଷ ଧରଣର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପ୍ରଥମେ ବନଶୀ ସୁତାକୁ ଲଟେଇ ଛୁଆଁ ପାଣିରେ ଭଜାଇ ଦେଇ ବସି ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣିଲି । ସିଗାରେଟ୍ ସରିଲା ପରେ ଭଜା ସୁତାତକ ମୁଣ୍ଡଳି କରି ଗୁଡ଼ାଇ ଅତି ଧୀରେ

ପାଣି ତଳ ପଥରର ଗଡ଼ାଣିକୁ ପକାଇଦେଲ । ଥୋପଟି ପଥର ଉପରେ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ପଡ଼ିଲା, ଭଜା ସୂତା ପାଣିରେ ଭସିଲା ନାହିଁ । ସୀସାର ଓଜନରେ ସୂତାର ମୋଡ଼ ଫିଟି ଥୋପ ଗହର ପାଣିକୁ ଏଡ଼େ ଧୀରେ ଝସିଗଲା ଯେ ପାଣି ଟିକିଏ ବି ଚହଲିଲା ନାହିଁ । ଥୋପ ବୁଡ଼ିଯିବାମାତ୍ରେ ମାଛ ପଦାକୁ ଛୁଟିଥାନ୍ତି ତାକୁ ଟପ୍ କରି ଗିଲିଦେଲା ।

ବନ୍ଦୀକଣ୍ଟା ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଖେଳୁରୁ ମାଛ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇଉଠେ ଓ କଲେବଲେକୌଣିକେ ପଥରଖୋଳରେ ପଶିବାକୁ ପ୍ରାଣମୁର୍ଚ୍ଛା ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଏ । ହାଲୁକା ବନ୍ଦୀଖଡ଼ାରେ ତାକୁ ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ସେଠାରୁ ଚିରିଣ ଗଜ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗଛର ଶିଅ ପାଣି ତଳେ ତଳେ ମାଡ଼ୁଥିଲା । ଏଥିପୁର୍ବରୁ ଦୁଇ ଥର ଏହି ମାଛଟି ସେ ଶିଅତଳେ ପଶିଯାଇ ଅଟକି ରହିବାଯୋଗୁ ତା ପାଖରେ ମୋତେ ହାର ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏଥରକ ମୁଁ ଅଗହଁ ହୁସିଆର ହୋଇ ସତାକୁ ଚ୍ରେଟେଇ ଧରି ତାକୁ ସେ ଯାଏ ଯିବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ଚବକା ଭିତରେ ହିଁ ଖୋଲାଇ ଖୋଲାଇ ତାକୁ ହାଲିଆ କରିଦେବା ପରେ କୁଲକୁ ଆଉଜାଇ ଆଣି ହାତରେ ଟେକିଧରିଲି । ତଉଲରେ ମାଛଟି ଦୁଇ କେଜି ପାଖାପାଖି ହେଲା; ଆମ ଗୁହୁଦା ମେଣ୍ଟାଇବା ଛଡ଼ା ମ୍ୟାଗିର ହେପାଜତ୍ରେ ଥିବା ଗାଁର ଗୋଟିଏ ବେମାରିଆ ପିଲା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମାଛ କିଛି ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରିଲା । ପିଲାଟି ତା ପଥ୍ୟ ଭିତରୁ ମାଛ ଟିକିଏ ଖାଇବାକୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଲୋଭ କରୁଥିଲା ।

ନିଷ୍ଠୁରି ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୁର୍ବରୁ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବେ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବାରେ ଯେତକ ସମୟ ଅଭିବାହିତ ହୁଏ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନକୁ ତାହା ବିଳମ୍ବିତ ନ କରି ବରଂ ତ୍ୱରିତ କରାଏ । ପିଲାଦିନେ ରାଇଫଲ୍ ମଇଦାନରେ ଲଢ଼ି ରବର୍ଟଜଠାରୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିଲା । ନିଷ୍ଠୁରି କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ ବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନ ଦେଇ ହିଁ ଷ୍ଟେବଲିଙ୍ଗ ଟେଲିଗ୍ରାମର ଉତ୍ତର ଲେଖିଲା-ବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରାକରିବା ପାଇଁ କିଛି ସମୟ ନେବା ହିଁ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ଶେଷ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଦିନଟିଏ ସମୟ ପାଇଲି । ସେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମୂଳରେ ବାଲିରେ ସେଦିନ ମହାବଳ ବାସର ପାହୁଳଦାଗ ଦେଖିବା ଓ ଖେଳୁରୁ ମାଛଟିକୁ ମାରିବାରେ ସଫଳ ହେବାର କେତେ ଅବଦାନ ଥିଲା—କହିପାରୁନାହିଁ । ସେ ଯାହାହେଉ, ମାଛ ନେଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ନିଷ୍ଠିତଭାବେ ସ୍ଥିର କରିଯାଉଥିଲା ଯେ ବଡ଼ଲଟ ଛୁଟି କଟାଇବାକୁ କାଲିଦୁର୍ଜୀ ଆସନ୍ତୁ ବୋଲି ହିଁ ଷ୍ଟେବଲିଙ୍ଗ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବ ।

ମ୍ୟାଗି ଗୁହା ପାଇଁ ସରଞ୍ଚାମ ସବୁ ସଜଲ କରି ବାରଣ୍ଡାରେ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲା । ଆମର ଗୁହା ଖାଇବା ଓ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଗନ୍ତ ବସ୍ତ୍ରରେ କଥାବାଣ୍ଟା ହେବା ଭିତରେ ବାହାଦୁର ଆସି ହାଜର ହୋଇଗଲା । ବାହାଦୁର ବେଳକାଳ ଉଣି ଜଗିରଖି କଥା କହେ; ନିଜେ ଉନ୍ନତ ରହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିବାକୁ ଦେବା କେତେବେଳେ ବେଶି

ମୁଖ୍ୟାଳୟର ତାହା ସେ ଖୁବ୍ ଭଲଭାବେ ବୁଝିପାରେ । ଦର୍ଶାରୁ ଅସିଥିବା ଟେକ୍ସାସ୍ ଓ ମୋ ଉତ୍ତର ବିଷୟ କହିବା ପରେ ଗଭୀର ଆନନ୍ଦର ଆବେଶରେ ବାହାଦୁରର ମୁହଁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିଲା । ଖୁସିହୋଇ ସେ କହିଦିଲେ ଯେ ଖୋଦ୍ ବଡ଼ଲଟ୍ ଯେ ଏଠାକୁ ଦିନେ ବିଜେହେବେ—ଏକଥା ଏ ମୂଳକନ୍ଦାକରେ କେହି ସ୍ୱପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନଥିବେ । ସେଥିପାଇଁ ‘ବିପ୍ରର ବଡ଼ ବନ୍ଦୋବସ୍ତାଏ’ କରିବାକୁ ହେବ । ଯୋଗକୁ ଫସଲ ଅମଳ ଯଶଲଣି । ବଡ଼ଲଟ୍ଙ୍କ ପାରିଧ୍ୟ ପାଇଁ ଲୋକବାକ ଅଭାବ ହେବେ ନାହିଁ । ବଡ଼ଲଟ୍ଙ୍କ ଅସିବା ଶବର ଗୁଣିଆଡ଼େ ଚଢ଼ିଯିବା ପରେ ବାହାଦୁର ପରି ଅମ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଯେପରି ଗଭୀର ଆନନ୍ଦରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ—ତା ମୂଳରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାର୍ଥ ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାଲଭର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥିଲା । ମହାମାନ୍ୟ ବଡ଼ଲଟ୍ ତାଙ୍କର ଅଭିଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ଅଭିଧ୍ୟ ସ୍ୱାଗତ ଓ ସଜ୍ଜାରରେ ଯେପରି ଯୁକ୍ତି ନହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସାଧ୍ୟମତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ଆମ ଗାଁରୁ ହଳଦ୍ୱାମାକୁ ଚଉଦ ମାଇଲ ବାଟ । ଜଙ୍ଗଲ ବିଶେଷର ଜେଫ୍ ହସ୍କିନ୍ସଙ୍କ ସହର ପରମର୍ଶ କରିବା ପାଇଁ ପୁଣି ବାଟଭାଙ୍ଗି ତାଙ୍କ ଫତେପୁର ଡେରାବାଟେ ମୋତେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପରଦିନ ରାତି ନପାହୁଣ୍ଡ ଦରୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲା । ସଡ଼କର ପ୍ରଥମ ସାତମାଇଲ୍ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ଗଭୀର ଶେଷ ପ୍ରହର—ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ପଶୁଜନ୍ତୁ ଚଳପ୍ରଚଳ ହୋଇ-ଜଙ୍ଗଲର ଗଭୀର ନିନ୍ଦ୍ରାବସ୍ଥା ଭଙ୍ଗ କରୁଥାନ୍ତି । କାଲିଦୁର୍ଗା ବଜାର ପାର ହୋଇ ମାଇଲ୍‌ଏ ଯିବାପରେ ଗୁଣିଆଡ଼େ ନିମ୍ନେ ଫର୍ଡ଼ା ହୋଇଅସିଲା । ଭେରବେଲାର ଫିକା ଆଲୁଅରେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ ଚିତାବାଦର ତାଳା ପାହୁଲ ଦାଗ ସ୍ୱାଧୀନରେ ଗୁପ୍ତିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକଲ । ଆଗକୁ ସଡ଼କର ମୋଡ଼ ବୁଲିବାମାତ୍ରେ ଦେଖିଲି ଯେ ଚିତାବାଦ ମୋଠାରୁ ସାମାନ୍ୟ ଦୁଇଶହ ଗଜ ଆଗରେ ସଡ଼କରେ ହିଁ ଚାଲୁଛି । ଚିତାବାଦ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ଅବଚେତନ ମନରୁ କୌଣସି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପାଇଲି ପରି ମୁଁ ପଛରେ ଥିବା କଥା ଜାଣିଯାଇ ମୋ ଆଡ଼େ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଥରେ ଅନାଇଦେଲି । ତା’ପରେ ସେତିକି ବ୍ୟବଧାନରେ ଦୁହେଁ ଆଗପଛ ହୋଇ ଚାଲିଲୁ । ଚିତାବାଦ ମଝିରେ ମଝିରେ ପଛକୁ ଅନାଉଥାଏ । ଚିତାବାଦ ବଡ଼ ହୁସିଆର ଜନ୍ତୁ । ମୁଁ ବେଗରେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ତା’ଠାରୁ ପଶୁଣ ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିବାମାତ୍ରେ ସେ ସଡ଼କତଳକୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ଦାସବଟରେ ପଶିଗଲା । ମୁଁ ନଜାଣିଲି ପରି ଆଗେଇ ଚାଲିଲି—ଦାସବଟଟିକୁ ପାରହେବାବେଳେ କଣେଇ କରି ଦେଖିଲି ଯେ ଚିତାବାଦ ସଡ଼କ କଡ଼ରୁ କେଇ ଫୁଟ ଛଡ଼ାରେ ଦାସଗହଳରେ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ି ମୁଁ ଆଗେଇଯିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ମୁଁ ଶହେ ଗଜ ଆଗକୁ ଗଲପରେ ସେ ସଡ଼କକୁ ପୁଣି ବାହୁଡ଼ି ଆସି ମୋ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚିତାବାଦ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଥିଲି ତାର ସହଯାତ୍ରୀ ଜଣେ ସାଧାରଣ ବାଟୋଇ; ସହଯାତ୍ରୀକୁ ବାଟ ଗୁଡ଼ିଦେବାରେ ସେ ଅନ୍ୟ ବାଦବିବାଦ କରିବ କାହିଁକି ?

ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ପାଦନ ରଖି ମୋ ପଛେ ପଛେ କେଇ ଶହ ଗଜ ଚାଲିବାପରେ ଚିତାବାସ ବାଟକୁ ଗୋଟିଏ ଗହ୍ୱର ବୋଲରେ ପଶିଗଲା । ମାଲିକିଏ ପରେ ବଳିଆକୁକୁର ପାଞ୍ଚୋଟି ସତ୍ତକ ଡାହାଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରିଆସିଲେ । ବଳିଆ କୁକୁର କୌଣସି ଜନ୍ତୁକୁ ଡରନ୍ତି ନାହିଁ; ଜଙ୍ଗଲରେ ନିର୍ଭୟରେ ଚାଲି ସେମାନେ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତ ଶିକାରମାନ ମାରି ଖାଆନ୍ତି । ମୋ ଜାଣିବାରେ ଭାରତୀୟ ବଣଜଙ୍ଗଲର ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଚାଲିବାରେ ବଳିଆକୁକୁର ସବୁଠାରୁ ଆଗ୍ରସ ଓ ଅସୁସରେ ଚଳନ୍ତି ।

ଫତେପୁର ଜଙ୍ଗଲ ବଙ୍ଗଳାରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଜେଫ୍ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଜଳହା ବସି ଜଳଖିଆ କରୁଥିଲେ । ମୋର ହଲ୍‌ଦ୍ୱାରା ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାଣିବା ପରେ ଦୁହେଁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ଜେଫ୍ ଡରା—ଭାବର୍ ଅଞ୍ଚଳର ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାରୀ; ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହାୟତା ବିନା ବଡ଼ଲଟକୁ କାଲିଦୁର୍ଗୀ ଆଣିବା ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇପାରି ନ ଥାଆନ୍ତି । ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଶିକାର ପାଇଁ ଯେଉଁ ଦୁଇଟି ଜଙ୍ଗଲ ବ୍ଲକ୍ ମୁଁ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି, ଯୋଗକୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ତାହା ଖାଲି ଥିଲା । ସେ ଦୁଇଟି ମୋ ପାଇଁ ସରକ୍ଷଣ କରିବା ଛଡ଼ା ଜାଗିର ବ୍ଲକ୍‌ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ଜେଫ୍ ଜଳ ଆଡ଼ୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ପୁଷ୍ପହନ ବାପର ପାହୁଲଛୁପ ଦେଖିବା ଓ ମାଛ ମାରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ଜେଫ୍‌ଙ୍କ ସମ୍ମତ ଓ ସହାୟତାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଯେତିକି ସଫଳତା ଲାଭକରିଥିଲା, ସେଥିରୁ ମୋର ଉଦ୍ୟମ ଶତାଳଗ୍ନରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ମନଖୁସିରେ ଡେରୁରୁ ବାହାରିଲି; ହଲ୍‌ଦ୍ୱାରାକୁ ଯିବାବେଳେ ଆକସ୍ମିକରେ ମୋ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିନିଆ ।

ଠିକ୍ ଏଗାରଟାବେଳେ ହୁଡ୍‌ ସ୍କେବଲ୍ ଟେଲିଫୋନ୍ କଲେ ଓ ଘଣ୍ଟାଏକାଳ ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲେ । ସେହି ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କଠାରୁ ଅଜଣା କେତେ ନୂତନ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷାକଲୁ । ହୁଡ୍ ମୋଠାରୁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ହାଣ୍ଡି ସହରଠାରୁ ମାତ୍ର ଦିନଶହ ମାଇଲ ଦୂରରେ ହିମାଳୟର ପାଦପର୍ବତର ବେଷ୍ଟନ ଭିତରେ ଲୁଚିରହିଛି କାଲିଦୁର୍ଗୀ ନାମକ ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲପେଟା । ଭୁଗୋଳ ପୋଥିପତ୍ରରେ ନାମ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଭଳି ସ୍ଥାନ ସଂସାରରେ ବରଲା । ଗାଁ ଗୁଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲରେ ବହୁରକମ ପଶୁପକ୍ଷୀ ମିଳନ୍ତି । ଅବହରଣନୋଦନ ସହିତ ଶିକାର କରିବାର ଅଭିଳାଷ ଥିଲେ ଛୋଟ ସେହି ଗାଆଁଟିଠାରୁ ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତକରି ସ୍ଥାନ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେତିକି ତଥ୍ୟ ବିଳମ୍ବରେ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଗହ୍ୱରରେ ଆସୁଥିବା ପାରିଷଦ ଓ ପରିଚାଳନାଙ୍କ ବିଷୟରେ ହୁଡ୍ ଅତି ସଫେଦରେ ଯେତିକି ବିବରଣୀ ଦେଲେ, ତାହା ଥିଲା ମୋ ପାଇଁ ଅତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବ୍ୟାପାର । ଲଟଦମ୍‌ଡ଼ିଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତନ—ଲେଡ଼ି ଆଜ୍ଞା, ଲେଡ଼ି କୋଆନ୍ ଓ ଲେଡ଼ି ଡୋରିନ୍ (ତାଙ୍କନାମ ବଣ୍ଟି) ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଆସିବେ । ଲଟ ସାହେବ କୁଟିରେ ମଧ୍ୟ ନିୟମିତ ଶାସନକାରୀ ଚଳାଉଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦପ୍ତରର ସବୁ କର୍ମଗୁଣ ତାଙ୍କ

ସଙ୍ଗରେ ଆସିବେ । ଲଟଦମ୍ପତି ସପରିବାରରେ ଓ ସଦଳବଳେ ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତନ ପରେ କାଲଦୁଙ୍ଗୀରେ ପହଞ୍ଚିବେ । ସେତିକି ସମୟ ଭିତରେ ଶିକାର ପାଇଁ ମୋତେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ଶେଷ କରିବାକୁ ହେବ ।

ପରଦିନ ବଡ଼ଲଟ-ଭବନର ମୁଖ୍ୟ ପରିଚାଳକ ମାଉସ୍ ମାକ୍‌ସ୍‌ଫେଲ୍ଡ୍ ମୋଟର ଯୋଗେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଆସି କାଲଦୁଙ୍ଗୀରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ପରେ ମୁଖ୍ୟ ବେସାମରିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଏବଂ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ, ସି. ଆଇ. ଡି. ବିଭାଗ, ଜଙ୍ଗଲ ବିଭାଗ ଓ ତତ୍କାଳୀନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଫିସ୍ ଅନେକ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟମାନେ କାଲଦୁଙ୍ଗୀକୁ ଯାତ୍ରେ କୁହୁଲେ । ସଙ୍ଗୋପରି ନିରାପଣ ବାହନର ଅଧିନାୟକ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ଦେହରତୀକୁ କାଲଦୁଙ୍ଗୀରେ ମୁକ୍ତସ୍ବନ କରିବେ ବୋଲି ଶୁଣାଇଦେଇ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଭୟସ୍ବ କରାଦେଲେ ।

ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଆଗମନ ପାଇଁ ‘ବିସ୍ତର ବଡ଼ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ’ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ବାହାଦୁର କହୁ ଭଲ୍ କହିନଥିଲ । ସେ ‘ବିସ୍ତର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ’ କିନ୍ତୁ ଏଡ଼େ ବ୍ୟାପକ ଓ ବିସ୍ତୃତ ଆକାର ଧାରଣ କରିବ, ତାହା ସ୍ବପ୍ନରେ ସୂଚା ଶୁଦ୍ଧିନଥିଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମିଳିତ ଓ ପୃଥକ୍ବିତ୍ତ ଉଦ୍ୟମଯୋଗୁଁ କେଉଁଠାରେ ବଶିଳିଲା ବା ବିଭ୍ରାଟ ନ ଘଟି ଆୟୋଜନ ଅବଶିଷ୍ଟ ରୁବେ ଅଗେଇ ଚାଲିଲା । ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ରହଣି ଭିତରେ ସମୁଦାୟ ଗୁରୁଥର ଘଉଡ଼ାର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇ ଗୁରୁତ୍ବି ବାସ ମରହେଲେ । ଘଉଡ଼ାରେ ଏଡେତୁର ସଫଳତା ହାସଲ କରିବା ଯେ କେଡ଼େ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାପାର, ସେ ଦିଗରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିବା ଲୋକମାନେ ହିଁ ତାହା ଉପଲବ୍ଧ କରିପାରିବେ । ବାସ ମାରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ସେହିନିୟମ ଲଟ ସାହେବ ବା ତାଙ୍କ ପରିବାରର କେହି ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସଟିଏ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଜ୍ଞତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅପଥ ବା ଅତ୍ୟଧିକ ଗୁଲିଗୁଲିନା ନ କରି ଲଟଦମ୍ପତି ଓ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଝିଅ ଦୁଇଜଣ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଗୋଟିଏ କରି ବାସ ମାରିପାରିଲେ—ତାହା କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ଶେଷକୁ ରହୁରଲେ ବଡ଼ଲଟଙ୍କ କନିଷ୍ଠା କନ୍ୟା ଲେଡ଼ି ଡୋରାନ୍ (ବନ୍ଧି) ହୋଇ । ଶିକାରର ଯେଉଁ ଶେଷ ଦିନଟିରେ ଖାସ୍ କରି ତାଙ୍କର ପାଇଁ ଘଉଡ଼ାର ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା ।

ସେ ଦିନର ଘଉଡ଼ା ପାଇଁ ବସ୍ତ୍ରଯାଚିଥିବା ଜଙ୍ଗଲ ଏକଦା ବୋଆର ନିର୍ବାଣିଆର ଏକ ଅଂଶ ଥିଲା । ପଟ୍ଟମାଟିରେ ନଇ ପୁରିଗଲପରେ ସେଥିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଉଠି ଓ ଝାଟି ମାଡ଼ିଯାଇ ଗହଳ ଜଙ୍ଗଲ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଜଙ୍ଗଲ ମଝି ମଝିରେ ଚକଡ଼ା ଚକଡ଼ା ନଲବଣ ଓ ଦାରୁକମଳାର ଛୋଟ ଛୋଟ ଚୋଟାଗୁଡ଼ିଏ । ପୁରୁଷ ନରବନ୍ଧ ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲା, ଶିକାରୀ ଓ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ପାଇଁ ସେଠାରେ ସମୁଦାୟ ପାଞ୍ଚୋଟି ମଞ୍ଚା ଆମେ ବାନ୍ଧିଥିଲୁ ଓ ନିର୍ବାଣିଆରେ ଥିବା ଅନୁତ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଜନ୍ତୁକୁ ମଞ୍ଚା ଆଡ଼କୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଆଣିବାର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଘର ବେଶି ପାଖଦେଇ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଲେ ସେ ଭରଳି କରି ସେଠାରୁ ପଳାଇଯାଏ । ସାମାନ୍ୟ ସେତକ ଅସାବଧାନତା ହେତୁ ଶିକାର ଉଦ୍ୟମ ବଞ୍ଚଳ ହେବାର ବହୁ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ତେଣୁ ଶିକାରୀ ଓ ସାହାଯ୍ୟକାରୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲଠାରୁ ଦୂର ଏକ ଗୁଲ୍‌ଣି ବାଟରେ ନେଇ ବିପଦର ଦିଗରୁ ମଞ୍ଚା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇଲି । ପଳାଇଯିବାର ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗୁଲି ମଞ୍ଚାଆଡ଼କୁ ବାଘକୁ ବାଟେଇଦେବା ପାଇଁ ସାଟୀଜାଗାମାନଙ୍କରେ ଗଛଗୁଡ଼ିଏ ବାଛୁ ସେଥିରେ ଜଗୁଆଳି ମୁତୟନ କରିବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ମଞ୍ଚା ପାଖରୁ ଜଗୁଆଳିମାନେ ବାଣ୍ଟିହୋଇ ନିଜ ନିଜ ଗଛଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ଲୁଟସାହେବଙ୍କ ବ୍ୟଗ୍ରଗତ ସହକାରୀ ପିଟର୍ ବୋର୍ ଉତ୍ତର, ବାହାଦୂର ଓ ମୁଁ ବନ୍ଧୁକଦାରମାନଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାରେ ବସାଇଲୁ । ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ମଞ୍ଚାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଲେଡ଼ି ଆନି ଓ ବଡ଼ଲୁଟ ବସିଲେ । ତୃତୀୟ ମଞ୍ଚାଟି ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ରୁଗୁଡ଼ିଆ କୋଳି-ଗଛରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା । ପୁଞ୍ ପରିକଳ୍ପନା ଅନୁସାରେ କଥା ଥିଲା ଯେ ବାହାଦୂର ସେଥିରେ ବସିବ ଓ ବାଘକୁ ଆଗୁଲି ଚତୁର୍ଥ ମଞ୍ଚାଆଡ଼କୁ ବାଟେଇ ଦେବ । ବାଘ ମାରିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ବଣିକ୍ତ ଚତୁର୍ଥ ମଞ୍ଚାରେ ହିଁ ବସାଇବାକୁ ପୁଞ୍‌ରୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲା ।

ବାଘ ଜଙ୍ଗଲର ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିଥିଲି, ଶିକାର-ପରିଟିଏ ସେଠାରୁ ସଲଖରେ ତୃତୀୟ ମଞ୍ଚାମୂଳକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାଘ ସେହି ବାଟେ ହିଁ ଅସିବ ବୋଲି ଆଶା ଥିଲା । ମଞ୍ଚାଟି ଠିକ୍ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥାଏ; ତଳୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ମୁଁ ତାକୁ ସହଜରେ ଛୁଇଁପାରୁଥାଏ । ଭୂଇଁରୁ ମୋଟେ ଛଅଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ମହାବଳ ବାଘର ଠିକ୍ ସାମନାରେ ବସିବା ବନ୍ଧୁକଦାର ପାଇଁ ଅଦୌ ନିରାପଦ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଦକ୍ଷ ଶିକାରୀ ଜଣେ ଜଗୁଆଳିଭାବେ ସେଥିରେ ବସିବାରେ କୌଣସି ବିପଦ ନ ଥିବାରୁ ବାହାଦୂରକୁ ହିଁ ସେହି ମଞ୍ଚାରେ ବସାଇବ ବୋଲି ପୁଞ୍‌ରୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ବାହାଦୂର ଠିକ୍ ମଞ୍ଚାରେ ଚଢ଼ିବାବେଳକୁ ମୁଁ ହଠାତ୍ କାହିଁକି ପୁଞ୍ ନିଷ୍ଠିରିରେ ଏକ ଅଚଳିତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପିଟର୍ ଓ ବଣିକ୍ତ ସେଥିରେ ବସିବାକୁ କହିଲି । ଏତେ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚରେ ବସିବାର ବିପଦ ବିଷୟରେ ଗୁଝାଇ କହିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ବଣି ବନ୍ଦା ଶୋଚନାରେ ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଚାଲି ହୋଇଗଲେ । ଶିକାରସରିର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇଦେଇ କହିଲି ଯେ ସେହିଠାରେ ମୁଁ ଚଢ଼ିଟାଏ ଦେବ ଓ ବାଘ ଠିକ୍ ଚଢ଼ା ଉପରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ସେ ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ତା ବେକମୂଳକୁ ଗୁଲି କରିବେ । ବଣି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି କଥା ଦେଲେ । ପିଟର୍‌ଙ୍କ ସହଜ ଧରାଧରି କରି ତାଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାରେ ବସାଇଲା ପରେ ପିଟର୍‌ଙ୍କୁ ସେଥିରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲି । ପିଟର୍ ମୋ ସହଜ ଦକ୍ଷତାରେ ଯୋଗଦେବେ ବୋଲି ପୁଞ୍‌ରୁ କଥା ଥିଲା । ତେଣୁ ସଙ୍ଗରେ ସେ ବନ୍ଧୁକ ଆଣି ନ ଥିବାରୁ ମୋର ୪୫° ୪୦୦ ଡି. ବି. ରାଇଫଲ୍‌ଟି ସେ ନେଲେ । ବଣି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରାଇଫଲ୍‌ଟିଏ

ଧରିଥାଆନ୍ତି । ମଞ୍ଚାରେ ଦୁହେଁ ଯଜାଡ଼ି ହୋଇ ଘୁରିବାରେ ବସିବା ପରେ ବନ୍ଧୁ ଶିକାରପତ୍ତକୁ ଗଡ଼ାଇ ଓ ଶୁଖିଲା କାଠ ଖଣ୍ଡିଏ ଯେଥରେ ଥୋଇ ବନ୍ଧୁକୁ ଅନାଇ ଚନ୍ଦ୍ର ରହଇ ବୋଲି ଜଣାଇଲ । ବନ୍ଧୁ କାଠିଟିକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ମୋତେ ଜଣାଇ ଦେଲେ ।

ଲେଡ଼ି ଜୋଆନଙ୍କୁ ଯଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାହାଦୁର ଓ ମୁଁ ଚତୁର୍ଥ ମଞ୍ଚା ନିକଟକୁ ଗଲୁ । ଭୁଇଁରୁ କୋଡ଼ିଏ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ସେ ମଞ୍ଚାରୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାଟି ଘୁରୁ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଦୁଇ ମଞ୍ଚା ଓ ଜଙ୍ଗଲଧାର ମଝିରେ ଥିବା ପାଠିଏ ଗଜ ଓସାର ଖୋଲା ପଡ଼ିଆଟିରେ କାଁ-କାଁ ଗଛ କେତୋଟି ଛଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ ଅନୁରାଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଭଳି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ କିଛି ନ ଥିଲା । ବାସ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରେ ମଞ୍ଚା ଦୁଇଟିରୁ ଘୁରୁ ଦେଖାଯିବ । ଖୋଲା ମେଳରେ ପାଠିଏ ଗଜ ପାରହେବା ଉଚ୍ଚରେ ବନ୍ଧୁ ତାକୁ ସହଜରେ ଶେଷ କରିପାରିବେ ବୋଲି ନିଶ୍ଚିତ ଅଟେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମଞ୍ଚାଟି ନୁଆଁଣିଆ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁ ମୋ ମନକୁ ପାପ ଛୁରିଥାଏ । ତେଣୁ ଚତୁର୍ଥ ମଞ୍ଚାରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇବା ବେଳେ ଲେଡ଼ି ଜୋଆନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଯେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଗୁଳିରେ ବାସ ତଳେ ପଡ଼ି ନଗଲେ ସେ ବିଳମ୍ବ ନକରି ତତ୍ତ୍ୱସମ୍ଭାବୁ ଗୁଳି ଚଳାଇବେ ଓ କୌଣସିମତେ ବାସକୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ମଞ୍ଚାର ପାଖ ପଶିବାକୁ ଦେବେ ନାହିଁ । ଲେଡ଼ି ଜୋଆନ ସେ ଦଗରେ ଆଶଙ୍କା ନ ରଖିବାକୁ ମୋତେ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ ଯେ ବାସକୁ ଅଟକାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।

ବନ୍ଧୁକଦାର୍ମମାନଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାରେ ବସାଇ ସାରି ପଞ୍ଚମ ଓ ଶେଷ ମଞ୍ଚାଟିରେ ବାହାଦୁରକୁ ରଖାଇଲି ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବାସକୁ ତଳ ନମ୍ବର ମଞ୍ଚା ଆଡ଼କୁ ବାହୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲି । ତା'ପରେ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ବାହାରେ ଗୁଳି ବୋଧହୁଏ ନିମ୍ନକୁଲରେ ଘାଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯେଉଁ ଗଣ୍ଡରେ ମୁଁ ଖେଳୁଥିବା ମାଛ ମାଗିଥିଲି—ତା'ର ପାଖରେ ମୋହନର ଉଡ଼ୁବଧାନରେ ଷୋହଲଟି ହାତୀ ଘଡ଼ଡ଼ାରେ ଲାଗିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ନଥିବାଲିରେ ଛଡ଼ା ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ମୋହନ ଗତ ତିରିଶ ବର୍ଷ ଧରି ଉଇଣ୍ଡହାମ୍‌ସ୍ ମୁଖ୍ୟ ବାଣିଆଣ୍ଡବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ମହାବଳ ବାସ ବିଷୟରେ ସମସ୍ତ ଭରତବର୍ଷରେ ତାହାଠାରୁ ବେଶି କେହି ଜାଣି ନ ଥିବେ । ମୋହନ ମୋର ଅପେକ୍ଷାରେ ଥିଲା; ପ୍ରାୟ ତଉଠ ମାଇଲ ଦୂରରୁ ମୁଁ ଟୋପି ହଲାଇ ତାଙ୍କଦେବାମାତ୍ରେ ହାତୀକୁ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚଲାଇଆଣିଲା । ପଥରଭର ନିମ୍ନାଞ୍ଚଳରେ ହାତୀକୁ ତଉଠ ମାଇଲ ଚଲାଇ ଆଣିବାକୁ ତାକୁ ଯେତେକ ସମୟ ଲାଗିଲା, ସେ ଉଚ୍ଚରେ ସିଗାରେଟ୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଲାଗାଇ ଆସ୍ୱେଜନର 'ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ମନେ ଗଡ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାଟି ବିଷୟରେ ଯେତେକ ବେଶି ଭାବିଲା, ମନକୁ କାହିଁକି ସେତେକ ବେଶି ପାପ ଛୁଇଁଲା ଓ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଦୁଇଟି ଜୀବନକୁ ମୁଁ ବିପନ୍ନ କରୁଛି ବୋଲି

ଏକ ଡାକ୍ତର ଆଶଙ୍କା ମନରେ ବାରମ୍ବାର ଉଦ୍ରେକ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କାଲିଦୁର୍ଜୀ ଅସିବା ପୁଅରୁ ତାଙ୍କ ଗହଣରେ ଅସିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଆଚରଣବ୍ୟୟ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଦେବାକୁ ବଡ଼ଲକ୍ଷ୍ ନିଜେ ମୋତେ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବୟସ ଓ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ବଡ଼ଲକ୍ଷ୍ଙ୍କ ସମେତ ସମସ୍ତେ ସେହି ନିୟମାବଳୀ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ପାଳନ କରି ଚଳିଥିଲେ । ତାହା ଫଳରେ ଘନବନାବୃତ୍ତ ଏକ ବିସ୍ତୃତ ପର୍ବତମୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିକାର କରିବା ଏବଂ ଗହ୍ୱାର ନଦୀମାନଙ୍କରେ ମାଛ ମାରିବା ଭିତରେ କୌଣସି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଘଟିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ସମୁଦାୟ ଉନ୍ନତ ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ଭିତରୁ କାହା ପ୍ରତି ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅସି ନ ଥିଲା । ଆଜି ଅଭିଯାନର ଶେଷ ଦିନ । ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ବୟସିଆଲର ବଗବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଘଟାଇବା ଛଡ଼ା ବିଶିଷ୍ଟ ବିପଦ ମଧ୍ୟ ବରଣ କରି ଅଣିଲା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖିଲିପ କରିଥିବାର ଏକ ଅତି ଅସ୍ପଷ୍ଟିକର ମନପ୍ରାପ୍ତ ଛମେ ଡାକ୍ତର ହୋଇ ମୋତେ ବିସ୍ତ୍ରତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହାବଳ ବାଘକୁ ସାମନାରୁ ଗୁଲି କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପଦନକ । ଏବେ ପୋହଲ ବର୍ଷ ବୟସର ଜଣେ ଭରୁଣୀ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧାଚୀନ ଜଣେ ଯୁବକକୁ ଆହତ ମହାବଳ ବାଘର ଯନ୍ତ୍ରଣା ନ ହେବାକୁ ଛୁଡ଼ିଦେବାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେପରି ଘୋର ବିପଦ ଖଞ୍ଜିଦେଇ ଆସିଲା, ଜୀବନକାଳ ଭିତରେ ତ କାହାରିକୁ ମୁଁ ସେଭାରି ବିପଦରେ ପକାଇନାହିଁ !!

ପିଟର ଓ ବର୍ଣ୍ଣିଙ୍କର ସାହସର ଅଭାବ ନଥିଲା; ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ମଞ୍ଚାଟିରେ ବସିବାର ବିପଦ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱ କହିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଦୁହେଁ ବିନା ଶୋଚନାରେ ସେଥିରେ ବସିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ । ତେବେ ଯେଉଁଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ଉତ୍ପଳିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲି, ସେଥିରୁ ନିଷ୍ଠୁର ପାଇବା ପାଇଁ ସାହସ ଅପେକ୍ଷା ରାଜସ୍ୱଳ ଗୁଳିନାରେ ଦକ୍ଷତା ବେଶି ଦରକାର । ସେ ଦିଗରେ ସେ ଦୁହେଁଙ୍କର ସାମର୍ଥ୍ୟ କେତେ—ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନଥିଲା । ମୋହନ ହାତୀ ନେଇ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଆଶଙ୍କା ଓ ଅନୁଶୋଚନା ଛମେ ମର୍ମଦହନରେ ପରିଣତ ହୋଇ ମୋତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଓ ବିଚଳିତ କରିଦେଇଥିଲା ଯେ ଘଡ଼ି ତଳାଇବି ନା ସବୁ ଆୟୋଜନ ବାଦଲ କରିଦେବି—ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ମୁଁ ତାହା ହିଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି । ମୋହନକୁ ମନକଥା ଖୋଲି କହିଲି । ଅଖିରୁକି କିଛି ସମୟ ଭାବିବା ପରେ ସେ ଦୃଢ଼ସ୍ୱରରେ ମତ ଦେଲା, “ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ସାହେବ ! ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।”

ମାନ୍ଦ୍ରନ୍ତମାନଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଡାକି ଗୁରୁତ୍ୱ କହିଲି ଯେ ବାଘ ଯେପରି ଭରଜି ନ ଯାଏ—ତାହା ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନିରାବସ୍ଥରେ ସେମାନେ ମୋ ଦୁଇ ପାଖେ ଛୁଡ଼ି ଛୁଡ଼ି ହୋଇ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧିବେ । ମୁଁ ଟୋପି ହଲାଇ ଯଜ୍ଞେତ ଦେବାମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଅରେ କୁହାଟ ମାରି ତାଳି ବଜାଇବାକୁ ଲାଗିବେ । କୁହାଟ ଦ୍ୱାରା ବାଘକୁ ନିଦରୁ ଉଠାଇଦେବା

ଦେବା ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧୁକଦାରମାନଙ୍କୁ ଅମେ ଘଟକ କରାଇଦେବୁ । ମୁଁ ଟୋପିଟିକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେବା ପରେ ଯାଇ ତାଳିମରା ବନ୍ଦ ହେବ । ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବଧାନରେ କେତେଥର ଏହିପରି କରିବା ଭିତରେ ବାସ ଯଦି ହଟିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ନ କରେ, ତେବେ ମୁଁ ଅନ୍ତର ଦେବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେବି ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୀରବତା ରକ୍ଷାକରି ମୋ ସହିତ ସେମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇବାକୁ ଲାଗିବେ ।

ଧାଡ଼ି ମଝିରେ ଅଳ୍ପମନ୍ଦର ହାତୀରେ ମୁଁ ବସିଲି; ଅନ୍ୟ ହାତୀଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇପାଖରେ ଧାଡ଼ି ବାନ୍ଧି ଛୁଡ଼ାହେବା ପରେ ମୁଣ୍ଡରୁ ଟୋପି କାଢ଼ି ହଲାଇଦେଲି । ମାତୁଳମାନେ ଉଦୟରେ କୁହାଟ ଦେଇ ତାଳି ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଚିନିଗୁର ମିନିଟ୍ କାଳ ତାଳି ବାଜିବା ପରେ ଟୋପି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଦେଲି । ସଉଡ଼ା ପାଇଁ ବସ୍ତୁହୋଇଥିବା ଜଙ୍ଗଲଟି ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଶହ ଗଜ ଲମ୍ବ ଓ ଚିନିଶହ ଗଜ ଓସାର । ସେଥିରେ ଯମୁର, ହରିଣ, କୁଟୁର, ମୟୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଆଦି ନାନା ପଶୁପକ୍ଷୀ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୋତେ ଜଣାଥାଏ । ଗଭୀର ଉଜ୍ଜ୍ୱାଳ ସହ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଭିତରେ ବାସର ଉପହସିତ ବା ଗତିବିଧି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କଠାରୁ ସଙ୍କେତ କିଛି ପାଇଲି ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ପରେ ପୁଣି ଥରେ ଟୋପି ହଲାଇ ସଙ୍କେତ ଦେଲି । ତାଳି ବାଜିବାର ମିନିଟ୍ଟିଏ ବା ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ପରେ ଦୂରରୁ ରାଇଫଲର ଆବାଜ ଶୁଣିଆସିଲା । ତାହା ଶୁଣିବାମାତ୍ରେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେକେଣ୍ଡ ଗଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି । ଗୁଳିଗୁଳନା ଭିତରେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନଦ୍ୱାରା ପରିସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ କିଛି ଧାରଣା କରିହୁଏ । ଏକ, ଦୁଇ, ଚିନି କରି ପାଞ୍ଚ ଯେକେଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣିବା ଭିତରେ ଆଉ ବନ୍ଧୁକ ଆବାଜ ନ ହେବାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ, ଏତିକିବେଳେ ଲଗ୍ ଲଗ୍ ପୁଣି ଦୁଇଶ୍ୱେଟ ଗୁଳି ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆଞ୍ଚଳାରେ ମନ ଭରିଗଲା । ପୁଣି ଥରେ ଯେକେଣ୍ଡ ଗଣି ଗଣି ଗୁଣରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ, ଏତିକିବେଳେ ଚତୁର୍ଥ ଥର ଗୁଳି ଫୁଟିବାର ଶବ୍ଦ ହୋଇ ମୋତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତଙ୍କିତ କରିଦେଲା । ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ଗୁଳି ଦୁଇଟି ଫଏର୍ ହେବାବେଳେ ବନ୍ଧୁକ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଶ୍ୱେଟ ଗୁଳି ମୋଠାରୁ ବିପରୀତ ଦିଗକୁ ମୁହାଁଇଥିବା ବନ୍ଧୁକରୁ ଫଏର୍ ହୋଇଥିବାରୁ ଲେଡ଼ି ଜୋଆନ୍ ହିଁ ତାହାକୁ ଫଏର୍ କରିଥିବେ । ବର୍ଷିକ ମଞ୍ଚା ନିକଟରେ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଘଟଣା ଏବଂ ଲେଡ଼ି ଜୋଆନ୍‌ଙ୍କୁ ଦୁଇ ଥର ଗୁଳି ଲଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିଛି ଜାଣି ଆତଙ୍କରେ ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି ।

ଭୟରେ ଛୁଇଁ ଦସ୍‌ଦସ୍ ହେଉଥାଏ; ଗୁଣ୍ଡରୁ କଥାପଦେ ବି ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ହାତୀଗୁଡ଼ିକ ମୋହନ କ୍ରମା ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଅଳ୍ପମନ୍ଦକୁ ମଞ୍ଚା ନିକଟକୁ ହାତୀ ଦଉଡ଼ାଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲି । ଅଳ୍ପମନ୍ଦ ଓ ତାର ହାତୀ ବାସ ଶିକାର ପାଇଁ ଖୋଜୁ ଉଇଣ୍ଡହାମ୍‌ଙ୍କଠାରୁ

ତାଲମ୍ ପାଇଥାନ୍ତି । ବାସ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଘନେ ହେଲେ ଡରଭୟ ନ ଥାଏ । ହାତୀ ଶାଲ ଡିପ, ପାଣି ପଥର ନ ମାନ ଅମଡ଼ାମଡ଼ାରେ ପଶି ଧାଇଁବାବେଳେ ମୋ ମନ ତା'ଠାରୁ ଆନ୍ତର ବେଗରେ ମଞ୍ଚା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇ କଳ୍ପନାଚକ୍ଷୁରେ ଯେଠାରେ ନାନା ଭୟାବହ ଦୃଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଗକୁ ଚକଡ଼ାଏ ନଳବଣ; ସେ ଭିତରେ ପଶିବା ପୂର୍ବରୁ ହାତୀ ସାମାନ୍ୟ ଇଚ୍ଛୁକତା ହେବା ଦେଖି ଅଜମତ୍ ଗୁପାଗଳାରେ ମୋ କାନରେ କହିଲା, “ହାତୀ ବାସର ଗନ୍ଧ ପାଇଛି । ଆପଣ ବନ୍ଧୁକ ଆଣିନାହାନ୍ତି । ହାତୀବାକୁ ଶକ୍ତିବଦ୍ଧେ ଆଶ୍ରା କରି ଧରନ୍ତୁ ।”

ବନ୍ଧୁକଦ୍ବାରମାନଙ୍କୁ ମଞ୍ଚାରେ ବସାଇବାବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ କରି ରେଳବାଇ ସୁପୁର ଦେଇ କହିଥିଲା ଯେ ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେମାନେ ସୁପୁର ବଜାଇ ମୋତେ ସଙ୍କେତ ଦେବେ । ମଞ୍ଚାଠାରୁ ଶହେ ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିବା ଭିତରେ ଥରେ ହେଲେ ସୁପୁର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା' ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇନାହିଁ । ଭୟଂସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସୁପୁରଟିକୁ ମଞ୍ଚାରୁ ଗଲାକପକାଇବା ବା ସଙ୍କେତ ଦେବାକୁ ଭୁଲିଯିବା ଆଦୌ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତା'ପରେ ଗଛଫାଙ୍କରୁ ଲେଉଟି ନୋଆନଙ୍କୁ ଦେଖିଦେଲେ; ଆଖି ଉପରେ ଗ୍ଲାସ୍‌ଲ ଥୋଇ ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ଯେପରି ବିଚ୍ଚେର ହୋଇପଡ଼ିଛି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ମୋର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ମୋତେ ଦେଖି ଲେଉଟି ନୋଆନ ଦୁଇହାତ ପ୍ରସାର କରି ଓ ଅଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ବଣ୍ଟିଙ୍କ ମଞ୍ଚା ତଳେ ମସ୍ତକତ୍ତ ବାଘଟାଏ ମରିପଡ଼ିଥିବା କଥା ଇତିଦ୍ବାରା ସୁରୁଇ ଦେଲେ ।

ସେଦିନ ଶିକାରରେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଗଲା, ଦୀର୍ଘ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପରେ ତାହା ଆଜି ବର୍ଣ୍ଣନା କଲବେଳେ ହୃଦୟନ୍ତର ସ୍ମରଣ ଅମିଶର ପରି ଲାଗୁଛି । ଜଣେ ଯୁବକ ଓ ଦୁଇଟି ତରୁଣୀ ସେ ଦିନ ଅସୀମ ସାହସ ଓ ବନ୍ଧୁକଗୁଳନାରେ ଅସାଧାରଣ ନିପୁଣତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ନଥିଲେ, ବଡ଼ଲଟଙ୍କ ଶିକାର ଅଭିଯାନର ଅତି ବିଷାଦମୟ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଆସନ୍ତା ।

ମାହୁଳମାନଙ୍କ କୁହାଟ ଓ ତାଲିଶର ବନ୍ଧୁକଦ୍ବାରମାନେ ଶୁଣିପାରିଥିଲେ । ଆମେ ନୀରବ ହୋଇ ରହିଥିବା ଭିତରେ ବାସ ଶାଠିଏ ଫୁଟ ଦୂର ବଣଧାରରୁ ବାହାରିପଡ଼ି ଶିକାର-ସରିରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଡୁଙ୍ଗାସ୍ ମଞ୍ଚା ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲା । ଠିକ୍ ନିରବର ତଳେ ସେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ଆମେ ଦୁଣି ଥରେ କୁହାଟ ମାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ବାସ ଦୁଇମିନିଟ୍ କାଳ ସେହିଠାରେ ଅଟକିଯାଇ ମୁହଁ ଫେରାଇ ଶବ୍ଦକୁ କାନ ତେରି ଶୁଣିଲା ଏବଂ ସେଆଡ଼କୁ ଗପଦର ବିଶେଷ ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ ବୋଲି ଧାରଣା ହେବା ପରେ ପୂର୍ବପରି ମନ୍ତ୍ରର ଗତିରେ ବନ୍ଧୁ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଲା । ଶିକାରସରିର ଚଢ଼ିତ ସ୍ଥାନଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ବାସ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଗୁଲୁଥିଲା; ବଣ୍ଟି ତା ବେକ ଦେଖି ନ ପାରି ଗୁଳିଟିଏ ବସାଇଦେଲେ । ବଣ୍ଟି ବା ପିଟରୁକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଗୁଳି ମାରିବାକୁ ଅବସର ନ ଦେଇ ବାସ

ଗର୍ଜନ କରି ତାଙ୍କ ମଞ୍ଚାକୁ ଅବମଣ କଲେ । ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚ ଗଛ ଉପରେ ଦୁର୍ବଳ ମଞ୍ଚାଟି ଦୋହଲିବାକୁ ଲାଗିଥାଏ; ପିଟର ଓ ବଣ୍ଟି ଗୁଲି ଚଳାଇବା ପାଇଁ ମଞ୍ଚା ଚଳବାଟେ ଶୁଦ୍ଧ ଗୁଲି ଚଳାଇବାକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଆନ୍ତି । ଇତ୍ୟାଦିରେ ଜୋଅନ୍ ଚରିତ୍ରର ଦୂରରୁ ଗୁଲି ଚଳାଇ ବାବୁକୁ ଡଳେ ପକାଇଦେଲେ ଓ ଭୁଲ୍‌ରୁ ସେ ନ ଉଠୁଣୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁଲି ତା ଦେହରେ ବସାଇ ଦେଇପାରିଲେ । ବାବୁ ନଇବନ୍ଧରୁ ଚଳକୁ ଗଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲ ଆଡ଼େ ଛୁଟି ପଳାଇ ଯାଉ ଯାଉ ବଣ୍ଟି ତା ମୁଣ୍ଡ ପଛରେ ଗୁଲିଭେଟେ ବସାଇ ତାକୁ ଶେଷ କରିଦେଲେ ।

ଏହି ଅଭିଯାନ ଥିଲା ବଡ଼ଲଟଙ୍କର କାଲିଦୁର୍ଗାକୁ ପ୍ରଥମ ଆକ୍ରମଣ । ତାହା ପରଠାରୁ ତାଙ୍କ ପଦାର୍ପଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆମ ଗାଁଟି ବହୁବାର ଫକ୍ସାନ୍ନିତ ହୋଇଛି ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବହୁ ଶିକାର ଅଭିଯାନରେ ଅଭୋଜନର ଦାୟିତ୍ୱ ମୁଁ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଅଭିଯାନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପରି ମୁଁ ଦୁଃସାହସ ଅଛୁ କରିନାହିଁ ଏବଂ ଲଟପାଟେବ କମ୍ । ଅନ୍ୟ ଅଗ୍ରନ୍ଥକ-ମାନଙ୍କ ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରି ମୋତେ ମର୍ମହୀନ କରା ଶ୍ରେୟଶୀଳ ବାବୁ ପଡ଼ିନାହିଁ ।

ଏଗାର

ନଭେମ୍ବରରୁ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ଭିତରେ ହିମାଳୟର ପାଦପାଟଣାୟ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଯେପରି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠେ, ଅନ୍ୟତ୍ର ତାହା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ବିଶେଷକରି ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ନୁହେଁ ପ୍ରାଣର ପୁଲକରେ ଭରିଯାଏ । ଅହାର ଓ ଉଷ୍ମତାର ସନ୍ଧାନରେ ଶୀତରତ୍ନରେ ଚଳ ପାଟଣା ସମଜଳ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉଡ଼ିଆସିଥାଏ । ଅସଂଖ୍ୟ ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଚ ପଟ୍ଟଭିତ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନକୁ ଫେରି ନ ଥାନ୍ତି । ଶରତ୍ ଓ ଶୀତ ଋତୁରେ ପର୍ଣ୍ଣମୋଚି ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକରେ ନିଗୁଣ ଶାଖାପ୍ରଶାଖାରେ ନୁହେଁ ପକ୍ଷ ଓ ପକ୍ଷୀ ସଞ୍ଚାର ହୋଇ ପ୍ରକୃତଶୃଙ୍ଖଳା ସରୁନ ଓ ଗୋଲପା ରଙ୍ଗର ବାସନ୍ତୀବାସ ପିନ୍ଧାଇଥାଏ । ବୃକ୍ଷଲତା ଓ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ମନେ ମନେ ଏପରିକି ଉଚ୍ଚଳା ପବନର ତାଳେ ତାଳେ ଯେଉଁ ଅପୁଷ୍ପ ମାଦକତା ଭରିଯାଏ, ମନେହୁଏ ସତେ ଅବା ଋତୁରାଜ ବସନ୍ତର ମନ୍ଦର ଷ୍ଟର୍ଗରେ ପ୍ରକୃତ ବିହ୍ୱଳ ଓ ବିଭେଦ ହୋଇଉଠିବ ।

ଏସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ରତ୍ନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଶୁଦ୍ଧ ଭିତରେ ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଯାଏ । ଉତ୍ତରଦିଗର ବିପ୍ରୀଣ୍ଣ ପଟ୍ଟମାଳା, ଦକ୍ଷିଣର ଦିଗନ୍ତବ୍ୟାପୀ ସମଜଳଭୂମି ଓ ତାର ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆମର ଏହି

ସାବପଟ୍ଟାୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିଶିରର ଶେଷଭାଗର ଅବସାନ ଘଟେ ବସନ୍ତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାତରେ । ଚରୁ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳ ବାରି ହୁଏନାହିଁ । ଶିଶିର ରାତିରେ ନିଦ୍ରାଗମ ସମୟରେ ଚରୁସମାପ୍ତିର ପୁଞ୍ଜୟତନା ନ ଥାଏ; ପରଦିନ ଜାଗରଣ ପରେ କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ରାତି ଭିତରେ ହିଁ ଶିଶିରର ଅବସାନ ଘଟିଛି ଏବଂ ବସନ୍ତ ଧରପୃଷ୍ଠକୁ ଅବତରଣ କରି ଚରୁଗିରିରେ ପ୍ରାଣଭୟ ଆନନ୍ଦର ପ୍ରବାହ ଖୋଲାଇ ଦେଇଛି ।

ବସନ୍ତ ହିଁ ଅଧିକାଂଶ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ସହବାସ ଋତୁ । ନୂତନ ସାଥୀର ସନ୍ଧାନ, ନୂତନ ଜୀବନର ସଞ୍ଚାର, ଅହାରର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଏବଂ ଚରୁର ସ୍ମିର୍ୟ କୋମଳ ଉଷ୍ମତା ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କୁ ଅଧୀର କରିଦିଏ । ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀଙ୍କର ଅସଂଖ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଲ ଏକକିତ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ, ବିହଙ୍ଗଦଳମାନ ଗଠନ କରନ୍ତି । ଦଳପତ୍ତୀଦ୍ୱାରା ସୁଚିତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ କାଳରେ ପାରା, ଶୁଆ, କମ୍ବର ଆଦି ଫଳଭୋଜୀ ପକ୍ଷୀ ପଟ୍ଟ ତଳ ଉପତ୍ୟକା ମଧ୍ୟଦେଇ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ତାଙ୍କ ବସନ୍ତକାଳୀନ ବାସସ୍ଥଳୀକୁ ଫେରିଯାଆନ୍ତି । ପତଙ୍ଗଭୋଜୀ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ଯେହୁ ଦିଗରେ ଅଢ଼େଇ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗଛରୁ ଗଛକୁ ଖଣ୍ଡିଭଡ଼ା ଦେଇ ସେମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ଅଳ୍ପ କେଇ ମାଇଲ କରି ଅତିକ୍ରମ କରନ୍ତି । ଏସବୁ ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀ ପ୍ରସ୍ଥାନର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବାବେଳେ ଏଠାରେ ସ୍ଥାୟୀଭାବେ ବସବାସକରୁଥିବା ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ସାଥୀ ବାଛବା ଓ ବସା ବାଛବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ନାନା ରକମର ପକ୍ଷୀ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ଏକକିତ ହୋଇ ପରସ୍ପର ସହୃଦ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କଲ ପରି ଶବ୍ଦ ଓ ସଙ୍ଗୀତର ଯେଉଁ ଅପୂର୍ବ ମୂର୍ଚ୍ଛନା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ତାହା ପ୍ରଭାତରୁ ପ୍ରଦୋଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନଭାବେ ଲାଗିରହେ । ଶିକାରୀ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେହୁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରୁ ବାଦ୍ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ସବୁଠାରୁ ନିନାଦପ୍ରିୟ ସାପକ୍ଷିଆ ଭଗଲ୍ ବହୁ ଭିତରେ ଚକ୍ଚକର ମାରୁଥିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଟାହଣ ସ୍ତରରେ ରବିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭଗଲ୍‌ଟି ନିଜେ ମାଲ ଆକାଶର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗୋଟିଏ ଦାଗ ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅତି ଭିତ ଓ ଟାପ୍ର ତାର ରବି ଭୂପୃଷ୍ଠକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଣାଯାଏ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବୃଷ୍ଟିଯୁକ୍ତ ସମୟରେ ମିଥପକ୍ଷର ସମରଣିଷ୍ଠାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲ ଯୁଦ୍ଧ-କୌଶଳରେ ତାଲିମ୍ ଦେବା ଦାୟିତ୍ୱରେ ମୁଁ ଥିଲି * । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଚନ୍ଦ୍ରପୁରା ଜଙ୍ଗଲରେ ସେତେବେଳେ ତାଲିମ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଥିଲା । ସେ ଥରର ସମରଣିଷ୍ଠାର୍ଥୀମାନେ ଥିଲେ ଯୁଦ୍ଧରାଜ୍ୟର ଅଧିବାସୀ; ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ବନାବୃତ୍ତ ରଣାଙ୍ଗନରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ସେ ଭିତରୁ କେତେଜଣଙ୍କର ପକ୍ଷିବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପୁଞ୍ଜୟତ କେହି ସାପକ୍ଷିଆ ଭଗଲ୍‌ଟିଏ ଦେଖି ନ ଥାନ୍ତି । ସୋଗଲୁ ଠିକ୍ ସେତକବେଳକୁ ସାପକ୍ଷିଆ ଭଗଲ୍‌ଟିଏ ଆମଠାରୁ ବହୁଭିତରେ ଚକ୍ଚକର ମାରି ଅନବରତ

* 'ମୋର ଭରତ' ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ ।

ରାବବାକୁ ଲଗିଥାଏ । ଶିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଜଙ୍ଗଲର ଗୋଟିଏ ଖୋଲପଡ଼ିଆକୁ ନେଇ ଅକାଶରେ ଦାଗ ପରି ଦେଖାଯାଉଥିବା ଭଗଲଟି ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷଣ କଲି । ଦୁର୍ଦ୍ଦାଶ ଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତେ ଭଗଲଟିକୁ ଅନାଇଲେ, କିନ୍ତୁ ଦୂରତା ଯୋଗୁଁ ତାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଦେଖି ଚିହ୍ନଟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଷ୍ଫଳଭାବେ ଛିଡ଼ାହେବାକୁ କହି ଦ୍ରାଚପଥର ସାଧାରଣ ସୁସ୍ପର୍ଶିଏ ପକେଟରୁ ବାହାର କଲି । ସୁସ୍ପର୍ଶି ଶରତଋତୁରୁ ଉତ୍ଥାଣ; ତାର ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡ ଗଣ୍ଡିଦ୍ଵାରା ବନ୍ଦ ଓ ଆରମ୍ଭରେ ପବନ ବାହାରବା ପାଇଁ ଫାଟଟିକୁ । ସୁସ୍ପର୍ଶିଏ ଫୁଲିଲେ ହରିଣକୁଆଟିଏ ଅତି କାତର ସ୍ଵରରେ ବୋବାଇଲା ପରି ଶବ୍ଦ ହୁଏ । ଶରତଋତୁ ଜଙ୍ଗଲର ସବୁଆଡ଼େ ମିଳେ । ହରିଣକୁଆର ବ୍ୟାକୁଳ ଚିତ୍କାର ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ସ୍ଵଭାବିକ ଶବ୍ଦ । ତେଣୁ ଜଙ୍ଗଲଯୁଗରେ ଶବ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ପରସ୍ପରକୁ ସଙ୍କେତ ଦେବା ପାଇଁ ଏଭଳି ସୁସ୍ପର୍ଶ ସହଜରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ନିରୂପଦରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ବୋଲି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ କହିଥିଲି । ଏବେ ତାହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉପଯୋଗିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ ସୁସ୍ପର୍ଶିକୁ ଅରଟିଏ ବନାଇଦେଲି ।

ସାପଖିଆ ଭଗଲ୍ ମୁଖ୍ୟତଃ ସାପମାନ ଖାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଷା ମିଳିଲେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣିଙ୍କ ମାଂସ ମଧ୍ୟ ସେ ଖାଇଦିଏ । ସୁସ୍ପର୍ଶ ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଭଗଲଟି ଚୁକି ହୋଇଗଲା ଓ ତେଣା ବନ୍ଦ କରି କେଇ ଶହ ଗଜ ସଲଙ୍ଗରେ ତଳକୁ ଖସିଥାନ୍ତି ପୁଣି ଚକ୍ରକର ମାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତା ପରେ ମୁଁ ଯେତେ ଥର ସୁସ୍ପର୍ଶ ବନାଇଲି, ଭଗଲ ପ୍ରତିଥର ଆହୁରି ତଳକୁ ଖସି ଥାନ୍ତି ଶେଷରେ ଗଛଉପରେ ଛିପି ଚକ୍ରକର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରୁଣ ଜଣ୍ଡାକ ଶିକାରୀ ତଳୁ ତାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଦେଖିପାରିଲେ । ସେହି ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ମୁହଁଦେଶର ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରୁ ସକୃଷ୍ଟଲେ ଫେରିଆସିଥିବେ, ଚନ୍ଦ୍ରବାର ଜଙ୍ଗଲରେ ସେହିଦିନ ଅନୁଭୂତି ସେମାନେ ଭୁଲି ନ ଥିବେ ବୋଲି ମୋର ଆଶା । ବନ୍ଧୁଗଣ ! ଫଟୋ ଉଠାଇବାକୁ ଆପଣମାନେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭଗଲକୁ ଆଣି ଗଛତାଳରେ ବସାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ, ତାହା ରକ୍ଷାକରିବା ଥିଲା ମୋର ସାମର୍ଥ୍ୟର ବାହାରେ । ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଜି ବସନ୍ତର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାତରେ ଆମର ଏହି ଅଞ୍ଚଳଟି ଆପଣଙ୍କୁ ଅରେ ବୁଲାଇ ଦେଖାଇ ଅଣିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏଠାରେ ସାପଖିଆ ଭଗଲ ପରି ଆହୁରି ଅନେକ ଚିତ୍ତକର୍ଷକ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆପଣ ଦେଖିବାକୁ ଓ ଜାଣିବାକୁ ପାଇବେ ବୋଲି ନିର୍ଭର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି ।

ଚନ୍ଦ୍ରବାର ଜଙ୍ଗଲରେ ତାଳିମ ପାଇବା ଦିନରୁ ଆଜି ଭିତରେ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବହୁତ ଅଗ୍ରଗତି କରିଥିବ । ଅଭ୍ୟାସଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧଚୂରବ୍ୟାପୀ ତାର ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବସ୍ତୁ ଉପରେ ନିପରି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିପାରେ—ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଆତ୍ମରକ୍ଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ସେ ଶତ୍ରୁର ଯଥାର୍ଥ ଉପଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣ ବହୁବାର ଶିକ୍ଷା ପାଇଥିବେ । ଶବ୍ଦର ଦିଗ ଓ ସ୍ଥିତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ କେଡ଼େ କଷ୍ଟକର

ମନେହେଉଥିଲା; ଅନ୍ୟାୟଦ୍ୱାରା ଏବେ ତାହା ଏକ ପ୍ରକୃତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । ପିଲାଦିନେ କେବଳ ଗୋଲପ ଓ ଭୃଷ୍ମିଲେଟ ଆଦି ଫୁଲର ମହକ ଭିତରେ ଆପଣ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଜାଣିପାରୁଥିଲେ । ଏବେ ବହୁତୁରୁ ବିଭିନ୍ନ ଫୁଲର ଗନ୍ଧ ବାରି ଆପଣ ବୃକ୍ଷଲତା ଆଦି ଚିହ୍ନଟ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟରେ ଆପଣ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିଛନ୍ତି; ସେଥି-
ଯୋଗୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ଉପସ୍ଥାପନା ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜୀବନ ଓ ପରିବେଶ ଆପଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଧିକ ଉପଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଛି । ଏସବୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାକୃତିକମଣ ପାଇଁ ଆଜି ନିମନ୍ତେ କଲବେଳେ ମୁଁ ବିନିତଭାବେ ଏତିକି ଆଶା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ଯେ ଆପଣଙ୍କର ସୁସମ୍ଭବ ଜ୍ଞାନଗଣ୍ଡାରକୁ ଆହୁରି ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଆଜିର ଯାହା କିଛି ଉପାଦାନ ନିଶ୍ଚୟ ଯୋଗାଇଦେବ ।

ଆମ ଘରବାଡ଼ି ଚକଡ଼ାର ଉତ୍ତର ସୀମାରେ ଥିବା ନାଲଟିରେ ଆମ ପରିବାରର ବିଆମାନେ ଗାଧୁଅନ୍ତି ବୋଲି ପୁଅରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି । ସେ ନାଲ ନିକଟର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶୁଣିଲ ନାଲକୁ ଛେଦ କରିଛି । ନାଲର ପାଣିକୁ ଶୁଣିଲ ନାଲକୁ ଉଆଁଇ ଆରପାଖକୁ ନେବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସୋଠି ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି, ତାର ସ୍ଥାନୀୟ ନାମ ‘ବିଲୁଲି ସୋଠ’ । ସାର ହେଲେ ସମ୍ଭବେ ଆନୁକୁଳରେ ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ପୁରାତନ ସୋଠଟି ବହୁବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବଜ୍ରାସାତରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପ୍ରେତାତ୍ମାର ପ୍ରଭାବରେ ହିଁ ବଜ୍ରପାତ ଘଟିଥାଏ ଓ ବଜ୍ରାହତ ସ୍ଥାନଟିରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରେତାତ୍ମା ସାଧାରଣତଃ ସାପରୂପରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ବଜ୍ରପାତ ପରେ ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ ନୂଆ ଖଙ୍କଟିଏ ଗଢ଼ାହୋଇ ତାହାର ଉପରେ ସୋଠଟିକୁ ନିଆଗଲା । ଘର ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ସେ ସୋଠଟି ଅତି ସନ୍ତୋଷଜନକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସୁଛି । ଉତ୍ତରପାଖ ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁଜନ୍ତୁ ରୂପରେ ନାଲ ପାର ହୋଇ ଆମ ଘର ବିଲମ୍ବଳରେ ପଡ଼ନ୍ତି । କୁଦାମାରିବା ବା ପାଣିରେ ପଶିବା ଅପେକ୍ଷା ଏସବୁ ଜନ୍ତୁ ଖଙ୍କ ତଳେ ଗଲି ଶୁଣିଲରେ ନାଲ ପାର ହେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ସେହି ଖଙ୍କ ନିକଟରୁ ଆମର ଆଜିର ଯାହା ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

ଖଙ୍କର ଖିଲଣ ତଳେ ଠେକୁଆ, କୁଟୁରା, ବାବୁଆ, ବିଙ୍କ, ଗଧୁଆବାସ ଓ ବିଲୁଆ ଆଦି ନାନା ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୋଜଦାଗ ବାଲିରେ ଛୁପିହୋଇ ରହନ୍ତି । ସେଥିରୁ ବିଙ୍କର ଖୋଜଦାଗକୁ ଧ୍ୟାନଦେଇ ଦେଖିବା । ବାଲି ରୂପରେ ପବନର ବେଗ କମିଯିବା ପରେ ବିଙ୍କ ଏହି ବାଟେ ଯାଇଥିଲା । ତେଣୁ କେବଳ ତାହାର ଖୋଜଦାଗ ଉପରେ ବାଲି ମାଡ଼ିଯାଇନାହିଁ । ବିଙ୍କ ଶିକାର ମାରୁ ନ ଥିବାରୁ ଖୋଜ ଉପରେ ଖୋଜ ପକାଇ ଲୁଚି ଛୁପି ଶୁଲିବା ତାର ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ; ତେଣୁ ପରିସରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଖୋଜଦାଗଗୁଡ଼ିକରେ ପଞ୍ଚା ଓ ପାଞ୍ଚୋଟିଯାକ ଅଙ୍ଗୁଳର ଗ୍ରସ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ବାରିହେଉଛି ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଖର ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ବାଲିରେ ଖୋଳିହୋଇ ରହନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇଁ ବିଙ୍କ

ତାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନଷ୍ଟ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରେ । ବିଙ୍କର ପଛପଟାର ଗୁପ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ଏବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଗୋଇଠିଚନ୍ଦ୍ର ଯୋଗୁ ତାହା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଲମ୍ବ ଦେଖାଯାଉଛି । ଭଲ ଗୋଇଠିର ଗୁପ୍ତ ପରି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ପାହୁଲଗୁପ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ବିଙ୍କର ଗନ୍ତପଥ ବାରିଦେବା ପାଇଁ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ । ଏସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସପକ୍ଷରେ ଅପଣ ଅଧିକ ପ୍ରମାଣ ଚାହାନ୍ତି ? ତେବେ ନୁଆଁଣିଆ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ବିଙ୍କକାଠିଗୁଡ଼ିକ ବାଲିରେ ଘୁଷୁରିଥିବାଯୋଗୁ ପକ୍ଷୀଗୁପ୍ତ ମଝିରେ ସମାନ୍ତରାଳଭାବେ ଅତି ସୁସ୍ଥ ଗାରଗୁଡ଼ିଏ ଟାଣିହୋଇ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ।

ଘର ପରି ଗନ୍ଧେ ଏହି ବିଙ୍କକାଠିଗୁଡ଼ିକର ମୁନ ଦୁଇପଟେ ଗାଲିସିମାନ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅସ୍ପରକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଙ୍କ ତା କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଘର ପରି ନିକ୍ଷେପ କରେ ବୋଲି ଯାଆରଣରେ ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ, ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟମତ ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ବିଙ୍କ ତା କାଠିଗୁଡ଼ିକ ଛୁଡ଼ାକରି ଅନ୍ୟମତଗାଢ଼ ଅଡ଼କୁ ପଛକୁ ପଛକୁ ମାଡ଼ି ଯାଏ । ବିଙ୍କର ଲକ୍ଷ ଅଗରେ ଥିବା କାଠିଗୁଡ଼ିକ ପୋଲ; ଶତ୍ରୁଙ୍କର ଶବ୍ଦ କରି ଶକ୍ତିର ଭୟ ଜାତ କରିବା ଛଡ଼ା ବିଙ୍କ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଜଳାଧାର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରେ । ପାଣିରେ ବୁଡ଼ି ପୋଲ କାଠିଗୁଡ଼ିକୁ ଭରିନେବା ପରେ ବିଙ୍କ ପାଣିତଳ ସିଂହ ତା ଗାତକୁ ଶୀତଳ ରଖେ ଓ ସେଥିରୁ ଧୂଳି ଉଡ଼ିବାକୁ ଦିଏନାହିଁ ।

ବିଙ୍କ ଫଲଭୋଜୀ ଜନ୍ତୁ; ଫଳମୂଳ ଓ ଶ୍ୟାଂସ ତାର ଆହାର । ସମ୍ଭବତଃ ତାର ନିୟମିତ ଖାଦ୍ୟରେ କାଲସିୟମ୍ କିମ୍ବା କୌଣସି ଭିଟାମିନର ଅଭାବ ଥିବାରୁ ବିଙ୍କ ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଶିଙ୍ଗ ଓ ହାଡ଼ ଖୋଜି ଖୋଜି ଖାଏ । ବିଶେଷ କରି ହରିଣ ଶିଙ୍ଗ ତାର ଅତି ପ୍ରିୟ ଆହାର । ଶୁଭାଗିନୀ ଭାବେ ମୋଟିତ ହୋଇଥିବା କିମ୍ବା ମୃତ ହରିଣେ ଦେହାବଶେଷ ଭାବେ ପଡ଼ିରହିଥିବା ଶିଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ବିଙ୍କ ହିଁ ଖାଇ ଖେଷ କରାଏ । ଅକାରରେ ସାନ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବିଙ୍କ ସାହସରେ କାହାଠାରୁ କମ୍ ନୁହେଁ । କଲ, ବଲ ବା କୌଣସି ପରକ୍ଷମୀ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀର ଅଦୌ ସମକକ୍ଷ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅସ୍ପରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେ ତୁମ୍ଭକୁ ସଂଗ୍ରାମ କରେ ଓ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାୟେକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗ୍ରାମରୁ କେବେ ପ୍ରଶ୍ନଭଙ୍ଗ ଦିଏନାହିଁ ।

ବିଙ୍କ ପାଖରୁ କେଇ ଶହ ଗଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣିଲି ନାଲର ଶ୍ୟାଂସରେ ପଥର ବହୁଳ ହୋଇଛି । ପଥରସହରେ ବୁଲି ବାଙ୍କି ଯାଇଥିବା ସବୁ ଶିକାରୀମାନେ ଛଡ଼ା ଘାସ ଦୂର ଯାଏ ନାଲରେଯିବ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଅମେ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୋଜ ବା ପାହୁଲଦାନ ଦେଖିବା ନାହିଁ । ନାଲର ଏହି ପଥରାଂଶ ଅଂଶିକୁ ପାରହେବା ପରେ ଚକଡ଼ାଏ ପଟ୍ଟମାଟି ପଡ଼ିବ । ବର୍ତ୍ତମାନେ ପବନମାନଙ୍କରୁ ଧୋଇଆସିଥିବା ପଟ୍ଟମାଟି ଯେଠାରେ ବସିଯାଇ ପଥରକୁ

ସୋଡ଼ାକ ଦେଇଛି । ନରମ ପଟୁମାଟି ଉପରେ ପଶୁଜନ୍ତୁମାନେ ନାଲ ପାରହେବା ପାଇଁ ବାଟ କରିଛନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ ଖୋଜ ଓ ପାହୁଲଦାଗ ମାଟିରେ ମୋହର ବସିଲ ପରି ଦିଶି ଯାଇଛି । ନାଲ ଦୁଇ ବନ୍ଧର ଗହଳ ଭୃତ୍ୟାରି ବଣରେ ହରିଣ, ବାରହା, ମୟୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ା ଆଦି ନାନା ପଶୁପକ୍ଷୀ ଦିନବେଳେ ଆସୁଥିବା ନଥୁ । ରାତିରେ କେବଳ ଝିଙ୍କ, ଚିତା ଓ ମହାବଳ ବାଘ ଶାଢ଼ୀ ଅନେକସଂଖ୍ୟରେ ଭୃତ୍ୟାରି କଣ୍ଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତି । ଭୃତ୍ୟାରି ବଣ ଭିତରେ ବଣକୁକୁଡ଼ା ପଲେ ଚରିବାକୁ ଲାଗିଛନ୍ତି; ସେମାନେ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ଖୋଳାଉଥିବାବେଳେ ଖସିଯିବା ଶବ୍ଦ ଏଠାକୁ ଶୁଣାଯାଉଛି । ତେଣେ ଶହେ ଗଜ ଦୂର ଶିମିଳି ଗଛର ଅଗରେ ମୟୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ାଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ମାଗୁଥିବା ଶବ୍ଦ ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲଟିଏ ଜଣିବସିଛି । ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିଣତ ବୟସର ମୟୂର ଓ ବଣକୁକୁଡ଼ା ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ମିଳୁ ଥିବାବେଳେ ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲ ପରି ଶବ୍ଦଶାଳୀ ଶବ୍ଦର ଆକ୍ରମଣରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ସକ୍ଷମ ବୋଲି ଧରିନିଆଯାଇପାରେ । ପୁରୁଷ ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲ ଶିକାର ମାରିବା ଦେଖିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ବାଧା ଦେଉ ନ ଥିଲି । ପରେ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାରୁ ସେ ଘଟଣାରେ ମୋର ମତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖିଲି । ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲ ଗୋଟିଏ ହରିଣକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେବଳ କରି ମାରୁଥିବା ଅରେ ଦେଖିଲା ପରେ ସେଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ବରାବର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲି ।

ସେଦିନ ଗ୍ରେଟ ହରିଣକୁଆଟିର ବ୍ୟାକୁଳ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଣି ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲି ଯେ ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲଟିଏ ତାକୁ ନଖରେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ପ୍ରବଳ ଜୋରରେ ଘେଟି ହାଣ୍ଡୁଛି । ହରିଣଟିଏ ସନ୍ତାନର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଶୁଣିପାଖେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଧୀ-ବିଭୀଷଣ କରି ପଛ ଗୋଡ଼ରେ ଭିଗଲକୁ ନାତି ମାରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଭିଗଲର ଅସ୍ଥ ଆଘାତରେ ହରିଣ ମୁହଁରୁ ଝର ଝର ରକ୍ତ ବୋହୁଥିବା । ଅସମାନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ବାରମ୍ବାର ପରାଜିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ହରିଣଟି ତା ଶାବକକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇ ଥାଏ । ଭିଗଲଟିକୁ ଶେଷ କରି ଯଦି କିନ୍ତୁ ହରିଣକୁଆକୁ ରକ୍ଷାକରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଆଖି ଦୁଇଟି ତାର ସମ୍ମୁଖେ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଚକ୍ରାନ୍ତାନ୍ତର ତାର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଚାଲକରି ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଉ ଫେରି ନ ଥାଆନ୍ତା । ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ମୁକ୍ତିଦେବା ପାଇଁ ଶେଷରେ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ମାରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେହି ଦିନୁ ଏ ଭିତରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ମୁଁ କେତେଥର ଚୁଲୁଆ ଭିଗଲ ମାରିଛି । ଶିକାରୀଙ୍କୁ ପାଞ୍ଜେଇବାକୁ ଦେଉ ନ ଥିବାବେଳେ ବହୁକ୍ରମେ ଏ ପ୍ରକାର ଭିଗଲକୁ ମାରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । କେବେ ତାର ବିଶାଳ ଆକାର ଯୋଗୁଁ ଦୂରରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲରେ ତାକୁ ସହଜରେ ମାରିହୁଏ । ଶିମିଳି ଗଛରେ ବସିଥିବା ଏହି ଭିଗଲଟିକୁ ମାରିବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ମୋର ନାହିଁ । ଆଜି ଆମେ ଶିକାର ଭିକେଣ୍ୟରେ ବାହାରିନାହିଁ; ତା'ପରେ ଭିଗଲଟି ହରିଣକୁଆ ବା ଆଉ କାହାରି ପ୍ରତି କୌଣସି ବିପଦ ନ ଦେଖାଇ ଗଛଦଳରେ ଛୁଇଁହୋଇ ବସିଛି ।

ପିଲାଦିନେ ଥରେ ଗାଲିଡ ଧରି ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ବୋଅର ନଦୀ ପୋଲଠାରୁ ଅଳ୍ପଦୂର ଚକଡ୍ରାଏ ନଈବାଲିରେ କଟାଣ ସହଜ ଭୁଲିଆ ଭଗଲର ଯେପରି ରୁମୁଲ ସଂଗ୍ରାମ ଦେଖିଲି, ସେଭଳି ପାଣ୍ଠମୁଣ୍ଡା ଯୁଦ୍ଧ ଭଗଲଟିଏ କେଉଁଠାରେ କେବେ କରି ନ ଥିବ । ସମ୍ଭବତଃ କଟାଣକୁ ଦୂରରୁ ଠେକିଆ ବୋଲି ଭାବି ଭଗଲ୍ ତାକୁ ମାଡ଼ିବସିଥିଲା ଏବଂ କଟାଣ ଦେହରୁ ନଈ ମୁକୁଳାଇ ନ ପାରି ଜମ୍ମା ତାର ପ୍ରତିଅନ୍ତମଣ୍ଡରେ ଛେପି ଉଠି ଜବନ-ମଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରାମରେ ନିଜକୁ ବାସଦେଲା । ଯୁୟସା ଓ ଶସ୍ତ୍ରଦ୍ଵାରା ଦୂର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ କେହି କାହାକୁ କମ ନ ଥିଲେ । ନଈରେ ପରମ୍ପରାକୁ ଶୁଣିବେଳେ ଯତକ୍ଷତ କରିବା ଛଡ଼ା କଟାଣ ତାର ସୁଗ୍ରାସଣ ବାନ୍ତି ଓ ଭଗଲ୍ ତାର ଶକ୍ତ ଅଶ୍ଵ ଯାହାଯାଏରେ ପ୍ରବଣ, ଅନ୍ତମଣ୍ଡ ଚଳାଇଥାଆନ୍ତି । ସେ କାଳରେ ଚଳଙ୍ଗିଏ କ୍ୟାମେରା ନ ଥିଲା; ଷ୍ଟୁଡିଓ ଛଡ଼ା ପଦାରେ ଫଟୋ ନେବା ମଧ୍ୟ କଣ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଭଗଲ୍ ଓ କଟାଣଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ସମ୍ବନ୍ଧବାସୀ ରୁମୁଲ ସଂଗ୍ରାମର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବା ଚଳଙ୍ଗିଏଟିଏ ଉଠାଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଥିଲା । କଟାଣ ସହଜରେ ମନେନାହିଁ; ସେଭଳି ବିଜ୍ଞାନଜାଗାୟ ଜନ୍ମୁଙ୍କର ସମୁଦାୟ 'ନଅଟି ପ୍ରାଣ' ଅଛି ବୋଲି ଲେକେ କହନ୍ତି । କଟାଣର ନଅଟି ପ୍ରାଣ ଥିଲେ ଭଗଲର ଦଶଟି ଥିବ ବୋଲି ଯେଦିନ ମୋର ଧାରଣା ହେଲା । ଲଢେଇରୁ ଯାହା ମନେହେଲା, ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ଦୁହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ନଅଟି ପ୍ରାଣ ଘରାଇବା ପରେ ଭଗଲ କେବଳ ତାର ବଳକା ଜବନରେ ପାଇଁ ବିଜୟ ହାତଲ କରିପାରିଲା । ସେ ଜବନଟି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବେଶି ଦାଲ ଭେଗ ହେଲାନାହିଁ । ମଲା କଟାଣକୁ ନଈବାଲିରେ ପକାଇଦେଇ ତଳା ତେଣାଟିଏ ଘୋଷାର ଘୋଷାର ଭଗଲ ପାଣି କୁଲିଯାଏ ଗଲା ଏବଂ ଶୋଷ ମେଣ୍ଡାଇବା ପରେ ସ୍ଵତା ଶିଅକରେ ବୁଲୁଥିବା ଦଶମ ପ୍ରାଣଟିକୁ ତାକୁ ସେହୁଠାରେ ଢାଳି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ଭୂତଅରି ବଣରୁ ଶିକାରପରି କେତୋଟି ପଦାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଭଗଲକୁ ଅମେ ଅନାଇ- ଥିବା ଭିତରେ ଅଳ୍ପ ବୟସର ସୁରୁଷ କୁଟୁରଟିଏ ଭୂତଅରି ବଣରୁ ବାହାରି ପରୁଣ ଗଜ ଦୂର ଶୁଣିଲା ନାଲଟିକୁ ପାରହେବା ପାଇଁ ଶିକାରପରିରେ ଅଗେଇଯାଉଛି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ଠୁଳ ରହିଲେ କୁଟୁର ଆମଆଡ଼େ ନଜର ଦେବନାହିଁ । କୁଟୁର ଗୁଲି ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଯେପରି ସେ ଅତି ସମ୍ପର୍କରେ ପାଦ ଚପି ଚପି ଗୁଲିରୁ ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟି, ଗଜ ବା ଶବ୍ଦଦ୍ଵାରା ବିପଦର ସାମାନ୍ୟ ସୂଚନା ପାଇଲେ ତରୁଣଶାନ୍ତ ଛୁଟିପଳାଇବାକୁ ସେ ଉଦ୍ୟତ । ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମୁଙ୍କ ରୁଲନାରେ କୁଟୁର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଦାର ଓ ଶୁରୁ ଏବଂ ବିପଦର ପଛେତ ଦେବାପାଇଁ ତା ଉପରେ ଅଦୌ ନିର୍ଭର କରାଯାଇ ନ ପାରେ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଅକ୍ଷେପ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହଜ ମୁଁ ଏକମତ ନୁହେଁ । ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଦାର ମନୋଭାବ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ହିଁ ଦେଖାଯାଏ; ପଶୁଜନ୍ମୁଙ୍କଠାରେ ଉଦାରତାର ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏନାହିଁ । ଅତି ଶୁରୁତାର ଅପବାଦ ବଣସ୍ଵରେ ମୁଁ ଏତକ ପରୁଣିକ ଯେ, ପ୍ରବଳ ପରୁଷମା ମହାବଳ ବାବ

ନିକଟରେ ବାସ କରୁଥିବା ଦୁର୍ବଳ ଜନ୍ତୁଟିଏ ଶୁଣିଯିବାର ଭୀତିରେ ନିଜର କଠୋର ବାସ୍ତବତା ପ୍ରତି ସଦାସର୍ବଦା ସତେ ରହିଥିଲେ ତାକୁ ଶୁରୁ କୁହାଯିବ ବା କାହିଁକି ? ସଙ୍କେତବାଚୀ-
 ଭାବେ କୁହୁରୁ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ରହୁ ନ ପାରେ । ବିଶେଷ
 କରି ମୋ ପରି ପାଦରେ ଚାଲି ବଣଜଙ୍ଗଲରେ ଶିକାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର କୁହୁରୁ
 ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସୀ ସାଥୀ ବା ସହାୟକ କେହି ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଜୋର୍ଦେଇ କହୁଛି ।
 କୁହୁରୁର ଆକାର ଅତି ସାନ; ତାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ଶହ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ କମ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟ

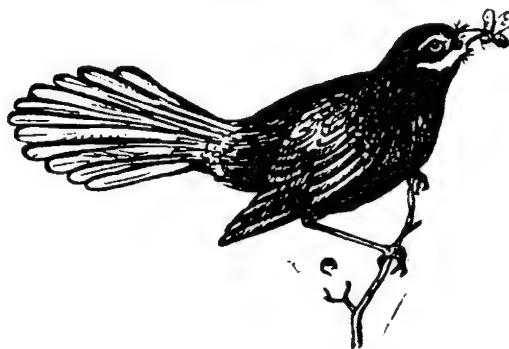
ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ତାର ଶରୀର ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ ବେଶି ।
 ଫଳରେ ବାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଙ୍କେତ ପାଇବାକୁ ଅମେ ଅପେକ୍ଷା
 କରିଥିବାବେଳେ କୁହୁରୁ ଯଦି ଅଜଗର ସାପ ବା
 ଚିହୋଳାଟିଏ ଦେଖି ଅତଙ୍କଧ୍ୱନି କରେ, ତାହା ନିର୍ଭର-
 ଯୋଗ୍ୟତାର ଅଭାବ ଅପେକ୍ଷା ତାର ଦୁଃସ୍ଥ ଓ ଦୟନୀୟ
 ଅବସ୍ଥାର ହିଁ ପରିଚୟ ଦିଏ । କୁହୁରୁ ପରି ଗ୍ରେଟ ଓ ଅତି
 ନିରାଶ ଜନ୍ତୁ ପକ୍ଷରେ ଅଜଗର ସାପ ଓ ଚିହୋଳା ଯଥେଷ୍ଟ
 ବିପଦର କାରଣ ହୋଇପାରନ୍ତି । ନିଜ ପ୍ରତି ବିପଦ ବିଷୟରେ

ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ନିଜଜନ୍ତୁକୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତଭାବେ ଅବଗତ କରୁଥିବା ଏହି ନିରାଶ ଜନ୍ତୁକୁ ଅତି
 ସତେଜ ପ୍ରହର କୁହା ନ ଯାଇ ଅବିଶ୍ୱାସୀ କପରି କୁହାଯିବ, ତାହା ବିରୁଦ୍ଧ ।

କୁହୁରୁ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଶିଙ୍ଗ ଦୁଇଟିର ଅଗ ଭିତରକୁ ବାଙ୍କିଯାଇଥିବାରୁ ଆସ୍ତରଣ-
 ପାଇଁ ତାକୁ ଉପରପାଟିର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଲମ୍ବ ଓ ଟାଣ୍ଟଣ ଦୁଇଟି ଶ୍ୱାନଦନ୍ତ ଉପରେ ନିର୍ଭର
 କରିବାକୁ ପଡ଼େ । କୁହୁରୁ ଧାଇଁଲବେଳେ ସମୟ ସମୟରେ ଦାସକାଠି ବାଜିଲ ଭଳି ଠକ୍-
 ଠକ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଏ । ଏହି ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ କାରଣ ନେଇ କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ଭାରତୀୟ
 ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଅଲୋଚନା ଓ ପତ୍ତାଲପ ଚାଲିଥିଲା । କୁହୁରୁ ଧାଇଁଲବେଳେ ତାର
 ଗଣ୍ଡି ଫୁଟିବା ବା ଦାନ୍ତ ବାଡ଼େଇଛେବା ଯୋଗୁଁ ସେ ଶବ୍ଦ ହୋଇଥାଏ ବୋଲି କେତେକ
 ମତ ଦେଇଥିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ତର ଅନେକ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ
 ପାଇଥିଲା । ସେ ସବୁ ମନ୍ତବ୍ୟରୁ କୌଣସିଟି ଠିକ୍ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । କୁହୁରୁ
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରି ପାଟି ଓ ସ୍ୱରଯନ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ହିଁ ତାହା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କେତୋଟି
 ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାହାଦ୍ୱାରା ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଦୁର୍ବଳମାନ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ
 ଜାତ ହେଲେ, ଶିକାରୀ କୁକୁରଙ୍କଠାରୁ ପଲ୍ଲୀୟୁନ କଲବେଳେ କମ୍ପା ସାଥୀକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ
 କରୁଥିବା ସମୟରେ କୁହୁରୁ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ କରେ, ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି । ବିପଦର ସଙ୍କେତ
 ଦେଇ କୁହୁରୁ ଯେଉଁ ଅତଙ୍କଧ୍ୱନି କରେ, ତାହା ମଧ୍ୟମ ଅକାରର କୁକୁରଟିଏ ଭୃକଲ ପରି
 ଶୁଣାଯାଏ ।

କୁହୁର ଶୁଖିଲା ନାଲିଟିକୁ ପାରିହେବା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପଟଙ୍ଗଭେନ ଓ ଫଳଭେନ ପକ୍ଷୀ ପଲ୍ଲ ପଲ୍ଲ ହୋଇ ଆମ ଡାହାଣ ପାଖରୁ ଏଥଡେ ଉଡ଼ିଆସୁଛନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ଥାୟୀ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ପଲ୍ଲରେ ଅନେକ ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ହଲୁଚଲୁ ନ ହୋଇ ଛୁଡ଼ା-ହେଲେ ପକ୍ଷୀଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଉପରେ ଉପରେ ଉଡ଼ିଯାଇ ନାଲ ଦୁଇପାଖ ଗଛବୁଦାରେ ବସିବେ ଓ ନିକଟରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତା କରି ଦେଖିବାକୁ ଅପଣ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ । ବସିଲା ଚଢ଼େଇକୁ କେବଳ ପାଖରୁ ଚିହ୍ନଟ କରିହୁଏ । ଚଢ଼େଇ ଯହୁଡ଼ ପୁଷ୍ପଭୂମି ରଙ୍ଗର ଭିନ୍ନତା ନଥିଲେ କିମ୍ବା ପଶ୍ଚାଦ୍ଧରରେ ଆକାଶ ରହୁଗଲେ ରଙ୍ଗ ବା ଆକାରଦ୍ୱାରା ବସିଲା ଚଢ଼େଇକୁ ଦୂରରୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉଡ଼ନ୍ତା ଚଢ଼େଇ ଯେତେ ଦୂରରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆକାର ଓ ପକ୍ଷଗୁଳନାର ବିଶେଷତ୍ୱ ଯୋଗୁ ଯହୁଜରେ ବାରିହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଦଳବଳ ସବେ ଉଡ଼ିଆସୁଥିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପକ୍ଷୀଙ୍କର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ କଲରବ ଭିତରୁ ଗାୟକପକ୍ଷୀଙ୍କ କୁଜନ ଆମକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଶୁଣାଯାଉଛି । ଏବେ ବଢ଼ିବୁଦାରେ ବସିଲା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉ ।

ପଲ୍ଲ ଭିତରୁ ଲାଲ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁନେଲି ସୁନ୍ଦର ଚଢ଼େଇ ଦୁଇଟିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ସୁନ୍ଦର ଚଢ଼େଇ ଗଛବୁଦାର ଅଗ ଡାହାଣରେ ବସନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଡାକ୍ତନାରେ ଘାସପତରୁ

ଫୁରୁଡ଼ା ବାହାରି ଆସୁଥିବା ପୋକଜୋକଙ୍କୁ ସେମାନେ ଉଚ୍ଚରୁ ଦେଖିପାରନ୍ତି ବାମମାଗ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଧରିନଥାନ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ଛଡ଼ା ପକ୍ଷୀଦଳରେ ଚାରି ଛଅ କେମର ମାଛମରାଜୀ, ରାମଗାନ୍ତ୍ରୀ, କାଠ-ହଣା, ବୁଲୁବୁଲୁ ଓ ଫୁଲିଚି ଚଢ଼େଇ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ହଲବା-ବସନ୍ତ ଦୁଇଟି ଗଛରୁ ଗଛକୁ

ଉଡ଼ି ପରସ୍ପରକୁ ଗୋଡ଼ାଇ ଖେଳୁଛନ୍ତି । ଅଦୂରରେ ଗଛତାଳରେ କୁଳି ଭୁଙ୍ଗାଗଜଟିଏ ଏକାକୀ ବସିଛି । ତାର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ବଡ଼ ଭୁଙ୍ଗାଗଜଠାରୁ ଅକାରରେ ସାନ ଓ ତା'ପରି ସେତେ ସତ୍ରାମଣୀଳ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିକଟସ୍ଥ ଶିକାରକ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର କରିନେଇଛି । ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ କେତୋଟି ରସାଳିଆ ପୋକ ଧରି ସେ ନାଇଥିଲା । ଗ୍ରେଟ କାଠହଣାଟି ଶୁଖିଲା କାଠ ଖୁମ୍ବି ଖୁମ୍ବି ଅଠକଷ୍ଟରେ କାନ୍ଦୁଥିବା ମୋଟ ଅଂଜେଇଟିକୁ ସେ ଏବେ ଏବେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଗଲା । ପଲ୍ଲକନ୍ଦାକ ପକ୍ଷୀ ତେଣା ମେଲଇ ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରଦେଇ ଉଡ଼ିଗଲେ । ଜଙ୍ଗଲର ସ୍ୱାଭାବିକ ନିପ୍ରବ୍ୟତା ଫେରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଡ଼ିଆରି ଜଙ୍ଗଲରେ

ବନ୍ଧକୁକୁଡ଼ା ପକ୍ଷ ଖୋଲାଉଥିବାର ଦେ ଦୃଷ୍ଟି ଶୁଭଲକ୍ଷି । ତେଣେ ଶିମିଳି ଗଛ ଅଗରେ ବୁଲିଆ ଭଗଲଟି ପୁଷପର ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିରହିଛି । ଶିକାରଟିଏ ହାସଲ କରିବା ଆଶାରେ ଅସୀମ ସୈନ୍ଧବ ସହ ସେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ସେହଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବ ।

ଭୂମିଆରି ବଣ ଅରପାଖେ ବନୋଦ୍ୟାନ ପରି ଦେଖାଯାଉଥିବା ଖୋଲ ଜାଗାଟିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଳିଗଛଗୁଡ଼ିଏ । ହଠାତ୍ ଘେଠାରୁ ଲଲ ମାଙ୍କଡ଼ଟିଏ ଉଡ଼ ସ୍ଵରରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଚିତ୍କାରିଲା । କ୍ରମେ ସାନ ବଡ଼ ମିଶି ଦଳର ପରୁଣରୁ ଅଧିକ ମାଙ୍କଡ଼ ଉଡ଼ସ୍ଵରରେ ବୋବାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ସେମାନେ ଚିତାବାଦଟିଏ ଦେଖିଥିବା କଥା ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ସୂଚାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଚିତାବାଦ ଦିନବେଳେ ଖୋଲମେଲରେ କୋଳିବଣ ଭିତର ଦେଇ ଯାଉଥିବାରୁ ଶିକାର ସନ୍ଧାନରେ ସେ ବାହାର ନାହିଁ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ୁଛି । ପାଦପଦ୍ମରେ ଅନ୍ଧାରୀଆ ଗଭୀର ଝୋଲମାନଙ୍କରେ, ଚିତାବାଦ ଖରାବେଳେ ଆଶ୍ରୟ ନଥାନ୍ତି । ଚିତାବାଦ ଖରାବମେରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ସମ୍ଭବତଃ ସେହଠାକୁ ଯାଉଛି ।

କୋଳିବଣ ଭିତରେ ବୁଲିବାଙ୍କି ଯାଇଥିବା ଯେଉଁ ଚଳ ବାଟଟିରେ ଚିତାବାଦ ଅନ୍ତର ହେଉଛି, ଜଙ୍ଗଲର ପଶୁଜନ୍ତୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ଏଠାକାର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ନିୟମିତ ଯାତାୟାତ କରନ୍ତି । ଦୁଇଗହ ଗଳ ଅଗକୁ ଚଳବାଟଟି ନାଲ ପାର ହୋଇ ଆଉ ବନ୍ଧକୁ ଉଠିଛି । ଚିତାବାଦ ବାଟେ ବାଟେ ଯାଇ ସେହଠାରେ ହିଁ ନାଲ ପାରହେବ । ଗୁଲୁଲୁ, ଆମେ ଆଗରୁ ଯାଇ ଝୋଲ ବା ବନ୍ଧରେ ବାଟ ଜରି ବସିପଡ଼ିବା ।

ନାଲ ସେଠାରେ ପରୁଣ ଗଳ ଓସାର; ବାଁ ବନ୍ଧର ଗଛଗୁଡ଼ିକରେ ଫଳେ ହନୁମାଙ୍କଡ଼ ମଧ୍ୟ ବସା କରିଛନ୍ତି । ଲଲ ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ବିପଦ-ସଙ୍କେତ ଶୁଣିବା ପରଠାରୁ ମାଆମାନେ ତାଙ୍କ କୁଅଡ଼ୁ ଜାଗୁଡ଼ି ଧରିଲେଣି । ପଲକଯାକ ମାଙ୍କଡ଼ ଚିତାବାଦର ଦେଖା ପାଇବା ପାଇଁ ଗଭୀର ଅନ୍ଧାରୀ ସହ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚଳବାଟକୁ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅମେ ସେଥିରେ ଅନାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବାଟ ଉପରକୁ ଲମ୍ବମାନ ପ୍ରକାଶ, ତାଳଟିର ଅଗରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଉଥିବା ସାନ ହନୁମାଙ୍କଡ଼ଟି ଚିତାବାଦ ପହଞ୍ଚିବାକଥା ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆମକୁ ଜଣାଇଦେବ ।

ଚିତାବାଦର ସାକ୍ଷାତରେ ହନୁ ଓ ଲଲମାଙ୍କଡ଼ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାନ୍ତି । ଚିତାବାଦ ଦେଖିଲେ ପଲକଯାକ ଲଲମାଙ୍କଡ଼ ଏକାଠି ବୋବାଲି ଉଠନ୍ତି ଓ ନିକଟରେ ଗଛପତ୍ର ଥିଲେ ତାଳେ ତାଳେ ଦୀର୍ଘଦୂର ଯାଏ ଚିତାବାଦକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଅନବରତ ବୋବାଲିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ଅନୁରୂପ ପରିସ୍ଥିତିରେ ହନୁମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଆଚରଣ ତାଙ୍କର ଉଲ୍ଲସ୍ପତ୍ତିର ସଂଗଠନ ଅବା ସାହସିକତା ଅଭାବର ପରିଚୟ ଦିଏ, ତାହା କହୁବା ମୃଷ୍ଟିଲ । ଲଲମାଙ୍କଡ଼ ଅପେକ୍ଷା ହନୁମାଙ୍କଡ଼ ଚିତାବାଦକୁ ବେଶି ଭୟ କରିବାର କାରଣ

ଥୁ । ହନୁମାଙ୍କର ପରି ଚିତାବାସ ମଧ୍ୟ ଗଛ ଚଢ଼ିବାରେ ଅତି ଧୂରନ୍ଧର । ତାର ଓଜନ ହନୁ ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମାନ ହୋଇଥିବାରୁ ହନୁକୁ ସେ କାଳେ ଡାଳେ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଧରେ । ଲଲ୍‌ମାଙ୍କଡ଼ର ଓଜନ କିନ୍ତୁ ଚିତାବାସ ଅପେକ୍ଷା ବହୁତ କମ୍; ତେଣୁ ଗଛ ଅଗ ଡାହାଣୁଡ଼ିକରେ ସେ ଆଶ୍ରୟ ନିଏ । ଚିତାବାସ ସେତେ ସବୁ ଡାଳରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ଭୟସି ପାରେନାହିଁ ।

ହନୁଦଳର ସରଠନ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ରକମର । ପ୍ରତିଦଳରେ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ମାଙ୍କଡ଼ଟିଏ ପ୍ରହରାସବେ ମୁଢ଼େଇ ହୋଇଥାଏ । ଚିତାବାସର ଦେଖାପାଇବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରହରାଟି ଶିଙ୍ଗାରିଲା ପରି “ଖୋକ୍-ଖୋକ୍—ଖୋକ୍” ଶବ୍ଦ କରିଉଠେ । ପ୍ରହରାଠାରୁ ସଙ୍କେତ ପାଇବାମାତ୍ରେ ଦଳପତି ସତର୍କଧ୍ବନି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଏ ଏବଂ ଦଳର ସଦାପେକ୍ଷା ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠା ମାଉମାଙ୍କଡ଼ଟି ଛୁଙ୍କିଲା ପରି ଅତଃଧ୍ବନି କରି ଦଳପତି ସହିତ ଯୋଗଦେଏ । ଦଳପତି ନିଜେ ବିପଦଧ୍ବନି ଆରମ୍ଭ କରିବାମାତ୍ରେ ପ୍ରହରା ନୀରବ ହୋଇଯାଇ ଚିତାବାସ ଉପରେ ଗାନ୍ଧିଶ ନଜର ରଖେ । ଡାଳରୁ ଡାଳକୁ ଯାଇ ଚିତାବାସକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହନୁ କେବେ ପ୍ରସ୍ତାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଡାଳଅଗରେ ବସିଥିବା ପ୍ରହରାଟି ହଠାତ୍ ଗୁରିଗୋଡ଼ରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ି ସାମନାକୁ ଆସେ ଉଡ଼ୁଙ୍କି କରି ଦେଖିଲା ଏବଂ ଚିତାବାସର ଟେର ପାଇବାମାତ୍ରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ

ବୋବାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ତା ପଛରେ ଥିବା ତାର ସହଚର ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରବଳ ଅତଃକ୍ଷରେ ବୋବାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏବେ ଦଳପତି ନିଜେ ଚିତାବାସର ଦେଖାପାଇ ବୋବାଇବାକୁ ଲାଗିଲାଣି; ବୃଦ୍ଧା ମାଉମାଙ୍କଡ଼ଟି ମଧ୍ୟ ତା

ସହିତ ଯୋଗଦେଇ ଉଚ୍ଚସ୍ବରରେ ଛୁଙ୍କିଲା ପରି ‘ହୁ ! ହୁ !’ ଶବ୍ଦ କରୁଛି । ଦଳର ଅନ୍ୟ ସବୁ ମାଙ୍କଡ଼ ତୁନି ରହିଛନ୍ତି; ମୃଗ, ଟୁଙ୍ଗାରିବା ଓ ଡୋଇହେବା ପରି ବିକୃତ ମୁଖଭଙ୍ଗୀ କରିବା ଛଡ଼ା ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଉନାହାନ୍ତି । ଚିତାବାସ ଶିକାର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରି ନାହିଁ ବୋଲି ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ଜାଣିଗଲେଣି; ତେଣୁ ସେମାନେ ବିଶେଷ ଭୟ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହାନ୍ତି । ଶିକାର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିଥିବା ଭୋକିଲା ଚିତାବାସ ଖୋଲାମେଲରେ ସେମାନଙ୍କ ସାମନାକୁ ଆସି ନ ଥାନ୍ତା । ଅନ୍ଧମଣ୍ଡର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲେ ସେ ଅସ୍ପଷ୍ଟପ୍ରକାଶ ନ କରି ଘୋଲା ଉପର ବା ତଳ ମୁଣ୍ଡରେ ନାଲ ପାରହୋଇ ଥାନ୍ତା ଓ ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ବୁଲଣି ବାଟରେ ଛପି ଛପି ଆସି ଅତକ୍ଷିତ ଅନ୍ଧମଣ୍ଡ ତଳାଇଥାଆନ୍ତା ।

ଚିତାବାଦ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଗର୍ବିତ ପଦକ୍ଷେପରେ ନାଲିକୁ ଗଢ଼ିଲା । ଅତି ସୁନ୍ଦର ଚନ୍ଦ୍ରିତ ମଞ୍ଜନଳ ପରି ଚକ୍ଷୁକଣ ଭାର ତମ ସଜାକୁଆ ଶରୀରେ ଝଟିବୁ । ହନୁମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ଆକଙ୍କଧ୍ବନିକୁ ପ୍ରୁକ୍ଷେପ ନ କରି ସେ ବନ୍ଧିତଲେ ମୁହଁ ଉଠି ଅଟକିଲା ଏବଂ ନାଲି ଉପର ଓ ତଳଆଡ଼କୁ ଅରଟିଏ ଅନାଇଦେଇ ଆରବନ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେଇ ବନ୍ଧକୁ ଆମେ ଆଉଁଳି କରି ବସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚଳ ଥିବାରୁ ଚିତାବାଦ ଆମକୁ ନ ଦେଖି ନାଲି ପାର ହୋଇ ବନ୍ଧ ଆରପାଶ ଜଙ୍ଗଲରେ ଲୁଚିଗଲା । ଗଛତାଳରେ ଉତ୍ତରେ ବସିଥିବା ମାଙ୍କଡ଼ଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ କିନ୍ତୁ ଅପସରି ଯାଇନାହିଁ । ସେମାନେ ପୂର୍ବପରି ବୋବାଉଛନ୍ତି; ଚିତାବାଦ ଦୃଷ୍ଟିପଥରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁହିତ ନ ହେବାପାଇଁ ସେମାନେ ଅନବରତ ବୋବାଉଥିବେ ।

ଚିତାବାଦର ଗତିପଥ ପରୀକ୍ଷା ଦ୍ବାରା କଣ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇପାରେ, ତାହା ଦେଖାଯାଉ । ଚିତାବାଦ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଗଲା, ଅନ୍ୟତମ ବାଟୋଇଙ୍କ ପଦଭୂମିରେ ସେଠାକାର ନାଲି ଚକଟାମାଟି ପଥର ପରି କଠିଣ ହୋଇଯାଇଛି । ଟାଣ ଶୁଣିଲୁମାଟି ଉପରେ ବସିଥିବା ଅତି ପାତଳ ଧଳା ଧଳା ସବୁ ଧୂଳି ପରସ୍ତକ ଆମ ଅନୁସନ୍ଧାନକୁ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ପାହୁଲଗ୍ରସ୍ତ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଧରିନେବା ଯେ ଚିତାବାଦକୁ ଆମେ ଦେଖି ନାହିଁ; ଏ ବାଟେ ଯାଉ ଯାଉ ଧୂଳିରେ ତାର ପଛାଗ୍ରସ୍ତ ଅକସ୍ମାତ୍ ଆମ ନଜରରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି ।

ତାଜା ପାହୁଲଗ୍ରସ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିଦେବା ମାତ୍ରେ ତାହା ସଦ୍ୟ ଏଠାରେ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ଆମେ ଜାଣିଗଲୁ । ପାହୁଲଗ୍ରସ୍ତରେ ଧୂଳିତକ ଚକ୍ଷୁକଣ ଭାବେ ଗୁପ୍ତିହୋଇଯାଇଛି ଓ ଗ୍ରସ୍ତ ଧାରରେ ଧୂଳି ସଲଖରେ କଟିଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ଗୁପ୍ତିହୋଇ ରହିଥିବା ଧୂଳିତକ ଶବ୍ଦୋତ୍ତ ଓ ପବନରେ ତମେ ଫୁରୁସିଯିବ ଓ ଗ୍ରସ୍ତର ସଲଖ ଧାର ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାଙ୍ଗି ଭୁଷ୍ଟି ଗଢ଼ାଣିଆ ହୋଇଯିବ । କନ୍ଦା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଆଦି ପୋକଜୋକ ଗୁଲି ସେଥିରେ ଗାର ଓ ଦାଗ କରିଦେବେ । ସମୟକ୍ରମେ ଗ୍ରସ୍ତଗୁଡ଼ିକ ପବନରେ ଲିଭି ଲିଭି ନିର୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଯିବ । ପାହୁଲଗ୍ରସ୍ତ ବା ଝୁରୁଦାଗର କମପରିବର୍ତ୍ତନରୁ ସମୟର ଗତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏସବୁ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ବିଚାରକୁ ନେବା ତରକାର । ସ୍ଥାନଟି ଅନାବୃତ୍ତ ବା ନୁହେଁ—ଘନ ବା ଶୂନ୍ୟ କେଉଁ ସମୟରେ ପୋକଜୋକ ବୁଲୁବୁଲୁ କରନ୍ତି ବା ପବନ ବହିବାକୁ ଲାଗେ—ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଠିକ୍ କେତେବେଳେ କୁହୁଡ଼ି ପଡ଼େ ଓ ଗଛପତ୍ରରୁ କାକର ଟୋପା ଝରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ—ଏସବୁ ଏବଂ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ଅନେକ ବିଷୟ ବିବେଚନା କରି କିନ୍ତୁ ଯାହାର ସମୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ପାହୁଲଦାଗ ଢେଙ୍କା ଥିବାରୁ ଚିତାବାଦ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭଲେ ଏ ବାଟେ ଯାଇଛି ବୋଲି ଆମେ ଜାଣିପାରିଲୁ । କିନ୍ତୁ ପାହୁଲଦାଗ ପରୀକ୍ଷା ନ କରିବାପାଇଁ ଚିତାବାଦର ଲିଙ୍ଗ,

ବୟସ ବା ଅକାର ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିହେବ ନାହିଁ । ପାହୁଲଦାର ଗୋଲ ଗୋଲ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଜଣାପଡୁଛି ଯେ ଚିତାବାସଟି ସ୍ୱରୂପ; ସେଥିରେ ବେଶି ଡାଟ ବା ଛଟ ନ ଥିବାରୁ ତାର ବୟସ ବେଶି ନୁହେଁ ବୋଲି ଅନୁମାନ । ପାହୁଲ ମାପରୁ ଚିତାବାସର ଅକାର ବା ଲମ୍ବ କଲିବା ସେତେଟା ସହଜ ନୁହେଁ; ତାହା କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଅନୁଭୂତି ଆବଶ୍ୟକ । ଜନ୍ତୁର ଲମ୍ବ ସହଜ ପଞ୍ଜାର ଅକାର ବାରମ୍ବାର ଗୁଲନା କରି ଦେଖିବା ପରେ ସେ ଦଗରେ ଧାରଣା ହୁଏ ଏବଂ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭ୍ୟାସଦ୍ୱାରା ହିଁ ପାହୁଲମାପରୁ ଜନ୍ତୁର ଲମ୍ବ ଇଷ୍ଠେ ଦୁଇ ଇଞ୍ଚ ଭିତରେ ଅନୁମାନ କରିବା ଭଲ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରାଯାଇପାରେ ।

ମିର୍ଜାପୁରର କୋଇଲାମାନେ ଘାସ ଖଣ୍ଡିକରେ ପାହୁଲପ୍ରସର ମାପ ନିଅନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ମାପି ବାସର ଲମ୍ବ କଲନା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଅଟକଳ କେତେଦୂର ଠିକ୍ ବା ଭୁଲ ହୁଏ ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜେ ସେଭଳି କୌଣସି ହସାବ କରେନାହିଁ; ପାହୁଲପ୍ରସର ଅକାରରୁ ବାସର ଲମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୁଁ କେବଳ ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୋଟାମୋଟି ଧାରଣା କରିନିଏ । ପାହୁଲଦାର ମାପରୂପ ଓ ହସାବକ୍ରତାବ କରି ଜନ୍ତୁର ଅକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା ଅଟକଳ କରାଯାଏ, ଅନୁମିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରୁ ତାହା ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଚଳିବାଟି ଯେଉଁଠାରେ ନାଲ ପାର ହୋଇ ବନ୍ଧକୁ ଉଠିଛି, ସେଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଆଗକୁ ଗଦାଏ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର । ବନ୍ଧ ମଝିରେ ଥିବା ଅଣ୍ଡେପାର ଚକଡ଼ାଏ ଟାଣ ବାଲିରେ ପଲେ ହରିଣଙ୍କ ଖୋଜଦାଗ ପଡ଼ିଛି । ହରିଣ ବା ସମ୍ବରଙ୍କ ଖୋଜଦାଗ ପଶ୍ୟା କରି ଦଳରେ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନିରୂପଣ କରିବା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ । ପଲଟିକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଭେଟିଲେ ଏସବୁ ଚିହ୍ନ ବା ଲକ୍ଷଣଦ୍ୱାରା ତାହାକୁ ଛୋଟ କରାଯାଏ ଓ ତଦବଧି ମୁତାହତ ହୋଇଥିବା ଜନ୍ତୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ କଲନା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଦଳବନ୍ଧୁଭାବେ ଚଳୁଥିବା ହେଉଥିବା ଏ ସବୁ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଗତବିଧି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ନିୟମିତ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଦୃଢ଼ତ୍ୱରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ପହାନ୍ତିଭୂତି ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ଏବଂ ଶିକାର କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ସୁଖଦୁଃଖରେ ଭାଗ ନେବାର ଅଭିଳାଷ ନିମ୍ନେ ବଳବତ୍ତା ହେବାକୁ ଲାଗେ ।

ବଣଜଙ୍ଗଲରୁ ଦୂରରେ ଖୋଲମେଲରେ ଚରୁଥିବା ହରିଣ ପଲରୁ ହରିଣା ଓ କୁଅଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଗଣିନେବା ଏବଂ ହରିଣଙ୍କ ଶିଙ୍ଗର ଲମ୍ବ ଓ ଅକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଧାରଣା କରିବା ସହଜ । କିନ୍ତୁ ବଣରେ ଲୁଚିରହିଥିବା ହରିଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏ ସବୁ ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପଦାକୁ ଅଣିବାକୁ ପଡ଼େ । ହରିଣପଲକୁ ବଣଜଙ୍ଗଲରୁ ପଦାକୁ ଅଣିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଉପାୟମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଏ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ରାନ୍ତ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ତାହା ଭଲ କାମ ଦିଏ । ଏହି ଉପାୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଏବେ ବତାଇ

ଦେଉଛନ୍ତି; ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପତ୍ତରରୁ ଅଧିକ ହରିଣକୁ ଠୁଳକରି ଫଟେ। ଉଠାଇ ପାରିବୁ । ଗୋଠଛଡ଼ା ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲ ବାହାରେ ଚରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ହରିଣ ବା ହରିଣୀକୁ ଠାବ କରି ଅପଣ ଛପି ଛପି ତା ପାଖକୁ ଯିବେ ଓ ନିକଟର ଗୋଟିଏ ଗଛ ବା ବୃକ୍ଷା ପଛରେ ଲୁଚି ରହି ଅରଟିଏ ଚିତାବାଦ ପରି ବୋବାଇଦେବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନ୍ତୁ ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଜଙ୍ଗଲର ଜନ୍ତୁମାନେ ନିର୍ଭୁଲଭାବେ ଶବ୍ଦଦ୍ୱେଷ କରିପାରନ୍ତି । ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବାମାନେ ହରିଣଟି ଅପଣଙ୍କୁ ମୁହାଁଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଯିବ । ସେ ଅନାଇଥିବା ଭିତରେ ଅପଣ କାନ୍ଧଟିଏ ପଦାକୁ ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ ଅରେ ଦୁଇଥର ଉପରତଳ କରି ହଲାଇ ଦେବେ କିମ୍ବା ବୃକ୍ଷର ଡାଳପତ୍ରକୁ ଗାମାନ୍ୟ ଦୋହଲାଇ ଦେବେ । ସେତକ ସଞ୍ଚଳନ ଦେଖିବାମାନେ ହରିଣ ଆତଙ୍କଧୂନ ଅଟନ୍ତି କହିଦେବ ଏବଂ ପଲର ଅନ୍ୟ ହରିଣ ହରିଣୀ ଯଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାହାରି ଆସି ତା ଦୁଇପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଯିବେ ।

ଗଛରୁଦା ଉହାଡ଼ରେ ଲୁଚି କରି ଚିତାବାଦ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜନ୍ତୁର ସ୍ବର ଅନୁକରଣ କରିବାର ଏକ ବିଶେଷ ବିପଦ ପ୍ରତି ଅପଣଙ୍କୁ ଆହେଁ ସାବଧାନ କରିଦେଉଛି । ସେତକ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଶିକାରୀ ବା ବନ୍ଧୁକଦାର୍ ଆଖିପାଖରେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ନିର୍ଭରତାରେ ଜାଣିରଖିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ସେତକ ଯତ୍ନକ୍ରମେ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା କାହିଁକି ଏତେ ଜରୁରୀ, ମୋର ଏକ ଅନୁଭୂତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ ହେବା ପରେ ଅପଣ ନିଜେ ତାହା ଉପଲବ୍ଧ କରିପାରିବେ ।

ଦିନେ ରାତିରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଚିତାବାଦଟିଏ ଅତି କରୁଣ ସ୍ବରରେ ବାଜିମ୍ବାର ବୋବାଉଥିବା ଶୁଣିଲି ଏବଂ ଜନ୍ତୁଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ବିପତ୍ତିରେ ପଡ଼ିଛି ଭାବି ପରଦିନ ସକାଳୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାହାରିଲି । ଚିତାବାଦ ରାତି ଭିତରେ ଦୂରର ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ ଉପରକୁ ହଟିଯାଇ ସେଠାକାର ଜଙ୍ଗଲର ଏକ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆ ନିକଟରୁ ହେଉଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଶିକାରୀରୂପେ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ି ପଡ଼ିଆରେ ପହଞ୍ଚିଲି ଓ ଚିତାବାଦର ଅଗୋଚରରେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ପଥରଖୁଣ୍ଟ ପଛରେ ଶୋଇ ଚିତାବାଦର ହେଉଥିଲର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅଧଘଣ୍ଟା ଧରି ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଡାକ ଦେଲୁ । ସେ ଭିତରେ ଚିତାବାଦ ଅତି ସାବଧାନରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗେଇ ଆସିଲା । ସେ ଶବ୍ଦେ ଗଳକୁ ପାଖେଇ ଆସିବା ପରେ ମୁଁ ଚୁନି ହୋଇଗଲି ଓ ଭୁଲରେ କହୁଣୀଭାସି ଦେଇ ପାଦୁକରେ ମୁହଁ ଥୋଇ ତାର ଦେଖାପାଇବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କଲି । ଚିତାବାଦ ବାହାରିବାକୁ ଆଉ ଦେଖି ଡେରି ନାହିଁ—ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖାଦେବ ଭାବି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି, ହଠାତ୍ ଏତକବେଳେ ପଛରୁ ସେ ଖସି ଯେ ଶୁଣି ବୁଲିଯିବ ଦେଖିଲି ଯେ ସେ ଭିତରେ କେହି ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶ୍ଵେତାଂଶୁରୀ ପକ୍ଷପାଦରେ ଗଲାଇ ମୋର ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ କରି ଧରିବୁ ।

ନୈନିତାଲର ଡେପୁଟି କମିଶନର କାସେଲ୍‌ସ୍ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ.ଏଚ୍ ପୁଟ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚି ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲ ବଙ୍ଗଳାରେ ରହୁଥିଲେ ଓ ଦେବେ ସେମାନେ ବଙ୍ଗଳା ପାଖରେ ଅଳ୍ପ ବୟସର ଚିତାବାଘଟିଏ ମାରିଥିଲେ । ଏହି କଥା ସେତେବେଳେ ମୋତେ ଜଣାନ୍ତୁଥିଲା । ମୃତ ଶାବକର ମାଆ ରାଜକମାମ ହେଣ୍ଡାଲ ଦେଇ ବଙ୍ଗଳା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାରୁଥିଲା । ଓ.ଏଚ୍ ପାହାନ୍ତିଆରୁ ଉଠି ତାକୁ ଠାବ କରି ମାରିବା ପାଇଁ ହାତୀରେ ବସି ବାହାରିଥିଲେ । ହାତୀ ଓ ତାର ମାହୁନ୍ତ ବାଘ ଶିକାର ପାଇଁ ପୁରୁଷ ଡାକ୍ତରୀ ପାଇଥିଲା । କାକରଝିଜା ସାପପତ୍ନୀ ଉପରେ ମାହୁନ୍ତ ଏଡ଼େ ବାଗରେ ହାତୀକୁ ଆଣି ମୋ ପଛରେ ଖୁବ୍ ପକଳା ଧାଡ଼ିଏ ଗଛ ଅରପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇଦେଲା ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଆସିବାର ମୁଁ ଟିକିଏ ବି ସୁରୁ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଓ.ଏଚ୍ ବସୁଷ୍ଟ ଲେଙ୍କ; ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଯେତେ ଭଲ ନୁହେଁ । ଗଛଫାଙ୍କରେ ମୁଁ ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପାହାନ୍ତିଆ ଅଲୁଅରେ ମୋ କାନ୍ଧକୁ ଭଲଭାବେ ନିଶାଣ କରି ନ ପାରି ଓ.ଏଚ୍ ହାତୀଟିକୁ ଆହୁରି ଅଗେଇନେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ହାତୀ ନିଶେରେ ମୋଠାରୁ ଦଶ ଗଜକୁ ପାଖେଇ ଆସିଲା । ବୁଢ଼ା ମାହୁନ୍ତଟି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା ଦେଖାଇଲା; ଓ.ଏଚ୍ ହାତୀଉପରୁ ଝୁଙ୍କ ପଡ଼ି ମୋ କାନ୍ଧକୁ ଝୁଙ୍କଫଲ୍ ନିଶାଣ କଲେ । ସେ ଫର୍‌ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଯୋଗକୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ହାତୀ ଓଡ଼ାଇ ଧରିଥିବା ଗୋଟିଏ ଭାଲକୁ ଛୁଡ଼ିଦେଲା ଏବଂ ସେହି ଶବ୍ଦରେ ମୁଁ ବୁଲୁପଡ଼ି ଝୁଙ୍କଫଲ୍ ଠିକ୍ ମୋର ଆଡ଼କୁ ନିଶାଣ ହୋଇଥିବା ଦେଖିଦେଲି । ହାତୀ ଭାଲଟିକୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ନଥିଲେ ନିଶ୍ଚିତ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ମୁଁ କଦାପି ବଞ୍ଚିନଥାନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗଣ୍ଡ ଖୋଜଦାଗ ଅମେ ପଶୁଛି କଲୁ, ଗତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେମାନେ ଏହି ଚକଡ଼ାକ ବାଲି ଉପରଦେଇ ନାଲ ପାରି ହୋଇଛନ୍ତି । ରାତି ଭିତରେ ଖୋଜଦାଗ ଉପରେ ପୋକଯୋକ ଗୁଲି ଗାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି; ଉପରୁ ନିଆଁଆସିଥିବା ଗଛ ଭାଲରୁ ଟୋପା ଟୋପା କାକର ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ବୁଡ଼ିପଡ଼ିଛି । ଏ ଭିତରେ ହିଟ୍‌ଲେଣ୍ଡର ଘର ଦୂର ଗୁଲିଥିବେଣି । ଏଠାରୁ ମାଇଲକରୁ ପାଞ୍ଚମାଇଲ ଭିତରେ ସେମାନେ ନିଶାଣକଲରେ କେଉଁଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବେ କିମ୍ବା ସୁରକ୍ଷା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ ପାଇଥିଲେ ଖୋଜମେଲରେ ଏବେ ଚରୁଥିବେ । ଦୂରରେ ଥିବା ଏହି ପଲଟିରେ ଦୁର୍ଗଣ୍ଡ ଦୁର୍ଗଣ୍ଡ ସନ୍ଧ୍ୟା ସେମାନଙ୍କ ଖୋଜଦାଗରୁ ନିରାପଣ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସହଜ ଉପାୟ ଅପଣକୁ ଶିଖାଇଦେଉଛି ।

ପ୍ରାୟବସ୍ୟସ୍ତୁ ହରିଣଟିଏ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ଆଗ ଓ ପଛ ଖରା ମଝିରେ ପ୍ରାୟ ଦିଶି ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବଧାନ ଆସ । ସଲଖ ବାଡ଼ି ଶୁଣିକରେ ହରିଣଙ୍କ ଗତିପଥରେ ଦିଶି ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବଧାନରେ ଦୁଇଟି ଗାର ଟାଣିଦିଅନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ ଜୋତାର ଲମ୍ବ ପ୍ରାୟ ଦଶଇଞ୍ଚ; ତେଣୁ ଲଗି ଲଗି ଚନ୍ଦ୍ରପାଦ ପକାଇଲେ ସେଥିରୁ ଦିଶି ଇନ୍ଦ୍ର ମାପ ବାହାରିପଡ଼ିବ । ଦୁଇ ଗାର ମଝିରେ ଥିବା ଖୋଜଦାଗରୁ ଗଣି ଦୁଇରେ ଭାଗ କଲେ ଭାଗଫଳ ଦଲର ହରିଣହରିଣୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସହଜ ସମାନ ହେବ । ଗାର ମଝିରେ ସମୁଦାୟ ଦିଶି ଖୋଜଦାଗ ଗଣନା ହେଲେ ଦଲରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରଟି ହରିଣହରିଣୀ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିବ । ଏ ହିସାବ କଲୁ ସପ୍ତଶ୍ରୀ ନିର୍ଭୁଲ ନୁହେଁ । ଜନ୍ମୁଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଦଶରୁ ସେତିକି ବେଶି ହେବ, ହିସାବରେ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅଧିକ ଭୁଲ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ଏଭଳି ହିସାବ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜନ୍ମୁଙ୍କ ଆଗ ଓ ପଛ ଖରା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ସଠିକ୍ ଭାବେ ଜାଣିବା ଦରକାର । ବଳିଆ କୁକୁର, ବଢ଼ିଗୁମ୍ଫା ଓ ଛେଳିମେଣ୍ଟା ଆଦି ଜନ୍ମୁଙ୍କ ପଛ ବା ଖରା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ କମ୍ ଏବଂ ସମ୍ଭର ଓ ଗାଈଗୋରୁଙ୍କଠାରେ ତାହା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ହେବା ସ୍ୱଭାବିକ ।

ଜଙ୍ଗଲସ୍ତରରେ ଯେଉଁମାନେ ତାଲିମ ପାଇନାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଅବଗତ ନିମନ୍ତେ ଏଠାରେ ସୁଗୁରୁଦେବାକୁ ଗୁହେଁ ଯେ ସଡ଼କ, ଚଳବାଟ ବା ଶିକାରସରରେ ମନୁଷ୍ୟର ପାଦଚିହ୍ନ ପଞ୍ଚାକ୍ଷ କରି ପଥଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେଥିରୁ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ସହଜ କରାଯାଇପାରେ । ଧରନ୍ତୁ, ଶିଶୁ ଅଧିକୃତ ଏକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ହେଉ ଜାଗାଏ ଶିକାରସରରେ ଅମେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜୋତାରୁପ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲୁ । ଗୁପ୍ତଗୁଡ଼ିକର ଆକୃତି ଓ ଆକାର, ଜୋତାର ଢଳି ତମଡ଼ା ନା ରବରରେ ତିଆରି ଏବଂ ଢଳି ବା ଗୋଇଁରେ କଣ୍ଟା ବା ନାଲି ଆଦି ଅଳ୍ପ କି ନାହିଁ—ଏସବୁ ପଞ୍ଚାକ୍ଷ କରି ପଥଗୁରୁ କେଉଁ ପକ୍ଷର ଲୋକ, ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ସମୁଦାୟ କେତେଜଣ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ କେତେ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ସେବାଟେ ଯାଇଛନ୍ତି ତାହା ଜାଣିହେବ । ସମ୍ଭର ଅତିବାହନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାର ଉପାୟ ଅମେ ଶିଖିଯାଉଛି । ଏବେ ଦଳରେ କେତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ତାହା ହିସାବ କରାଯାଉ । ଶିକାରସରକୁ କାଟି ଦିଶି ଇନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବଧାନରେ ସମାନ୍ତରାଳଭାବେ ଦୁଇଟି ଗାର ଟାଣନ୍ତୁ । ଦୁଇ ଗାର ମଝିରେ ଯେତିକି ଗୋଇଁଦାଗ ଗଣିବେ, ଦଳରେ ଠିକ୍ ସେତିକି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିବ ।

ପଥଗୁରୁମାନେ କେତେ ବେଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିଲେ ପାଦଚିହ୍ନ ପଞ୍ଚାକ୍ଷଦ୍ୱାରା ତାହା ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ିବ । ମନୁଷ୍ୟ ସାଧାରଣ ଗତିରେ ଚାଲୁଥିବାବେଳେ ଭୂମିରେ ପାଦର ପ୍ରତି ଅଂଶ ସମାନଭାବେ ଗୁପ୍ତ ଥିବ ଏବଂ ଉଚ୍ଚତା ଅନୁପାତରେ ପ୍ରତି ପାଦୁଣ୍ଡ ଦିଶିରୁ ବଢ଼ି ଇନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବ ହୁଏ । ଗତିବେଗ ବଢ଼ିଲେ ପାଦୁଣ୍ଡର ଲମ୍ବ ମଧ୍ୟ ବଢ଼େ ଓ ପାଦର ପୃଷ୍ଠଭାଗରେ ଦେଖି ଗୁପ୍ତ ପଡ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଇଁ ଉପରୁ ଗୁପ୍ତ କମିଯାଏ ।

ଅନ୍ତଃସ୍ତରରେ ଧାଉଁଥିବା ଲେକର ପାଦର ଅବସ୍ଥାଟି କେବଳ ଭୁଲ୍‌କୁ ଛୁଇଁଥାଏ । ଦଳରେ ଦଶ ବାର ଜଣ ଲେକ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ପାଦଚନ୍ଦ୍ର ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରଥମ୍ ରହୁଥାଏ ଓ ସେ ଭିତରୁ କେହି ଛୋଟାଉଥିବା ମଧ୍ୟ ଧରାପଡ଼ିଯାଏ । ପାଦଚନ୍ଦ୍ରରେ ରକ୍ତ ପଡ଼ିଥିବା ଲେକଟି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା ଦିଏ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଛତାଗୁଡ଼ିକର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଏହି ଛୋଟ ଗୁରୁଟିକୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା ଦେଉଛି । ଗୁରୁଟିର ସ୍ଥାନୀୟ ନାମ ‘ବ୍ରହ୍ମଗୁଟି’; ଉପକାରୀତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାର ନାମଟି ଅତି ଯଥାର୍ଥ । ଫୁଟେ ଭିତର ଏହି ଗୁରୁଟି ଏଠାକାର ପ୍ରତି ଜଙ୍ଗଲର ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ ମିଳେ । ଏହାର ଫୁଲ ଡେ’ସି ପରି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଫୁଲର ଡେମ୍ଫଗୁଡ଼ିକ ଡେ’ସିର ଡେମ୍ଫ ଅପେକ୍ଷା ଲମ୍ବ । ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦେବଜୀପତ୍ର ପରି ମାଂସଳ ଓ ପତ୍ରର ଦୁଇ କଡ଼ରେ କରତଦାନ୍ତ ପରି କଟା । ପତ୍ରରୁ କେତୋଟି ପାଖିରେ ଧୋଇ ଧୁଲି ବାଲି ପରିଷ୍କାର କଲେ ପରେ ତାହାକୁ ମଳି ରସକଳ ଛତାରେ ପକାଇଦେବେ । ଛତ ଅଳ୍ପ ଗନ୍ଧର ହୋଇଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ଦରକାର ହେବନାହିଁ—ପତ୍ରରସରେ ହିଁ ସନେ ଦୁଇଦିନରେ ଘା’ ଶୁଖିଯିବ ।

ବନ୍ଧୁଗଣ! ଭରତ ଓ ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ଜଙ୍ଗଲରେ ତାଲମ୍ ଦେଲେବେଳେ ସମସ୍ତ ଅଭାବରୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଖଟାଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଏହା ଭିତରେ ମୋତେ ଛମା କରିଥିବେ ବୋଲି ଆଶା କରିବା ସଙ୍ଗେ ଆମେ ଏକାଠି ଯାହା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ, ତାହା ଆପଣମାନେ ଭୁଲି ନଥିବେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ଜଙ୍ଗଲରେ ଖାଦ୍ୟୋପଯୋଗୀ ଫୁଲ ଓ ଫଳମୂଳ କିପରି ଚିହ୍ନିତ କରାଯାଏ—ଗୁହା ବା କଟି ବଦଳରେ କ’ଣ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ—କୂର, ଘାଆ ବା ଡକ୍ଟିକସିବା ଉପଯମ କରିବା ପାଇଁ କେଉଁ ଗୁରୁ, ଛେଲି ବା ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଉପକାରୀ—ଫ୍ରେଜର୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କିମ୍ବା ଅସ୍ୱଚ୍ଛ ପରବହନ ପାଇଁ ଲଜ୍ଜାଲତାରୁ କିପରି ଦଉଡ଼ା ବଳାଯାଏ—ପିମିରି ଓ ଗୋଡ଼ ଫାଟିବାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ କଣ କରିବା ଦରକାର—ଓଁବା ଜଙ୍ଗଲରେ ଶୁଖିଲାକାଠ କେଉଁଠାରେ ମିଳେ ଓ ଦିଆଯିଲା ବିନା ସେଥିରେ କିପରି ନିଆଁ ଧରାଇବାକୁ ପଡ଼େ—ବିନା ବନ୍ଧୁକରେ କିପରି ଶିକାର କରାଯାଏ—ସାଧାରଣ ବାସନକ୍ରମର ଅଭାବରେ ଶେଷାଇବାସ ଲୁଚାଇନିଆଯାଏ, ଲୁଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ କଣ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ଓ ତାହା କେଉଁଠାରେ ମିଳେ—ସାପକାମୁଡ଼ା-ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶତ ଏବଂ ଅଶ୍ୱିକ ବିରାମର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲରେ କି ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସମ୍ଭବ—ଏସବୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜର ସ୍ୱସ୍ଥରକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲର ନିବିଡ଼ତା ସହିତ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସହାବସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଶିକ୍ଷା ପାଇଛୁ । ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ଯେତକ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି, ତା’ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି ଆପଣମାନଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ଶିଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ସେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଫଳନରେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର କିଛି କିଛି ଅବଦାନ ଥିଲା । ଭରତର ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପାହାଡ଼ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି

କିଛି ତଥ୍ୟ ମୁଁ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି । ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର, କାନାଡ଼ା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ନିଉଜିଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଅଫ୍ରିକା ଆଦି ବହୁ ଦେଶର ଧୂସର ଓ ଗ୍ରୀମାଞ୍ଚଳରୁ ସଂଗୃହୀତ ତଥ୍ୟମାନ ଦାନ କରି ଆପଣମାନେ ସେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ବହୁଗୁଣେ ପରିପୁଷ୍ଟ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତର ଜୀବନରେ ଜଙ୍ଗଲପାହାଡ଼ରେ ବସବାସ କରି ରହିବା ପାଇଁ ଆମେ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରୁ ନଥିଲେ । ପ୍ରାଣ ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ ବିପଦ ଥିବା, ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ ଏକ ପରିବେଶରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପୁରୁ ନିଜ ଉପରେ ଓ ପରସ୍ପର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କାତ କରାଇବା, ଅଜଣା ବିପଦ ପ୍ରତି ଅହେତୁକ ଅତଙ୍କ ହରାଇବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ-ପାହାଡ଼ ସହିତ ଅଜବନ ପରିଚିତ ଜଙ୍ଗଲଯୁକ୍ତନିପୁଣ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଶକ୍ତିକୁ ଦକ୍ଷିଣ-ପୁରୁ ଏସିଆର ଅରଣ୍ୟମୟ ରଣାଙ୍ଗନରେ ସମ୍ମିଶ୍ର ସହାମରେ ପରିଚିତ କରିବା ହିଁ ଥିଲା ଆମ ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସେ ସେତିକି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆମେ ସମ୍ମିଳିତଭାବେ ଜଙ୍ଗଲ ବିଷୟରେ ସେତିକି ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲୁ, ଜଙ୍ଗଲଯୁକ୍ତ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଥିଲା ଜ୍ଞାନର ଏକ ଅସରନ୍ତି ଭଣ୍ଡାରର ଅତି ସାମାନ୍ୟ, ଅତି ନଗଣ୍ୟ ଏକ ଅଂଶ । ପ୍ରକୃତିରୂପୀ ମହାଭକ୍ତର ଆରମ୍ଭ ବା ଶେଷ ନାହିଁ । ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସାଧନାଦ୍ୱାରା ସେହି ଜ୍ଞାନର କିମ୍ବଦଂଶ ମଧ୍ୟ ଅସୁତ କରାଯାଇ ନ ପାରେ, ଥିଲା କେତେ ମାସର ତାଲିମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ତାହାର କେତେକାଂଶ ବା ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ସମ୍ଭବ ?

ବସନ୍ତ ପ୍ରଭାତରେ ଆଜି ଜନ୍ମଦୃ ହୋଇ ଚୁଲୁ ଚୁଲୁ ସମତଳ ଅଞ୍ଚଳ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆମେ ହିମାଳୟର ପାଦଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଲୁଣି । ସମତଳ ଭୂମି ଏବଂ ଏଠାକାର ଭୂବିଦ୍ୟାବନ

ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନତା ଆପଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବେ । ଏ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉମିର ଓ କୋଳଗଛର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ପାଚଲ ଉମିର ଓ କୋଳ ଲେଉଟରେ ଏଠାକୁ ଆକର୍ଷିତ ହେଉଥିବା ନାନା ଫଳଭୋଜୀ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭାଲିଆଡ଼ାଲ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତୁ । ବିଚିତ୍ର ଏହି ପକ୍ଷୀ ଗଛ-କୋରଡ଼ରେ ବସାକରେ । ମାତ୍ର ପକ୍ଷୀଟି ବସାରେ ପଶିଲା ପରେ ତାର ଥଣ୍ଡା ଗଳିବା ଭଳି କଣାଟିଏ ରଖି ସୁରୁପପକ୍ଷୀ କୋରଡ଼ର ମୁହଁ ପଦାରୁ ନିରୁଳ କରି ମୁଦ୍ଦପ । କାରୁଭୁଜା ମାତ୍ରପକ୍ଷୀଟି ଅତ୍ୟାଦୁରୁଚି ଉଷ୍ମମାରିବା ସମୟରେ ତାର ଶାଢ୍ୟପେଶୁ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ଗୁରୁତ୍ୱାସିଦ୍ଧ ସୁରୁପପକ୍ଷୀକୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ପ୍ରଚୁର ଶାଢ୍ୟ ଶାଢ୍ୟ ସଙ୍ଗଦା ବସିରହିବା ଫଳରେ ମାତ୍ରପକ୍ଷୀଟି ଏତେ

ମୋଟା ହୋଇଯାଏ ଯେ କୁଆ ଫୁଟିଲବେଳକୁ ସେ ଅଛ ଉଡ଼ିପାରେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଦାସିହୁରୁ ନିଷ୍ଠୁର ପାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଡମ୍ବ ଫୁଟିଲ ପରେ ସୁରୁଷ ପକ୍ଷୀଟିକୁ ଶାବକ ପାଳନ ସହିତ ପ୍ରଣୟନର ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିପୋଷଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଭଲିଆଖାଇର ବିବିଧ ଗଠନ, ସ୍ବରଯନ୍ତ୍ରଣତେ ତାର ପ୍ରକାଶ ଅଶ୍ବ ଏବଂ କଷ୍ଟସାପେକ୍ଷ ତାର ଅନୁସୃଷ୍ଟ ଉଡ଼ିବାର ଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ଯେତେ ଅବା ବିବର୍ତ୍ତନର ଅଗ୍ରଗତିରୁ ବାଦ ପଡ଼ି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବାଟରେ କେଉଁଠି ଅଟକି ରହୁଯାଇଥିଲା । କୋରଡ଼ର ମୁହଁ ଚୁକି ମାଘପକ୍ଷୀଟିକୁ ବସାରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଆଦମୟୁଗର କୌଣସି ଶତ୍ରୁ ଠାରୁ ସାଥୀକୁ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏହି ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ବ୍ୟବସ୍ଥାଟିକୁ ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିହାର କରିନାହିଁ । ଶୁଭ, ରମଣୀୟା ଓ କାଠହଣା ଆଦି ଗ୍ରୋଟ ଗ୍ରୋଟ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ଗଛକୋରଡ଼ରେ ବସା କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନାନା ଶତ୍ରୁଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ସବୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ଚାଲିନାରେ ଭଲିଆଖାଇ କେବଳ ଅତିକାୟ ନୁହେଁ—ତାର ଅଶ୍ବ ମଧ୍ୟ ଅତି ପ୍ରକାଶ ଓ ଶକ୍ତି । ଏ ସବୁ ସତ୍ତ୍ବେ କେବଳ ଭଲିଆଖାଇ ଯେ କାହିଁକି ତା ସାଥୀକୁ କୋରଡ଼ ଭିତରେ ଆବକ କରି ରଖେ, ତାହାର କାରଣ ବୁଝିହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ଛଡ଼ା ଭଲିଆଖାଇର ଆନ୍ତରି ଏକ ବିବିଧ ଘାତ ଅଛି, ଯାହା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଭଲିଆଖାଇ ତାର ଲକ୍ଷ ଉପରକୁ ଥିବା ରଙ୍ଗ ମୁଣିଟିରୁ ଅଶ୍ବରେ ହଲଦିଆ ରଙ୍ଗ ନେଇ ଦୁଇ ଡେଶାର ଧଳା ପଟାଗୁଡ଼ିକୁ ରଙ୍ଗ କରେ । ରଙ୍ଗଟି ପକ୍ଷୀ ନୁହେଁ; ରୂମାଲରେ ତାହା ପୋଛି ହୋଇଯାଏ ଓ ବର୍ଷାରେ ଧୋଇଯାଏ ମଧ୍ୟ । ଭଲିଆଖାଇ ନିଜକୁ ଏପରି ରଙ୍ଗାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ବିବର୍ତ୍ତନର କୌଣସି ଯୋପାନରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଶତ୍ରୁ ଠାରୁ ନିଜକୁ ଗୋପନ ରଖିବାପାଇଁ ସେ ଏହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଚିତାବାଘ ହିଁ ଭଲିଆଖାଇକୁ କେବେ କେମିତି ଆକ୍ରମଣ କରେ । ତେବେ ଚିତାବାଘ ରାତିରେ ଶିକାର ମାରୁଥିବାରୁ ଡେଶାରେ ହଲଦିଆ ରଙ୍ଗ ବୋଲିବା ଦ୍ବାରା ତା'ଠାରୁ ନିଷ୍ଠୁର ମିଳି ନ ଥିବ ।

ଭଲିଆଖାଇ ଛଡ଼ା ଡମ୍ବର ଓ କୋଳିବଂରେ ନାନା ରଙ୍ଗମୟ ବହୁ ଫଳଭୋଜୀ ପକ୍ଷୀ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସିନ୍ଦୂରମୁଣି, ସରୁଜବସନ୍ତ, ଆଦି ଦୁଇପ୍ରକାର ହରଡ଼ଚଢ଼େଇ, ହରବା ଓ ଗୋବରା ଚଢ଼େଇ, ପାହାଡ଼ିଆ ଓ ଜଙ୍ଗଲ ଚୁଲ୍‌ଚୁଲ, ଚନ୍ଦନା ଓ ନନ୍ଦକାଶୁଆ ଏବଂ ଲଲମୋହନଙ୍କୁ ସେ ଭିତରୁ ଚିହ୍ନଟ କରନ୍ତି । ଗଛମୂଳରେ ଶିଖିଲପତ ଝୋଲାଇ ପଶୁଶରଣ କମ୍ବରା ଚଢ଼େଇ ମହା ଅନନ୍ଦରେ ହଠାତ୍‌ପଡ଼ିଥିବା ପାଚିଲା ଡମ୍ବର ଓ କୋଳି ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କମ୍ବରା ଚଢ଼େଇ ସବୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କପରି ନିଜର ପାଟଙ୍ଗାୟ ବାସସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ି ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି; ଶୀତ ଋତୁର ଅବସାନରେ ସେହୁମାନେହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସ୍ବସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବେ । ଡମ୍ବର ଗଛ ପାଖରେ ବଣପୋଡ଼ିରେ ପଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପଟାଏ ଖୋଲ ଜାଗାକୁ ଛେଦ କରି ଶିକାରସରିଟିଏ ସଳଖରେ ଉଠିଯାଇଛି ପାହାଡ଼ ଉପର ଏକ ଗ୍ରୋଟ ଅଗଣ୍ଡର

ଚକ୍ରା ପାଖକୁ । ପଥରଝୋଲରୁ ବହୁଆୟୁଧବା ସବୁ ଝରଣାଟିଏ ସେ ଚକ୍ରାକୁ ପାଣି ଯୋଗାଏ । ଚକ୍ରାଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଛଡ଼ାରେ କୁସୁମ ଗଛଟିଏ ଅଥରୁ ହଣାହୋଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ଗଛଟିର ମୂଳଗଣ୍ଡିର ଅରପାଶେ ପୋତା ପଥର ପରି ଭୂମିରୁ ଉଠିଥିବା ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ପୌଷକଲୁଣ ଭୂଷଣେ ପଶୁମାନେ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କଟା କୁସୁମ ଗଛଟି ପଛରେ ଏକ ବିରାଟ କାଦିହାସ । ପୁରୀ ରୋଡ଼ ଶିକାରୀମାନେ ସେ ଗଛଟିରେ ମଞ୍ଚା ବାନ୍ଧି ନିୟମିତ ଶିକାର ମାରୁଥିଲେ । ଲୁଣ ଗୁଡ଼ିବାକୁ କମ୍ପା ପାଣି ପିଇବାକୁ ଆସିଥିବା ଜନ୍ତୁକୁ ମାରିବା ବେଆଇନ । ତେବେ ରୋଷ ଶିକାରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅଇନକାନୁନର ମୂଲ୍ୟ ବା କ'ଣ ? ମଞ୍ଚାଗୁଡ଼ିକୁ ବହୁବାର ଭଜାଭଜି କଲ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବିରତ ନ ହେବାରୁ ଶେଷରେ ଗଛଟିକୁ ମୁଁ ହଣାଇଦେଲି ।

ମାଂସଭୋଜୀ ପଶୁ ପାଣିକୂଳରେ ବା ଲୁଣମୁଣ୍ଡା ପାଖରେ ଶିକାର ମାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ଲୋକେ କହୁବା ମୁଁ ଶୁଣିଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଶିକାରୀ ଜନ୍ତୁ ଅବା ସେତକ ଦୟାବାନ ହୋଇଥିବେ ! ତେବେ ଭାରତର ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ ଯେ ଲୁଣମୁଣ୍ଡା ପାଖରେ ଶିକାର ମାରିବାକୁ ଭଲ ଫେଲେ ପଶ୍ଚାଦ୍ଦପଦ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ—ଏହା ମୁଁ ଜୋରଦେଇ କହୁପାରେ । ପ୍ରକୃତରେ କହୁବାକୁ ଗଲେ, ଲୁଣମୁଣ୍ଡା ଅଞ୍ଚଳରେ ହିଁ ସେମାନେ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଶିକାର ମାରନ୍ତି । ନିକଟସ୍ଥ ଜଙ୍ଗଲରେ ଯଥେଷ୍ଟ ହରିଣ ବା ମାଙ୍କଡ଼ ଥିଲେ ଲୁଣମୁଣ୍ଡା ପାଖରେ ସେମାନଙ୍କ ଦରଖିଆ ମନ୍ତ୍ର, ଶିଙ୍ଗ ଓ ହାଡ଼ ଆଦି ଜମିଥିବା ଦେଖାଯାଏ । ମଲଜନ୍ତୁଙ୍କ ଶିଙ୍ଗ ଓ ହାଡ଼ ଲେଉଟେ ଲୁଣମୁଣ୍ଡା ଆଖପାଖରେ ଝିଙ୍କ ମଧ୍ୟ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବାସ କରନ୍ତି ।

ଶିକାରଯଗରେ ପାହାଡ଼ ଚୁଡ଼ାଯାଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଏହି ବଣବେଷ୍ଟିତ ପାଖତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଉପରେ ଥରେ ଆସି ଚାଲିଯାଏ । ଅମ ବାଡ଼ି ପଛ ନାଲିକୂଳରୁ ଆଜିର ଯାହା ଅରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ପାହାଡ଼ଟି ଏହି ଯାଅ ଜଙ୍ଗଲ ଯେଉଁ ନାଲିକୂଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଜଙ୍ଗଲଟିରେ ବଡ଼ ଗଛ ବେଶି ନାହିଁ; ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷ ଲାଭଦାୟକ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଜଙ୍ଗଲଟି ମନୁଷ୍ୟର ଧୂମକାଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷା ପାଇଛି । ଜଙ୍ଗଲ ମହିମାରେ ଯେଉଁ ଫିକା ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଚକଡ଼ା କେତୋଟି ଦେଖାଯାଉଛି, ବର୍ଷାପାଣିରେ ପାହାଡ଼ରୁ ଧୋଇଆସିଥିବା ଶିଶୁମଞ୍ଜି ଗୁଆ ଧରି ଗଜା ଶିଶୁଗହର ଗ୍ରେଟ ଜଙ୍ଗଲଟିଏ ଡେଇଁରେ ଯୁକ୍ତି ହେଲଣି । କେଇ ବର୍ଷ ପରେ ଯେଠାରୁ ମୂଲବାନ ଶିଶୁଗଞ୍ଜ ଅମଦାନୀ ହେବ ଏବଂ ଘରର ଆସବାବପତ୍ର ବଡ଼ା ବିଶେଷକରି ଶଗଡ଼ ଚକ ଯେଥିରୁ ତଥାଶି କରାଯିବ । ଘନ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଚକଡ଼ାଗୁଡ଼ିକରେ ପାଞ୍ଚଭାବେ ଉଠିଥିବା ଚୁମ୍ବ ଗଛର ଡାଳରୁ ଲାଲ୍ ରଙ୍ଗର ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଫଳ ଝଲୁଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ଚୁମ୍ବଫଳ ଉପରେ ବୋଲି ବସିଥିବା ଲାଲ୍ ରଙ୍ଗର ‘କମଳାଗୁଣ୍ଡ’ ଏଠାକାର ହାଟବଜାରରେ କଣିବାକୁ ମିଳେ । ଉକ୍ତ ପାଞ୍ଚଟାୟୁ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ବଲପୁର ଦଶହରା ଅଧିବାସୀମାନେ ପ୍ରବଳ ଶୀତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ଏବଂ ଜଳବାୟୁ ନିର୍ବାହର ଉପାୟ କରିବା ପାଇଁ ଯାଯାବର ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପରି ଶୀତଦିନେ ଏସବୁ ତଳପାଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚାଲିଆସନ୍ତି ।

ଧାରବାହକ କର୍ମପନ୍ଥାରୁ ଦନଟିଏ ଅବ୍ୟାହତ ପାଇଲେ ପିଲରୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ‘କମଳାଗୁଣ୍ଡ’ ସହକ୍ଷ କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ନ୍ତି । ବୁନବନ୍ଦର ଫଳନ୍ତି ଭାଲଗୁଡ଼ିକୁ ହାଣି ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପର୍ତ୍ତାମୁହାଁ ବୁଡ଼ିରେ ପୁରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ବୁଡ଼ିତଳେ ବହୁହୋଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡକର୍ମ ବା କନା ଖଣ୍ଡକରେ କମଳାଗୁଣ୍ଡ ଘେରି ବୋହୋଇଯାଏ । ପାଞ୍ଚକଣିଆ ଏକ ସାଧାରଣ ପରିବାରର ବାପ, ମା’ ଓ ପିଲ ତନୋଟି ମିଶି ଦୈନିକ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ କେ. ଜି. କମଳାଗୁଣ୍ଡ ଆଦାୟ କରନ୍ତି । ଲାଲ୍ ଦର ଅନୁସାରେ ସେତକ କମଳାଗୁଣ୍ଡ ଟଙ୍କାଏରୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ଭିତରେ ବିକ୍ରୟ ହୁଏ । ଭୁବେ ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରାନ୍ତରେ କମଳାଗୁଣ୍ଡଦ୍ୱାରା ପରିମ ରଙ୍ଗ କରାଯାଏ । ପୁର୍ବେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଅମେରିକାରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ରଙ୍ଗାଇବା ପାଇଁ ଏହାକୁ ବ୍ୟାପକଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିଲା । ପରେ ଅସାଧୁ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଯେଥରେ ଲାଟାଗୁଣ୍ଡ ମିଶାଇବା ଫଳରେ ଅମେରିକାରେ ତାହାର ବ୍ୟବହାର ବନ୍ଦ କରିଦିଆଲେ । କମଳାଗୁଣ୍ଡକୁ ଏଠାକାର ଲୋକେ ଔଷଧରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ବୁନପଲ ମଧ୍ୟ ସୋରିଷ-ତେଲରେ ଜରୁହୋଇ ଅମବାତର ଚିକିତ୍ସାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ ।

ଶିଶୁ ଓ ବୁଢ଼ା ଜଙ୍ଗଲର ମଝିମଝିରେ ଚକଡ଼ା କେଡ଼ା ଖଇରବଣ ଦେଖାଯାଉଛି । ଖଇର ଗଛର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ପତୀର ପରି ଭଳି ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ କୋମଳ । ଖଇର କାଠରୁ ଭଲ ଲଜ୍ଜାମୁଣ୍ଡା ତିଆରି ହୁଏ । ଏହାଛଡ଼ା ଖଇର ତିଆରି ହେଉଥିବା ପ୍ରଦେଶର ଅବ୍ୟୟ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନା ନିବାହ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅତି ଉପାଦେୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ । ଗୀତ ଗୁଣ୍ଡମାସ ଜଙ୍ଗଲ-ସେବା ଏଠାକାର ଗାଁଗ୍ରାମର ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଦନବେଳେ ଲାଗି ଖଇର ତିଆରି କରନ୍ତି । ସାମରିକ ପୋଷାକଠାରୁ ମାଛଧରା ଜାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ‘ଖାକ’ ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଖଇରର ଏକ ଉପକାତ ସାମଗ୍ରୀ । ମିର୍ଜା ନାମକ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱପ୍ନପ୍ରଥମେ ଖଇରରୁ ଖାକିରଙ୍ଗ ଅବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ । କରେଇଏ ଫୁଟିଲା ଖଇର ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମିର୍ଜାଙ୍କର ଧଳା ରୁମାଲଟି ଯେଥିରେ ଖସିପଡ଼ିଲା । ମିର୍ଜା ରୁମାଲଟିକୁ ଧୋବାପରକୁ ପଠାଇଲେ; ଧୋବା ସେଥିରୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ରଙ୍ଗ ଛଡ଼ାଇ ନାହିଁ ଦେଖି ତାକୁ ଗାଳିମନ୍ଦ କରି ଧୁଲେଇ କରି ଅଣିବାପାଇଁ ରୁମାଲଟି ଫେରାଇଦେଲେ । ଧୋବା ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ ରୁମାଲଟିରୁ ରଙ୍ଗ ଛଡ଼ାଇ ନ ପାରିଲେ ତାହା ପକ୍ତା ରଙ୍ଗ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପରେ ସେ ଗୋର ବହୁଳ ଉତ୍ସାଦନ ପାଇଁ ଇଞ୍ଜବନଗରରେ କାରଖାନାଟିଏ ବସାଇ ମିର୍ଜା ସେଥିରୁ ବିଶେଷ ଲାଭବାନ ହେଲେ ।

ଜଙ୍ଗଲର ଅଧିକାଂଶ ଗଛପତ୍ର ଯଦୁଳ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନାନୁସାରେ ସବୁଜମାର ଦନତା ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଏହି ସବୁଜ ଆସ୍ତରଣ ମଧ୍ୟରେ

• ବର୍ତ୍ତମାନ କମଳାଗୁଣ୍ଡର ପ୍ରଚଳିତ ଦର ହେ: ଜ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ପାଠିଏ ଟଙ୍କା—ଅନୁବାଦକ !

ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ସୁନେଲ୍, ଲଲ୍, ଗୋଲ୍‌ପୀ, ପାଟଳ ଓ ନାରଙ୍ଗୀ ରଙ୍ଗ ବହୁତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ନାରଙ୍ଗୀ ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଳାଶ । ଏହି ପଳାଶ ଗଛରୁ ନିସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ପଦ୍ମରାଗ ପରି ରକ୍ତମ ଏକ ରଙ୍ଗିନ୍ ଅଠା ଅତି ଦାମିକା ରେଣୁମ ରଙ୍ଗାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ସୁନାସ ଫୁଲର ଢଳି ଚାରି ଫୁଟ ଲମ୍ବ ଝରାଗୁଡ଼ିକ ଏଠାରୁ ଏକ ସୁନେଲ୍ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳ ପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ସୁନାସ ଫଳର ଦୁଇଫୁଟ ଲମ୍ବ ଖୋଷା-ଗୁଡ଼ିକରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଥିବା ଅଠାଳିଆ ମଧୁର ରସ କୁମାୟୁ ଅଞ୍ଚଳସାରା ବିରୋଚକ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଦେବକଞ୍ଚନ ଗଛଗୁଡ଼ିକ ପାଟଳ ରଙ୍ଗର ବଡ଼ ବଡ଼ ଫୁଲରେ ଭିଜିହୋଇଛି । କୁସୁମ ଗଛର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଝଟରେ ବିଭିନ୍ନ ଘନତାର ଗୋଲ୍‌ପୀ ରଙ୍ଗ ଦେଖା-ଯାଉଛି; ଶଙ୍ଖ ରଙ୍ଗର ଅତି ଫିକା ଗୋଲ୍‌ପୀରୁ ଗାଢ଼ ଗୋଲ୍‌ପୀ ରଙ୍ଗର ପଥମାନ ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ମଣ୍ଡି ହୋଇ ରହିଛି । ଲଲ୍ ରଙ୍ଗର ଶିମିଳିଫୁଲ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟସାଦ୍ୟ । ମଧୁପାୟୀ ପକ୍ଷୀ ସେଥିରୁ ମହୁ ଶୋଷନ୍ତି; ଶୁଆ ଓ ମାଙ୍କଡ଼ ତାର ମାଂସଲ ପାଖୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଇବାକୁ ଭଲପାଆନ୍ତି; ଝିଞ୍ଜିଲ ଫୁଲ ଲେଉଟେ ହରିଣ ଓ ବଣଦୁଷ୍ଟର ଶିମିଳିଗଛ ମୂଳରେ ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି । କେଇ ମାସ ଭିତରେ ଏହି ଫୁଲଗୁଡ଼ିକରେ ଖୋଷା ଧରିବ; ଅପ୍ରେଲ ମାସରେ ଝାଞ୍ଜି ପବନ ବୋହୁଲେ ଟାଣ କାଠୁଆ ଖୋଷାଗୁଡ଼ିକ ଠୋ-ଠା ଫାଟି ତୁଳା ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିବ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ିଲେ ସେଠାରେ ନୂଆ କରି ଶିମିଳି ଗଛ ଚାରି ଧରିବ ।

ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅପସ୍ମୃତ ନ ହୋଇ ବାୟୁପ୍ରବାହରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେଉଥିବା ବାଜଗୁଡ଼ିକର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉତ୍ତାପ ଅଂଶମାନ ତଳର ପାଲ ବା ଉଡ଼ାକାହାଳର ଗୁଳନ-ଚକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ବାୟୁପ୍ରବାହଦ୍ୱାରା ନିଜର ଅପସାରଣକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କେତେକ ଫଳ ବା ବାଜ ଜଳସ୍ରୋତରେ ଦୂରଦୂରନ୍ତକୁ ଭସିଯାଇ ନୂତନ ସ୍ଥାନରେ ଅକ୍ଷତ ହୁଅନ୍ତି । ଏଠାକାର ‘ଗୋଟେଲ୍’ ଫଳକୁ ପଶୁପକ୍ଷୀ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ; ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାସ୍ତାପ ପରି ଏହି ଫଳ ପବନରେ ଉଡ଼ିବାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣ୍ଡି ଉଠେନାହିଁ । ଝିଞ୍ଜିଲ ଫଳଗୁଡ଼ିକ ନରପାଣିରେ ଭସି ଭସି ଯାଇ କୁଳରେ ଲାଗି ଚାରି ଧରିବ । ଏପ୍ରକାର ଗଛ କେବଳ ନରକୁଳରେ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ନଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ କତାଯୋଗୁ ପାଣିରେ ବୁଡ଼େନାହିଁ । ସମୁଦ୍ରସ୍ରୋତରେ ହଜାର ହଜାର ମାଇଲ ଭସି ଭସି ତାହା ମହାସାଗର ପାର ହୋଇ ଯାଏ ଏବଂ ଦ୍ୱୀପ, ଅନ୍ତରୀପ ଓ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳରେ ଲାଗି ସେଠାରେ ନଡ଼ିଆବଣ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।

ନାଲ ଆରପାଖ ଆମ ଗାଁ ଆଡ଼େ ଥରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତୁ । ଗାଁ ତଳ ବଲ୍‌ମାଳରେ ଘନ ସବୁଜ ଗହମ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ମଝିରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁନେଲ୍ ରଙ୍ଗର କଥାରି କଥାରି ସୋରିଷ ଫୁଲ ଅତି କମଳୟ ଏକ ବର୍ଣ୍ଣବିବେକ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଗାଁକୁ ଘେରି ରହୁଥିବା ପାଚେରିର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଏଠାରୁ ଧଳା ଗାର ପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ପାଚେରିଟିକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ଘାଞ୍ଚ

ଦଶବର୍ଷ ଲାଗିଥିଲା* । ପାଟେର ପାଟେର ଦଶନ୍ତବ୍ୟାପୀ ଏହି ଜଙ୍ଗଲ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନଭାବେ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିଲା । ଏବେ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଥରେ ଅନାଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ଏହାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଅସୁମାର ପର୍ବତ ଦୂର ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ହିମାଳୟର ଚିରଶୂନ୍ୟ-ବୃତ୍ତ ଶୃଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଉତ୍କଳ ହିମାଳୟର ପାଦଦେଶରେ ଆଶ୍ରିତ ବାସନ୍ତୀବାସ-ପରିହୃତ ଏହି ଅସୁଖ ସୁନ୍ଦର, ଅତି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଅରଣ୍ୟମୟ ପର୍ବେଶ ଅସଂଖ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ବାସଗୃହ କଲରବରେ ଆଜି ମୁଗୁରୁତ ଓ ଜବନ୍ତ । ବହୁ ପୁଷ୍ପର ମଧୁର ସୁଗନ୍ଧ ଓ ମଦର ମଳୟ ସମୀରଣ ପ୍ରକୃତିକୁ ଏକ ନୂତନ ସୁଲକରେ ବିଶେଷ କରିଦେଇଛି । ସଂସାରର ବାଧାବନ୍ଧନ ଭୁଲି ଅନ୍ତଃ ଆଜି ଦିନକ ପାଇଁ ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଜବନସ୍ରୋତରେ ନିଜକୁ ଭସାଇଦିଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଜବନ-ଧାର ଯେଉଁ କେତୋଟି ନୟନପ୍ରାପ୍ତ ଶୃଙ୍ଗଳିତ, ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଆଇନକାନୁନ୍ ଚଳନାରେ ତାହା ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଏବଂ ବହୁଗୁଣେ ଶ୍ରେୟସ୍କର । ସେ ନୟନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜବକୁ ଭାର ପ୍ରକୃତି ଓ ପ୍ରକୃତିମତେ ଜବନଯାପନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତେ ସୁଯୋଗ ଦିଏ । ଭବିଷ୍ୟତର ଭୟ କିମ୍ବା ଅଗାଧ ପାଇଁ ଅନୁଶୋଚନା କରିବାର ଅବକାଶ ତାଙ୍କର ନ ଥାଏ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିପଦର ଆଙ୍କେ । ଲାଗିରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ଜବଜନ୍ତୁକୁ ତାହା କାତର ବା କାକୁଡ଼ି ନକରି ବରଂ ସତେଜ ଓ ସଚେତ କରେ ଏବଂ ବହୁରହିବାକୁ ଏକ ଉନ୍ମାଦନାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ପରିଣତ କରି ଜବନର ଆସ୍ବାଦନକୁ ନିବିଡ଼ତାର କରି ତୋଳେ ।

ଜଙ୍ଗଲରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଓ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ଶବ୍ଦର ମର୍ମଭେଦ କରିବା ତାହାପ୍ରାପ୍ତ ପଶୁପକ୍ଷୀକୁ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କ ଦୂରତା କଲିବା ଯେ କେତେ ଆମୋଦଦାୟକ ତାହା ଅପରିମାନଙ୍କର ଆଉ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ବାକି ନାହିଁ । ଅମ ବାପାଣ ଜଙ୍ଗଲରୁ ଯେଉଁ ମୟୁରଟି ଉଡ଼ିସ୍ଥରରେ ରବ ଦେଉଛି, ମୟୁରଙ୍କ ମେଲରେ ଏବେ ସେ ପୁଞ୍ଜ ମେଲଇ ନାଚି ନାଚି ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଅଧୀର ନିବେଦନ ଜଣାଉଥିବ । ପାଖରୁ କେଉଁଠି ଜଙ୍ଗଲ ଗଞ୍ଜାଟିଏ ଦର୍ପର ସହ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀକୁ ଯୁଦ୍ଧତାକର ଦେଉଛି । ଜଙ୍ଗଲର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରୁ ଆଉ କେତୋଟି ଗଞ୍ଜା ସେଥର ଜବାବ ଦେଇ ଅହାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି ଜଣାଇଛନ୍ତି । ଦୀର୍ଘ ମେୟୁ ଯାଏ ଏଭଳି ଅସ୍ଥାଳନ ଗୁଲିବ; କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧରତ ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦଙ୍କ ଅକ୍ଷମତାର ବିଶେଷ ଆଙ୍କେ । ଥିବାଯୋଗୁ ଗଞ୍ଜାଗୁଡ଼ିକ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କର ସୁସ୍ଥପାତ କରିବେ ନାହିଁ । ତାହାଣପାଖ ଜଙ୍ଗଲରୁ ସୁରୁଷ ସମ୍ବେଦିତ ତାକଦେଇ ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜବଜନ୍ତୁକୁ ଜଣାଇଛି ଯେ ଗଣ୍ଡାଏ ତଳେ ସେ ଯେଉଁ ଚିତାବାଦଟିକୁ

* ‘ମୋର ଭରତ’ ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଫସଲକୁ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କ ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ କରୁବେହି ବହୁ ଗ୍ରମ, ଅର୍ଥ ଓ ସମୟ ବ୍ୟୟ କରି ଦଶହାଟ ଉଇ ଓ ଦିନ ମାଲଲ ଲମ୍ବ ଏହି ପାଟେରଟିକୁ ତୋଳାଇଥିଲେ—ଅନୁବାଦକ

ଦେଖିଥିଲ, ଏବେ ସେ ପଦାରେ କେଉଁଠି ଶୋଇରହୁ ଖରା ପୋଛିଛି । ଚିତାବାସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ତର ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ଭର ତା ଉପରେ ଘାନ୍ଧି ନକର ରଖିଥିବ ଏବଂ ତାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ସୋପଣା କରୁଥିବ ।

ପାହାଡ଼ ତଳ ଝାଟିଝୋପ ଭିତରେ ରମଣାଙ୍ଗା, ଗୁଳଗୁଳ ଓ ମାଛମରାଲୀ ଦଳେ କେଁକଟର ଲଗାଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବାରେ ଲୁଚିଥିବା ପେଗୁଟିଏ ସେମାନେ ଠାବ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ପେଗୁଟିକୁ ଆସି ଦେଖିଯିବା ପାଇଁ ସାଜସାଥୀକୁ ଡାକି ଦେଉଛନ୍ତି । ସନ୍ତାନପାଳନ କରୁ ନ ଥିଲେ ପେଗୁ ଦିନବେଳେ କାହାକୁ ଆଡ଼ମ୍ବଣ କରେ ନାହିଁ; ତେଣୁ

ଯେତେ ପାଖକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ଦିନବେଳେ ତା'ଠାରୁ ବିପଦର କୌଣସି ଅଙ୍କୋ ନାହିଁ ବୋଲି ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଭଲଭାବେ ଜଣା । ପେଗୁଟି ଗଣ୍ଡଗୋଳକୁ ବ୍ରୁଷ୍ଟେଷ ନକରି ତାଲରେ ରୁନିହୋଇ ବସିଛି । କୋଳାହଳପ୍ରିୟ ଏସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ପକ୍ଷୀ କିଛି ସମୟ ଖେଳିକୋରୁକ ପରେ ଛୁଏ ଉଡ଼ିଯିବେ ଓ ତା'ପରେ ସେ ବିନାଦାସାରେ ଶୋଇପାରିବ ବୋଲି ଭଲଭାବେ ଜାଣେ ।

ଦୂରରୁ ଶୁଣିଆସୁଛି 'ଶାମା'ର ପ୍ରସ୍ତୁତବେଦନଭରା ଲଳିତ ଫଙ୍ଗିତ । ଭରତୀୟ ଜଙ୍ଗଲର ସବୁ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶାମାର କଣ୍ଠସ୍ଵର ମଧୁରତମ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ସୁନେଲି କାଠହଣାଟିଏ କେଉଁଠି ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ମଲଗଛରୁ ଖଣ୍ଡେ କାଠ ଖୋଲି ବସା ପାଇଁ ନୂଆ କୋରଡ଼ଟିଏ କରୁଛି । ଦୂରରୁ ଯେଉଁ କର୍କଶ ହେପାରବ ଶୁଣାଯାଉଛି, ତାହା ସୁରୁଷ ହରିଶର ଯୁଦ୍ଧ ଅହ୍ନାନ । ସାପଣିଆ ଶୁଗଲଟିଏ ବହୁ ଉଚ୍ଚରେ ଘେର ମାରି ରବ ଦେଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ତା'ଠାରୁ ଆସୁଛି ଉଚ୍ଚରେ ଶାଗୁଣାଗୁଡ଼ିଏ ଅତି ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହ ଫାର୍ବସମୟ ଧରି ଚକ୍ଚକ ମାରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମୟୂର ଯେଉଁଠାରେ ନାଚ କରୁଛି, ସେ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଝୋପରେ ମହାବଳ ବାସ ଶିକାର ଲୁଚାଇଛି । ଗର୍ଜନାଲି ନଳକଣ୍ଠ ଚଢ଼େଇ ଓ ତା'ପରେ ଦୁଇଟି କୁଆ ଶାଗୁଣାଙ୍କୁ ଏହି ଶିକାରର ସନ୍ତାନ ଦେଇଥିଲେ । ମୃତ ଜନ୍ତୁଟିକୁ ଆସୁଯାଉ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଅପେକ୍ଷାରେ ଶାଗୁଣାଗୁଡ଼ିକ ଚକ୍ଚକ ମାରି ଅବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ବହୁମେଳରେ ଅଥବା ଏକାକୀ କେବେ ନିକାଞ୍ଚନରେ ବସି ଏସବୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବାବେଳେ ଆପଣ ହୁଏତ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିବେ ଯେ ଜଙ୍ଗଲତଥ୍ୟର ଶିକ୍ଷା କେବଳ ଏତଳି ପରିବେଶକୁ ଅଧିକମାତ୍ରାରେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଶିଖାଇନାହିଁ—ତାହା ଆପଣଙ୍କ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବଢ଼ାଇଦେଇଛି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲରେ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ଅତି କମ୍ ବୋଲି ନିର୍ଭର ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟିକରି ନିର୍ଭୟରେ ଲେପ୍ରକଲ ହେବାକୁ ଆପଣଙ୍କୁ ସକ୍ଷମ କରିଛି । ଡରାକାର ପଡ଼ିଲେ ଫାର୍ବଦନଯାଏ ଆପଣ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି

ପାରିବେ ଓ ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ିରେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ୍ରେ ନିଭୟରେ ଶୋଇପାରିବେ । ଦିଗଭେଦ ଏବଂ ବାୟୁପ୍ରବାହର ଗତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ଶିଖିବା ପରେ ଗହନ ଜଙ୍ଗଲରେ ଘନରେ ବା ଦେରେ ବାଟବଣା ହେବାର ଆଉ ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ଅନେକ ସାଧନା ପରେ ଆପଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତି ଘଟିଛି; ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଦେବା ସଙ୍ଗେ ଦୂର ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ନଜର ଦେବାକୁ ଶିଖିଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲବାସୀ ଜବଜନ୍ତୁଙ୍କ ଜବନଧାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଅନ୍ତରଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ଶବ୍ଦଭେଦଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥିତି, ଗତିବିଧି ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣ ନିଶ୍ଚିତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲର ଶୁଖିଲା ପାତ୍ରପତ୍ର ଉପରେ ନିଶ୍ଚୟରେ ଅନ୍ଧସର ହେବା ଓ ଛୁଇଁଛୁଇଁଆ ଅନ୍ଧାରରେ ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦ କରିବା ଆପଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅତି କଷ୍ଟକର ହେଉନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲଯୁକ୍ତରେ ଏବେ ଶହର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ ହେଲାବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ନ୍ୟୁନତା ଆଉ ଜାଗିବ ନାହିଁ । ଜଙ୍ଗଲଯୁକ୍ତରେ ନିଜ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବିଶୟରେ ଶହ୍ଯପକ୍ଷ ଯେତେ ଆସ୍ଥାଲନ କରନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ଯୁକ୍ତକୌଶଳରେ ଆପଣଙ୍କ ତାଲମ ଯେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ଓ ଉନ୍ନତତର ଏବଂ ଭୟ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେଇଲି ଶହ୍ଯଠାରୁ ଆପଣଙ୍କର ଅଧିକ କିଛି ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ନାହିଁ—ଏହା ମଧ୍ୟ ଆପଣ ନିର୍ଭରତ୍ୱରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଛନ୍ତି ।

ଘରକୁ ଫେରିବା ସମୟ ହେଲାଣି । ମ୍ୟାଗି ତେଣେ ଜଳଖିଆ ଉଆଣ କରି ଆମକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବ । ଦୂର ବାଟ ଚାଲି ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ କିଛି କମ୍ ସମୟ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ତାଳଟିଏ କାଟି ପଛରେ ତାକୁ ଘୋଷାର ନେବାଦ୍ୱାରା ନିଜର ପାଦଚିହ୍ନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଖୋଜିବାଗକୁ ମଧ୍ୟ ଲିଭାଇଦେଇ ଯିବା । ବାଲିରେ ହରିଣଙ୍କ ଶୁଭଦାସ, ନାଲିଶେଉର ଚିକଟା ମାଟିରେ ସରୁ ଧୁଳି ଉପରେ ଚିତାବାଘର ପାହୁଲଚିହ୍ନ; ସୋଠ ଶିଳିଣତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଖୋଜପତ୍ର ଲିଭାଇ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେବା । କାଲି ଅବା ପଥରଘନ ଜଙ୍ଗଲରେ ପୁଣି ଯଦି ପଶିବାକୁ ପଡ଼େ, ସେସବୁ ସ୍ଥାନରେ ପାହୁଲଛୁପ ବା ଖୋଜ ଦେଖିଲେ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଜାଣିପାରିବା ଯେ ଆଜି ଆମେ ସେଠାରୁ ଯିବା ପରେ ହିଁ ଜନ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ସେବାଟେ ଯାତାୟାତ କରିଛନ୍ତି ।

ବାର

ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ରେ ଜୀବନ ବିତାଇବା ଓ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁଙ୍କ ନିକଟରେ ନିୟମିତ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେବା ଫଳରେ ମଣିଷ ପରିବେଶ ପ୍ରତି ଏତେ ସଜାଗ ହୋଇଯାଏ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ କିଛି ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନ ମନରୁ ହିଁ ଅସନ୍ନ ବିପଦର ଅତି ଖାତ୍ର ସଙ୍କେତ ତାକୁ ମିଳିଥାଏ । ବହୁଯୁଗଧରି ଅରଣ୍ୟରେ ବାସ କରୁଥିବା

ଆଦମ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଏହି ଶକ୍ତି ପୁର୍ଣ୍ଣଭାବେ ବିକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା । ଯଦ୍ୟତା ଓ ବିବର୍ତ୍ତନ ଚକରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମନୁଷ୍ୟ ସେ ଶକ୍ତିକୁ ଅନେକାଂଶରେ ହରାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ସହ ପରିଚୟ ବଢ଼ିବା ପକ୍ଷେ ସଙ୍ଗେ ତାର ସେହି ଲୁପ୍ତ ଚେତନା ପୁନରୁଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇଉଠେ । ଏହି ‘ଚେତନା’କୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା କମ୍ପା ତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏକ ସଜ୍ଞା ଦେବା ଅତି କଷ୍ଟକର । ସେଥିପାଇଁ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ବା ଚୈତ୍ତ୍ବିକ୍ୟାତ୍ମକ ଉପଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦଟିଏ ନ ପାଇ ମୁଁ ତାକୁ ‘ଅରଣ୍ୟ ସବିତ୍’ ଆଖ୍ୟା ଦେଉଛି ।

ଆଦମ୍ ବିପଦର କୌଣସି ପୁଟାଭାସ ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନ ମନର ସଙ୍କେତ ଯୋଗୁ ଲୋକେ ବିପଦରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକରିଥିବାର କେତେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଇବ । ଗୋଟିଏ ‘ଝିଅଲ’ରେ ପଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ପରେ ପୁଙ୍ଗର ଯାହାପଥରେ ବୋମା ବିସ୍ଫୋରଣ ଘଟିବା—କୌଣସି କାରଣ ନ ଥାଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଘର ପାଖରୁ ଆଢ଼େଇ ହୋଇଯିବା ପରେ କମାଣମାଡ଼ରେ ଘରଟି ଚୁରମାର ହୋଇଯିବା—ଗୋଟିଏ ‘ଝୁଙ୍କ’ରେ ଗଛର ଆଶ୍ରୟ ଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଷାକୁ ବାହାରପଡ଼ିବା ପରେ ଗଛ ଉପରେ ବଳ ପଡ଼ିବା—ଅନୁଭୂତ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ଘଟଣା ଅନୁତଃ ଆପଣଙ୍କର ଶ୍ରୁତିଗୋଚର ହୋଇଥିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଉପରେକ୍ତ ଦୁର୍ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ପୁଟାଭାସ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅବଧାନ ନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ଏଭଳି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ସେଭଳି ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତି ସଚେତନ ଥିଲେ ଓ ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ଚେତନା ଶାଣିତ ଓ ଟାଣ୍ଡିଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ଚୌଗଡ଼ ନରଖାଦକ* ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭ୍ୟାସ ଚଳାଇଥିବାବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ଘଟଣାରେ ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ଶ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ମୁଁ ପୁଙ୍ଗରୁ ସଚେତ ଥାଇ ନରଖାଦକର ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଥିଲି । ଦୁଇଟିଯାକ ଘଟଣାରେ ନରଖାଦକଠାରୁ ଅସୁରକ୍ଷା କରିବା ଦିଗରେ ମୁଁ ପୁର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଯତ୍ନବାନ୍ ଥିଲି । ପ୍ରଥମ ଘଟଣାରେ ମୋ ଯିବା ବାଟରେ ଗଦାଏ ପଥର ପହରେ ଓ ଦ୍ବିତୀୟରେ ସଡ଼କ ଉପରକୁ ମାଡ଼ିଆସିଥିବା ଆକେ ପଥର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣମୁଣୀ ନରଖାଦକ ଲୁଚିରହି ମୁଁ ପାଖେଇବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ବୋଲି ଏକ ଡାକ୍ତ ଆଶଙ୍କା ମୋତେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଭୂତ କରିଦେଇଥିଲା । ବିପଦ ପ୍ରତି ମୁଁ ସଜାଗ ଥିବାରୁ ବିପଦପୁର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶରେ ସନ୍ଦେହଜନକ କିଛି ଦେଖିଲେ ମନରେ ସେଭଳି ଆଶଙ୍କା ଜାଗିଉଠିବା ସ୍ଵଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ବିପଦର ଘଟଣାହେଲେ ଆଶଙ୍କା ନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନ ମନରୁ ଜପରି ବିପଦର ସଙ୍କେତ ମିଳିଥାଏ—ତାହାର ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏଠାରେ ଦେଉଛି । ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ‘ଅରଣ୍ୟ ସବିତ୍’ର ଅର୍ଥ ଓ ତାପୂର୍ବ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣ ସ୍ବାକାର କରିବେ ଯେ ତାହାରି ଯୋଗୁ ହିଁ ଜଙ୍ଗଲର ଅଜ୍ଞତ ଓ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବିପଦ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଅବଚେତନ ମନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଜାଗ ଥାଏ ।

* ‘କମ୍ପାୟୁ’ର ନରଖାଦକ* ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ—ଅନୁବାଦକ

କାଲଦୁର୍ଗାରେ ଶୀତଦିନିଆ ରହଣି (୧) ଭିତରେ ଗାଁଲେକଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ମଝିରେ ମଝିରେ ହରିଣ ବା ହମ୍ବରଟିଏ ଶିକାର କରିଥାଏ । ଦିନେ ଝରବେଳେ ଗାଁରୁ ଦଳେ ଲୋକ ଆସି ମୋତେ ସ୍ମରଣ କରୁଥିଲେ ଯେ ତେ କେତେ ଦିନ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ଶିକାରଟିଏ ମାରିନାହିଁ । ପରଦିନ କଣ ପଟ୍ଟପଟାଣି ଥିବାରୁ ହରିଣଟିଏ ମାରିବାକୁ ଲୋକଗୁଡ଼ିକ ଜିଗର କଲେ । ଗତ କେତେ ଦିନ ଧରି ନିର୍ଣ୍ଣା ନ ହେବା ଫଳରେ ଜଙ୍ଗଲ ପୁରା ଝୁଲି ଥିଲା । ଶୁଣିଲା ପାହାସି ଉପରେ ଶିକାର ପାଖକୁ ଲୁଚିଛନ୍ତି ଅଗେଇବା ସହଜ ନେଇ ନାହିଁ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ହରିଣଟିଏ ଠାବ କରି ଦିନ ରତନେ ହେଲବେଳକୁ ତାକୁ ମାରିଲି । ହରିଣକୁ ନେବାକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ନ ଥିଲା । ପରଦିନ ସକାଳୁ ଲୋକବାଦ ଧରି ତାକୁ ନେବାକୁ ଆସିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ଏକ ଚିତାବାସ, ଭଲୁ ଓ ବାରୁହାଫାଳାରୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ତାକୁ ଡାଳପତ୍ରରେ ଘୋଡ଼ାଇଦେଇ ଫେରିଲି ।

ବହୁକ ଆବାଦ ଗାଁକୁ ଶୁଣାଯାଇଥିଲା । ଫେରିଲା ବେଳକୁ ଦଶବାରକଣ ଲୋକ ଦଉଡ଼ା ବାଉଣି ଧରି ମୋ ଆପେକ୍ଷାରେ ଦାଣ୍ଡ ପାହାଚରେ ବସିଥିଲେ । ହରିଣଟିଏ ମାଡ଼ ହୋଇଛି ଓ ପରଦିନ ବଡ଼ସକାଳୁ ଗାଁମୁଣ୍ଡ ଫାଟକ ପାଖରେ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ ମୁଁ ବାଟ କଡ଼ାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇଯିବି ବୋଲି କହିଲି । ଲୋକଗୁଡ଼ିକ ଏଥିରେ ମନ ମାରିଦେଇ ବସିଲେ । ପରଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ସେମାନଙ୍କ ପଟ୍ଟ ଆରମ୍ଭ । ହରିଣଟିକୁ କଟାକଟି କରି ଭାଗ କରିଦେଇ ଥିଲେ ରାତାରାତି କାମ ଛୁଡ଼ିଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ବାଟ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ସେମାନେ ନିଜେ ଯାଇ ହରିଣଟିକୁ ନେଇଆସିବେ ବୋଲି ପ୍ରସାଦ ଦେଲେ ।

ହାମବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକାର ମାରି ଫେରିଲାବେଳେ ବାଟ ଠଉରାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ଜାଗାଜାଗାଏ ଚନ୍ଦ୍ର ରଖି ଆସିଥାଏ । ଲୋକଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ, ସେମାନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଅନୁସାରେ ବାଟ ବାରି ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ଶିକାରଟିକୁ ପାଆନ୍ତି । ଏଠାକାର ଲୋକମାନେ ଜଙ୍ଗଲ ସହୃଦ ଅତି ଅନ୍ତରଜାତ୍ଵେ ପରିଚିତ । ତେଣୁ ଚନ୍ଦ୍ର କେଉଁଠି କେଉଁଠି ରଖାହୋଇଛି ଜାଣିଗଲେ ବାଟ ବାରିବାକୁ ଡାଙ୍ଗର ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଋତୁରେ କେହି ବଣକୁ ଯିବେ ନାହିଁ ଭାବ ଯେଥର ମୁଁ ବାଟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ରଖି ନ ଥିଲି । ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକଙ୍କୁ ନିରୁଣ କରିବା ଆପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ହରିଣଟିକୁ ନେଇଆସିବାକୁ ସ୍ଥିରକଲି । ଲୋକଗୁଡ଼ିକୁ ଅଗରେ ପଠାଇଦେଇ କହୁଲି ଯେ ପୋଲିଗଡ଼ ପୋଡ଼ାସରି (୨)ରେ ଅଢ଼େଇ ମାଇଲ ଯାଇ ସେଠାର ବୁଡ଼ା ହାଲଦୁଗଛଟି ମୂଳରେ ସେମାନେ ମୋ ପାଇଁ ଆପେକ୍ଷା କରିଥାନ୍ତେ । ମ୍ୟାଗି ଚାନ୍ଦା କରିଥିଲା । ଲୋକଗୁଡ଼ିକୁ ବଦା କରି ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଚାନ୍ଦା କପେ ଖାଇବାପାଇଁ ବସିଲି ।

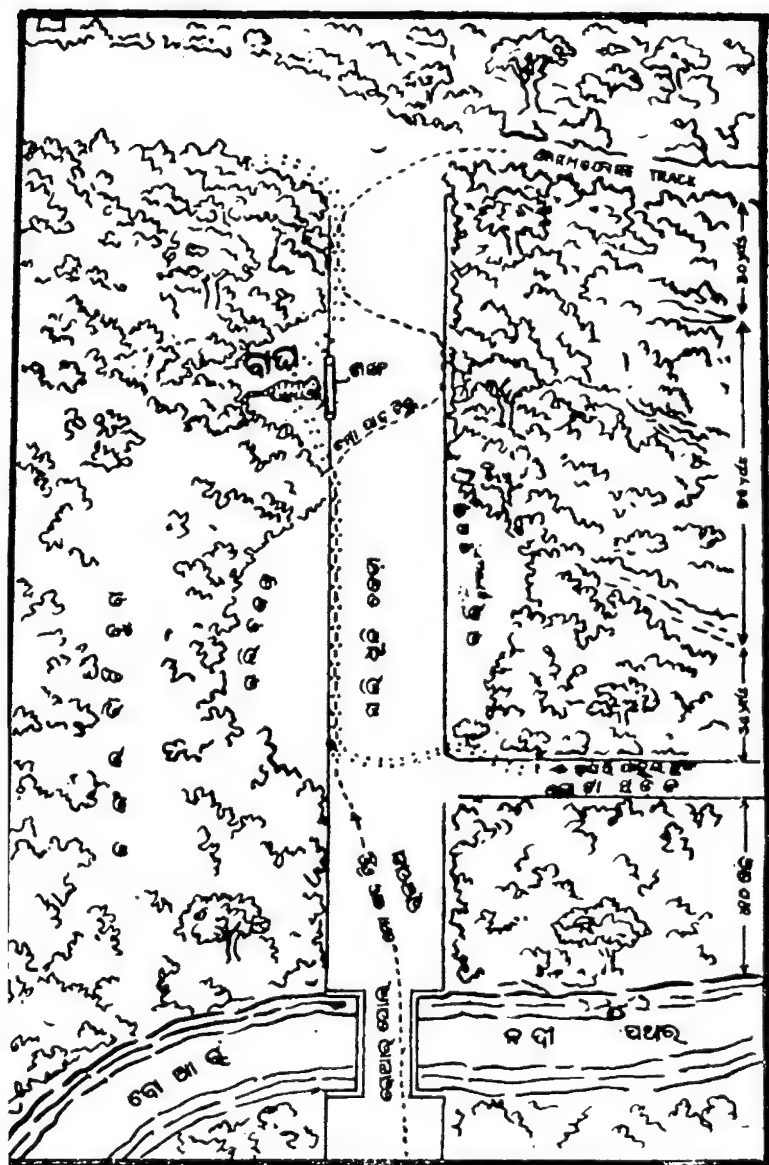
(୧) 'ମୋର ଝରତ' ବହିଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ

(୨) ପୋଡ଼ାସରି—Firetrack

ଧାଡ଼ିଏ ଲୋକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଜଣିକିଆ ଲୋକ ଅଧିକ ବେଗରେ ବାଟ ଚାଲିପାରେ । ପଛରେ ବାହାରିଲେ ବି ଲୋକପନ୍ଥାକୁ ବାଟରେ ଭେଟିବି ଜାଣି ଭରତର ନ ହୋଇ ଧୀରେ ପୁଣେ ଗୁହାଙ୍ଗଳ ଶେଷ କଲି । ରାଜଫାଲ ଧରି ଘରୁ ପୁଣି ବାହାରିବାବେଳକୁ ରାତି ହେଲଣି । ସେଦିନ ବଡ଼ଗୋରୁରୁ ଘରୁ ବାହାରି ଦିନତମାମ୍ ମାଲି ମାଲି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତେବେ ଗୁଣ୍ଡ-ସବଳ ଲୋକପନ୍ଥାରେ ଅତି ଗୁଣ୍ଡପାଞ୍ଚ ମାଲି ବାଟ ଚାଲିଯିବା କେଉଁ ବଡ଼ କଥା ? ଲୋକମାନେ ହାଲୁଦୁଗଛ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାର ଭେଡ଼ ପୁଷୁ ବାଟରେ ସେମାନଙ୍କ ଭେଟ ମିଳିଲା । ହରିଶକୁ ପାଇବାରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲନାହିଁ । ଲୋକେ ତାକୁ ବାଉଁଶରେ ଭଲଭାବେ ବନ୍ଧାବନ୍ଧ କଲ ପରେ ସଡ଼କକୁ ଆଉ ନଫେରି ସଭାଏଁ ଅଧମାଲି କମ୍ ଗୋଟିଏ ସଲଖ ବାଟରେ ପଶି ଚାଲିଆସିଲା । ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲାବେଳକୁ ରାତିଟିଆ ପାଇଁ ଡେରି ହେଲଣି । ମୋତେ ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି । ଗୋଇବାକୁ ଯିବା ପୁଷୁ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ କରିବ ଓ ଏବେ କେବଳ ମୁହଁହାତ ଧୋଇ ଖାଇବସିବ ବୋଲି ଠିକ୍ କରି ମ୍ୟାଗିକୁ ବଢ଼ାବଢ଼ କରିବାକୁ କହିଲା ।

ରାତିରେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଗଲବେଳେ ଦେଖିଲି ଯେ ରବରତଳି ଥିବା ମୋର ହାଲୁକା ଜୋତାହଳକ ନାଲିଧୁଳିରେ ପୁରାଯାଇ ଦୁଇପାଦରେ ବହଳ ନାଲିମାଟିର ପ୍ରସ୍ତେ ବୋଲି ବସିଯାଇଛି । ମୋତେ ପ୍ରତିଦିନ ଦୂର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ପାଦର ମୁଁ ନିୟମିତ ଯନ୍ତ୍ର ନେଉ ଥିବାରୁ ମୋତେ ପାଦପାତ୍ରା କେବେ ଶୋଷିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ନିଜ ବେହୁସିଆରିରୁ ଜୋତାରେ ନାଲିଧୁଳି ପଶିଛି ବୋଲି ସୁଜା ଧୁଳି ଠିକ୍ କେଉଁଠାରେ ପଶିଲା ତାହା ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କଥା ଦିଠାରୁ ହେଜ ନ ହେଲେ ବଡ଼ ଅସ୍ପଷ୍ଟି କରେ । ବ୍ୟକ୍ତ ବା ସ୍ଥାନବିଶେଷର ନାମ ଆଦି ଅତି ସାମାନ୍ୟ ବିଷୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କଥାଟି ମନେ ନ ପଡ଼ିବାଯାଏ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବୋଲି ପଡ଼େ । ତା'ପରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନ କରି ମଧ୍ୟ କଥାଟି ଆକସ୍ମିକଭାବେ ମନେପଡ଼ିଯାଏ । ସେଦିନ ଜନ୍ମ ଜୋତାରେ ନାଲିଧୁଳି ପଶିବା କଥା ଆଦୌ ସ୍ମରଣ ନ ହେବାରୁ ଭେଡ଼ ରାତିଯାଏ ବଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗିଲା ।

କାଠଗୋଦାମ ରେଳଷ୍ଟେସନ୍ ଉଆଣ୍ଡହେବା ପୁଷୁରୁ ଅମର ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀ ତଥା ସାନବାହନ ଯନ୍ତ୍ର ସୁରକ୍ଷିତ ଜାତୀୟ ରାଜପଥରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିଲେ । ରାଜପଥଟି ଆମର ଫାଟକ ସାମନା ଦେଇ ସଲଖରେ ଯାଇ 'ବୋଆର' ପୋଲ ପାର ହୋଇଛି ଓ ପୋଲର ଉନ୍ନତ ଗଜ ପରେ ବାଁକୁ ମୋଡ଼ ହୁଇ ମୋରାଦାବାଦ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି । ମୋଡ଼ ତାହାଣ ପାଖରୁ ପୋଲଗଡ଼ ପୋଡ଼ାସରିର ଆରମ୍ଭ । (ଏହି ପୋଡ଼ାସରିଟିର ପ୍ରଥମ କେଇ ଶହ ଗଜକୁ ମିଶାଇ ଏବେ ପୋଲଗଡ଼ ଯିବାପାଇଁ ମୋଟର ରାସ୍ତା ଉଆଣ୍ଡ ହେଲଣି ।) 'ବୋଆର' ପୋଲଠାରୁ ପ୍ରାୟ ପଚାଶଗଜ ଆଗକୁ କୋଟା ସଡ଼କ ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ଆସି ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ସହିତ ମିଶିଛି । କୋଟା ସଡ଼କର ଛକ ପାଖରୁ ମୋରାଦାବାଦ ମୋଡ଼ ଭିତରେ ରାଜପଥ

ଜାଗାଏ ଗହ୍ୱର ଖାଲଟିଏ । ଖାଲଟିରେ ନାଲିମାଟି ପଡ଼େ; ଶଗଡ଼ ଚାଲି ଚାଲି ସେଥିରେ ଲଅଇସ୍ଥ ବହୁଳରେ ନାଲିଧୁଳି ଜମିଯାଇଥାଏ । ବାଟୋଇମାନେ ଧୁଳିରୁ ଅଡ଼େଇ ହୋଇ ସଡ଼କ ବାଁ ପଟେ ଚାଲିବା ଫଳରେ ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲ କଡ଼େ କଡ଼େ ଯିବା ଚଳିବାଟିଏ ହୋଇଯାଇଛି । ରାଜପଥର ମୋଡ଼ର ପ୍ରାୟ ଚରିଶ ଗଜ ପୁଷ୍ପରୁ ଛୋଟ ଗୋଟିଏ ଖେଳ ଓ ତା ଦୁଇକଡ଼େ ଫୁଟେ ମୋଟ ଓ ଅଠର ଲକ୍ଷ ଉକ୍ତ କାନ୍ଥେଣି । ଖେଳ ମାହାରାଟି କେତେ ବର୍ଷ ହେବ ପୋତିହୋଇଗଲାଣି । ସଡ଼କ ଗାଁ କଡ଼ ସୋଠ ମୁହଁରେ ଅଠବଣ ଫୁଟ ଲମ୍ବ ଓସାରରେ ବାଲି ଚକଡ଼ାଏ ଜମି ଜମି ରାସ୍ତା ଯନ୍ତ୍ରଣା ସମାନ ପଥନକୁ ଚାଲିଥାଏ ।

ଜୋତାରେ ନାଲି ଧୁଳି କେଉଁଠାରେ ପଶିଲ, ଏ ବିଷୟରେ ଗୁଣି ହେଉ ହେଉ ହଠାତ୍ ମନେପଡ଼ିଗଲା ଯେ ଖେଳ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାର କେଇ ଗଜ ପୁଷ୍ପରୁ ମୁଁ ଜଙ୍ଗଲ କଡ଼ ଚଳିବାଟିକୁ ଗୁଡ଼ି ବଳାଗଣିଏ ଧୁଳିରେ ପଶି ସଡ଼କ ତାହାଣି ପଟକୁ ଯାଇଥିଲି ଏବଂ ସଡ଼କର ସେହି ପାଖରେ ଚାଲି ଚାଲି ଖେଳଟିକୁ ପାରହେବା ପରେ ଯାଇ ଚଳିବାଟକୁ ପୁଣି ବାହୁଡ଼ିଥିଲି । ସରଖ ଚଳିବାଟିରେ ସୁରାଧାରେ ନ ଚାଲି ମୁଁ ସେତିକି ବାଟ ବାଲିଧୁଳିରେ ପଶି ରାସ୍ତା ପାରହେଲି କାହିଁକି ? ଯଦି ବାହାରିଲାବେଳୁ ହାଲଦୁ ଗଛ ନିକଟରେ ଲେକଙ୍କ ଛେଟ ପାଇବା ଯାଏଁ କେଉଁଠାରେ ଯନ୍ତେହଜନକ କିଛି ମୋର ଶୁଣିବା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇନଥିଲା । ସହଜେ ତ କୃଷ୍ଣପଥ ଅଭାବ ରାତି । ଚଳିବାଟ ପାଖରେ ବିପଦ ଘଟାଇବା ଭଳି କିଛି ଥିଲେ, ତାହା ଦେଖା ନ ଯିବା କଥା । ତେବେ ଅକାରଣରେ ମୁଁ ଧୁଳିରେ ଧସି-ହୋଇ ଦୁଇଥର ରାସ୍ତା ପାରହେଲି କାହିଁକି ?

ଏହି ବହୁରେ ଅବ୍ୟା ଭାଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛୁ ଯେ, ତାନ୍ତ୍ରିକ ଡାକ୍ତରୀ 'ତାହାଣିର ତାଳ' ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ତାହା ଦୁଇଟି ମୟୂଷ କାଠର ଘର୍ଷଣରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା କଥା ଅବିଷ୍ଟାର କରିଥିଲି । ଯେହେତୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟବିକ କୌଣସି ବିଷୟ ନଜରକୁ ଆସିଲେ, ତାହାର କାରଣ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ମୋର ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେମତ ସଭିତରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ବାଟଭଙ୍ଗି ଅକାରଣ କାହିଁକି ଧୁଳିରେ ପଶିଲି, ତାହାର କାରଣ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାର ଫିଆଲ ନେଇ ପରଦିନ ସକାଳେ ସଡ଼କରେ ଲେକ ଚଳାଚଳ ଅରମ୍ଭହେବା ପୁର୍ବରୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ପୁଷ୍ପ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଲେକଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଫାଟକ ପାଖରୁ ଚଳିବାକୁ ସଡ଼କରେ ଆଗେଇ ଥିଲେ । ଗାଁମୁଣ୍ଡରେ ଆହୁର ଚିନିକଣ ଗ୍ରାମବାସୀ ଆସି ଯୋଗଦେବା ଫଳରେ ତାଙ୍କ ଦଳର ସଂଖ୍ୟା ଚଉଦରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବୋଉର ପୋଲ ପାରହେବା ପରେ ଲେକଗୁଡ଼ିକ ଚଳିବାଟରେ ଏକଥାଡ଼ିରେ ଆଗପଛ ହୋଇ ଚାଲି ମୋଡ଼ ପାଖରେ ରାସ୍ତା ପାରହୋଇ ପୋଡ଼ା-ପୁରିରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ କୋଟା ସଡ଼କର ଛକ ପାରହେବା ପରେ ପରେ ମହାବଳ

ବାଦଟିଏ ସେହି ସତ୍ତକରେ ଆସି ଛକ ଉପରେ ଲାଗାଏ ବୁଦାତଳେ ଭୂଇଁ ଶୁଖିଥିଲା ଓ ତା'ପରେ ଗୁଳିପଥ ପାରହୋଇ ସେ ମଧ୍ୟ ଚଳିବାଟକୁ ଉଠିଥିଲା । ଲେକଙ୍କ ପାଦତଳ ଉପରେ ବାଦର ପାହୁଲଦାନ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଛୁଣିହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାଦ ଚଳିବାଟରେ ପ୍ରାୟ ଦିଗ୍‌ଗଳ ଅଗେଇଗଲା ପରେ ମୁଁ ବୋଧହୁଁ ଧୋଲ ପାରହୋଇ ତା ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲି ।

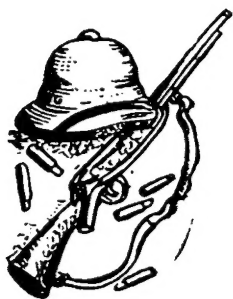
ଧୋଲଟି ଲୁହାରେ ଘୁଆରି । ଶବ୍ଦକୁ ଖାତର ନ କରି ମୁଁ ବେଗରେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଚାଲିଥିଲି । ବାଦ ସନ୍ତବତଃ ମୋ ପାଦତଳ ଶୁଣିପାରିଲା । ମୁଁ କୋଟା ସତ୍ତକରେ ନ ଯାଇ ତାରି ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥିବା ଦେଖି ସେ ଅହୁରି ବେଗରେ ଆଗେଇଗଲା ଓ ଶଙ୍ଖ ପାଖରେ ସତ୍ତକ ବାଁ କଡ଼ରୁ ଗଡ଼ି ଖେତଳ ବାଲି ଚକଡ଼ାକରେ ଲେପଟାଇ ପଡ଼ି ଛପିଗଲା । ମୁଁ ଚଳିବାଟରେ ଆଗେଇ ଆସୁଥିଲି । ହଠାତ୍ କିନ୍ତୁ ଶଙ୍ଖଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ଗଜ ଆଗରୁ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ବଳାଗଣିଏ ଧୁଲିରେ ପଶି ସତ୍ତକ ତାହା ଗଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ଓ ଶଙ୍ଖଟିକୁ ତାହାପରେ ପାରହେବା ପରେ ଉଜାଣି ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଆଗରେ ପୁଣି ଚଳିବାଟ ଧରିଲା । ସେପରି କରି ନ ଥିଲେ ବାଦଠାରୁ ମୋତେ ଗଜେ ଛଡ଼ାରେ ମୋତେ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା । ବାଦ ସେଠାରେ ଥିବାର ଲେଖିମାଟି ସନ୍ଦେହ ନକରି ସୁଦ୍ଧା ନିଜ ଅଜାଣତରେ ମୁଁ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ତା'ରୁ ଆଡ଼େଇହୋଇ ଗଲି ।

ଚଳିବାଟ କଡ଼ରେ ବାଦ ଶୋଇଛି ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ, ସାମାନ୍ୟ ସତ୍ତକତା ସହିତ ମୁଁ ବିନା ବିପଦରେ ତା ପାଦଦେଇ ଯାଇପାରୁଥାଆନ୍ତି । କୌଣସି ଶବ୍ଦ ବା ଅତକ୍ରିତ ସଞ୍ଚଳନ ନ କରି ମୋତେ ସମାନବେଗରେ ସେତିକି ବାଟ ପାରହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା । ଶଙ୍ଖତଳେ ଲୁଚିଗଲାବେଳେ ମୋତେ ଅନ୍ଧମଣ କରିବା ବାଦର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବାଦ ସେଠାରେ ଥିବାକଥା ନ ଜାଣି ଜଙ୍ଗଲର କୌଣସି ଶବ୍ଦକୁ କାନତେରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଯଦି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ସେଠାରେ ଅଟକି ଯାଇଥାଆନ୍ତି କିମ୍ବା କାଣିବା, ଛୁଟିବା ବା ଲେଫଲକୁ କାନ୍ଧରୁ କାନ୍ଧକୁ ବଦଳ କରିବା ଭଳି କୌଣସି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଶବ୍ଦ ବା ସଞ୍ଚାଳନ କରିଥାଆନ୍ତି, ବାଦ ସେତିକିରେ ଭରକି କରି ମୋତେ ମାଡ଼ିବସିଥାଆନ୍ତା । ସେଭଳି ବିପଦ ବରଣ କରିବା ପୁରୁଷ ଅବଚେତନ ମନର 'ଅରଣ୍ୟ ସବିତ୍ର' ହିଁ ବିପଦଠାରୁ ମୋତେ ଦୂରକୁ ହଟାଇନେଲା ।

‘ଅରଣ୍ୟ-ସବିତ୍ର’ ଯୋଗୁଁ ଏଭଳି ବିପଦନକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ମୁଁ ଯେ କେତେଥର ରକ୍ଷାପାଇଛି, ତାହା ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଜଙ୍ଗଲ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଜୀବନ ବିତାଇ ଦେଇ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଯେ ଥରେ ମାଧ୍ୟ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁର ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଛି *—କୌଣସି ଏକ ରକ୍ଷାକାରୀ ଶକ୍ତି ମୋ ସପକ୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟ

* ‘ମୋର ଭାରିତ’ ବହୁରେ ‘ମୋଡ଼’ ପରିଚ୍ଛେଦଟି ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

କରୁଥିବାର ଏହା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ଦିଏ । ସେ ଶକ୍ତିକୁ ମୁଁ ‘ଅରଣ୍ୟ ସବିତ୍ର’ ବୋଲି ନାମ ଦେଉଛି; ଅନ୍ୟ କେହି ତାକୁ ଭାଗ୍ୟଦେବୀଙ୍କ କୃପାକଟାକ୍ଷ ବୋଲି କହିବେ * । ସେ ସଙ୍କ, ଶକ୍ତି ବା ଯଶୋ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ଦୀର୍ଘ-ଜୋର୍ଦୀ ଧରି ମହାବିପଦରୁ ତାହା ମୋତେ ଯେ ବହୁବାର ରକ୍ଷାକରିଛି, ପରିଶେଷରେ ଏହା ମୁଁ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରୁଛି ।

* କର୍ବେଟ୍ ଜଗଦଘୋଷାରୁ ବରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ହିଂସ୍ରଜନ୍ତୁ କେହି ତାଙ୍କର ଅନିଷ୍ଟ କରପାରୁ ନ ଥିଲେ ବୋଲି କୁମାରୁଁ ଅଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ଭାବେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି।

ଅନୁବାଦକଙ୍କ ପରିଚୟ

ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର କରଙ୍କ ଜନ୍ମ ୧୯୩୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧୫ ତାରିଖରେ । ତାଙ୍କ ପିତା ପି. ଏମ୍. ଏକାଡେମୀର ଭୂତପୂର୍ବ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷକ ସ୍ୱର୍ଗତ ରଘୁନାଥ କର ଓ ମାତା ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ମନୋରମା ଦେବୀ ।

ଡକ୍ଟର କରଙ୍କ ସ୍କୁଲଶିକ୍ଷା କଟକରେ ପ୍ରଥମେ St. Joseph's Convent ଓ ପରେ Stewart Higher European Schoolରେ ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଓ ସ୍ନାତ୍ତକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ସେ ରେଭେନ୍ସା କଲେଜରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଯେଠାରୁ Intermediate in Science ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତତ୍ୱ ସହ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ କଟକ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଚିକିତ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଚିକିତ୍ସା ଶିକ୍ଷା ଭିତରେ ଅନର୍ସ ପାଇବା ଛଡ଼ା ୧୯୫୨ ମସିହାର Final M. B., B. S. ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେ ନୂତନ ରେକର୍ଡ୍ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଓ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ନାତକ ଭାବେ ଯୋଗେଶଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଛାତ୍ର ଜୀବନରେ ଗଢ଼ା ଓ ଲେଖକ ଭାବେ ସେ ବହୁବାର ପୁରସ୍କୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

Indian Council of Medical Researchର ଫେଲୋ ରୂପେ ମନୋନୀତ ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନରେ କୃତତ୍ୱ ସହ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଉପାଧି ଲାଭ କରିବା ପରେ Technical Co-operation Missionର ଆନୁକୁଲ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଫେଲ୍ଡସ୍‌ଲିଭେନସ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗବେଷଣା ଓ ଶିକ୍ଷକତା କରିବା ଛଡ଼ା ଯେଠାରେ ଜୈବିକ ଗଣିତରେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକରିଥିଲେ ।

୧୯୫୨ ମସିହାରୁ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଚିକିତ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଭେଷଜତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗରେ ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷକତା ଆରମ୍ଭ । ଯେହୁଠାରେ ଗତର ପଦକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବାପରେ ୧୯୬୪ ମସିହାରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ଓ ୧୯୬୬ ମସିହାରେ କଟକରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ବିଶ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ମୁଖ୍ୟ ଭାବେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ୧୯୭୭ରୁ ୧୯୮୪ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରେ ପରେ

ଭୂମି ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଚିକିତ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦରେ ରହିବା ପରେ ୧୯୮୫ରୁ ୧୯୮୮ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ରାଜ୍ୟସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ଅତିରିକ୍ତ ଶାସନ ସଚିବ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ତୁଲାଇ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାବଦ୍ଧ ଭାବେ ତତ୍କାଳର କର ଜାଗାୟା ପ୍ରଗରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ସେ Indian Council of Medical Researchର Governing Bodyର ସଭ୍ୟ ଓ Association of Indian Universitiesର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ଏବଂ Medical Council of India ଏବଂ Pharmacy Council of Indiaର ସଭ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । International Union of Pharmacologyର National Committeeର ସଭ୍ୟ ଭାବେ ସେ Indian National Science Academy ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ । ଏହାଛଡ଼ା ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ସେ Indian Pharmacological Society ର ସଭାପତି, ଉପସଭାପତି, ସାଧାରଣ ସମ୍ପାଦକ, କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିର ସଭ୍ୟ ଓ ଆବାହକ ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି, Indian Journal of Physiology and Pharmacology ର ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀର ସଭାୟକ, Indian Journal of Pharmacology ର ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀର ସଭ୍ୟ, Indian Association of the Advancement of Medical Education ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସଭ୍ୟ, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖାର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରତିନିଧି, Indian Society of Health Administrators ଓ Indian Red Cross Society ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସଭ୍ୟ, Indian Medical Association ର Central Council ର ସଭ୍ୟ, Teaching Institute of Basic Medical Sciences ର ସଭ୍ୟ, ବାଲୁଗାଁ ହସ୍ପିଟାଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକ ନିର୍ବାଚନରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ତଥା ଉନ୍ନୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଅଗ୍ରା, ରଜସ୍ଥାନ, ଅହ୍ମଦାବାଦ, ବାଲୁଗାଁ, ପାଟନା, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ, ଗୌହାଟୀ, ଦିବ୍ରୁଗଡ଼, କଲିକତା, ବିହାର, ଓଡ଼ିଶା, ଅନ୍ଧ୍ର ଓ ରବିଶଙ୍କର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧିକୃତ ତଥା ମୁଖ୍ୟୋପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ବିଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷାରେ ପରୀକ୍ଷକ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତତ୍କାଳର କର Hospital Improvement Committee, State Drugs Advisory Committee ଏବଂ Orissa Council of Medical Registration ର ସଭ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିନେଟ୍, ଆକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲ୍ ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟର ସଭ୍ୟ ଏବଂ ଉଭୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର Faculty of Medicine ର Dean, ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚିକିତ୍ସା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର Governing Body ର ସଭ୍ୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର

ସ୍ନାତକ ତଥା ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀର ବିଜ୍ଞାନ ପଞ୍ଚାକ୍ଷରେ ପଞ୍ଚାକ୍ଷକ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ବ୍ୟାପକ World Wildlife Fund ର ଭାରତୀୟ ଶାଖା, Nature and Wildlife Conservation Society of Orissa ଏବଂ Zoo Outreach Organisation ର ସେ ଜଣେ ସକ୍ରିୟ ସଭ୍ୟ ।

କର୍ମମୁଖର ଜୀବନରେ ସାମାନ୍ୟ ଘାତା ଅବସର ମିଳେ, ତାକୁ ସେ ନିଷ୍ଠେଶ କରି ପଢ଼ିବା ଓ ଲେଖିବାରେ । ଶ୍ରେଣୀ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ ବ୍ୟାପକ ଶ୍ରେଣୀକଳ୍ପ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଲେଖା ଭିତରୁ ‘ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରର ସ୍ବପ୍ନ’, ‘ନେମେସିସ୍’, ‘ଅବମାନନା’ ଆଦି ଗଳ୍ପ ‘ଝଙ୍କାର’ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଓ ପ୍ରଣୟିତ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କର ଅନୁଦିତ ନାଟକ ‘ଅନାମିକା ତାସ’, ‘ସାହାର ଶେଷ’ ଓ ‘ଚକ୍ର ଘଣ୍ଟାର ତାଏର’ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ବୁର୍ଲା ଚଳଣା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଭିନୟ ହୋଇଛି । ଅନୁଦିତ ପୁସ୍ତକ ଭିତରୁ ଜମ୍ବୁ କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କର ‘ମୋର ଭାରତ’ ‘କ୍ରମାସ୍ତ୍ର’ର ନରଖାଦକ’, ‘ରୁଦ୍ରପ୍ରସାଦ ନରଖାଦକ’, ‘ମନ୍ଦିରର ବାସ’, ‘ଜଙ୍ଗଲ ତଥ୍ୟ’ ଓ ‘ଟ୍ରିଟପ୍ସ’ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ‘ଟ୍ରିଟପ୍ସ’ର ପ୍ରକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜମ୍ବୁ କର୍ବେଟ୍‌ଙ୍କର ଲେଖା ସମସ୍ତ ପୁସ୍ତକର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ତତ୍ତ୍ୱ କରକଦ୍ୱାରା ସମାପିତ ହେଲା । ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଶିକାରୀ ଓ ସରକ୍ଷଣଧର୍ମୀ କେନେଥ୍ ଅଣ୍ଡରସନ୍‌ଙ୍କ ପୁସ୍ତକରୁ ତତ୍ତ୍ୱ କରକ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଦିତ ‘ଜଙ୍ଗଲର ଜହ୍ନାଦ୍’ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତମାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ ପାଇଯାଇଛି । ‘ଦୂରରେ ଗର୍ଜୁ ବାସ’ ‘ବିଷମ ବଢ଼େରେ ବଜାସ’ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁବାଦ ପ୍ରକାଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ।

ତତ୍ତ୍ୱ କର ଓଡ଼ିଶାର ଲବ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ବର୍ଗତ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା ଓ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ଶରତ କୁମାର ଦେବଙ୍କ ଜାମାତା । ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ତତ୍ତ୍ୱ ସୁଧାରଣୀ କର ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଟ୍ଟ ଚଳଣା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଗ୍ରଜବ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପିକା ଓ ବିଭାଗୀୟ ମୁଖ୍ୟା । କନ୍ୟା ଗୀତା ଓ ଜାମାତା ତତ୍ତ୍ୱ ଲଳିତେନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ବାବୁଶାସୀରେ ଏବଂ ପୁଅ ଇଂଜିନିୟର ସୁବ୍ରତ କର ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛନ୍ତି ।